

**Περίοδος Β΄
Τεύχος 549
Παρασκευή
15 Απριλίου 1994
Δρχ. 300**

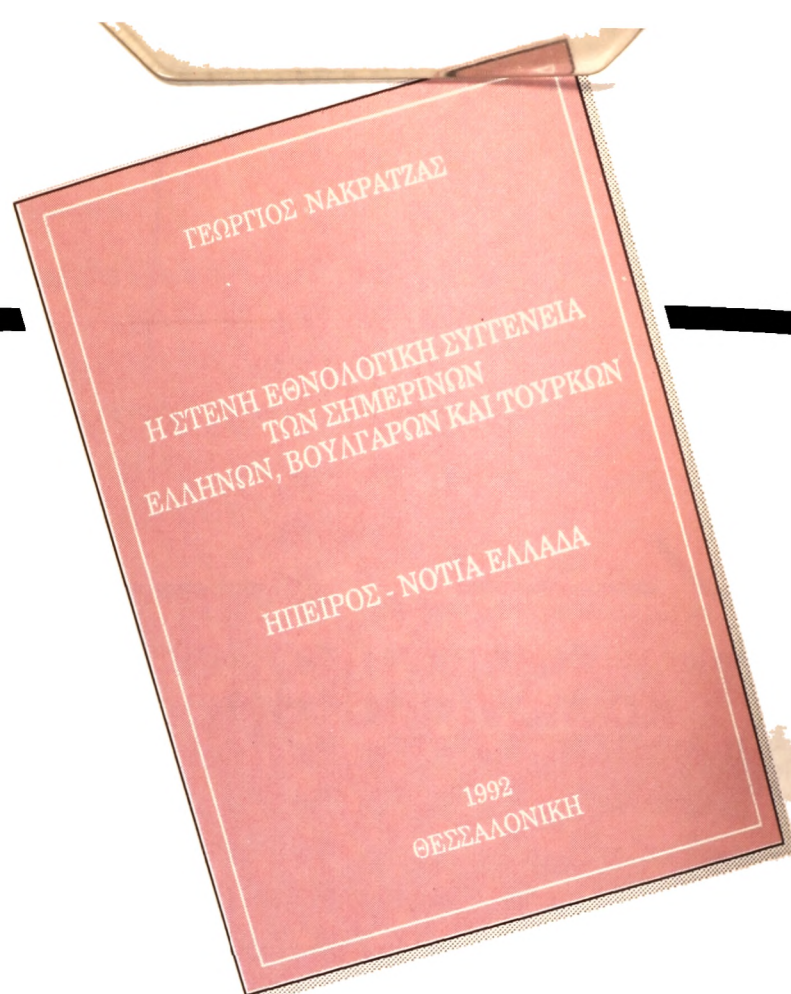
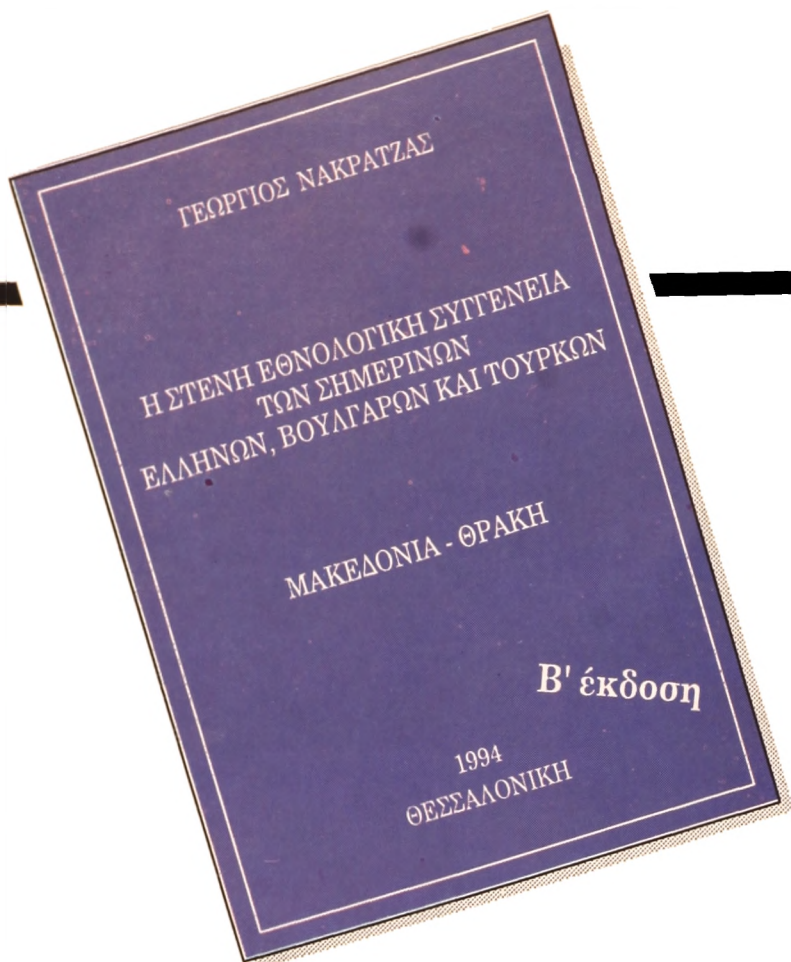
ΑΝΤΙ

Τεύχος 343
Παρασκευή
15 Απριλίου
Δρχ. 300

Ο ΤΥΠΟΣ
την εκανε
ΛΑΧΕΙΟ!

ΕΝΤΑΣΗ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ

Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ
ΗΠΕΙΡΟΣ – ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

***Τα βιβλία αυτά διατυπώνουν την αντίθεση
του συγγραφέα στον αυξανόμενο φυλετικό
σωβινισμό του βαλκανικού χώρου***

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ (16-10-1988)

Ο συγγραφέας παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον για σωρεία ιστορικών πληροφοριών, που κομίζει στην δημοσιότητα και που είναι αγνώστες τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στο μέσο μελετητή της ιστορίας....

Και παραμένει το ερώτημα: οι μαθητευόμενοι μάγοι καίνε μόνον τα δάκτυλά τους ή ανάβουν και φωτιές.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ (15-4-1993)

Με τίτλο "Η στενή εθνολογική συγγένεια των σημερινών Ελλήνων, Βουλγάρων και Τούρκων, Μακεδονία – Θράκη • Ηπειρος – Νότια Ελλάδα", κυκλοφόρησαν στη Θεσσαλονίκη δύο ενδιαφέρουσες μελέτες του Γεωργίου Νακρατζά, (η πρώτη το 1988 και η δεύτερη το 1992).

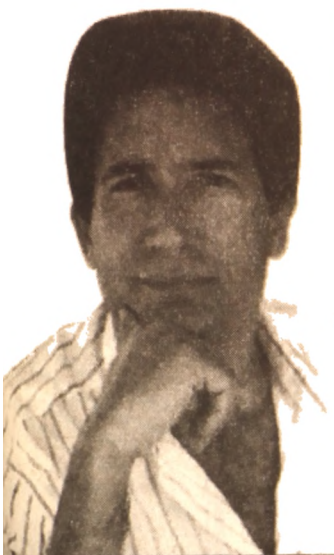
ΑΥΓΗ (6-6-1993)

Ο πλούτος των πηγών και η συστηματική παράθεσή τους κάνουν το δίτομο έργο του Νακρατζά απαραίτητο ανάγνωσμα για κάθε γύχραιμο Έλληνα αναγνώστη, που ενδιαφέρεται να μάθει την πραγματική ιστορία αυτού του τόπου, απαλλαγμένη από εθνικιστικούς μύθους...

Διατίθενται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία της Αθήνας
και της Θεσσαλονίκης

Κεντρική διάθεση:

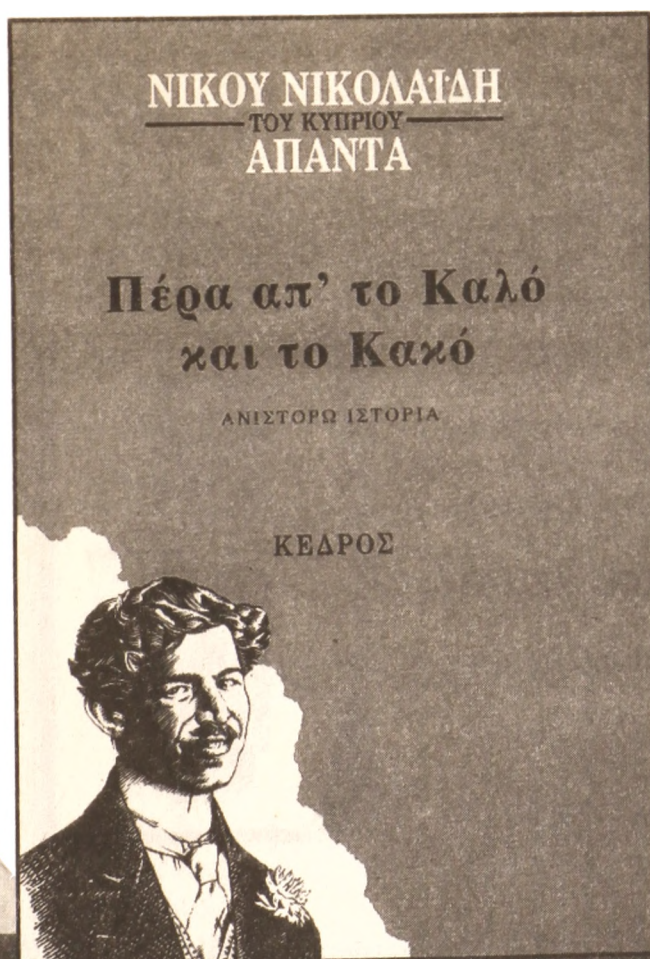
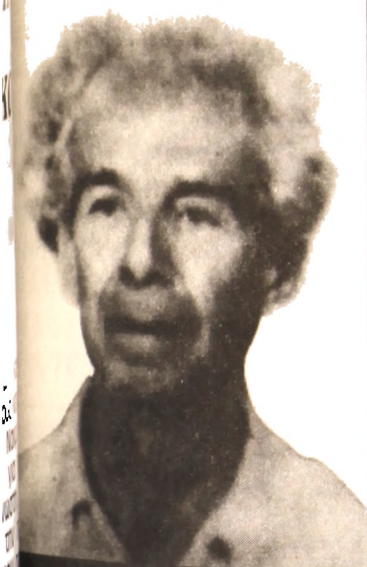
Αθήνα : πρακτορείο βιβλίων Χριστάκης Αθανάσιος, Ιπποκράτους 10 τηλ. 3607876
Θεσσαλονίκη: Κέντρο του Βιβλίου, Λασσάνη 9 τηλ. 237463

Χρήστου Μπρατάκου **ΕΓΚΛΩΒΙΟΣ**

Σ' ένα μαγικά κατασκευασμένο κόσμο, οι αναρχικοί μετατρέπονται άλλοτε σε «επικίνδυνα ανατρεπτικά στοιχεία» και άλλοτε σε ενσάρκωτές τής πραγματικής ελευθερίας. Οι αστυνομικοί μεταμορφώνονται σε «μπάτσους, γουρούνια, δολοφόνους» ή σε πολύτιμους στυλοβάτες της πouxίας μας. Και η αλήθεια – ποια άραγε; – κάπου εκεί ανάμεσα ψάχνει εναγώνια το δικό της αδύνατο τελικά προσωπείο. Σε αυτή την αδύνατη αναζήτηση τάσσεται με επιμονή και πάθος ο συγγραφέας. Μας προτείνει έναν ενδιάμεσο χώρο. Ένα χώρο όχι ανάμεσα στο καλό και στο κακό, αλλά ένα χώρο πέρα και πάνω του καλού και του κακού.

Φωτεινή Τσαλίκουλου

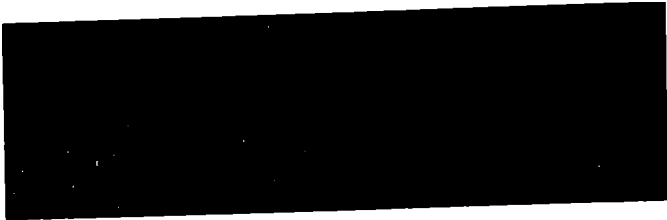
Νίκου Νικολαΐδη του Κύπριου **ΠΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ**

... Ο συγγραφέας δίνει ανάγλυφα τη μειονεκτική θέση της γυναίκας, ένα πρόσωπο δεύτερης κατηγορίας, με το στίγμα της γεροντοκόρης αν μείνει ανύπαντρη – με το μεγαλύτερο στίγμα, την καταφρόνια, τη γλωσσοφαγιά, τη λoιδoρία, αν προσπαθήσει να βρει σύντροφο εκτός γάμου. Οι δυο αδερφές είναι δυο τραγικές μορφές, θύματα μιας κοινωνίας στενής, στενόκαρδης, στενόμυαλης, με τη σειρά της θύμα μιας πλατύτερης κοινωνίας που συμφέρον της είναι να διαμορφώνει υπόδουλές συνειδήσεις.

Ελένη Βοΐσκου

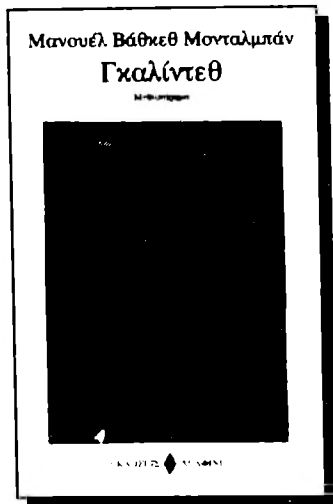
ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

ΕΝΑ
ΒΙΒΛΙΟ
όχι μόνο
ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ
«θα ήθελαν
να είναι
20 χρονών
το 1936»

(ΑΛΛΑ ΚΥΡΙΩΣ ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ)

ΓΚΑΛΙΝΤΕΘ

μαζί
με τις δύο
προηγούμενες
επιτυχίες του
διάσημου
ισπανού
συγγραφέα

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 36 30 955, FAX: 64 50 764

Περίοδος Β΄
 έτος 21ος
 φύλλο 549
 Παρασκευή 15 Απριλίου 1994,
 € 300

ΠΑΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοφίλους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
 Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819
 FAX: 72.26.107

ιδρυτής:
 ΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
 Δημοφίλους 131
 521 Αθήνα

συντάκτες:
 ΖΑΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

αρχισυντάκτης - Λογιστήριο:
 ΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Διοίκηση, Μοντάζ:
 ΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

Προσχεδιασμός - Φύλλο:
 ΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
 Ε.

ήσαν Λαδά 1 - Αθήνα
 λ. 32.33.114 - 32.19.182
 κ. 32.33.114

τύπος:
 ΘΟΥΤΥΠ Α.Ε.
 Πλ. 5 - Περιστερί
 131 Αθήνα
 λ. 57.22.201

Η επιμέλεια άρθρων εκφράζει τις
 απόψεις των συγγραφέων του.
 Η εφημερίδα δεν επιστρέφεται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Περιοδικό
 € 3.400 δρχ.
 € 6.800 δρχ.
 € 25.000 δρχ.
 € 6.100 δρχ.

Περιοδικό
 € 27 δολ.
 € 54 δολ.
 € 30 δολ.
 € 60 δολ.

Δωρεάν, επιταγές:
 ΡΗΣΤΟΣ
 ΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
 Δημοφίλους 60
 521 ΑΘΗΝΑ
 ΗΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
 ΔΙΑΤΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 • Για τα διδωλπωλεία
 της Αθήνας:
 Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
 Δημοφίλους 60
 ηλ.: 7232.713 - 7232.819
 • Για τα διδωλπωλεία
 Β. Ελλάδας:
 Κέντρο του διδωλ.
 Πουλωνκή και Σια Ε.Ε.
 Λαοσάνη 3,
 ΤΗΛ. (031) 285.857
 546 22 Θεσσαλονίκη

Ο ΤΥΠΟΣ ΤΗΝ ΕΚΑΝΕ ΛΑΧΕΙΟ.....23

Κουπόνια επιστρατεύθηκαν εσχάτως για να βγάλουν τον Τύπο από την κρίση του. Το ΑΝΤΙ κάνει ένα πρώτο αφιέρωμα. Γράφουν: Ηλίας Λάγιος, Νίκος Κυριαζίδης, Γιώργος Σταματοπούλος. Μιλούν: Γιώργος Βότσης, Δημήτρης Ρίζος, Ριχάρδος Σωμερίτης, Σοφινός Χρυσόστομίδης. Και ο Μανώλης Βασιλάκης, σ' ένα ρεπορτάζ απ' τα παλιά, τότε που τα φύλλα εθεραπεύοντο κυκλοφοριακά με το νερό του Καματερού!

ΔΕΚΑ ΜΙΚΡΟΙ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ13

Ένας, δύο, τρεις, δεκάδες Παπανδρέου. Υπό την σκιάν του Μεγάλου και το νέο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Και ένα κείμενο μελών και στελεχών, που παρεμβαίνουν στον εσωκομματικό διάλογο.

Ν.Δ.: ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟΝ ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΣΜΟ.....16

Μέσω Χαλκιδικής, επιστροφή στο παρελθόν. Εγγυητής του, ο Μιλτιάδης Έδερτ - που δεν φαίνεται να μπορεί να τα βάλει με τα πολλά καπετανάτα που υπάρχουν μέσα στο κόμμα του.

ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ ΚΑΙ 160 ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ ΤΟΥ

«Αισθάνομαι περίπου περιττός και ανώφελος, επιστρέφοντας στην -επικινδύνως- θλιβερή ιστορία Μικρούτση και στα συμπαρομαρτούντα του». Ο Ηλίας Λάγιος γράφει για τρελές ιστορίες της εξουσίας - και το ΑΝΤΙ, για την ιστορία, φιλοξενεί τις 160 υπογραφές των καλλιτεχνών - συμπαραστών του.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ 7
 κόμικς του Γ. Φιλιδιάκου.
 ΠΟΛΙΤΙΚΟ
 ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ..... 8
 ΑΝΤΗΝΩΡ
 ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ.....10
 ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ
 ΠΙΣΩ.....12
 BLACK OUT29
 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ41
 ΑΘΛΗΤΙΚΟ
 ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ.....49
 ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....53
 Εξώφυλλο:
 ΠΑΝΟΣ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Είναι όλοι τους *ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΙ*

Η ΧΩΡΑ έχει δοκιμαστεί πολλές φορές στο πρόσφατο παρελθόν. Και οι πολίτες της, κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης ήλπισαν ότι οι θεσμοί θα στερεωθούν και ότι η πολιτική θα αποτελούσε το πολύτιμο εργαλείο για την αλλαγή και τον εκσυγχρονισμό. Σύντομα όμως άρχισαν να απογοητεύονται και να απορρίπτουν την πολιτική. Δεν χρειάζεται να αναφερθούμε σε συγκεκριμένα περιστατικά για να καταδείξουμε την πολύ απλή αλήθεια ότι η χώρα έχει οπισθοδρομήσει πολιτικά.

ΑΝΥΠΑΡΚΤΗ χαρακτήρισε ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης την κυβέρνηση. Συμφωνούμε. Αλλά συμπληρώνουμε: Ανύπαρκτη και η αντιπολίτευση. Ανύπαρκτη ως κριτικός εναλλακτικός πολιτικός λόγος. Γιατί και τα δύο μεγάλα κόμματα αυτή την ώρα είναι οι μεγάλοι απόντες από τα δρώμενα. Φαντάζει αστείο, αλλά την ώρα αυτή η πολιτική τάξη της Ελλάδας ασχολείται με τη διοργάνωση των συνεδρίων της, δηλαδή με την εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων φατριών και δελφίνων.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ, την ώρα αυτή φάνηκε καθαρότερα από ποτέ σε ποιο σκαλοπάτι έχουν οδηγήσει τη χώρα αυτοί οι πολιτικοί άνδρες. Σε πλήρη διπλωματική απομόνωση, η Ελλάδα υφίσταται τα επίχειρα των άθλιων μικροκομματικών παιχνιδιών που έστηναν τρία χρόνια τώρα Σαμαράς, ΝΔ και ΠΑΣΟΚ. Μικροκομματικά παιχνίδια και απρονοσίες που είχαν ως κύριο στόχο τις εσωτερικές πολιτικές εξισορροπήσεις.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ δεν υπήρχε και ούτε ήταν λογικό να υπάρχει θέμα ούτε με τα Σκόπια ούτε με τα Τίρανα. Πρόκειται για τις πιο ισχνές παρουσίες στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη. Και όμως η κοντώθωρη ελληνική πολιτική τάξη κατάφερε ώστε να αντιμετωπίσει η χώρα την πιο σοβαρή κρίση των τελευταίων χρόνων με αυτά ακριβώς τα "μικρά" κράτη. Τέτοια η "ικανότητα" και της πολιτικής τάξης και του κρατικού μας μηχανισμού στο ΥΠΕΘΑ και το ΥΠΕΞ.

Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ θα μπορούσε- γιατί διαθέτει όλες τις πολιτικές και "ιστορικές" προδιαγραφές να αναπτύξει τις καλύτερες δυνατές σχέσεις με τα κράτη αυτά, μέσω των οποίων θα μπορούσε να ασκήσει ακόμη και "δορυφορική" πολιτική. Κι όμως. Τα κράτη αυτά αξιοποιούνται -και δεν αποκλείεται να αξιοποιηθούν στο μέλλον περισσότερο από μη φίλες προς την χώρα μας δυνάμεις. Όμως η αλαζονεία του "μεγάλου" και του "ισχυρού" που πυροδοτήθηκε με μανία από τον ηγέτη της Πολιτικής Ανοιξης έφερε τελικώς τα αντίθετα αποτελέσματα.

ΜΙΚΡΕΣ "ομάδες πίεσης", εμπνεόμενες από θρησκευτικούς ή παρακρατικούς κύκλους, παρέσυραν ορισμένους πολιτικούς ("μακεδονομάχους" ή "βορειο-ηπειρωτάρχες") να ανεχθούν ή και να ενθαρρύνουν ακόμα, επιπολαιότητες σωβινιστικές.

ΕΔΩ ΑΚΡΙΒΩΣ είναι που αναδεικνύεται σε όλο το μεγαλείο της η ανικανότητα της κυβερνώσας πολιτικής τάξης. Χωρίς πολιτική, χωρίς ενδιαφέρον και στόχους για τα εθνικά θέματα, αδρανεί ή σύρεται. Αλλά σύρει μαζί της και όλο τον ελληνισμό -εντός και εκτός Ελλάδος- σε πρωτοφανείς περιπέτειες.

ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΙ λοιπόν. Και ως εκ τούτου επικίνδυνοι, αφού σε τέτοιες ώρες απαιτείται παρουσία και πολιτική στόχευση. Ετσι όπως ενεργούν, αφού άφησαν χαμένες ευκαιρίες, αυτοί μπορούν στο τέλος να δημιουργήσουν και χαμένες πατρίδες.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γιώργου Φιζδισίου

ΛΟΙΠΟΝ ΚΥΡΙΕ ΥΠΟΥΡΓΕ,
ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ
ΤΗΣ ΠΑΝΜΠΕΤΟΝΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΚΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΟΥ;

ΧΜΜΜ
...

ΑΚΟΥΣΤΕ ΚΥΡΙΕ, ΔΕΝ ΜΟΥ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ
ΝΑ ΠΑΡΕΜΒΩ ΣΤΟ ΔΙΑΓΟΝΙ-
ΣΜΟ... ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟ!

ΣΚΕΦΘΕΙΤΕ
ΟΜΩΣ!...

...Η ΠΑΝΜΠΕΤΟΝΙΚΗ ΑΝΗΚΕΙ
ΣΤΟΝ ΟΜΙΛΟ ΤΗΣ ΠΑΝΕΚΔΟ-
ΤΙΚΗΣ...

ΔΥΟ ΚΑΝΑΛΙΑ! ΤΕΣΣΕΡΑ ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ!
ΟΚΤΟ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑΙ! ΣΤΑ
ΠΟΔΙΑ ΣΑΣ! ΦΑΝΤΑΣΘΕΙΤΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΣΑΣ
ΕΞΟΦΥΛΛΟ ΣΤΟ "ΕΤΣΙ"!

ΤΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΑΣ ΠΡΟΦΙΛ
ΜΕΦΟΝΤΟ ΤΗΝ ΑΥΣΤΗΡΗ ΓΕΩΜΕ-
ΤΡΙΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ!

ΜΜΜ...

ΗΠΑΓΕ
ΟΠΙΣΘ
ΜΟΥ...

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΥΤΟ
ΕΙΝΑΙ ΧΟΡΗΓΙΑ
ΤΟΝ
ΠΟΛΥΕΚΔΟΣΕΩΝ
Α.Ε.

Το «μήνυμα» Παπαρηγόπουλου

ΕΙΠΑΤΕ τίποτε περί φορολογικού νομοσχεδίου και αλυσιδωτών αντιδράσεων; Περί κινδύνων που απειλούν άμεσα την ελληνική οικονομία; Διαβάσατε, μήπως, ότι οι καπνοπαραγωγοί είναι ξανά στους δρόμους και ότι η Ελλάδα είναι «κομμένη στα τρία»; ...Αλλά και αν υποθεθεί ότι τα προβλήματα της οικονομίας (για κάποιον απίθανο λόγο) δεν σας αγγίζουν, οπωσδήποτε θα έχετε ανησυχήσει για όλα όσα συμβαίνουν γύρω μας: Κλιμάκωση στη Βοσνία, ένταση των σχέσεών μας με την Αλβανία (μας παραπέμπει στο Συμβούλιο Ασφαλείας), ένταση των σχέσεών μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση (μας παραπέμπει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) – ένταση, κλιμάκωση και, προπαντός, απομόνωση! «Θα μπορούσαμε να είχαμε παίξει το ρόλο του διαιτητή, του “ηγέτη”, αλλά πηδήξαμε στον κανυά της γειτονιάς» – δήλωσε, την περασμένη εβδομάδα, ο σκηνοθέτης Κ. Γαβράς...

ΑΛΛΑ ΤΙ ΞΕΡΟΥΝ οι σκηνοθέτες ή οι ποιητές από πολιτική; Τι ξέρουν από προτεραιότητες, ισορροπίες σκοπιμότητες, εν όψει ενός κομματικού συνεδρίου, που έχει τους δικούς του μηχανισμούς, τους δικούς του συσχετισμούς; Γι' αυτό, η «λογική» του συνεδρίου διαφέρει από τη λογική των πραγμάτων... Γι' αυτό η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ (η κυβέρνηση) έκρινε πως έπρεπε –παρανο-

μές του συνεδρίου– να καταθέσει στη Βουλή νομοσχέδιο για τη ρύθμιση της λεγόμενης ακίνητης περιουσίας της πρώην βασιλικής οικογένειας. (Το νομοσχέδιο κατατέθηκε με τη διαδικασία του κατεπείγοντος). Αλλά και τροπολογία που επιμηκύνει τον χρόνο παραγραφής αδικημάτων που προβλέπονται στο νόμο περί ευθύνης υπουργών... [Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει πλέον περίπτωση παραγραφής των αδικημάτων που ενδεχομένως διαπράχθηκαν από την προηγούμενη κυβέρνηση για τις υποθέσεις της ΑΓΕΤ και των υποκλοπών («Όμηρος πλέον ο κ. Μητσοτάκης» – τιλοφόρησε η Καθημερινή...), ενώ, αντιθέτως, παραγράφεται η άσκηση δίωξης κατά του σημερινού πρωθυπουργού, για την υπόθεση των υποκλοπών!]. Τρίτο, να μεθοδεύσει μια συντονισμένη εκστρατεία κατά του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζακ Ντελόρ, με αποκορύφωμα τον υπαινιγμό ότι αν ερχόταν στην Αθήνα, για τις εργασίες του άτυπου συμβουλίου υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (ECOFIN), πιθανόν να μην τον δεχόταν ο πρωθυπουργός μας!

ΦΥΣΙΚΑ, ο «τακτικισμός» δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο για την πολιτική του ΠΑΣΟΚ, είτε βρίσκεται στην εξουσία, είτε στην αντιπολίτευση. Μόνο που οι τακτικισμοί (έντεχνες, κυρίως, δολιχοδρομίες) δεν λύνουν

προβλήματα. Και επειδή πολύς ο λόγος έκπτωτου Κωνσταντίνου, κ.λπ. θα κάποιον να έχασαν τις φρένες τους, επιχειρούν να εμφανίσουν ολόκληρη (ή ένα μέρος) της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας ως «φιλοβασιλική»! (Ατυχώς, στο μένο αυτό λαϊκισμό προσχώρησαν και μερίδες της Αριστεράς, καλώντας τον Έδερτ να... «πάρει θέση»!).

ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ να ανήκει κανείς κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, για να φωνήσει με την εκτίμηση του προέδρου ότι έχουμε να κάνουμε με «παράλυτη» ηγεσία και ότι είναι καιρός «ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου να εξέλθει του Μεγάρου Μαξίμου και να αναλάβει τις ευθύνες». Η τραγωδία είναι ότι εξίσου «παράλυτη» εμφανίζεται και η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, εφόσον, στο όνομα του «εθνομετώπου» –της «μη διασπάσεως του εθνομετώπου»...– ανέχεται και σιωπά για όσα πράττει η σημερινή κυβέρνηση πλεονάζον να αποφύγει το διαδόχτο «πολιτικό κόστος».

ΤΟ «ΚΟΣΤΟΣ» αυτό δεν είναι άσχετο βλαπτικό, με τη στάση του «παθητικού τμήματος» της ελληνικής κοινωνίας, το οποίο –σημειώνει ο καθηγητής κ. Χρήστος Ροζιός– με άρθρο του στην *Ελευθεροτυπία* –«πεπεισμένο ότι κάθε εξωτερικός ερεθισμός και μεταβολή μόνο κακό και συμφορές φέρει στη χώρα». Αποτέλεσμα: «αυτή η συγκλονιστική αλλαγή στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια, που περιείχε και περιείχε μια αστείρευτη πηγή ευκαιριών για νέες πολιτικές, να αναλωθεί στη μακεδονική δόση και να ενισχύσει κράτη, για τα οποία οι ίδιοι εμείς αγωνιζόμαστε σε άλλα μέτρα να μην ενισχυθούν».

ΠΟΙΟΣ, ΟΜΩΣ, ευθύνεται για αυτή τη «μακεδονική παγίδευση», για αυτή τη στάση «παθητικού τμήματος» της ελληνικής κοινωνίας; Και είναι δυνατόν να θυγούμε ως σημερινά μας αδιέξοδα, όταν το μεν ΠΑΣΟΚ φορτώνει τα πάντα στη Νέα Δημοκρατία (και στον τότε υπουργό Εξωτερικών Α. Σαμαρά), η δε Νέα Δημοκρατία στο ΠΑΣΟΚ και, ειδικότερα, στην απόφαση πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου να γούμε από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων; Είναι δυνατόν «μέτρον χρημάτων» –και κριτής του εθνισμού όλων μας!– εμφανίζεται, σήμερα ο κ. Α. Σαμαράς, με τις τεράστιες ευθύνες που υπέχει για «σκοπιανοποίηση» της εξωτερικής μας πολιτικής;

ΑΣΦΑΛΩΣ, ΔΕΝ υπάρχει νηφάλιος θρωπος που να μην αναγνωρίζει, τώρα, επιβολή του εμπάργκο ήταν μια λαθε-

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

“ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ”

Του Πανεπιστημίου Καμπριτζ

P. E. EASTERLING -

B. M. W. KNOX

(Καθηγητές Πανεπιστημίου)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79,

Τηλ.: 36.27.318 - 36.42.692,

Fax: 36.10.271

2η Έκδοση Αναθεωρημένη

Δεμένη, 1149 σελίδες

με 14 εικόνες

ση. Ότι δεν μπορείς να εμπιστευέσαι εξωτερική σου πολιτική σε παπάδες και τοιάδες. Ότι ήταν λαθεμένη τακτική η λυτοποίηση του ονόματος, όταν έπρεπε να ξύσουμε το δάρος μας στα άλλα θέματα, κεντισμό, Σύνταγμα, σύμβολα, κ.ά. Και όπως και αν έχει το πράγμα, η μόνη η, σήμερα, είναι η ομαλοποίηση των σχέσεων μας με την FYROM και η αναζήτηση -αμοιβαία αποδεκτού- σύνθετου ονόματος. (Διαφορετικά, η σημερινή «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» θα αναγνωρισθεί ως «Μακεδόνια» - πέραν ου!).

ΣΜΕΝΟΙ αναλυτές υποστηρίζουν ότι το ΣΟΚ έχει -ως ένα βαθμό- λυτρωθεί από αιωτέρες ιδεοληψίες και αγκυλώσεις του ότι αναζητεί τρόπους να προσαρμοσθεί στον πραγματισμό των καιρών. Ασφαλώς, η προσαρμογή δεν είναι εύκολη. Ιδιαίτερα όταν παρεμβαίνουν εκτιμήσεις ότι άσχετο με το «θυμικό» του ελληνικού εκλογικού σώματος. Ωστόσο, η Ελληνική Προεδρία είναι μια εξαιρετική ευκαιρία, την οποία έχασε η γεσία του ΠΑΣΟΚ. Ασφαλώς «φωνές έσεως» υπήρξαν και υπάρχουν. Ο κ. Κώστας Σημίτης, λ.χ., στο βιβλίο του «Ενωμένα τολμήσουμε» (που κυκλοφόρησε με ευκαιρία του συνεδρίου), επισημαίνει κίνδυνο να «μετατραπεί η Ελλάδα σε ανία του 21ου αιώνα», αν επικρατήσει η άψη ότι «η ελληνική οικονομία, η επιστήμη πολιτική και ο πολιτισμός θα πρέπει να ιαχρακωθούν και να απομονωθούν από διεθνή ρεύματα»... Και ο κ. Γ.Α. Παπανδρέου είχε το θάρρος, την ίδια μέρα που οι κερωνυμικοί μητροπολίτες έθεταν θέμα (ω έμμεσα) αποχώρησης του αρχιεπισκόπου Σεραφείμ, για λόγους υγείας, να υποστηρίξει ότι, στις νέες ταυτότητες, δεν πρέπει να υπάρχει αναφορά στο θρήσκευμα. Αλλά η θέση του αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών κ. Θ. Πάγκαλου (πρέπει να υπάρξουν «διορθωτικές κινήσεις» στην πολιτική έναντι των Σκοπίων) είναι γνωστή. Παρ' αυτά, ως Προεδρία, επιτύχαμε την πλήρη απομόνωσή μας!

ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ η απομόνωση αυτή, η άδα θα μπορούσε, ως ακτινοβολούσα ιστορική χώρα, να παίξει το ρόλο της και Βαλκάνια και στην Ευρώπη. Ενώ σήμερα και ασκούμε την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης- ουδείς μας ερωτά, ουδείς ενημερώνει, έστω και εκ των υστέρων! Χα, βέβαια, αφού στο άτυπο συμβούλιο Ιωαννίνων, διαμηνύσαμε στους «Ένδεοι παραμένουμε αγέρωχοι και «αδιαγμάτευτοι» (και ότι προτιμούμε τον... ντον, αντί της Ευρώπης) ανακαλύπτουμε η προσφυγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ά του εμπάργκο είναι «ατυχής, απρόσφορη και αντιφατική». Άλλο τόσο, όμως, ανα- ύψαμε ότι και οι Αμερικανοί -που θα δεχθούν επίσημα τον πρωθυπουργό μας Ντάισιγκτον- μας ζητούν, επίσης, να υμνε το εμπάργκο! Ο εδώ Αμερικανός

πρέσβης, κ. Τόμας Μάιλς, μάλιστα, έσπευσε από τώρα να μας πει ότι «η Ελλάδα και η Τουρκία είναι καλοί σύμμαχοι» και ότι αυτό που θα προσπαθήσουν, κατά την επίσκεψη του κ. Παπανδρέου στη χώρα τους, είναι να βοηθήσουν «για να ξεπεραστεί η κρίση μεταξύ των δύο χωρών».

ΑΛΛΑ Η ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ -εκτός των άλλων- βοηθά τις εντάσεις. Και τις προκλήσεις. Αν δεν είμασταν τόσο απομονωμένοι, ίσως οι αρχέγονοι ισλαμιστές της Κωνσταντινούπολης δεν θα επιχειρούσαν (με την ενθάρρυνση του νέου δημάρχου τους, Ρισίπ Ταγίμπ Ερντογκάν) να κάψουν τη Μεγάλη του Γένους Σχολή! Ίσως και η αντίδραση των Τιράνων (και, ειδικότερα του Σάλι Μπερίσα) στο «ύποπτο και εγκληματικό περιστατικό», να ήταν διαφορετική. Και αντί να απειλεί τους Έλληνες της Αλβανίας με διωγμό, θα δεχόταν, ίσως, την πρόταση Παπούλια για σύσταση Μικτής Επιτροπής και συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών «επί ουδετέρου εδάφους».

ΦΥΣΙΚΑ, ΚΑΝΕΙΣ Έλληνας δεν δέχεται ότι το εγκληματικό αυτό επεισόδιο είναι «μέρος μιας συνολικής (ελληνικής) στρατηγικής, που αποσκοπεί στην επιδείνωση της κατάστασης στην περιοχή, για να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις διασποράς των εχθροπραξιών στη νότιο Βαλκανική». Αλλά και κανείς Έλληνας δεν συγχωρεί αυτούς τους άθλιους προδοκάτορες που, με ελληνικές στολές παραλλαγής, έσπειραν το θάνατο, σε αλβανικό στρατόπεδο, βάλλοντας εναντίον άοπλων φαντάρων. Ποιοι, επιτέλους, είναι οι «εθνόφρονες» αυτοί κρύβονται πίσω από την προκήρυξη «Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου»; Ποιος τους υποθάλπει; Ποιος τους συντηρεί; Και πότε θα κόψουμε το δήχα στους όποιους Σεβαστιανούς που διατηρούν Ι.Χ. ραδιοσταθμούς, με κεντρικό σύνθημα την απελευθέρωση (ή, έστω, την αυτονομία) της Βορείου Ηπείρου;

ΟΛΑ ΑΥΤΑ τα χτυπήματα που δεχθήκαμε -και δεχόμαστε- δεν θα υπήρχαν, αν η πολιτική μας στα Βαλκάνια ήταν διαφορετική. Αν είχαμε έγκαιρα ρυθμίσει τις σχέσεις μας με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Αν είχαμε αποκηρύξει τους λογής «υπερέλληνες», τους λογής «νεομακεδονομάχους» -όλους αυτούς που μας «προειδοποιούν» ότι κάθε προσπάθεια για ισότιμη διεθνή παρουσία της χώρας στην Ευρώπη ισοδυναμεί με «απεμπόληση των ιερών και οσίων του έθνους»! Πριν εκατό τόσα χρόνια ο Κώστας Παπαρηγόπουλος, αυτός ο μεγάλος ιστοριογράφος, μας διαμηνούσε: «Ενόσω όμως αξιούμεν ότι πάντοτε οι άλλοι πταίουσιν, ημείς δε μόνοι έμμεθα αναμάρτητοι, δύσκολον είναι να παύσωμεν αμαρτάνοντες». Υπάρχουν σύνεδροι του ΠΑΣΟΚ, υπάρχουν υπουργοί, βουλευτές, πνευματικοί άνθρωποι, αποδέκτες του μηνύματος;

ΑΝΤΗΝΩΡ

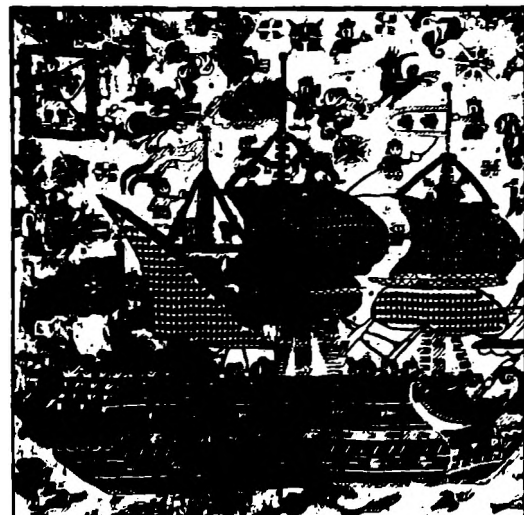
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Το βιβλίο του

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ

Λαογραφική Πινακοθήκη

Θέματα και μορφές από τη
λαϊκή λατρεία και το λαϊκό μας
βίο και πολιτισμό

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ

Λαογραφική Πινακοθήκη

Θέματα και μορφές από τη λαϊκή
λατρεία και το λαϊκό μας βίο και πολιτισμό

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Τ. ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Α. ΠΙΤΣΙΛΟΣ & ΥΙΟΣ Ο.Ε.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
Τ.Κ. 105 59 - Α.Φ.Μ. 82288294
ΤΗΛ. 3211237 - 3218872

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ

Ο τρόπος με τον οποίο χειρίστηκε η αλβανική πλευρά την πρόσφατη εγκληματική ενέργεια κατά αλβανών στρατιωτικών σε φυλάκιο της Νέας Επανωμής προκαλεί ανησυχία, καθώς αποδεικνύει ότι η διατήρηση ήρεμου κλίματος στις ελληνο - αλβανικές σχέσεις δεν είναι σταθερή επιδίωξη της γείτονος χώρας, όπως είχε διαφανεί μετά την επίσκεψη Παπούλια στα Τίρανα. Τουναντίον: μετά την επίσκεψη Μπερίσα στην Άγκυρα, η αλβανική βαλκανική πολιτική φαίνεται να περνά μέσα από τη διμέτωπη σύγκρουση με Σερβία και Ελλάδα. Γιατί πώς αλλιώς να εξηγηθεί το γεγονός ότι παρ' όλο που η ταυτότητα των υποτιθέμενων ελληνόφωνων δραστών δεν έχει ακόμη εξιχνιαστεί, παρ' όλο που η ζαλισμένη από τις προσυνεδριακές διαδικασίες ελληνική πλευρά καταδίκασε ανεπιφύλακτα την

πράξη και προσέφερε τη βοήθειά της στις αλβανικές διωκτικές αρχές, η αλβανική ηγεσία έσπευσε να καταγγείλει στα Ηνωμένα Έθνη την «ελληνική κρατική τρομοκρατία» και ζήτησε την προστασία κυανοκράνων στα νότια της σύνορα; Αν η κίνηση αυτή συνδυαστεί με τη σταθερή, τον τελευταίο καιρό, θέση της Αλβανίας για αυτονομία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου καταλαβαίνει κανείς ότι το παιχνίδι χοντραίνει στα Βαλκάνια. Το ερώτημα είναι: Θα γίνουν κατανοητές οι πραγματικές διαστάσεις των γεγονότων αυτών, ή, συνηγορούσης της αναξιοπιστίας της χώρας μας κατά την περίοδο αυτή, θα εκληφθούν ως μια ακόμη «απόδειξη του αποσταθεροποιητικού ρόλου της Ελλάδας στα Βαλκάνια»;

ΕΛ.Κ.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Συγκλονιστικά είναι τα στοιχεία που γνωστοποίησε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες σ' όλο τον κόσμο. Ούτε λίγο ούτε πολύ, 20 εκατομμύρια άνθρωποι εξαναγκάστηκαν σε φυγή από την πατρίδα τους, ενώ άλλα 25 εκατομμύρια βρίσκονται εκτοπισμένα στην ίδια τους την πατρίδα.

Ειδικότερα, όσον αφορά την Ευρώπη, η κατάσταση είναι εφιαλτική και μόνο με την κρίση του Β' παγκοσμίου πολέμου μπορεί να συγκριθεί. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι οι πρόσφυγες στη δεκαετία του '70 έφθαναν τα 8 εκ., ενώ σήμερα τα νούμερα έχουν τριπλασιαστεί. Μόνο μέσα στο 1992, κατά μέσον όρο 10.000 άνθρωποι την ημέρα αφήνουν τα σπίτια τους υπό την απειλή του πολέμου, των διώξεων και των αλλεπάλληλων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αντιμετώπιση των ανθρώπων αυτών στις χώρες που καταφεύγουν περιγράφεται με λέξεις όπως: Κοινωνική δυσανεξία, μισαλλοδοξία και ρατσισμός. «Τα θύματα δεν είναι μόνον οι πρόσφυγες, αλλά τα ίδια τα θεμέλια της Δημοκρατίας», υπογραμμίζει η Σαντάκο Ογκάτα επικεφαλής της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες, στη σύνοδο της Επιτροπής Δικαιωμάτων του ΟΗΕ.

Στην Ελλάδα η διαδικασία καθορισμού της προσφυγικής ιδιότητας, από το Μάιο του 1993 γίνεται από τις αστυνομικές αρχές του υπουργείου Δημόσιας Τάξης (μέχρι τότε υπήρχε παράλληλη διαδικασία της Υ.Α.). Έτσι, το νούμερο των πολιτικών

προσφύγων παραμένει ασαφές. Το 1992 υπολογιζόταν από την Ύπατη Αρμοστεία 8.200 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, ενώ σήμερα πρέπει να φτάνουν τις 5 - 6.000, κυρίως ιρακινής, ιρανικής, αιθιοπικής, λιβανέζικης, σομαλικής και σουδανικής καταγωγής.

Α.ΠΕ.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΤΟΞΙΚΑ

Από το 1986 έως το 1992, πάνω από 5,2 εκατομμύρια επικίνδυνων αποβλήτων εξήχθησαν από τις βιομηχανικές χώρες προς την Ανατολική Ευρώπη και τη Νοτιοανατολική Ασία. Κύριος εξαγωγέας η Γερμανία. Αποτέλεσμα της αντίδρασης των χωρών υποδοχής ήταν να αυξηθούν από 3 που ήταν το 1987, σε 103 οι χώρες που απαγορεύουν την εισαγωγή τοξικών αποβλήτων. Παρ' όλες όμως τις διακηρύξεις, το εμπόριο συνεχίζεται. Έτσι, πέρα από τις θιγόμενες, 14 από τις 24 χώρες του ΟΟΣΑ συμφωνούν πλέον με την ολική απαγόρευση εξαγωγής αποβλήτων σε χώρες που δεν είναι μέλη του Οργανισμού. Τούτο, όμως, σημαίνει νέες εγκαταστάσεις και αύξηση του κόστους διαχείρισης των τοξικών. Αυτός είναι ο λόγος που αντιδρούν η Γερμανία και η Βρετανία, όπως και η Γαλλία και Ολλανδία που συντάσσονται με τις προηγούμενες.

Οι τέσσερις χώρες προωθούν νέα συμφωνία που προβλέπει την μη ισχύ της γενικής απαγόρευσης εξαγωγής αποβλήτων, εάν υπάρχουν διμερείς συμφωνίες.

«ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ν.Δ.»

Σε μια περίοδο που η χώρα ταλανίζεται προβλήματα ιδιαιτέρως σοβαρά, που να κάνουν κυρίως με τη θέση της και π περαιτέρω πορεία της στην Ενωμένη Ευρώπη, αλλά και την τραγική οικονομική κατάσταση της, αναδεικνύονται σε μεί θέμα οι δηλώσεις ενός φαντάσματος, ή πολύ σωστά χαρακτήρισε τον Κωνσταντίν ο πρώην ΥΠΕΞ, Μ. Παπακωνσταντίνου. Μόνο που το φάντασμα έχει υποστηρίξει περισσότερους απ' ό,τι θα περίμενε. Αρχικώς, το πρώτο ξέσπασμα κατά τη δήμευσης της βασιλικής περιουσίας ήλ από έναν άλλο τέως, τον Κ. Μητσότακ. Μετά, όμως, και την ουδέτερη και πολύ απaráδεκτη στάση του Μ. Έβερετ, ακολούθησαν στα ΜΜΕ παρελάσεις νεοδημοκρατών βουλευτών, νοσταλγία τέως, που έφτασαν στο σημείο να θέσει πολιτειακό! Για να φτάσουν τελικώς συνάδελφοι και ομοϊδεάτες τους στην αποχώρηση από την αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή που εξέταζε θέμα, χαρίζοντας στην κυριολεξία όλη παράταξη της Ν.Δ. στο βασιλικό στρατόπεδο. Πέρα από τις οποιεσδήποτε δικαιολογίες και τις ενστάσεις για κυβερνητική μικροκομματική σκοπιμότητα, όσον αφορά τη χρονική στιγμή που θίχ το θέμα της βασιλικής περιουσίας, η στάση της Ν.Δ. ξεπέρασε κάθε όριο.

Πρόκειται για ένα τεράστιο ανφαίρ, που αμαυρώνει τη σοβαρή εικόνα που θέλει δώσει -έτσι τουλάχιστον ισχυρίζεται- ο Έβερετ στην παράταξή του.

Α

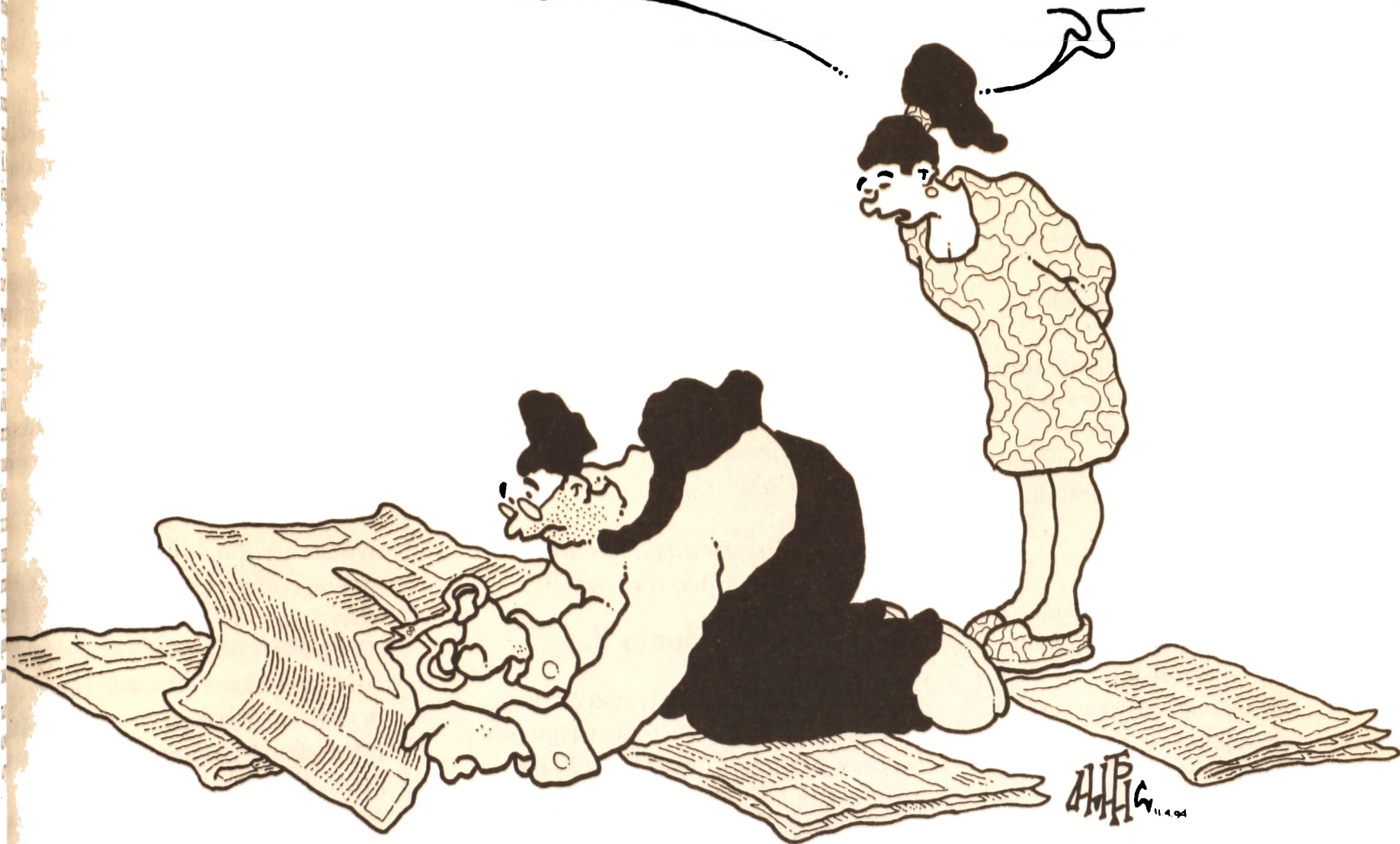
ΝΙΚΟΣ ΤΣΑΡΑΒΟΠΟΥΛΟ

Ένας ακόμα σεμνός αγωνιστής της Αριστεράς, ο Νίκος Τσαραβόπουλος, έφυγε για πάντα από τη ζωή, σε ηλικία 67 ετών.

Γεννημένος στο Κάιρο, απόφοιτος της Αμπετείου Σχολής, μέλος της Λιγκ Πασιφιστ, λίγο αργότερα στέλεχος της Αντιφασιστικής Πρωτοπορίας (της κομμουνιστικής οργάνωσης του αιγυπτιακού ελληνισμού), θα δώσει απλόχερα την αγωνιστική προσφορά του. Στα χρόνια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, θα λάβει μέρος στο κίνημα της Μέσης Ανατολής, ενώ τρία χρόνια αργότερα, θα είναι από τους πρώτους Αιγυπτιακούς που θα περάσουν στις γραμμές του ΔΣΕ.

Ήρεμος, με πολλαπλά πνευματικά ενδιαφέροντα, έφυγε αφήνοντας σε άφατη λύπη το γιο του Άρη Τσαραβόπουλο, αρχαιολόγο, τα εγγόνια του και τους πλήθους φίλους του.

ΑΜΑ ΑΓΟΡΑΖΕΙΣ ΚΟΥΠΟΝΙΑ
ΝΑ ΜΑΖΕΥΕΙΣ ΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ!... ΓΙΑΤΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΡΕΙΣ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΒΑΨΙΜΟ!...

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ-ΑΦΕΤΗΡΙΑ

Τριήμερο εσωκομματικό ψήφισμα της 16, 17, 18 Απριλίου για τη λήξη της σειράς των υποψηφίων προώλιστα, ολοκληρώνει ο ΣΥΝ τις σκέψεις του και εξορμά με αισιοδοξία για τις επόμενες ευρωεκλογές. Σύμφωνα με πληροφορίες, υποψήφιοι, εκτός των δύο νυν μελών του ΣΥΝ, Μιχάλη Παπαγιαννάκη και Αλαβάνου, θα είναι και οι: Δ. Σωκράτης, Ν. Μπίστης, Φ. Σιάνου, Α. Στούλης, Π. Πεδερέτος. Ακόμη και το όνομα της Α. Φιλίνη, ενώ αναμένεται να με τις ίδιες πηγές ο πρόεδρος του Ν. Κωνσταντόπουλος, θα καταλάβει την τελευταία θέση στο

ευρωψηφοδέλτιο, μια κίνηση που δείχνει τη σύμπνοια και ετοιμότητα του κόμματος μπροστά στη μάχη των ευρωεκλογών. Άλλωστε και ο ίδιος ο πρόεδρος του ΣΥΝ δεν παραλείπει να τονίζει σε κάθε ευκαιρία τον οριακό χαρακτήρα που έχει για την παράταξη το αποτέλεσμα της εκλογικής μάχης. Γι' αυτό, άλλωστε, έχουν προγραμματιστεί δεκάδες συγκεντρώσεις και περιοδείες σε όλη την Ελλάδα. Όσον αφορά τις συνεργασίες του κόμματος, στις ευρωεκλογές, με άλλες δυνάμεις του ευρύτερου αριστερού και οικολογικού χώρου, αναμένεται μέσα στο επόμενο χρονικό διάστημα να οριστικοποιηθούν, αφού έχει διασφαλιστεί η εναλλακτικότητα

στο ψηφοδέλτιο, καθώς και η γυναικεία εκπροσώπηση.

Κατά την προχθεσινή πρώτη εκδήλωση του κόμματος για τις ευρωεκλογές, ο πρόεδρος του ΣΥΝ υπογράμμισε τη χαμένη μεταπολιτευτική δεκαετία και την αποτυχία των κυβερνητικών πολιτικών της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ. Επίσης, αναφέρθηκε στη χρεοκοπία του πολιτικού συστήματος και την αιχμαλωσία στην αδιέξοδη εξωτερική πολιτική. Επισημαίνοντας την ανάγκη να αποτελέσει ο ΣΥΝ την ελπίδα και τη δύναμη, που δεν θα επιτρέψει τη συνέχεια της αποτυχημένης πορείας.

Α.ΠΕ.

Τρελάδικο 1.

Γιατί ο Κώστας Λαλιώτης προτίθεται (στο πλαίσιο της ανάπλασης του ιστορικού κέντρου κ.λπ.) ανάμεσα στα άλλα (προχώρημα της τοιμεντοποίησης του Πάρκου της Ελευθερίας, χάριν των σημειώνων του Οργανισμού Μεγάλου Μουσικής Αθηνών κ.λπ.) να ζητηθεί και το Αιγινήτειο -το γνωστό ψυχιατρικό κατάντημα του κέντρου της Αθήνας:

-Για να διοχετεύονται οι αιτούντες τοιλόχαρτο κατενθύν από το Μέγαρο στα υπουργεία, τόνισε ο φίλιτος Αρχάγγελος, απαντώντας στο αγωνιώδες μας ερώτημα.

Το ερώτημα αυτό δεν έβγαλε, φαίνεται, οι 160 καλλιτέχνες και διανοούμενοι, που έσπευσαν να υπερασπισθούν των τοιλών αρετών του εναρέτου υπουργού Πολιτισμού. Ας ήταν πιο προσεκτικοί...

Τρελάδικο 2.

Ερώτημα αφελούς, μετά την κάλυψη (ουσιαστικά) του Θάνου Μιζρούτσιου, υπουργού Πολιτισμού, από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, ύστερα από το θορυβό που προκλήθηκε από την αποκάλυψη της Απογευματινής ότι ο νυν υπουργός είχε αποφύγει τη στρατιωτική του θητεία, προσφεύγοντας στη γνωστή μέθοδο του τοιλόχαρτου:

-Αφού δεν έχει να κάνει η ικανότητά του προς στρατεύση με την ικανότητά του να υπουργεύει, τότε γιατί να μην αναλάβει και το υπουργείο Εθνικής Αμύνης;

Τρελάδικο 3.

Η ζουβέντα σε μπαρ, λίγο πριν πάει 2 τα μεσάνυχτα. Ο συνομιλητής μου είχε πάρει επίσης τοιλόχαρτο, ετούτος, όμως, πραγματικά μεσοσύνης της δικτατορίας:

-Εντάξει, πήραμε κι εμείς τοιλόχαρτο, δεν πήραμε όμως κι υπουργείο!

Ο τύπος και η ουσία 1.

Κουτόνια στις εφημερίδες: Ε, και; Άλλωστε, πάει καιρός που οι εφημερίδες έχουν χάσει εκείνη τη στοιχειώδη αξιοπιστία, η οποία θα τους επέτρεπε να ξεριζώσουν την εμπιστοσύνη των

αναγνωστών τους, χωρίς την προσφυγή σε λαχεία και σε τζογαδόρικες μεθοδεύσεις.

Είναι παγχοίνως γνωστό ότι, σήμερα, η αλήθεια στις εφημερίδες δεινοπαθεί (όπως, άλλωστε, δεινοπαθούν η γλώσσα, η δεοντολογία, η προστασία του ιδιωτικού βίου των πολιτών κ.ά.). Λέγε λέγε, πάντως, το κοινό τείνει να αποκτήσει νέες αναγνωστικές συνήθειες, να αποδεχτεί την καινούργια κατάσταση. Το ανέκδοτο που κυκλοφορεί τούτο τον καιρό στην «πιάτσα» είναι ενδεικτικό. Πηγαίνει ο μικρός στον πατέρα του και τον ρωτάει:

-Μπαμπά, πετάει ο χάδαρος;

-Οχι, βέβαια, παιδί μου...

-Αάθος, μπαμπά. Πετάει!

-Μα αφού δεν πετάει, παιδί μου. Ποιος σου είπε ότι πετάει;

-Πετάει, βρε μπαμπά! Αφού το έγραψαν σήμερα τα «Νέα»...

Κι ο μπαμπάς:

-Ε, καλά τώρα... Πετάει... Ισα που σηκώνεται λιγάκι, δύο τρία μέτρα!

Ο Τύπος και η ουσία 2.

Αναζητώντας τη χαμένη εγκυρότητα, συνεχίζουμε να διαβάζουμε εφημερίδες, να ακούμε ραδιόφωνο, να βλέπουμε τηλεόραση... Και να συλλέγουμε μαργαρίτες.

Η εκπομπή που σταχυολογούμε παρακάτω είναι αθλητική. Ραδιόφωνο. Ιδιωτικό ραδιόφωνο. Ο σπορτζάστερ καταθέτει την αμηχανία του να εξηγήσει κάποια παρασημανικά συμβάντα στο χώρο του αθλητισμού και τονίζει με έμφαση:

-Εδώ δεν μπορούμε να εξηγήσουμε τι συμβαίνει εμείς, οι δημοσιογράφοι... Θα μπορούσαν να το κατανοήσουν οι κοινοί θνητοί!

Η ΑΥΡΙΑΝΗ Λογοτεχνία !

Πιστέψτε με. Ο Τύπος δεν είναι πάντα ξενός τύπος. Να, για παράδειγμα, διαβάσαμε στην εφημερίδα ΑΥΡΙΑΝΗ, στην ανάπτυξη του κυρίου της θέματος (Δευτέρα, 11.4), απόσπασμα που μόνο λογοτεχνικές δάφνες θα μπορούσε να διεκδικήσει. Δεν το πιστεύετε;

Απολαύστε:

«Την ώρα που το πιστήριο της ΑΥΡΙΑΝΗΣ άρχισε να γλνζοξέλαει και από τη μήτρα του έβγαζε το φρεσκοτυπωμένο κυριακάτικο φύλλο έπεσε σαν γερανός η είδηση, μπλα, μπλα, μπλα...».

Ποιος Καραγάτσης, τώρα, ποιος Βε και ποιος Καζαντζάκης. Νέες λογοτεχνικές δάφνες από το σύγχρονο Ζορμπά των τυπογραφείων. Το όνομα αυτού: Κώστας Γερονικολός. Ας τον προσέξουν οι ιστορικοί της λογοτεχνίας του μέλλοντος...

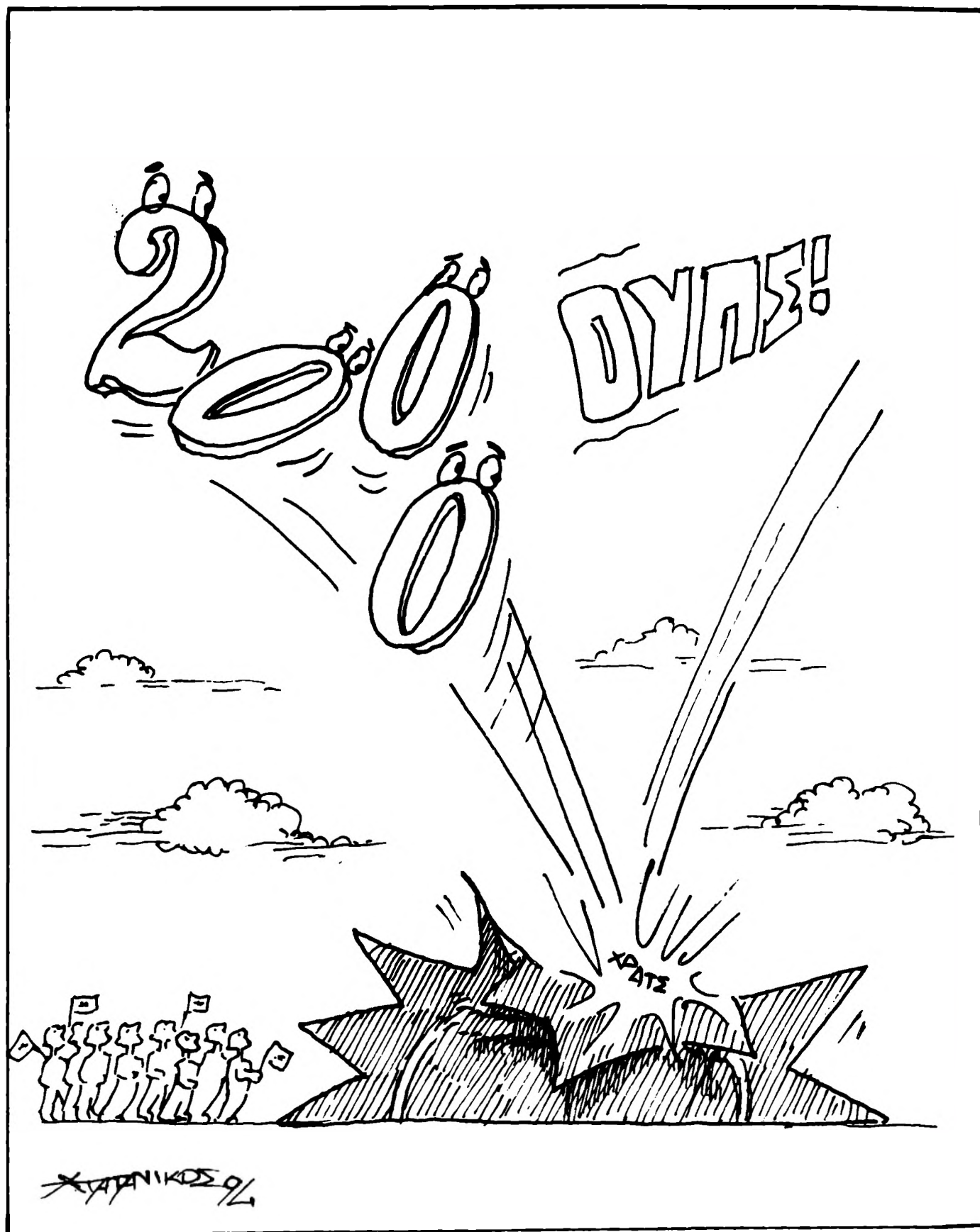
Η ΑΥΡΙΑΝΗ παραλογοτεχνία

Αν εντυφλήσατε στις λογοτεχνικές δάφνες του ανθρωπισμού, καιρός, να να χαρείτε και τις παραλογοτεχνικές δάφνες του. Στο ίδιο φύλλο, μείνουμε κύριο άρθρο, που τα 'ρχινε στον Νί Καζαντζάκη, του ΣΚΑΙ. Χωρίς περσχόλια, αναδημοσιεύουμε τα πιο ενδιαφέροντα κομμάτια του άρθρου «Μα πώς να τη γτιάσουμε (την ΑΥΡΙΑΝΗ) ρε ... ΨΕΥΤΟΝικόλα, αφ' εμείς -τονλάχιστον μέχρι τώρα(α.σ.!) δεν έχουμε γλέψει τίποτε για να μπορούμε να μοιράζουμε σπίτια και βίλες; Κάνουμε μια δουλειά; Μας δό τη βίλα των 500.000.000 που 'χεις φτ στην Αίγινα και σν με ΚΛΕΜΜΕΝΑ, τη βάλουμε στον γλήρο; Και τότε να πόσα γ' άλλα θα πουλήσουμε... ΨΕΥΤ Νίζο, είναι δυνατόν να παίρνεις απ' ΣΚΑΙ για τις εκπομπές που κάνεις τα μέρα στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση 430 φωτοχιλιάδες και μάλιστα μιστο. Γιατί τόσα έχεις δηλώσει, τη στιγμή που δημοσιογράφοι χειρότεροι από σένα λήγοντας πολύ λιγότερα ψέματα από εκπομπές τους (σ.σ. (α # \$! ±) παίρνουν ένα και δύο εκατομμύρια το μήνα; και για να αποδείξουμε ότι είσαι ΨΕΥΤ σου προσφέρουμε εμείς τα ΑΠΛΑ αυτά που δήλωσες ότι τάχατες σου δ' κλεφ τοαλαφούζος. ΕΡΧΕΣΑΙ; Μπα, κορόιδο είσαι να αφήσεις το... "ψητό από τα κλεμμένα του Αλαφούζου... Νομίζω πως, εδώ, γλείψαμε ως δημοσιογράφοι... Καληνύχτα σας...

Δεκάδες μικροί «Παπανδρέου»!

του Τάσου Παππά

ρωτοκλασάτα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, σ' όλους τους τόνους και ταλλευόμενα όποια ευκαιρία παρουσιάζεται, δηλώνουν ότι το συνέδριο δεν είναι συνέδριο διαδοχής. Βεβαίως και πρόκειται να αμφισβητηθεί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Ανδρέας Παπανδρέου -ποιος είναι αυτός που θα το τολμήσει- αυτό όμως επιμελώς αποκρύβεται από πολίτες και τα μέλη του κόμματος είναι πως οι παράγοντες πλερτάρουν επιμόνως την κλα του προέδρου θα ποιήσουν το συνέδριο ώστε να ισούν πόντους στην κούρσα διαδοχής που, παρά τα θέτως θρυλούμενα, έχει προ ού αρχίσει, έστω και τείως. Το σύνδρομο της κατατρυχει τα έχη του ΠΑΣΟΚ και η ηση ότι η όποια λάμψη τους ίζει από τον ιδρυτή δεν λένουν να εκδηλωθούν για οι τάσεις αμφισβήτησης.

«γερνίες» ενίων για γραφειοκρατικοποίηση, για προσπάθεια αποκλεισμού της αντίπαλης άποψης, για λειτουργία μηχανισμών είναι «ντουφεκιές» στον αέρα, αφού δεν στόχο το βασικό υπεύθυνο για τη ση-ή κατάσταση, που δεν είναι άλλος από

τον Α. Παπανδρέου.

Ουδείς από τους λαλίστατους καταγγέλοντες έχει το πολιτικό ανάστημα να μιλήσει ευθέως για τα παθολογικά φαινόμενα που παρακολουθούν την πορεία του ΠΑΣΟΚ, και κυρίως να φωτογραφίσει τον υπεύθυνο.

Αναλώνονται σε ανέξοδες και κατά κανόνα γενικόλογες αιτιάσεις, αφήνοντας στο απυρόβλητο τον πρόεδρο και φορτώνοντας τα βάρη στις «πρόσφορες» πλάτες του γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής Άκη Τσοχατζόπουλου, ο οποίος έχει μετατραπεί σε «σά-

κο πυγμαχίας» για να απορροφήσει τους κραδασμούς και τις εκτονωτικές διαθέσεις των αντιφρονούντων. Ο κ. Τσοχατζόπουλος, ως ο άνθρωπος του προέδρου, έχει τον άχαρο ρόλο να απολογείται ακόμη και για πράγματα που δεν τον αφορούν άμεσα, αλλά το κάνει με μεγάλη μάλιστα ευχαρίστηση!

Οπωσδήποτε ο Άκης Τσοχατζόπουλος έχει συγκροτήσει το δικό του μηχανισμό τοποθετώντας σε θέσεις κλειδιά του κρατικού και κομματικού μηχανισμού έμπιστους ανθρώπους. Ασφαλώς και επιχείρησε να ελέγξει το συνέδριο με την εκλογή συνέδρων φίλα προσκείμενων στις απόψεις του. Και όλα αυτά έγιναν όχι με απόλυτα διαφανή τρόπο ούτε βεβαίως και με τελείως δημοκρατικές μεθόδους. Αλλά δεν περίμενε κανείς διαφορετικές διαδικασίες από ένα κόμμα στο οποίο η δημοκρατία ήταν πάντοτε είδος εν ανεπαρκεία, από ένα κόμμα που η δημοκρατία θυσιάστηκε χάριν της αποτελεσματικότητας, από ένα κόμμα που απέδωσε μεσσιανικές ιδιότητες στον ιδρυτή του, από ένα κόμμα που νομιμοποίησε με τη μεσολάβηση πρόθυμων θεωρητικών τον αρχηγικό χαρακτήρα του.

Δεκάδες μικροί «Παπανδρέου»!

Οι συνέπειες είναι προφανείς. Δεκάδες μικροί «Παπανδρέου» διαγκωνίζονται για μια θέση στον ήλιο, χρησιμοποιώντας ακριβώς τις ίδιες με το «γενάρχη» μεθόδους. Ακόμη και οι ομνύοντες στο όνομα της δημοκρατίας, του εκσυγχρονισμού και της ευρωπαϊκής κουλτούρας συμπεριφέρονται ως «επαρχιώτες βαλκάνιοι» όταν πρόκειται για την πολιτική επιδίωσή τους παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που καταβάλλουν οι διατεταγμένοι μηχανισμοί εξωραϊσμού εντός και εκτός κόμματος. Στις περιπτώσεις αυτές, τους πόντους κερδίζει εκείνος που αντιγράφει πιστότερα τον μέντορα όλων, δηλαδή τον Ανδρέα Παπανδρέου.

Οι δελφίνοι του ΠΑΣΟΚ έχουν συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι ο πρωθυπουργός έχει αποφασίσει –ελλείψει καλύτερου– να στηρίξει κι αυτή τη φορά για τη θέση του γραμματέα τον Άκη Τσοχατζόπουλο. Το έκανε σε χαλεπότερους για το ΠΑΣΟΚ καιρούς, όταν δηλαδή διακυβεύθηκε η ενότητα του κόμματος και εν πάση περιπτώσει ο εκλεκτός του δεν τον διέψευσε. Η εργατικότητα και η

κομματικότητα είναι τα ατού του ση γραμματέα. Η απουσία στρατηγική ματος και η αδυναμία του να εμχρεώνονται στο παθητικό του. Πόμως του Α. Παπανδρέου δεν χρει πρόσωπα που θα τον υποκαταστή αυτούς τους τομείς. Το πρόβλημα γι Τσοχατζόπουλο θα προκύψει όταν ασει από το προσκήνιο ο Α. Παπαν

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις νέος γραμματέας της Κεντρικής Επ θα είναι ο Άκης Τσοχατζόπουλος (κασία εκλογής θα γίνει αφού επισπρωθυπουργός από τις ΗΠΑ). Έτασολαθήσει αρκετό διάστημα ώστε νιχθούν ανέτως οι παρασκηνιακές διασεις. Δεν φαίνεται πάντως κανείς αδελφίνους ικανός να «κοντράρει» στον κ. Τσοχατζόπουλο.

Τα καρδιοχτύπια του Άκ

Ο ένας μετά τον άλλο οι υποψήφιοι ρονται από τη διεκδίκηση της όχι κελίξηλης θέσης. Ο Γεράσιμος Αρσίλωσε στην Ελευθεροτυπία (12.4) ότι είναι υποψήφιος και υπογράμμισε ό

Συνέδριο μηχανισμών ή αρχών;

● Από ομάδα στελεχών και μελών του ΠΑΣΟΚ έφτασε στο ΑΝΤΙ το παρακάτω κείμενο παρέμβασης στο συνέδριο. Το δημοσιεύουμε χωρίς σχόλια, θεωρώντας ότι είναι ενδεικτικό της ποιότητας των προβληματισμών μερίδας του κομματικού μηχανισμού, αλλά και επειδή αποδεικνύει το επίπεδο της εσωκομματικής αντιπαράθεσης στο αποϊδεολογικοποιημένο τοπίο, στο οποίο διεξάγεται σήμερα η πολιτική.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ του ΠΑΣΟΚ είναι συνέδριο μηχανισμών και όχι αρχών. Συνέδριο χαρακωμάτων και όχι αξιών. Συνέδριο προσώπων και όχι πολιτικών επιλογών.

Οι αρχές, οι θέσεις, οι ιδεολογικές μας κατευθύνσεις μοιάζουν να μην έχουν σημασία πια. Εκείνο που προέχει είναι η μοιρασιά της πίτας της εξουσίας. Η μάχη των επιγόνων προβλέπεται σκληρή και απρόβλεπτη. Έτσι όπως πάμε, στο τέλος ίσως να μην έχει μείνει καθόλου πίτα για μοιρασιά.

Μετά τη μεγάλη νίκη της 10ης Οκτώβρη 1993, το ΠΑΣΟΚ κυκλώθηκε από συναλλασσόμενους διάφορα πόστα, από αριδίστες και αλεξιπτωτιστές. Η κυβέρνηση πορεύεται παραπαίοντας, χωρίς συνοχή, χωρίς κατεύθυνση, χωρίς όραμα. Έχει χάσει το ιδεολογικό της σφρίγος, το πολιτικό της ανάστημα που εξέθρεψαν οι αρχές της 3ης του Σεπτέμβρη και σμιλεύθηκαν από τις μετέπειτα εξελίξεις. Σήμερα, τα μεγάλα συμφέροντα, τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, οι μεγαλοεκδότες, οι μεγαλοεργολάβοι, ρίχνουν βαριά τη σκιά τους πάνω μας.

Η κυβέρνηση και πολλά καίρια πόστα του κρατικού μηχανισμού κυριεύθηκαν χωρίς αντίσταση από αλεξιπτωτιστές. Πολλοί απ' αυτούς ήταν σκληροί πολέμιοι του ΠΑΣΟΚ μέχρι και στο πρόσφατο παρελθόν.

Ας δούμε ενδεικτικά ορισμένες τέτοιες περιπτώσεις:

Θάνος Μικρούτσικος: Υπουργός Πολιτισμού, τοποτηρητής του Μεγάλου Μουσικής στην κυβέρνηση. Προέρχεται από την αριστερά των σαλονιών από το ΕΚΚΕ και το ΚΚΕ, παλιός πολέμιος του ΠΑΣΟΚ, εκλεκτός των αριστεροδεξιών συμμαχιών και του κατεστημένου. Οι επιλογές του σε πρόσωπα και πολιτικές είναι ανάλογες με το παρελθόν του και τις επιθυμίες των πατρώνων του. Φυγόστρατος, δεν υπηρέτησε τη θητεία του παίρνοντας χαρτί τρελού.

Ιωάννης Μπούτος: Παλιό υψηλό στέλεχος της δεξιάς, προσχώρ ΠΑΣΟΚ όταν συγκρούστηκε με την ηγεσία της Ν.Δ. στη μοιρα εκεί εξουσίας. Δεν τόλμησε να θέσει υποψηφιότητα στην πατρίδα Μεσσηνία, για να δούμε και τι μετράει, αλλά προτίμησε τη σιγουψηφοδελτίου Επικρατείας. Επιβραβεύτηκε για δεύτερη φορά, ενάσχετος με τραπεζικά θέματα, με την τοποθέτησή του στο πολύ σκό πόστο του διοικητή της Τραπεζής της Ελλάδος. Επιλέγει και αποκλειστικά τους προσωπικούς δεξιούς φίλους του. Σήμερα δ το μεγαλύτερο κυβερνητικό υπουργείο, το υπουργείο Εθνικής Cμίας.

Διον. Λιβανός: Υφυπουργός Τουρισμού. Προέρχεται από τη Προωθήθηκε στο Ευρωκοινοβούλιο, όπου δεν είχε καμία απ παρουσία. Δεν αγωνίστηκε ποτέ και πουθενά για το Κίνημα. Ορ και συμμετείχε σε τραπεζώματα υψηλών προσώπων. Επιβραβεύθ δεύτερη φορά με την ανάληψη του υφ. Τουρισμού.

Γιώργος Λιάνης: Υφυπουργός Αθλητισμού. Προέρχεται από εστερά και κατά δήλωσή του ουδέποτε μέχρι το 1985 ψήφισε ΠΑΣC ουδέποτε αντιλήφθηκε τη λογική των διαδικασιών των αρχών εθεσμών του Κινήματος. Όπου μπόρεσε διόρισε προσωπικούς του έξω από κομματικές διαδικασίες. Στον αθλητισμό κάνει ό,τι του σει, χωρίς να ενδιαφέρεται για την άποψη των κομματικών σπ Γνωστές είναι επίσης οι διασυνδέσεις του με σκοπιανά στοιχεία

Δημ. Κρεμαστινός: Υπουργός Υγείας, γιατρός, πρώην οπαέ συντηρητικής δεξιάς, αξιόλογος επιστήμονας αλλά εντελώς άσχ την πολιτική και τις ανάγκες της σύγχρονης διοίκησης. Δεν έχει κ βει τίποτα, εκτός από τη φιλοδοξία του να λάμψει στην πολιτε επιλογές του είναι εκτός τόπου, χρόνου και Κινήματος.

Δημ. Φατούρος: Υπουργός Παιδείας. Προέρχεται από την αρ παλιός αντίπαλος του ΠΑΣΟΚ, επιστήμονας κύρους αλλά με διοικητική ανεπάρκεια.

Φοίβος Ιωαννίδης: Υφ. Κοινων. Ασφαλίσεων. Μέχρι το 1985 απροκάλυπτος υδριστής του ΠΑΣΟΚ και προσωπικά του Ανδρ πανδρέου. Το 1987 διορίστηκε διοικητής του ΙΚΑ και έκτοτε Πασοκτής. Στον τομέα αρμοδιότητάς του, την κοινωνική ασσ διόρισε έξω από διαδικασίες, προσωπικούς του φίλους και φίλε φίλων του.

Νίκος Κυριαζίδης: Υφυπ. Οικονομικών. Παντελώς άγνωστ

Ένας, δύο, τρεις, δεκάδες «Παπανδρέου»!
νός γραμματέας πέτυχε στο ρόλο του, δεικνύοντας κατ' αυτό τον τρόπο την τιμή του. Η Βάσω Παπανδρέου, την ίδια δημοσιεύματα εμφανίζουν να καλο-
τεί τη θέση του γραμματέα μάζ είπε στο
θώριο της τελευταίας συνεδρίασης της

ΚΟΕΣ ότι δεν προτίθεται να θέσει υποψη-
φιδότητα. Απευθύναμε το ερώτημα και στον
Δημήτρη Τσοδόλα και η απάντησή του ήταν
αποπλυστική αν και όχι πλήρως επεξηγημα-
τική: «Αυτά τα διαδίδουν οι λεγόμενοι εκ-
συγχρονιστές, αλλά θα πάρουν αποστομωτι-
κή απάντηση από τους συνέδρους». Ο **Κ.**
Λαλιώτης μάλλον δεν θα διεκδικήσει το ρό-
λο. Μένουν έτσι ο **Θόδωρος Πάγκαλος** και ο
Κώστας Σημίτης. Η κίνηση του πρώτου δεν
είναι δυνατόν να προβλεφθεί, ενώ ο δεύτε-
ρος δεν θα διακινδυνεύσει το κύρος του πη-
γαίνοντας σε μια μάχη με προδιαγεγραμμένη
την έκβαση.

Βεβαίως, η νίκη του **Άκη Τσοχατζόπου-**
λου δεν θα είναι «αναίμακτη». Υπάρχουν
πολλοί τρόποι για να «κοντύνει» η επιρροή
του και να ψαλιδιστούν οι φιλοδοξίες του.

Πρώτος: Να μην τερματίσει σε καλή σειρά
στην ψηφοφορία για την εκλογή των μελών
της Κεντρικής Επιτροπής.

Δεύτερος: Να εκλεγεί μεν γραμματέας της
Κεντρικής Επιτροπής, αλλά από την κάλπη
να ανασυρθούν και μερικές δεκάδες λευκές
ψήφοι!

Τρίτος: Να αποφασίσει το συνέδριο ότι ο
γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής δεν
μπορεί να κατέχει σοβαρό κυβερνητικό πό-
στο.

Η τρίτη εκδοχή είναι και η οδυνηρότερη
για τον υπουργό Εσωτερικών. Θα τον υπο-
χρεώσει να διαλέξει ανάμεσα στον έλεγχο
του κόμματος και σε μια καλή θέση στην
αφετηρία για την κούρσα της πρωθυπουρ-
γίας.

Υπάρχει, όμως, και η άλλη περίπτωση. Να
επιλέξει ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ το διάδοχό
του στο κόμμα και την κυβέρνηση παρακά-
μπτοντας το καταστατικό –δεν θα είναι άλ-
λωστε η πρώτη φορά– βάζοντας όμως σε
δοκιμασία τη συνοχή του ΠΑΣΟΚ, αφού
είναι δύσκολο να καταπιούν για δεύτερη
φορά μέσα σε λίγα χρόνια οι δελφίνιοι μια
τέτοια θηριώδη πρόκληση που θα τους
«αδειάζει». (Η πρώτη ήταν στην περιόδητη
συνεδρίαση του *Πεντελικού*, όταν με κίνδυ-
νο την ενότητα του ΠΑΣΟΚ ο αρχηγός του
επέβαλε τον κ. **Τσοχατζόπουλο** στη θέση του
γραμματέα).

□

μας. Στο βιογραφικό του σημείωμα αναφέρει ότι επί χούντας
έπαιξε ως ανώτερο στέλεχος στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και επί
της, στην περίοδο 1987-81, ως υποδιοικήτης της Τράπεζας της Ελλά-

Άνη Στεφάνου: Υφ. Παιδείας. Προέρχεται από τη δεξιά. Λέγεται ότι
ψήφισε το ΠΑΣΟΚ ούτε στις τελευταίες εκλογές! Προφανώς δεν
μενε ποτέ ότι θα γινόταν υφυπουργός αυτή μια παντελώς άσημη και
ελάχως άγνωστη καθηγήτρια. Πιστή στις αρχές της, προωθεί σαφώς
τις λύσεις και πρόσωπα στον τομέα αρμοδιότητάς της.

Άργος Κουβελάκης: Υπουργός Δικαιοσύνης. Ανώτερος δικαστικός,
θετήθηκε σε εκλόγιμη θέση στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας και αμέ-
μετά στο υπουργείο Δικαιοσύνης. Δεν αμφισβητείται η δημοκρατική
προποθέτηση, αλλά σίγουρα διάστησε να ανέβει στην πολιτική ιεραρ-
χία να παραγκωνίσει άλλα αξία στελέχη του Κινήματος που χρόνια
έπαιξαν μέσα στο χώρο. Θα μπορούσε να προσφέρει πολύ μεγαλύ-
τερες υπηρεσίες στους θεσμούς αν παρέμενε στην υπηρεσία της Δικαιο-
σύνης, η οποία πάσχει από λειψανδρία ανεξάρτητων δικαστικών λει-
ργών.

κ. Παναγόπουλος: Πρώην διοικήτης της Εθνικής Τράπεζας, εξασφά-
τηρή δέσμευση ότι θα καταλάβει εκλόγιμη θέση στο ψηφοδέλτιο του
ΠΑΣΟΚ για το Ευρωκοινοβούλιο. Ο κ. Παναγόπουλος φυσικά ουδέπο-
ταταδέχτηκε να αγωνιστεί μαζί μας για το Κίνημα. Αλίμονο αν
παραδύνονται όσοι απλώς έχουν πολλά λεφτά, έστω κι αν πετούν και
οια ψίχουλα προς τα εδώ για τις ανάγκες που υπάρχουν.

Άργος Πέτσος: Ο γνωστός Πέτσος, που όταν αποδράστηκε από το
μα, εξύβρισε το ΠΑΣΟΚ και τον πρόεδρο. Επιβραβεύτηκε με το να
θετηθεί επικεφαλής του ΟΤΕ, ο οποίος θα διαχειριστεί πολλά δισ-
τα κοινοτικά προγράμματα.

Γιάννης Γιαννόπουλος: Πρόεδρος της ΕΡΤ. Πρώην μέλος της Ε.Γ.
ΕΝΝΕΔ. Δεν χρειάζονται περισσότερα σχόλια.

Υπάρχουν πάμπολλα παρόμοια φαινόμενα αλεξιπτωτιστών που έχουν
πρωθυπουργική ομαλά σε σημαντικές ή λιγότερο σημαντικές θέσεις του
εθνικού και κρατικού μηχανισμού. Είναι μεγάλη η λίστα των
μαματιών υπουργείων, προέδρων, υποδιοικήτων διοικήσεων τραπε-
ζών και οργανισμών, συμβούλων και γενικότερα ανωτέρων κρατικών
εχών που προέρχονται έξω από το χώρο του ΠΑΣΟΚ. Πολλοί απ'
αυτούς υπήρξαν στο παρελθόν εχθροί και υβριστές του Κινήματος.
Οι ίδιοι έπαιζαν από εδώ κι από εκεί ή καιροφυλακτούσαν άκαπνοι

στη γωνία περιμένοντας ποιος θα κερδίσει τις εκλογές.

Όλοι αυτοί οι κύριοι σήμερα νέμονται και διαχειρίζονται την εξουσία
που κατέκτησε η βάση και τα στελέχη του Κινήματος έπειτα από αγώνες
σε βάρος της προσωπικής τους ζωής.

Το πρόβλημα φυσικά δεν θα υπήρχε αν οι ως άνω κύριοι και κυρίες
είχαν αγωνιστεί μαζί μας και είχαν υιοθετήσει με ειλικρίνεια τις κοινές
θέσεις ή, έστω, ακόμα κι αν αποτελούν απλώς ένα δέμα διεύρυνσης και
ανανέωσης του Κινήματος.

Αλλά αλίμονο. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι αποτέλεσμα αρχών. Είναι
προϊόν προσωπικών επιλογών, συμμαχιών και συναλλαγών έξω από τη
λογική των κομματικών διαδικασιών και θεσμών. Ακόμα και όσον
αφορά στελέχη του Κινήματος που αξιοποιήθηκαν σε κυβερνητικές ή
κρατικές θέσεις, το κύριο κριτήριο επιλογής τους ήταν όχι η προσωπική
τους αξία και οι αγώνες τους, αλλά ο βαθμός γνωριμίας ή συναναστρο-
φής τους με γνωστά κέντρα εξουσίας. Η γνώμη, η άποψη της βάσης δεν
υπήρξε σχεδόν πουθενά πρόκριμα για επιλογές. Ούτε ζητήθηκε η άποψη
της σε θέσεις. Έτσι, τους αγώνες της νέμονται σήμερα συμμαχίες επιγύ-
νων, αλεξιπτωτιστών και αριδιστών.

Δεν είναι τυχαίο που και το σημερινό συνέδριο είναι συνέδριο προσώ-
πων και όχι αρχών. Αντιπαράθεση ομάδων και όχι αξιών. Είναι ένα
συνέδριο που έγινε διασπαστικά για να επικρατήσουν μια ή δύο κυρίαρχες
ομάδες στην κούρσα της διαδοχής.

Για όλα αυτά οι υγιείς δυνάμεις του Κινήματος οφείλουν να αντιδρά-
σουν. Όσοι δεν εγκλωβίστηκαν στους αρμούς των μηχανισμών. Όσοι
δεν συναλλάχτηκαν με υψηλά πρόσωπα για να πάρουν θώκους. Όσοι
πήραν θέσεις γιατί το αξίζουν. Όσοι πιστεύουν σε αρχές, θεσμούς, σε
θέσεις και όχι σε συναλλαγές προσώπων. Η μεγάλη πλειοψηφία των
συνέδρων, των εκπροσώπων της βάσης, είναι σε θέση να σπάσουν τις
αλυσίδες, τις γραμμές των μηχανισμών. Να δώσουν ένα μάθημα στους
κακούς διαχειριστές της εξουσίας. Να απεγκλωβίσουν, όσο γίνεται, το
Κίνημα από τον αριδισμό και τους σπεκουλαδόρους που το περικυκλώ-
νουν ασφυκτικά. Να σταθούν έξω από τις γραμμές των προσώπων, των
μηχανισμών και των αλεξιπτωτιστών. Οι σύνεδροι δεν είναι πρόβατα.
Μπορούν να σκέφτονται και να ψηφίζουν ενάντια στην αριστεροδεξιά
συννεφώδη ψευτοαναπαλαίωση του ΠΑΣΟΚ.

Οι σύνεδροι μπορούν και πρέπει να στηρίξουν το υγιές ΠΑΣΟΚ.

Ομάδα στελεχών
του ΠΑΣΟΚ

Συνέδριο της Ν.Δ.: Επιστροφή

του Ρεπόρ

Το 3ο Συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας αρχίζει την ερχόμενη Παρασκευή στη Χαλκιδική, οκτώ χρόνια μετά το 2ο Συνέδριο του κόμματος στη Θεσσαλονίκη. Άλλα τόσα περίπου χρόνια μεσολάβησαν ανάμεσα στο πρώτο και στο δεύτερο (Μάρτιος 1986) Συνέδριο – έστω και εάν το καταστατικό υποχρεώνει σε διεξαγωγή συνεδρίου κάθε τρία χρόνια. Η χρονική απόσταση που μεσολαθεί από το ένα συνέδριο στο άλλο είναι ενδεικτική για τους σκοπούς τους οποίους εξυπηρετούν τα κομματικά συνέδρια στον χώρο της Νέας Δημοκρατίας. Αποτελούν ουσιαστικά κινήσεις εσωστρέφειας, αποσκοπώντας συγχρόνως στη δημιουργία εξωτερικών εντυπώσεων προς την κοινωνία, τα αντίπαλα κόμματα, κ.λπ.

Τα συνέδρια της Ν.Δ., συνήθως έχουν δύο χαρακτηριστικά στοιχεία:

- Αφενός, τα προσωπικά σχέδια του εκάστοτε αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, είτε πρόκειται να εγκαταλείψει την κομματική εξουσία και να αφήσει «εθνικές παρακαταθήκες» (περίπτωση Καραμανλή), είτε να εδραιώσει τη νεοπαγή ηγεσία του (περίπτωση Μητσοτάκη και Έβερτ).

- Αφετέρου, με την αλλαγή του κυρίαρχου ιδεολογικού χαρακτήρα του κόμματος. Ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός το 1979. Νεοφιλελευθερισμός ή σκέτα φιλελευθερισμός το 1986. Παλιννόστηση στα καραμανλικά νάματα του ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού και διακηρύξεις για «ειρηνική επανάσταση» την ερχόμενη εβδομάδα.

Στο επικείμενο συνέδριο, η σύνδεση αυτή προσωπικών σχεδίων του εκάστοτε αρχηγού και ιδεολογικού επαναπροσδιορισμού αποκαλύπτει τον οριακό χαρακτήρα του.

Ο κ. Έβερτ δεν πρόκειται να ξεφύγει από την πεπατημένη και κατά συνέπεια οι διακηρύξεις και υποσχέσεις για «συνέδριο σταθμό και νέους δρόμους» αφορούν κυρίως και σχεδόν αποκλειστικώς τον ίδιο.

Ομοιότητες και διαφορές

Το 3ο Συνέδριο μοιάζει λιγότερο με το πρώτο της Χαλκιδικής και περισσότερο με το συνέδριο της Θεσσαλονίκης, τότε δηλαδή που ο κ. Μητσοτάκης αμφισβητείτο από την ομάδα του κ. Κ. Στεφανόπουλου (με επικεφαλής σημερινούς υποστηρικτές του, όπως οι Τζ. Τζαννετάκης, Σωτ. Κούβελας, Ανδρ. Ανδριανόπουλος, Στ. Μάνος) για να υπάρξει μετά λίγους μήνες αποχώρηση του κ. Στεφανόπουλου από τη Ν.Δ. και η δημιουργία της ΔΗ.ΑΝΑ. Αναβιώνει, λοιπόν, το ίδιο σενάριο, μόνο που στο ρόλο του φυγόκεντρου κ. Στεφανόπουλου, βρίσκεται τώρα ο κ. Μητσοτάκης που δεν έχει την ηθική ποιότητα εκείνου. Ο κ. Μητσοτάκης δεδαρημένος με υποψίες, κατηγορίες και

καταγγελίες δηλώνει ότι δεν προτίθεται να διασπάσει τη Ν.Δ. Όσο και εάν δεν έπεισε κανέναν ότι είναι ο τι της ενότητας του κόμματος, φαίνεται να υπάρχουν τοί λόγοι – που τον αναγκάζουν, να παραμείνει εντι

τειχών. Όχι τόσο γιατί είναι πλέον 77 χρονών, και δε προοπτικές για τη δημιουργία κόμματος, αλλά και επειδή ο κ. Μητσοτάκης επιθυμεί να αποτελέσει ένα επιρροής μέσα στην παράταξη της Νέας Δημοκρατίας όψει της προσωπικής του δοκιμασίας αλλά και των δοξιών της κ. Ντ. Μπακογιάννη.

Η ευκαιρία αυτή δεν του δόθηκε έως τώρα με τις εκλογές και δεν φαίνεται να του δοθεί με το συνέδριο. Όπως το απέδειξε άλλωστε και η μεγάλη εκλογή του κ. Έβερτ στις 3 Νοεμβρίου, δεν είναι εύκολο τον κ. Μητσοτάκη να παίζει με τους μηχανισμούς και ισορροπίες του κόμματος. Επιδίωξη του κ. Μητσοτάκη είναι να αποτελέσει το άλλο σκέλος της «διπολικής επιρροής» μέσα στη Νέα Δημοκρατία.

Να συσπειρώνει δηλαδή δυσαρέσκειες κάθε είδους έναν τρόπο, που να τον καθιστά τον ίδιο συντονιστή παρασκηνίου και καρπούμενο. Το συνέδριο δεν αναμένεται να αναδείξει σημαντική επιρροή του κ. Κων. Μητσοτάκη στον κομματικό μηχανισμό, όπου η δράση των Δημητροκάλη και Α. Νάτσικα του έχουν κάνει φανερά, αλλά πιθανώς επιρροή σε ορισμένες ιδέες και θέσεις. Κυρίως, εκείνες που αφορούν στην κομματική ληλεγγυή προς κάθε διωκόμενο, στην υπεράσπιση κυβερνητικού έργου της περιόδου 1990-93, στο τέλος της περιόδου «συναίνεσης» προς την κυβέρνηση και το ΣΟΚ, στις προσωπικές επιθέσεις κατά του κ. Α. Παπανδρέου, κ.λπ. Σ' αυτό τον τομέα επιδιώκει να κερδίσει πόντους στο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας ο κ. Μητσοτάκης και σ' αυτή τη θεματολογία θα κινηθούν και φιλικώς προσκείμενοί του βουλευτές και κομματικοί παράγοντες, οι οποίοι είναι βέβαιο ότι θα αποδυναμώ-

τον καραμανλισμό

η πιο πολύ στις εκλογές της ερχόμενης Κυριακής, στο περιβάλλον του κ. Έβερτ δηλώνει στο *Αντί* ότι ληγούν σε ποσοστό 85% νομιμόφρονες στη νέα Κε- ή Επιτροπή.

Επιστροφή στον καραμανλισμό

την άποψη αυτή, το μόνο ενδιαφέρον στοιχείο του όριου της Χαλκιδικής θα είναι – εκτός από την επι- πρή στον καραμανλισμό και την επιβεβαίωση της προ- κής ηγεμονίας του κ. Έβερτ, που είχε αμφισβητηθεί την εκλογή του – η αναμέτρηση με τους κάθε είδους αιοκομματικούς»: Ο πειθαναγκασμός ορισμένων, η αγή άλλων, η συντριβή εκλογικά όσων επιμείνουν έως λος. Ενδεικτικό της «ευρύτερης» σημασίας του συνε- της Ν.Δ. –που θα επισκιασθεί από την επίσημη ιεψη του πρωθυπουργού στις ΗΠΑ– είναι ότι ακρι- α σχέδια αμφισβήτησης εκ μέρους των «παλαιοκομ- ιών» και του κ. Μητσοτάκη τοποθετούνται στο απο- μα των επικείμενων ευρωεκλογών. Πιστεύουν, και ς σ' έναν βαθμό, ότι κανέναν δεν σώζει ο έλεγχος του ατικού μηχανισμού εάν αποτύχει στις εκλογές. Αυτή ική εμπειρία είχε ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης μετά τις ευτικές εκλογές της 10ης Οκτωβρίου, όταν είδε όλους ν τους κομματικούς εκλέκτορες 65 από τους 70 να τον ταλείπουν και να ακολουθούν τον κ. Έβερτ επειδή ούσαν ότι θα τους διασφάλιζε καλύτερα την πολιτική επιδίωξη στο μέλλον.

μως, ο νέος αρχηγός κοντά στους έξι μήνες της αρχη- του δεν φαίνεται να έχει ενθουσιάσει οπαδούς και χη της Νέας Δημοκρατίας, που πίστευαν ότι το ΠΑ- και ο ασθενής κ. Α. Παπανδρέου θα κατέρρεαν με πίθεση τύπου χειμερινών ανακτόρων.

Επιστροφή στους δοκιμασμένους δρόμους

ον σήμερα ότι αυτό δεν είναι εύκολο και αντιλαμβάνο- πως για τη νέα νίκη χρειάζεται επίσης να αλλάξουν. κς, εάν ο νέος πολιτικός λόγος κερδίζει κάποια περισσό- προσοχή εκτός του κόμματος –επιδοκιμάστηκε με τα ελέσματα των φοιτητικών εκλογών αλλά όχι και του ικού Επιμελητηρίου– εντός του κόμματος δεν γίνεται λα αποδεκτός. Γιατί βουλευτές, στελέχη και παράγοντες ν διαπαιδαγωγηθεί, και πολύ περισσότερο εξαρτούν την κτική τους επιδίωξη και τον παραγοντισμό πάνω στην κση, στην αντιπαλότητα, στον αντιΠΑΣΟΚισμό και στη ροπία του ρεβανσισμού και των «ημετέρων». Έτσι ο κ. ρτ είναι αναγκασμένος να καθιστά τη βάση αυτή και εραρχία της με υποσχέσεις μελλοντικής ικανοποίησης και ώσης – αποκατάστασης, όπως λ.χ., με τους πρώην λεω- ιούχους και τους απολυμένους της ΔΕΗ. Όμως με τον ο αυτό αναιρείται η όποια δυνατότητα για αποστασιο- ση από το ρεβανισμό, από τη λογική του «άσπρου -

μαύρου» και από τις γνωστές παλαιοκομματικές μεθόδους.

Όσο ο Μιλτ. Έβερτ δεν ακολουθεί επίμονα και συστηματι- κά μια καθαρή και θαρραλέα εκσυγχρονιστική γραμμή τόσο θα συνθλίβεται αφενός από την πολωτική και ρεβανσιστική πολιτική της κυβέρνησης (ιδιαίτερα στα δυναμικά ερείσματα του κρατικού μηχανισμού) και αφετέρου από τις συνεχείς προσπάθειες για αναζωπύρωση θεμάτων, που συντηρούν τους διχασμούς μέσα στη Νέα Δημοκρατία και τον φέρνουν σε αμηχανία (βασιλική περιουσία, κύκλος ανακρίσεων για υπουργούς της ΑΓΕΤ - Ηρακλής, θέμα τριών μητροπολιτών κ.λπ.).

Έτσι προκειμένου να ξεπεράσει τα προβλήματα αυτά ο κ. Έβερτ είναι αναγκασμένος στο συνέδριο να επιδοθεί σε γενι- κόλογες διακηρύξεις, να αντλήσει αισιοδοξία από το καρα- μανλικό παρελθόν της παράταξης και ακόμη να διαβεβαιώσει –οξύνοντας την κριτική του προς την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ– ότι *επικείται* η νέα κυβερνητική εξουσία και μάλι- στα για οκτώ χρόνια. Μέσα στις επιδιώξεις αυτές μπορεί να ξεπεράσει και το θέμα της κάλυψης με κάθε τρόπο του διωκό- μενου Μητσοτάκη, του οποίου τα λάθη δεν μπορεί να φορτω- θεί συνολικά η παράταξη.

Συνοψίζοντας, είναι σχεδόν βέβαιο ότι στο συνέδριο ο κ. Έβερτ δεν θα μπορέσει να επιτύχει κάτι περισσότερο από την αύξηση ή ενδυνάμωση της επιρροής του στον κομματικό μηχανισμό. Ο κ. Μητσοτάκης δεν πρόκειται να έλθει πιο κοντά του, οι διάφοροι βαρώνοι θα συνεχίσουν τις διαφοροποιήσεις τους, οι αρνητικές κρίσεις για το δυσκίνητο οργανωτικό σχή- μα θα ξανακουστούν και οι απορίες ή και διαμαρτυρίες για τους διωκόμενους από το ΠΑΣΟΚ θα επαναληφθούν. Το συνέδριο θα ενισχύσει τη θέση και τις επιδιώξεις επιρροής του κ. Έβερτ χωρίς να δώσει λύση στα μεγάλα προγραμματικά, ιδεολογικά και πολιτικά προβλήματα της παράταξης. Θα αναχαιτίσει επίσης τις διαθέσεις αμφισβήτησης του κ. Έβερτ έως τις ευρωεκλογές, οι οποίες θεωρούνται εντέλει αποφαι- στικότερος σταθμός για την πορεία του κόμματος και του κ. Έβερτ απ' ό,τι το συνέδριο της άλλης Παρασκευής.

Υπανάπτυξη οικονομική υπανάπτυξη πολιτική

του Κ. Τσαλόγλου

Έξι μήνες από τότε που επανήλθε στην εξουσία, το ΠΑΣΟΚ έκανε αισθητή την κυβερνητική του υπόσταση στον οικονομικό τομέα, με το φορολογικό νομοσχέδιο. Στους άλλους δύο κρίσιμους τομείς κυβερνητικής διαχείρισης, των διεθνών σχέσεων και της κοινωνικής πολιτικής, το Υπουργείο του κ. Α. Παπανδρέου έδρασε εξίσου εντυπωσιακά: Επιδείνωσε τη θέση της χώρας έναντι των βαλκανίων γειτόνων και των ευρωπαϊκών εταίρων της, και «αναβάθμισε» την κοινωνική ζωή με τη νομοθετική παρέμβαση του κ. Στ. Παπαθεμελή στο ψυχαγωγικό ωράριο των πολιτών!

Δεν είναι, ομολογουμένως, μικρά επιτεύγματα. Η αποστολή του «κινήματος» να δράσει ως... ποινή κατά του έθνους, επειδή η πλειοψηφία των εκλογέων του παρέδωσε, για μια ακόμα φορά, την κοινοβουλευτική πλειοψηφία, θα σημαδευτεί, πάντως, και από άλλα παρόμοιου ή μεγαλύτερου μεγέθους επιτεύγματα. Ολίγη υπομονή!

Δύο ήταν οι παράγοντες που ενέπνευσαν το περιεχόμενο του φορολογικού νομοσχεδίου: Η ανάγκη του κρατικού προϋπολογισμού να εξασφαλίζει με κάθε τρόπο έσοδα, ώστε να περιορίσει –να τις εξαφανίσει είναι αδύνατον– τις δανειστικές του επιδόσεις και η ανυπαρξία φορολογικού μηχανισμού, ικανού να θεδαιώνει στην πραγματική τους έκταση τα φορολογητέα εισοδήματα. Διότι, επομένως, η «φιλοσοφία» της φορολογικής πρότασης, την οποία καλείται να επεξεργαστεί η Βουλή, καθοδηγείται από δύο βλαπτικές των εθνικο - οικονομικών συμφερόντων λειτουργίες του Δημοσίου, τα προτεινόμενα μέτρα, ούτε δίκαια ούτε και αποτελεσματικά μπορούν να είναι. Τα επέβαλε η ασύνδετη τελείως με τη διαδικασία της εθνικής ανάπτυξης εισπρακτική ανάγκη.

Η «δικαιοσύνη» του νομοσχεδίου

Η δικαιοσύνη στη φορολόγηση ιδιωτών και επιχειρήσεων θα αποκαθίστατο αν τα έσοδά τους ήταν εκείνα που προσδιόριζαν το ύψος της φορολογίας κάθε υποχρέου, και όχι, όπως γίνεται με το νομοσχέδιο, όταν οι δαπάνες καλούνται να «υπολογίσουν» ένα υποτιθέμενο εισόδημα. Οι δαπάνες είναι εξαιρετικά εύκολο να αποκρυθούν, και τα «τεκμήρια» για την εισοδηματική στάθμισή τους, με τα «πλαφόν» και τις ισοπεδωτικές τους εφαρμογές, είναι εκτεθειμένα σε ανεπί-

τρεπτες επιεικείς προς τα επάνω και σε εξουθενωτικές επιβαρύνσεις προς τα κάτω. Το μέγα απαράδεκτο, άλλωστε, να μένει αφορολόγητο το εισόδημα του χρηματικού κεφαλαίου, (ρέπος, αγοραστές ομολόγων, κ.λπ.), ενώ πολλαπλασιάζεται, με τις μικρότερες του πληθωρισμού παροχές προς τους ασθενέστερους εργαζόμενους παραγωγικά, η επιβάρυνσή τους υπογραμμίζει την αντικοινωνικότητα των μέτρων. Μηδενίζοντας, ταυτόχρονα, τις προσδοκίες απόδοσής τους, αφού η φοροδιαφυγή, νόμιμη και παράνομη, θα συνεχιστεί.

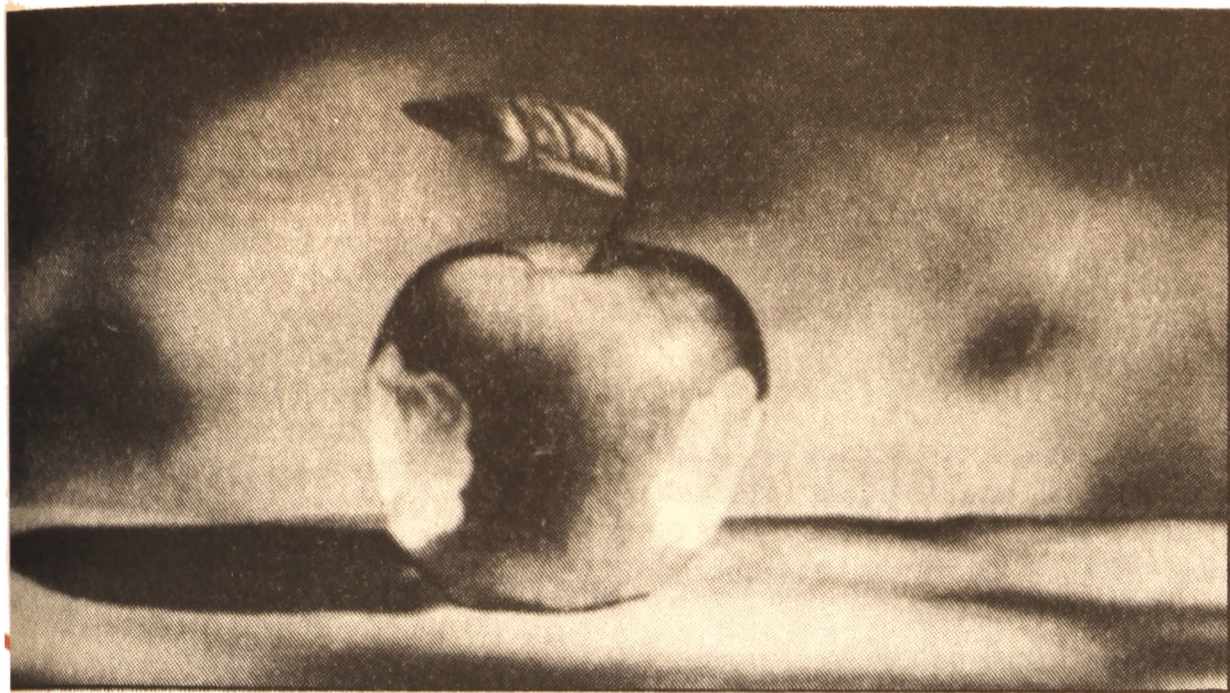
Οι πιο θορυβώδεις φιλοκυβερνητικοί σχολιαστές των μέτρων επιμένουν ότι οι ρυθμίσεις είναι κοινωνικά δίκαιες. Όχι μόνο γιατί επιτρέπουν –επιτέλουν!– τη φοροσύλληψη των παραδοσιακών φοροφυγάδων, αλλά και γιατί είναι καρπός... κοινωνικού διαλόγου! Και σε ό,τι μεν αφορά το διάλογο οι γενικευμένες αντιδράσεις πληροφορούν για την έκταση της συναίνεσης. Όσον αφορά την αποκατάσταση της δικαιοσύνης, από καμία διάταξη του νομοσχεδίου δεν προκύπτει ότι η περίφημη «διεύρυνση της φορολογικής βάσης» θα επιτρέψει τη «συστολή» της φορολόγησης των μισθωτών και των συνταξιούχων. Παρά τα προεκλογικά υπεσχημένα.

Δίκαιο φορολογικό σύστημα είναι αδύνατο να υπάρξει. Και είναι άδικο να κατηγορείται η σημερινή κυβέρνηση γιατί δεν το καθιερώνει. Όσο οι ελληνικές κυβερνήσεις

θα χρησιμοποιούν το κράτος, με τις αθρόες προσλήψεις ανέργων, ως δικλείδα διαφυγής της κοινωνικής πίεσης από την οικονομική υπανάπτυξη· όσο θα πιστεύουν ότι η εθνική οικονομία είναι «αναλώσιμο αγαθό» για να λειτουργεί το Δημόσιο ως μηχανισμός ψήφου συλλογής, φορολογική δικαιοσύνη, στην πράξη, δεν θα αποκατασταθεί. Πρέπει να προηγηθεί η οργάνωση αποτελεσματικού φορολογικού μηχανισμού. Διότι απαιτείται υψηλές δαπάνες η μηχανογράφηση και υψηλή αμοιβή η συντήρηση αδιάφθορου προσωπικού, ενώ τα κρατικά έσοδα διασπαθίζονται σε κομματικές σκοπιμότητες και τα ελλείμματα διογκώνονται, κεφάλαια για φορολογικές υπηρεσίες δεν θα εξοικονομηθούν ποτέ. Ας πάψουμε, λοιπόν, να μιλάμε για φορολογική δικαιοσύνη, πριν εξυγιανθεί το Δημόσιο, πριν εξυγιανθούν τα κόμματα, πριν εξυγιανθεί η κοινωνική συνείδηση από τον ιό της αντιδημοκρατικής ανεπαιθήτητας, πριν εκσυγχρονιστεί η αναπτυξιακή μας κατεύθυνση.

Ακολουθούμε την αντίθετη πορεία!

Ήταν αδύνατο να μην μειωθεί το καταναλωτικό εισόδημα όσων ελέγχονται από την πολιτική και οικονομική εξουσία. Όχι μόνο εξαιτίας των κραυγαλέων λαθών και παραλείψεων των μεταπολιτευτικών κυβερνή-

ν, που επιχειρήθηκε, ιδιαίτερα την περίοδο 1981-1989, να συγκαλυφθούν με παροχές δανεικό χρήμα. Αλλά και διότι ιστορικά εξελίξεις μάς υποχρεώνουν σε ευθυμίση του καταναλωτικού μας επιπέδου, το ύψος του πραγματικού μας εισοδήματος. Δεν ανήκει, πλέον, στην ελεύθερη επιλογή μας να σχεδιάσουμε και να προσδώσουμε την οικονομική μας παρουσία στην προοδευτικά ενοποιούμενη παγκόσμια οικονομία. Όντας οργανικό μέλος Ευρωπαϊκής Ένωσης, είμαστε αναγκασμένοι να προσαρμόσουμε τις παραγωγικές, κοινωνικοοικονομικές, τις καταναλωτικές μας όψεις στους μηχανισμούς λειτουργίας ανταγωνιστικής ανάπτυξης, οι οποίοι ορίζονται από τα «ευρωπαϊκά» όργανα. Ο καθήκον αυτό προσκρούει σε δύο αντικρουόμενα, ανά ζεύγη, δεδομένα. Το πρώτο δεδομένο είναι η –δυστυχώς διευρυνόμενη– διάσταση ανάμεσα στο εθνικό - παραγωγικό επίπεδο και σε εκείνο που αξιώνει η ιδιοξία της «Ευρώπης» να αναχθεί στον πρότερο πόλο διαμόρφωσης των οικονομικών –άρα και των πολιτικών– παγκόσμιων τάσεων. Το δεύτερο δεδομένο ανακύπτει από την μειονεκτική –αν είναι λογικό!– θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι των άλλων παγκόσμιων ανταγωνιστών της εξαιτίας των ελλείψεων –συγκριτικά– κοινωνικών παροχών στους εργαζομένους της. Παροχών, που αυξάνουν το κόστος παραγωγής των προϊόντων με τα ανταγωνιστικά, υλικών προϊόντων και υπηρεσιών της.

Το κοινωνικό κόστος

να παρακαμφθεί βραχυχρόνια –μακροχρόνια ποιος μπορεί να προβλέψει τι θα γίνει– το πρόβλημα, δύο τρόποι υπάρχουν: μειωθεί το «κοινωνικό κόστος» των ευρωπαϊκών προϊόντων, ή να αυξηθεί σε εκείνες οικονομίες που φρόντισαν να αφήσουν ικανοποιημένα τα αιτήματα των εργαζομένων και των αναξιοπαθούντων στην περίοδο της αυτοματοποίησης της παραγωγής δεν σφύρειται, προς το παρόν, ως λύση, επειδή οι παρενέργειές της –αύξηση της

ανεργίας– γεννούν προβλήματα περισσότερα από όσα, κοστολογικά, μπορεί να λύσει. Ο εξαναγκασμός, όμως, των άλλων καθεστώτων να βελτιώσουν την κοινωνική τους πολιτική ώστε να πάψει να λειτουργεί ως μέσο αθέμιτου εμπορικού ανταγωνισμού, δεν είναι εύκολη υπόθεση. Απομένει, λοιπόν, η «αναψηλάφηση» των δικών μας κοινωνικών παροχών για την υποβοήθηση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Τα εισοδήματα (μισθοί, συντάξεις, επιδοτήσεις, ασφάλιση, κ.λπ.) πρέπει να μειωθούν. Στη μεθόδευση αυτού ακριβώς του καθήκοντος αποδίδει και η περιώνυμη Λευκή Βίβλος της Κομισιόν.

Όσα και εδώ, περιλαμβανομένου του κοινωνικά ψευδεπίγραφου φορολογικού νομοσχεδίου, έχουν ή σχεδιάζεται να εφαρμοστούν, στην ίδια επιδίωξη «κοστολογικής προσαρμογής» πειθαρχούν.

Οι αντιδράσεις είναι φυσιολογικές και αναμενόμενες. Αλλά και η αδυναμία τους να πετύχουν θετικά αποτελέσματα, δεδομένη. Τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχουν πλέον ιδεολογικούς πολιτικούς αντιπάλους για να ανησυχούν μήπως η κοινωνική δυσφορία καταλήξει σε επαναστατικές ανατροπές των κοινοβουλευτικών καθεστώτων τους. Το πολύ πολύ να παραμεριστούν, εκλογικά, οι παλιού τύπου πολιτικοί για να παραχωρηθεί η εξουσία σε επιχειρηματίες, όπως ο κ. Μπερλουσκόνι. Πρόσωπα ενδεδειγμένα για να τα βγάλουν πέρα σε εμπορικές αναμετρήσεις και να υπερασπιστούν τα καταναλωτικά δικαιώματά της... αταξικής, πλέον, κοινωνίας! Η άρνηση, επομένως, ικανοποίησης των αιτημάτων των θυγομένων από τα διάφορα μέτρα λιτότητας παγιώνεται ως κυβερνητική πρακτική. Με μία, ωστόσο, πράγματι ανησυχητική για όλους συνέπεια.

Ο αντιευρωπαϊσμός

Η οργή εκείνων που βλέπουν το βιοτικό τους επίπεδο να υποχωρεί δεν στρέφεται μόνο κατά των εθνικών τους κυβερνήσεων. Στρέφεται και κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το φαινόμενο, εδώ σ' εμάς, προσλαμβάνει όλο και ευρύτερες διαστάσεις. Οι «Βρυξέλλες» άρχισαν να καταγγέλλονται από τους πολίτες ως ο κύριος υπεύθυνος της προοδευτικής οικονομικής τους καταπίεσης. Η κυβέρνηση αντί να διαφωτίζει το λαό για τη δική μας ευθύνη σχετικά με τα προβλήματα που τώρα αντιμετωπίζουμε ως πλήρες μέλος της Ένωσης –και πώς να το κάνει αφού επί μια δεκαετία το ΠΑΣΟΚ κραύγαζε ότι η ΕΟΚ είναι πρακτορείο του διεθνούς κεφαλαίου– προσπαθεί να εκμεταλλευθεί το κλίμα του αντι - ευρωπαϊσμού. Για να διασκεδάσει, προφανώς τις εντυπώσεις από την αδυναμία της παραγωγής χρήσιμου έργου. Αν δεν πρόκειται για κάτι άλλο, ανεξαρτήτως ακόμη. Κάτι, που ίσως έχει σχέση με την αρχική αντι - ευρωπαϊκή τοποθέτηση του «κινήματος».

Από την ώρα που οι δύο «ισχυροί» άνδρες της, της σημερινής εξουσίας, ο «ωσεί παρών» πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου και ο υπουργός Δημόσιας Τάξης κ. Στ. Παπαθεμελής ανέλαβαν τον εμπλουτισμό του «Μακεδονικού» με τους διπλωματικούς τους αυτοσχεδιασμούς και τους εθνικιστικούς τους στοχασμούς, η Ευρωπαϊκή Ένωση κοντεύει να επισημοποιηθεί ως ο κύριος υπονομευτής των εθνικών μας συμφερόντων! Η κυβέρνηση, συνεπικουρούμενη και από τον ασυγκράτητο Ταλλεϋράνδο, τον κ. Αντ. Σαμαρά, προβαίνει σε δηλώσεις, σχετικές με την πορεία του θέματος, όπου υφέρπει μονίμως το «μήνυμα» ότι οι σχέσεις μας με την «Ευρώπη» δεν μπορεί, πλέον, να είναι φιλικές! Διόλου τυχαίο, άλλωστε, ότι τα αναμενόμενα από το γνωστό πακέτο Ντελόρ οικονομικά οφέλη, ικανά να εδραιώσουν στη συνείδηση της κοινής γνώμης αισθήματα αμοιαιότητας συμφερόντων με την Ε.Ε. έπαψαν να πολυακούγονται. Ενώ τα έργα υποδομής, τα οποία από τα κεφάλαια αυτού του πακέτου θα εκτελούντο, δεν προωθούνται, προς μέγιστη ζημία της οικονομίας.

Αλλά και της αντιπολίτευσης η στάση δεν είναι λιγότερο απογοητευτική. Σε μια ακατανόητη «υπερκομματική» έξαρση, συμπαραστέκεται στη λαθεμένη κυβερνητική πολιτική των παλικάρισμών απέναντι στους κοινωνικούς εταίρους, έστω και αν –για τη σωτηρία, προφανώς, του κομματικού κύρους– υποτονθορίζεται ότι αυτή η πολιτική μάς οδηγεί σε επικίνδυνα αδιέξοδα. Εμπλέκεται, έτσι, ολόκληρος σχεδόν ο πολιτικός κόσμος στην εξάπλωση ενός αντι - ευρωπαϊσμού, ο οποίος μεταφερόμενος στο πεδίο της οικονομίας, οπισθοδρομεί την εθνική προσπάθεια, τη μόνη ικανή, αν σωστά αναληφθεί να ανελκύσει τη χώρα από τη σημερινή, πολύπλευρα εξασθενημένη θέση της.

Και για να ξαναγυρίσουμε στο φορολογικό νομοσχέδιο. Είναι καθαρό προϊόν της υπανάπτυξης. Ενός εντυπωσιακά συντηρητικού «προοδευτισμού», ολοκληρωτικά ανίκανου να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που σωρεύει στον τόπο η ιστορική εξέλιξη.

Αισθάνομαι περίπου περιττός και ανώφελος, επιστρέφοντας στην –επιεικώς– θλιβερή ιστορία Μικρούτσικου, στα συμπαρομαρτούντα της και στους –επιεικεστάτως– αμαρτήσαντας. Όμως είναι, φορές - φορές, που η αποφορά, η δυσοσμία και μόνον σε τυλίγει σφιχτά όπως η γλίτσα το ζώο που γλίστρησε και κατέπεσε στο έλος. Και η περίπτωση του κ. Θάνου Μικρούτσικου, η οποία στην αρχή έδγαζε απλώς ανόθευτο γέλωτα, κακοφόρμισε, κατήντησε σάπια πληγή, πληγή που όζει και πυορροεί. Ας θυμηθούμε λοιπόν ψυχρά και άψευστα, ούτα εκείνα, τα γεγονότα:

α) Η «Απογευματινή», μάς αποκαλύπτει ότι ο κ. Θάνος Μικρούτσικος πήρε «τρελόχαρτο», άρα δεν υπηρέτησε (το οποίο και δεν μας πειράζει), άρα δεν μπορεί να είναι υπουργός Πολιτισμού (το οποίο και ασφαλώς δεν μας πειράζει). Μέχρις εδώ τίποτε το σπουδαίο· ούτε ο πρώτος είναι, ο τελευταίος ούτε. Έχουμε, δυστυχώς, προ πολλού αποδεχθεί ως φυσικά κάλλη τα προνόμια των εκλεκτών και επωνύμων.

β) Τοιοντοτρόπως, ο κ. Μικρούτσικος περνά σε καταιγιστικές όσο και εξοργιστικές (μαζί όμως και ξεκαρδιστικές) –τούτο ας εκτιμηθεί– δηλώσεις. Έτσι μάθαμε μεταξύ άλλων ότι κνηγνημένος και κρυπτόμενος από την Χούντα μπόρεσε ως νέος 007 (Σων Κόνερν παιζόμενος, ουχί Ρότζερ Μουρ απασφαλισμένος) και να την ξεγελάσει, και να παρουσιασθεί τον Απρίλιο του '74 στα στρατόπεδά της, και να την παραπλανήσει, και να του εκχωρηθεί διετής αναβολή. Θαύμα! Και επειδή τίποτε στον μάταιο αυτόν κόσμο δεν είναι σίγουρο και σαφές, έχοντας από τότε εμπεδώσει τον υπερήφανο λόγο του νυν αρχηγού του (ότι η μεταπολίτευση του '74 ήταν «αλλαγή φρουράς» στα πλαίσια του ΝΑΤΟ) – θέση ω πόσο δίκαιη και ω πόσο σοφή! η οποία μέσω ΕΚΚΕ, ΚΚΕ και πάσης άλλης οβιδιακής μεταμορφώσεως σωστοτέρα εφάνη) δεν μάσησε από τέτοια και το '76 πήρε το «χαρτί» του για να μην υπηρετήσει –το '76– τον «Στρατό της Χούντας». Αμ, πώς! που θα 'λεγε κι ο Χατζηχρήστος.

γ) Μέχρις εδώ είναι ο τρελός και ο άφατος τζετζελές. Μικρούτσικα φληναφήματα και μικρές κομπορρημοσύνες που φέρνουν στο χείλος μεγαλύτερων και μεγάλων, (βουήθειά τους) συγκατάβαση και καγχασμό – από αρχαιοτάτων χρόνων ξέραμε ότι τα παιδιά παίζει (και τα μεγάλα παιδιά παίζει το Μέγαρό τους).

Εδώ, όπως γράψαμε, μας τελείωσαν τα εύθυμα και αρχίζει ισχυρότατη και πολλαπλασιαστέα η αθλιότης.

δ) Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, πρόσχαρος, ανθηρός και συνταγματολογικώς αμήχανος μας εξαγγέλλει ότι, «αλλούτινα» και κατ' αυτόν άλλα «προσόντα» χρειάζεται κάποιος για να υπηρετήσει ως στρατιώτης και άλλα για να διακονήσει την υπουργεία. Είναι βεβαίως η προφανής διαστολή μείζονος και ελάσσονος και διά της προφανεστέρας αντι-μετάθεσής τους. (Επ' ευκαιρία: έχω τρία φιλαράκια που πήραν «τρελόχαρτο» και ψάχνουν απεγνωσμένα για δουλειά. Μήπως γίνεται να διοριστούν, λέω μήπως, –απλοί υπάλληλοι, κλητήρες έστω– στο υπουργείο Πολιτισμού;). Γιατί εδώ τα πράγματα δεν είναι απλά. Αυτός ο συνταγματολόγος, κυβερνητικός εκπρόσωπος και άνθρωπος, δοθήειά μας, μιλάει ως κυβέρνηση και εξ ονόματός μας για θέματα –αλί μας– ζωής και θανάτου.

ε) 160 συνάνθρωποί μας και συμπολίτες μας, από καλλιτέχνες έως καλλιτέχνες (και δυστυχώς ανάμεσά τους καμμιά εικοσαριά αξιοπρεπείς άνθρωποι) συμπαρατάσσονται τω Μικρούτσικω (τω πολύ μικρώ) με το επιχείρημα ότι καθείς δεδικαιώται διά της καλλιτεχνικής αυτού προσφοράς. Και εάν η «καλλιτεχνική προσφορά» του κ. Μικρούτσικου του επιτρέπει να καταστρατηγεί το Σύνταγμα (Άρθρο 4, παρ. 6 «Κάθε Έλληνας που μπορεί να φέρει όπλα είναι υποχρεωμένος να συντελεί στην άμυνα της Πατρίδας, σύμφωνα με τους ορισμούς των νόμων») τότε, αϊ, ασφαλώς, ο Ελύτης –ας πούμε– δικαιούνται μέσω της αληθούς και πραγματικής του καλλιτεχνικής προσφοράς να θγει στην Σκουφά –ας πούμε– και να καθαρίζει όποια φάτσα δεν του πάει.

στ) Και ήρθαν εδώ, ο κ. Μάνος Χατζηδάκης, ο κ., ο οποίος ευπρεπής δημοκράτης και σεμννόμενος μας πληροφόρησε ότι ενάμισιν εκατομμύριο άτομα πήραν απολυτήριο στρατού αλλά οποιοδήποτε εξ αυτών διορίζονταν υπουργός Πολιτισμού θα μας έπιανε σύγκρυο (και δεν πειράζει που έθιξε ενάμισιν εκατομμύριο «μαλάκες» που υπηρέτησαν κατά πως θέλει το Σύνταγμα ;;; – η «καλλιτεχνική προσφορά» τον δικαιώνει και αυτόν).

ζ) – Και έσχaton. Δεν έχουμε να πούμε τίποτε μόνο μια πικρή και λυπημένη ανάμνηση, για τον άμοιρο Τρεπεκλή, που τον εκούρεψε και τον διατόμπεψε, ο ίδιος πρωθυπουργός, της σημερινής αθλιότητας. Ίσως γιατί ο Τρεπεκλής δεν πρόλαβε να ζητήσει άσυλο, όχι σε εκκλησιές –που δεν πιάνουν– αλλά στο Μέγαρο Μουσικής.

Ηλίας Λάγιος

160 καλλιτέχνες και πνευματικοί άνθρωποι την προηγούμενη εβδομάδα, διέπραξαν αδιανόητο: Έβαλαν φαρδιά - πλατιά την υπογραφή τους σε κείμενο «συμπαράστασης» στον υπουργό Πολιτισμού, Θάνο Μικρούτσικο, επειδή θεωρούν ότι αφού «ξεχωρίζει με το έργο του» δεν οφείλει ως δημόσιο πρόσωπο στοιχειώδεις υποχρεώσεις απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Και για μεν την άρνηση του υπουργού Πολιτισμού να εκπληρώσει τη θητεία του δεν μας πέφτει λόγος – καθένας έχει τη συνείδησή του χωριστά.

Μας πέφτει, όμως, και μας παραπέφτει λόγος όταν ο υπουργός Πολιτισμού επικαλείται ψεύδη για να δικαιολογήσει στην πολιτική αγορά το ατόπημά του. Και μας πέφτει διπλά λόγος όταν βλέπουμε πνευματικούς ανθρώπους –ελεύθερα πνεύματα, υποτίθεται– να σπεύδουν να δηλώσουν την υποστήριξή τους σε ανθρώπους της εξουσίας, και μάλιστα με ένα επιχείρημα σαθρό: δηλαδή, όσοι καθημερινοί άνθρωποι υφίστανται λογής δηώσεις εξαιτίας της νεανικής τους αποκοπιάς (ή της νεανικής τους επιλογής) μπορούν να είναι άξιοι της μοίρας τους γιατί δεν ξεχώρισαν με το έργο τους;

Το Αντί παραδίδει σήμερα τη λαμπρή λίστα των 160 υπογραφών στην ιστορία – και αναμένει την προσδοκώμενη νέα λίστα, τη επηυξημένη και βελτιωμένη.

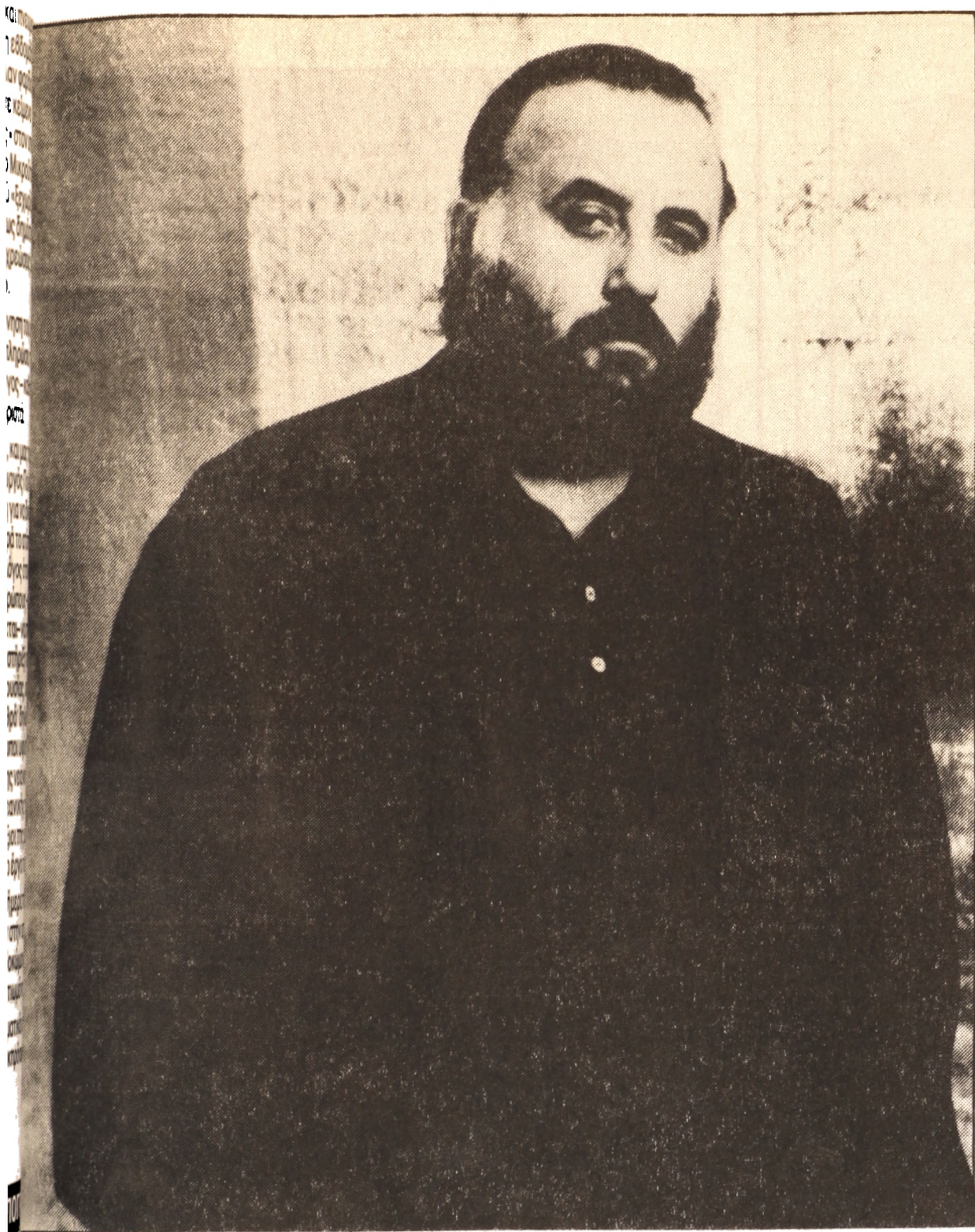
Μικρούτσικος πραγματικά ο πολιτισμός με μικρούτσικοι και οι εκπρόσωποί του;

ΑΝ

ΟΙ 160 ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ

Ακολουθούν οι υπογραφές: Γ. Κανδής, Μιχάλης Κακογιάννης, Τάκης Γιώργος Ζογγολόπουλος, Νίκος Κεσσανλής, Παύλος, Μαρίνα Λαμπράκη - Πλάκα, Πεντελής Βούλγαρης, Γιώργος Λαζάνης, Λακίς Λαζόπουλος, Τάκης Παππάς, Ανδρέας Βουτσινάς, Αλέξης Δαμιανός, Δημήτρης Γελάνης, Χάρης Αλεξίου, Γιώργος Μιχαηλίδης, Ρένη Πιττακή, Μίμης Κουγιουμτζής, Μάγια Λυμπεροπούλου, Γιώργος Κουρουπός, Ρέα Γαλανάκη, Κώστας Κουλεντιανός, Ανδρέας Καράβoλας, Αλέξανδρος Λυκουριώτης, Ελένη Βακαλέ, Αλέξανδρος Μυράτ, Μάνος Ελευθερίου, Ρούλα Πατεράκη, Σταμάτης Κραουνάκης, Λίνα Νικολακοπούλου, Γιάννης Βακαρέλης, Αλκησισ Πρωτοψάλτη, Νίκος Νικολαΐδης, Θέμις Μπαζάκα, Πέμυ Ζούνη, Στάμος, Βίκτωρ Αρδίτης, Δημήτρης Πιτσιώρης, Νότης Μαυρουδής, Κώστας Κοτσιώλης, Νίκος Κυπουργός, Διονύσης Τσακνής, Ανδρέας Μπελεζίνης, Μιχάλης Κα

ΠΟΛΟ ΧΑΒΑΛΕ ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΗ ΑΗΔΙΑ

Η ΑΝΑΙΔΗΣ ΔΗΛΩΣΗ

Ο υπουργός Πολιτισμού, κ. Θάνος Μικρούτσικος, δήλωσε τα εξής (29.3): «Από σεβασμό στη μνήμη όσων έχασαν τη ζωή τους στη διάρκεια της δικτατορίας, όσων βασανίστηκαν, ταπεινώθηκαν και στερήθηκαν το στοιχειώδες αγαθό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, δεν μίλησα ποτέ για τις προσωπικές μου περιπέτειες και διώξεις.

Σ' αυτή τη θλιβερή για τη χώρα μας, και δύσκολη για μένα, περίοδο με κάλεσαν –αν και καταζητούμενος– να παρουσιαστώ στο στρατό.

Είναι, όμως, εξοργιστικό οι μόνιμα απόντες των λαϊκών αγώνων, οι επαγγελματίες της αγοραίας εθνικοφροσύνης, να γίνονται σήμερα τιμητές διαστρέφοντας την πραγματικότητα για λόγους αποπροσανατολισμού και εκδίκησης. Δεν είναι τυχαίο ότι διάλεξαν αυτή τη στιγμή να εκτοξεύσουν τη λάσπη τους, λίγες ημέρες μετά από την ξεκάθαρη στάση μου για τα αρχαία του Μητσotάκη.

Προσπαθούν να δημιουργήσουν σύγχυση αναφερόμενοι στον στρατό, που στις σημερινές συνθήκες εκπληρώνει με απόλυτη αφοσίωση και δημοκρατικό τρόπο τα καθήκοντά του. Ο στρατός σήμερα –και δεν πρέπει να το ξεχνάμε– δεν έχει καμία σχέση με το στρατό της χούντας. Δεν είναι ο στρατός του ΕΑΤ - ΕΣΑ, του ΚΕΒΟΠ Χαϊδαρίου, του Διονύσου, των Ντερτιλήδων και των Θεοφιλογιαννάκων.

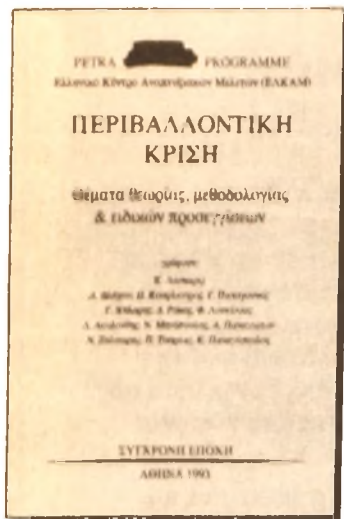
Στα 20 χρόνια που μεσολάβησαν, είναι σε όλους γνωστή η προσφορά μου σ' αυτό τον τόπο, στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες και στον πολιτισμό.

“Αποκαλύψεις” κίτρινες, πυροτεχνήματα αποκομμένα από το χρόνο, έχουν μοναδικό στόχο να παίξουν ανασταλτικό ρόλο στην απόφασή μου για τη χάραξη ριζοσπαστικής πολιτικής στα καίρια θέματα του Πολιτισμού και στην προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς από τους αρχαιοκάπηλους της πολιτικής μας ζωής».

...άκης, Γιώργος Αριστηνός, Θόδωρος, Σπυροπούλου, Γιώργος Λαζόγκας, α Ρωμανού, Άννα Μιχαλιτσιάνου, ρος Αρμένης, Γιάννης Σμαραγδής, γιώτης Δαλακλείδης, Λάμπρος Λιά-Ηλίας Κούβελας, Ευθύμιος Μαστρο-ης, Βασίλης Μακίος, Γεώργιος Δά-Γιώργος Δημητριάδης, Κωνσταντίνος νάς, Στέφανος Μανδάγος, Γιάννης ογιάννης, Κωνσταντίνος Αλεξό-ος, Κάτια Λεμπέση, Γιώργος Μαρκό-ος, Γιώργος Κακουλίδης, Ερση Σωτη-ύλου, Κώστας Λογαράς, Διονύσης πζάς, Τάκης Παπαγιαννίδης, Κώστας τόπουλος, Περικλής Χούρσογλου, ισης Ρεντζής, Γιάννης Κακλέας, Νί-Αρμάος, Ζαχαρίας Πορταλάκης, Γρη-ς Παπαδημητρίου, Βασίλης Φιοραβά-Ελενα Χουζούρη, Αλκης Μπαλτάς, ιρης Μαραγκόπουλος, Νέλλη Σεμιτέ-ι, Αναστασία Αρσένη, Δαμιανός Ζαρί-Γιάννης Μπουτέας, Γρηγόρης Σεμιτέ-

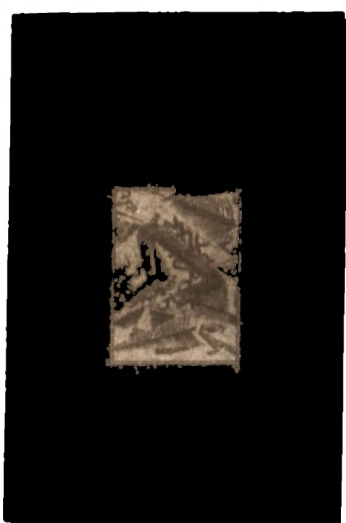
κολο, Βασίλης Γέρος, Σοφία Πορταλάκη, Μάριος Σπηλιόπουλος, Δημήτρης Αληθι-νός, Παντελής Ξαγοράρης, Ζάφος Ξαγο-ράρης, Μάρκος Αρμάος, Γιώργος Τζιρτζι-λάκης, Νίκος Μπακουνάκης, Αχιλλέας Κυριακίδης, Βάσιος Τσοκόπουλος, Παρα-σκευάς Καρασούλος, Εφη Στρούζα, Άννα Καφέτζη, Λήδα Παπακωνσταντίνου, Κατε-ρίνα Κοσκινά, Ιεάνα Τούντα, Χάρης Βλα-βιανός, Τζούλια Δημακοπούλου, Παντελής Αραπίνης, Μανώλης Παντελιδάκης, Σοφία Σπυράτου, Αθηνά Σχινά, Μπία Ντάβου, Στάσης Χρυσικόπουλος, Δημήτρης Βερνί-κος, Τάκης Μαυρωτάς, Ιωάννης Βαράκης, Αλέκος Βραδής, Καλλιρρόη Θωμά, Νίκος Σμαραγδής, Ανδρέας Σινάνος, Σταμάτης Γιαννούλης, Λευτέρης Παυλόπουλος, Θω-μάς Μοσχόπουλος, Θόδωρος Χαλάτσης, Γιάννης Πάνου, Θέμις Μουμουλίδης, Οδυσσέας Ιωάννου, Κώστας Θωμαΐδης, Θύμιος Παπαδόπουλος, Βαγγέλης Πολί-

της, Μαρτίν Σαρντό, Γιώργος Σημαιοφορί-δης, Μίρκα Αντζέλ, Μανώλης Κανακάκης, Γιώργος Τζιλιάνος, Παυλίνα Βοσινάκη, Ελένη Ψυχούλη, Αγγελική Αντωνοπούλου, Μιχάλης Γαβριήλ, Θανάσης Ρακιντζής, Κώστας Αυγέρης, Κώστας Μαζάνης, Γιάν-νης Τυπάλδος, Λάκης Φιλιππάτος, Μάριος Καραμάνης, Γιώργος Δαουλάρης, Σταύρος Καπλανίδης, Νεοπόλεμος Βοσινάκης, Κωνσταντίνα Σωτηριάδου - Βαγενά, Αρι-στείδης Τόττης, Ορέστης Σκαλτσάς, Γιώρ-γος Καρτάλος, Ελένη Κορωναίου, Άγγελος Σκούρτης, Χρήστος Τζίβελος, Αννίτα Ξάν-θου, Γιώργος Γυπαράκης, Αχιλλέας Χρη-στίδης, Αλεξάνδρα Κατσιβελάκη, Κώστας Ιωαννίδης, Αλέξανδρος Ψυχούλης, Αντιγό-νη Χαζαράκη, Βασίλης Βαφέας.

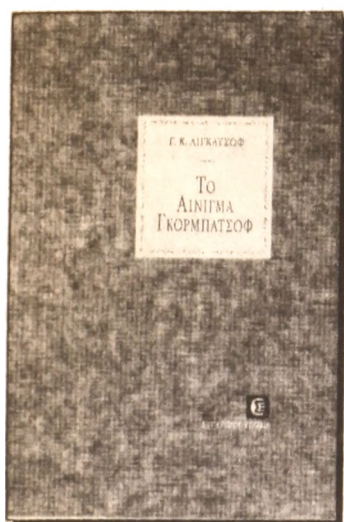

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ
ΚΡΙΣΗ**

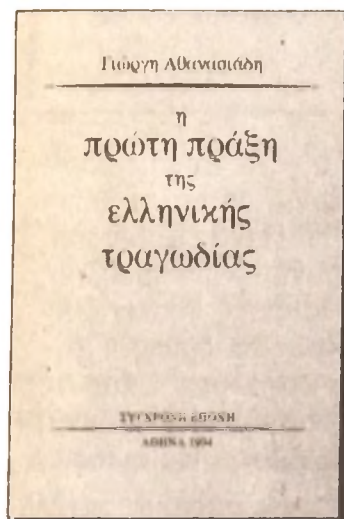
Θέματα θεωρίας,
μεθοδολογίας
& ειδικών προσεγγίσεων

Αντρέας Γκεντέ
Η φιλοσοφία της κρίσης

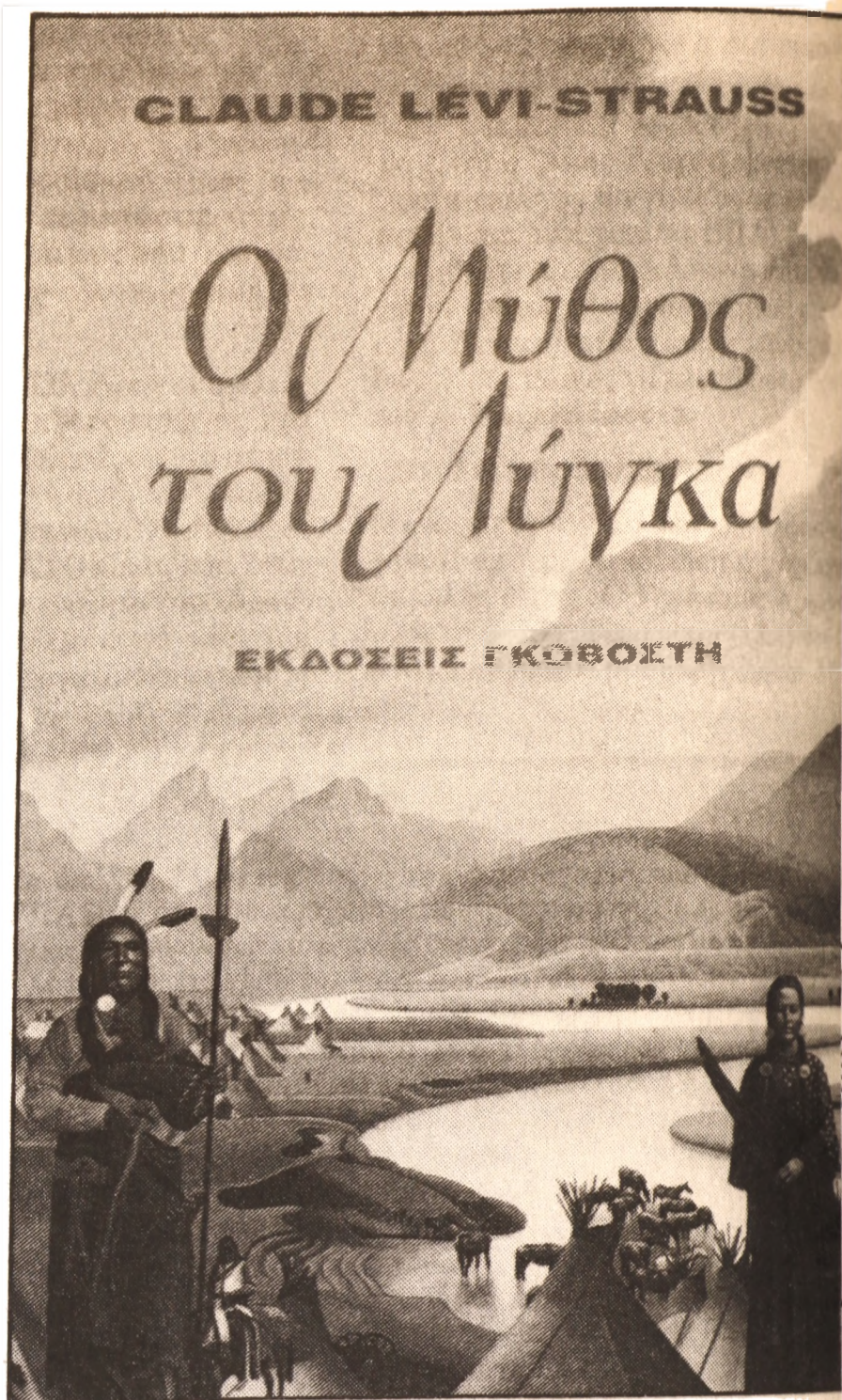
Γ. Κ. Λιγκατσόφ
Το αίνιγμα Γκορμπασόφ

Γιώργη Αθανασιάδη
**Η πρώτη πράξη
της ελληνικής τραγωδίας**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3620835, fax: 3613354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, τηλ.: 3629835, 3629814
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, τηλ.: 38090

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

◆
**«στου
γκοδόστη»**
◆

**Ζωοδόχου Πηγής 21
106 81 Αθήνα
Τηλ. 3615433**

Ο ΤΥΠΟΣ την έκανε ΛΑΧΕΙΟ!

παρακυλούσαν, λέει, οι κυκλοφορίες των εφημερίδων, γι' αυτό τις έκαναν λαχεία. Σπίτια, αυτοκίνητα, ταξίδια, βιβλία μαζικής κυκλοφορίας προσφέρουν, τον τελευταίο καιρό, οι εφημερίδες προκειμένου να κρατήσουν και να αυξήσουν το αναγνωστικό τους κοινό. Ετά την κατρακύλα στην ταμπλόιντ ομοιομορφία, το επόμενο θήμα φαινόταν αναπόφευκτο. Άλλωστε, οι εφημερίδες, όσο περνάει ο καιρός, όλο και πιο πολύ απευθύνονται στο κοινό τους ως εμπόρευμα: είναι τυχαίο, άραγε, ότι οι εκδότες ή είναι επιχειρηματίες ή ακόμη και αν προέρχονται από τον αμιγώς εκδοτικό χώρο επεκτείνουν συνεχώς τις δραστηριότητές τους και στον επιχειρηματικό;

Οι δημοσιογράφοι; Αν δεν ανέχονται σιωπηρά την κατάσταση, αντιδρούν σιωπηρά. Ούτε καν η ΕΣΗΕΑ δεν έλαβε θέση στην κρίση που δημιουργήθηκε. Κι αν είναι αυτοί – και η δουλειά τους – τα πρώτα «θύματα» της κρίσης του Τύπου, της έκπτωσης του δημοσιογραφικού συλλογικού χαρακτήρα.

Ο ΑΝΤΙ, εξ αφορμή τις εξελίξεις στο χώρο του Τύπου, επιχειρεί σήμερα, με ένα πρώτο αφιέρωμα, να θίξει τα προβλήματα του δημοσιογραφικού και του εκδοτικού χώρου. Προσέξτε τις απαντήσεις που δίνουν τέσσερις εκλεκτοί δημοσιογράφοι και σταθείτε ιδιαίτερα στο «ιστορικόν ανάγνωσμα» για το νερό του Καματερού! Πολλά χρόνια πριν, μόνιμο ενδιαφέρον των εκδοτών ήταν η θεραπεία της κυκλοφορίας του... εμπορεύματός τους με κάθε μέσο!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΦΙΛΥΠΠΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

του Ηλία Λάγιου

*Διάβαζες κάθε βράδυ εφημερίδα
ποτέ δεν ήταν είδηση η ζωή σου.
Γιώργος Κοροπούλης*

Α. Όπου ο αναγνώστης παρουσιάζεται επί σκηνής – αλλά για πόσο;

«Αν δεν διαβάσω το πρωί με τον καφέ μου την Ακρόπολι δεν μου πάει καλά η μέρα».

Φράση του πατέρα μου, το 1976

Πρόθεση (όχι κατ' ανάγκην αγαθή) του γράφοντος είναι να ασχοληθεί με τον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας του Τύπου. Αναφέρομαι, φυσικά, στον αναγνώστη: μία βωδή, μυστηριακή και υπό αγωνιώδη αναζήτηση φυσιολογία. Αυτόν τον άγνωστο, τον ανώνυμο, ο οποίος όμως είναι η πολύφερνη νύφη του Τύπου. Προς χάριν του ωρύονται και αποκαλύπτουν οι γιγαντότιτλοι στα πρωτοσέλιδα, πςος χάριν του γενεές και σχολές αναλυτών μοχθούν και εξηγούν τα «πώς» και τα «γιατί», προς χάριν του παρουσιάζονται λαμπρώς ταξινομημένα και στον αρμόδιο χώρο κατανεμημένα τα γεγονότα – ημέτερα και της αλλοδαπής. Γι' αυτόν τα πλούσια αθλητικά και τα σταυρόλεξα, τα σκωπτικά σχόλια και τα κομιξάκια, γι' αυτόν ακόμη η φωτογραφία της (συνήθως) αρείου ράτσας μανεκέν και, ίσως, του δυζιού της.

Λέω, ότι όλα αυτά είναι η αλήθεια – όχι όμως όλη η αλήθεια. Λέω ότι εις πείσμα όλων αυτών που τον εννοούν ως μία προσέτι μονάδα στις κυκλοφορίες που ανακοινώνει το Πρακτορείο Τύπου ή ως έναν ακόμη ψαλιδοφόρο συλλέκτη κουπονιών, ο αναγνώστης είναι παρών δι' ενός παράξενου, διαχρονικού, κριτικού και εφημέριως παρηλαγμένου τρόπου. Η σχέση του (για την οποία θα μιλήσω) με την εφημερίδα, είναι σχέση κρύπτεσθαι, δυσπιστίας και συναλλαγής – αν δεν κάνω λάθος, οι βασικές αρχές για την ύπαρξη ενός «κώδικος».

Ο αναγνώστης υπήρξε πάντοτε αλεπού. Άλλο πράγμα οπού για να επιδιώσει την χθαμαλήν σήμερον, υιοθέτησε τα τερτίπια του αρουραίου των πόλεων. Αυτός φταίει;

Β. Όπου ο αναγνώστης υπήρξεν ανέκαθεν υποψιασμένος – αλλά κάποτε άλλοτε, κάπως αλλιώς.

«Εντούτοις είναι παραμυθία και βαθεία ανακούφιση να σκεφτόμαστε ότι ο άνθρωπος είναι μια πρόσφατη επινόηση, μια μορφή με ηλικία δύο αιώνων...».

Μισέλ Φουκώ

Μια αναδρομή στο πρόσφατο παρελθόν θα είναι αρκούντως διαφωτιστική. Και λέγοντας «πρόσφατο παρελθόν», αναφερόμαστε στα χρόνια 1950 - 1967, εκεί όπου, χοντρικά, ο Τύπος προσεπάθησε να εμ-παίξει τον ρόλο της περιβόητης «Τετάρτης Εξουσίας». Ας δούμε πώς βάσταγαν τα πράγματα τότε.

Κατ' αρχάς, τα πράγματα παρουσιάζονταν αρκούντως απλά. Τα

«δίσεκτα» (όπως λέγονται – αλλά δεν ήταν και τόσο) εκείνα χρόνια κάθε αναγνώστης εφημερίδας ήταν εξ ορισμού πολιτικά προσανατολισμένος – και η εφημερίδα του ήταν υποχρεωμένη να ανταποκριθεί στον βασικό προσανατολισμό του ή, ή να τον χάσει απελάτη. Έτσι, ο αναγνώστης ήξερε –θεωρητικώς και πάντα – ακριβώς ψώνιζε. Δηλαδή:

α) Οι δεξιοί είχαν την *Ακρόπολι*, την *Απογευματινή*, τη *Βραδινή*, την *Καθημερινή*, τη *Μεσημβρινή* και οι ολιγέστατοι μαρκεζινοί την *Εστία*.

β) Οι ντούροι, ευθύφρονες και άτρομοι αριστεροί επαίρναν τη *Αυγή* – οι πολλοί και φοβισμένοι ηρκούντο στις «κεντρώες» εφημερίδες και

γ) Οι «δημοκρατικοί» είχαν τα *Νέα*, το *Βήμα*, το *Έθνος*, τη *Ημέρα*, την *Αθηναϊκή* (αυτός ο τύπος εφημερίδας ήτο προορισμός, όχι τυχαίως, να γενικευθεί και να επικρατήσει).

Ποιες ήταν οι σχέσεις στο εσωτερικό του συστήματος «αναγνώστης - εφημερίδας»; Φαινομενικά, είπαμε, απλές. «Είμαι δεξιό κύριε, παίρνω τη δεξιά μου εφημερίδα, διαβάζω τις δεξιές με ειδήσεις που γουστάρω, όπως τις γουστάρω». «Είμαι αριστερό κύριε», και πάει λέγοντας. Σχέσεις, θα λέγαμε, ειδυλλιακές. Μόνον που πίσω από κάθε ειδυλλίο υφέρπει και караδοκεί –ως γνωστόν– μια ερωτική τραγωδία.

Γιατί ο αναγνώστης είχε αρχίσει ήδη να εθίζεται και να ειδικεύεται στην «παράναγνωση», να ανασχηματίζει το κείμενο πίσω από τις γραμμές της εφημερίδας. Καθώς αυτός που σκύβει πάνω απ' ένα παλίμψηστο και μεθοδικά δουλεύοντας αφαιρεί τα διάμεσα κείμενα για να φτάσει στο μυθούμενον ως πρωτογενές, ή καθά αποκρυπτογράφος που, αδιαφορώντας για τη φαινουσα σημασία των λέξεων, ανασχηματίζει το όντως μήνυμα, έτσι και ο αναγνώστης σταδιακά πέρασε σε έναν τύπο ανασύνταξης του νοήματος. Μια παρένθεση και θα δούμε τινί τω τρόπω.

Γ. Πώς ο αναγνώστης ήταν υποψιασμένος – αλλά και αθώος.

«Ορίστε αν δεν με πιστεύεις. Το γράφει και η εφημερίδα».
Φράση του πατέρα μου, το 1946

Τα όσα ειπώθησαν για τον τότε αναγνώστη δεν αφορούν την (και δεν αφαιρούν από την) πίστη του, την ιδεολογία του και τις πρακτικές του και προπαντός την Ιστορία του. Θα πρέπει μάλλον να εννοηθούν ως ένα είδος προοιμίου ή, αν προτιμάτε, εισαγωγής στα δικά μας ήθη, τα χαλεπά και ευτελή.

Επίσης, δεν αρέσκομαι να αποθεώνω εκ των υστέρων καταστάσεις ούτε, να αναφέρομαι σε τάχα μου μακαριστούς ούτε, αλλοτινούς καιρούς. Δεν με ενδιαφέρει πάνω από την πατίνα του χρόνου να περάσω το νεοπλουτιστικό λούστρο της νοσταλγίας – ούτε.

Ο γράφων γνωρίζει ότι εκείνα τα χρόνια ήταν αληθινά πολύ σκληρά. Όμως δεν παύει να τα θεωρεί πλέον έντιμα και ειλικρινά –τι λέω ο πούστης;– άρα πολύτιμα.

..Μία ακόμη παρένθεση. Ο αναγνώστης στα καθ' ημάς χάλια.

«Δεν μπορούμε δυο φορές να μπούμε στο ίδιο ποτάμι».
Ηράκλειτος (;)

οιος είναι ο σημερινός αναγνώστης; Αυτό το ερώτημα απασχολεί τίμονα τόσο κοινωνιολόγους, εκδότες, πολιτικούς επιστήμονες, το (κυρίως αυτούς-ά) τα τσακάλια του μάρκετινγκ. Είναι εμφανής... και προφανής η αγωνία για προσδιορισμό (και εμφανέστερη αμηχανία προς ταξινόμηση) αυτού του σχεδόν μυθικού είδους. Η προσπάθεια του προβλήματος έχει επιχειρηθεί παντοίως τοις τρόποις. Από, χωρισμό των αναγνωστών σε ηλικιακές ομάδες (τόσο οι % οι 18 - 25, τόσο τοις % οι 40- 50· τα νήπια δεν διαβάζουν;) ως χωρισμό κατά φύλα (τόσο τοις % οι άνδρες, τόσο τοις % οι γυναίκες – αλλά οι ομοφυλόφιλοι; οι λεσβίες;) κατά εισόδημα, κατά τάξη σπουδών – και πάει λέγοντας. Φυσικά όλα αυτά δεν οδηγούν πουθενά, γιατί το μόνο που αναδύεται, στο βάθος των μενών, ατέραιο, ατόφιο, προς τούτο και ανατριχιαστικό, είναι ο όποιος πρόσωπο της νεοελληνικής κοινωνίας.

Πράγματι, παρ' όλες τις κατά εφημερίδα διαφοροποιήσεις, οι τοιές και γίνονται αμέσως αντιληπτές από τα «κουπόνια» και το δος των δώρων που προσφέρονται (λόχου χάριν *Καθημερινή*: D. κλασικής μουσικής, *Ελευθεροτυπία*: διδλία, *Ελεύθερος Τύπος*: εκπτώσεις στα σουπερμάρκετ και όλοι μαζί σπίτια – αλλά αυτό να μια άλλη ιστορία, που θα την πούμε μια άλλη φορά), το ήνολο των αναγνωστών αντανακλά επακριβώς και εξαχρείως τον κοινωνικό μας περίγυρο.

Τώρα να δούμε, ξαναγυρνώντας στα πριν, μα πως πολιτεύονται οι αυτοί ως αναγνώστες.

..Όπου διαβάζοντας πίσω από τις γραμμές, βλέπεις τι;

«Όλες οι εφημερίδες τα ίδια ψέματα λένε».
Φράση του πατέρα μου, το 1993

ίδαμε ποίαν έκπτωση συμβολίζει και εκπροσωπεί σήμερα ο αναγνώστης. Την ίδια ακριβώς –μη προς παραξένεμα ή κακοφανισμό σας– αντιπροσωπεύει και ο έτερος πόλος, η εφημερίδα. Και πως μάλιστα πιο ανάγλυφα και ρητά· πιο δεδηλωμένα.

Γιατί αυτό που θεωρείτο κάποτε η «Τετάρτη Εξουσία» δεν είναι ώρα παρά ένα γρανάζι στη μηχανή της αληθούς «Τετάρτης Εξουσίας». Κυρίες και κύριοι! ιδού η θαυμαστή, η ορατή, η επί γης ασιλεία των μήντια.

Και έτσι ο αναγνώστης που κάποια (ολίγα;) ξέρει, για πολλά κρυφά και όλα τα υποψιάζεται, επιστρέφει, με έναν σύγχρονο τρόπο, στην παρανάγνωση της εφημερίδας. Όλα εδώ είναι εξορισμού ύποπτα και πονηρά, κάθε σχόλιο υποκρύπτει και μία ήξη, κάθε παράγραφος υποδηλοί τα άνομα συμφέροντα. Και ας περνά αυτό στη σφαίρα του γελοίου – για να μην πω στη χώρα του βλακώδους. Τα παραδείγματα πολλά.

(Πρόσφατα ακόμη, εγράφη στο *Πριν* ότι η μέριμνα του Γιώργου ότση για τη διάσωση του Πάρκου Ελευθερίας είναι αποτέλεσμα της σύγκρουσης Βαρδινογιάννη / Τεγόπουλου με τον Λαμπράκη. Όταν η συνωμοσιολογία οδηγεί ευθέως και εκ του ασφαλούς στην αδιαιμία).

Αν ο παλιός αναγνώστης διάβαζε πίσω από τις γραμμές για να ανερώσει –αποκαλυπτικό και επικίνδυνο– το «κεκρυμμένο», ο σημερινός πράττει το ίδιο για να το επινοήσει. Είναι, αν δεν κάνω λάθος, η διαφορά μεταξύ φαντασίας και φρεναπάτης.

ΣΤ. Όπου ο αναγνώστης είναι, καθώς είπαμε, μπλεγμένος, αλλά κάπου έχει και τα δίκια του.

«Τρεις δημοσιογράφοι, λόρδε μου, και ένας τζέντλεμαν από τους "Τάμς"».
Άρθουρ Κλαρκ

Η διασάλευση της πάλαι ποτέ (θρυλουμένης) τάξεως, η προς τα έσω κατάρρευση του οικοδομήματος· αυτός ο «τζέντλεμαν» από τους *Τάμς*, ο «παλιός, καλός δημοσιογράφος» της *Καθημερινής* και του *Βήματος*, ο Παλαιολόγος, ο Ψαθάς, ο «στην εποχή μας δεν έχουμε τέτοια μεγέθη» επιτέλους· η εφημερίδα που μπορεί να μην ήταν τίποτε το πολύ σπουδαίο, αλλά ήταν κάτι και προς τούτο στην εποχή μας παρομοιάζει με πολύ·

ο αναγνώστης που μονίμως τον έπαιζαν και τον εξαπατούσαν αλλά, διάολε, είχε άποψη επ' αυτού και κόσμος πολύ στο καφενείο για να τους την πει και να τον ακούσουν· ο αναγνώστης που 'ναι, σιχτίριζε εφημερίδες και εκδότες «αι, καλά τώρα· ο Κόκκας...»,

«σάμπως δεν το ξέρουμε το συγκρότημα», αλλά αισθανόταν και (πιθανόν) κρατούσε μαζί τους μια σχέση αν μη τι άλλο λειτουργική·

ο ίδιος ο κόσμος τριγύρω, που ήταν πιο σύνθετος αλλά περισσότερο αναγνώσιμος – κατά τον τρόπο που και το πιο «δύσκολο» ποίημα του Ελύτη είναι πιο ευανάγνωστο από οποιοδήποτε δελτίο ειδήσεων του *Mega*·

αυτό είναι που επικαλείται να πληρώσει ο σύγχρονος αναγνώστης, ο σύγχρονος πολίτης·

και αυτός ο καταποντισμένος κόσμος είναι κυρίως όλη η αιτία της σχιζοφρένειας.

Ζ. Όπου εκτός από τον αναγνώστη υπάρχουν και οι άλλοι· ας πούμε...

«Ε, και τι έγινε; Παλιά μάς κυβερνούσαν ο Λαμπράκης και η Βλάχου, σήμερα μας κυβερνούν ο Λαμπράκης και ο Μπόμπολας».

Φράση του πατέρα μου, το 1994

Το τελευταίο μέρος αυτού του κειμένου έχει χαρακτήρα παιγνίου· είναι δηλαδή άκρως ηθικόν. Απευθύνεται (αλλά φυσικά δεν θα το διαβάσουν) σε εκείνους που κάποτε ηγεμόνευαν διά του Τύπου και σήμερα νομίζουν ότι ποδηγετούν διά των μήντια. Απευθύνεται σε εκείνους που κάποτε ακροδόλυσαν τον αναγνώστη και σήμερα, και καλά να πάθουν, οδηγούνται μαζί του κατά κρημνού.

Γιατί αν το παιχνίδι των εφημερίδων παίχτηκε στην κόψη του ξυραφιού, ο τζόγος των μήντια θα παιχτεί στην κόψη της λεπίδας της λαιμητόμου.

Και κανείς σβέρκος δεν θα είναι αρκετά χοντρός ώστε να την αντέξει. Ακόμη και αν είναι σβέρκος εκδότη ή καναλάρχη.

Οι δημοσιογράφοι κρίνουν τον Τύπο

Απαντούν οι δημοσιογράφοι:
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΙΖΟΣ
ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ
ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ

Το ANTI, ερευνώντας τα του Τύπου, ζήτησε τη γνώμη τεσσάρων εκλεκτών εκπροσώπων του: του Γιώργου Βότση (πολιτικού αρθρογράφου στην *Ελευθεροτυπία*), του Δημήτρη Ρίζου (διευθυντή του *Ελεύθερου Τύπου*), του Ριχάρδου Σωμερίτη, (αρθρογράφου στο *Βήμα*) και του Σοφιανού Χρυσόστομиду (συνεργάτη στην *Αυγή* και το *Αντί*).

Οι τέσσερις δημοσιογράφοι είχαν την ευγενή καλοσύνη να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα του *Αντί*:

1 Σε μια εποχή όπου η τηλεόραση είναι χειραγωγός της κοινωνίας (ή όχι;) ποιος είναι ο «ρόλος» ενός «παρωχημένου» (ή όχι;) μέσου επικοινωνίας όπως η εφημερίδα; Θα τον ονομάζατε συμπληρωματικό ή αντιθετικό; Και ακόμη, επειδή το ιδιοκτησιακό καθεστώς τηλεοπτικών σταθμών και εφημερίδων είναι συμπληρωματικό (οι εκδότες σήμερα είναι «καναλάρχες» -ας μας επιτραπεί ο νεολογισμός- και τούμπαλιν) κατά πόσον αυτό, κατ' ανάγκην, καθορίζει τη μεταξύ τους σχέση;

2 Οι λέξεις «δημοσιογράφος», «εκδότης», «εφημερίδα» (με όποια σειρά κι αν μπουν) ποιον βαθμό συγγενείας κρατούν με τις ίδιες ακριβώς λέξεις του, ας πούμε, 1980; Πιστεύετε ότι ο σημερινός τύπος εφημερίδας είναι συνέχεια και εξέλιξη του παλαιού ή έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα υβρίδιο; Και τέλος, με όλα αυτά, ποιος είναι ο βαθμός επιρροής της εφημερίδας σήμερα - αλλά και ποιος ήταν άλλοτε;

3 Υπάρχει σήμερα αυτό που κάποτε ονομαζόταν «γραμμή» της εφημερίδας και αν ναι, τι αλλοιώσεις έχει υποστεί ο όρος; Ποια είναι, στο εσωτερικό αυτής της «γραμμής», τα αμοιβαία όρια ανοχής εκδότη - δημοσιογράφου; Μπορεί και κατά πόσον η «ελευθερία γνώμης» του συντάκτη να διαμορφώσει ή να παραλλάξει την κατευθυντήρια άποψη της εφημερίδας;

4 Πώς νομίζετε ότι αντιμετωπίζουν τα κοινωνικά «λόμπυ» μια εφημερίδα και τους συντελεστές της, σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο τους αντιμετώπιζε η κοινωνία στο παρελθόν;

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ

1. ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΕ να αλώσει την κεντρική εξουσία στην Ιταλία Μπερλουσκόνι για να συνειδητοποιήσουν οι πολλοί όσα στην χώρα, πριν από είκοσι ολόκληρα χρόνια, έλεγε ο Παζολίνι: «η τηλεόραση είναι πια ο κυρίαρχος μηχανισμός παραγωγής ιδεολογίας - άρα και χειραγωγής της κοινωνίας, κατά τρόπο ολοκληρωτιστικά φασιστικό».

Εφημεριδογράφος μια ζωή, δεν συμμερίζομαι τις δυσοίωνες μήσεις ότι η εφημερίδα (και το περιοδικό και το διβλίο) ανήκει πλέον σε μια παρωχημένη εποχή και είναι προδικασμένος ο μισμός και η παρακμή της. Η εκμαυλιστική μαγεία της εικόνας μπορεί να εκμηδενίσει τη δύναμη του έντυπου λόγου.

Ότι τα ΜΜΕ είναι συμπληρωματικά και όχι αντιθετικά (παρά τον επιχειρηματικό ανταγωνισμό κατά τους νόμους της ελεύθερης αγοράς) το κατάλαβαν, πρώτοι απ' όλους, διεθνώς, και στη χώρα μας μεγαλοκεφαλαιούχοι που επενδύουν σ' αυτά, οι μεγιστάνες Τύπου: Οι «αυτοκρατορίες» τους περιλαμβάνουν τηλεόραση, εφημερίδα, ραδιόφωνο - και όποιο νέο μέσον επικοινωνίας γεννάει η τεχνολογία.

2. ΔΙΕΥΡΥΝΘΗΚΕ αναμφίβολα με την επικοινωνιακή επέκταση η σημασία του όρου «δημοσιογράφος». Δημοσιογράφος στα ραδιόφωνα δεν είναι μόνον ο ερευνητής, ο συλλέκτης πληροφοριών (ρεπόρτερ) και ο γραφιάς - συντάκτης, αρθρογράφος, σχολιογράφος, μελετητής ύλης. Είναι κι αυτός που κρατάει το μαρκούτσι (μικρόφωνο) του ραδιοφώνου, είναι και ο τηλεπαρουσιαστής κι ένα σωρό άλλους.

Ουσιαστική αλλοίωση υπέστη η λέξη «εκδότης». Αφού πια η ιδιοκτήτης μέσων ενημέρωσης δεν είναι και δημοσιογράφος, ο εκδότης εκδίδει μόνον έντυπα κι αφού άλλως πώς αυτοπροσδιορίζεται στον επιχειρηματικό χώρο, ο εκδότης δεν ταυτίζεται πλέον με την ιδιοκτήτη (έτσι λ.χ. εκδότης του *Βήματος* εμφανίζεται ο Ψυχάς και όχι ο Λαμπράκης).

Η νέα τεχνολογία άλλαξε σημαντικά και την εφημερίδα: μικρό σχήμα, το χρώμα, τις πολλές φωτογραφίες, τους μεγάλους τίτλους και τα μικρά κείμενα, η σημερινή εφημερίδα (στη χώρα τουλάχιστον) συναγωνίζεται ματαιώς τα οπτικοακουστικά μέσα παίζοντας μάλιστα στο δικό τους γήπεδο, του εντυπωσιασμού του συγκινησιακού ερεθισμού. Ως μη όφειλε;

Διότι η εφημερίδα υστερεί πια στην ταχύτητα μετάδοσης πληροφοριών, αλλά υπερτερεί στην ολοκληρωμένη ενημέρωση του πολίτη. Αντίθετα, με την τηλεόραση, που βομβαρδίζει με μηνύματα τηλεθεατή και τελικά του προκαλεί σύγχυση (και αποπληροφόρηση), η εφημερίδα διαλέγεται με τον αναγνώστη της, τον αλληλεπιδρά με τον προβληματίζοντα με συνθετική παράθεση πληροφοριών, εμβάθιστα γεγονότα, τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία. Γι' αυτό και πια μένει αναντικατάστατη - όσο κι αν ο τηλεοπτικός αναλφάβητος συρρικνώνει την αναγνωσιμότητα.

3. ΑΝ ΥΠΑΡΧΕΙ «γραμμή» στις εφημερίδες; Ασφαλώς και υπάρχει: όχι μόνον αυτή που προσδιορίζεται από την ιδιαιτερότητα της εφημερίδας στον πολιτικό χώρο και το αναγνωστικό κοινό, κυρίως αυτή που υπηρετεί (ή, τουλάχιστον, δεν συγκρούεται με)

ορηματικά συμφέροντα του ιδιοκτήτη της. Όταν, μάλιστα, οι πάντες του Τύπου τα βρίσκουν μεταξύ τους, όταν έχουν συμπτώ-αστ (όπως στη χώρα μας από το 1989) και λειτουργεί παντοδύ-ολιγοπώλιο στην πληροφόρηση, τότε η «γραμμή» είναι κοινή ερυσότερα (και, κατά τεκμήριο, ανταγωνιστικά) μέσα ενημέ-5.

τό δεν σημαίνει ότι υπάρχουν αυστηροί κανόνες πειθαναγκα-ί για κάθε δημοσιογράφο, είτε καθεστώς προληπτικής λογοκρι-Αρκεί να είναι φανερό προς τα πού κλίνει πολιτικά αυτό το ιρι ο ιδιοκτήτης ή σε ποια συμφέροντα ποντάρει, για να εξα-σθεί η αυτολογοκρισία των πολλών - λίγοι πάντοτε οι κεκρά-και πειθήνιοι απολογητές των αφεντικών. Επιτρέπουν, δε-ι, οι εφημερίδες, λιγότερο ή περισσότερο η καθεμιά, και την πως ελεύθερη γνώμη των συντακτών τους, που ελάχιστα επη-τη γενική κατεύθυνση, ενώ τους παρέχει το άλλοθι της ανε-σίας.

ΜΕ ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΚΕ κάποτε στο καταφύγιό μου, στη Βλαχιά-ας ο τηλεοπτικός αστέρας Πάνος Παναγιωτόπουλος. Στην να, μόνο διαδήλωση που δεν έγινε (με πρώτους πρώτους τον και τον κοινοτάρχη) για να τον δουν από κοντά και να του συν. Ελόγου μου, 35 χρόνια μάλλον γνωστός εφημεριδογράφος 1 χρόνια σε καλές σχέσεις με το συγκεκριμένο χωριό είχα και ναγνώστες μετρημένους στα δάχτυλα. Απάντησα;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΙΖΟΣ

ν είναι καθόλου «παρωχημένο» μέσο η εφημερίδα. Η κάμψη εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια είναι μάλλον παροδική. Η κραση δεν θα μπορέσει ποτέ να αντικαταστήσει την εφημερίδα. να χρησιμοποιήσω το γνωστό αφορισμό του μακαρίτη του : «Με μια εφημερίδα μπορείς να τυλίξεις ένα κιλό σαρόδες, με κλέοραση μπορείς;».

προς το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, εδώ σηκώνει πολύ ηση. Οι νεόκοποι «εκδότες» -που είναι πανίσχυροι ρηματίες- έχουν κάνει, κυριολεκτικά, «αχταρμά» έντυπη και νή πληροφόρηση. Και, κυρίως, ζούμε σήμερα τη δικτατορία EDIA, αφού ιδιοκτήτες και απόλυτοι άρχοντες και των κανα-αι των εφημερίδων είναι εργολήπτες, μεσάζοντες, εφοπλιστές

ραιδρό είναι ότι οι ιδιοκτήτες των εφημερίδων μερικές φορές νται τους ιδιοκτήτες των καναλιών -δηλαδή τους... εαυτούς για τη χαμηλή ποιότητα των εκπομπών (όπως έγινε, λ.χ. με ατανιστές ή τον «δράκο της Ερμιόνης»!).

έχουν τέτοια σχέση μεταξύ τους όσο ο Φάντης με το ρετσινόλα-

γματι, ως το '80 είχαμε τους παραδοσιακούς εκδότες. Τη ν, τους Αθανασιάδηδες, τους Μπότσηδες, τον Παπαγεωρ-τον Παράσχο... Επάγγελμα εκδότης και τίποτε άλλο.

τε το πολύ πολύ να επιχειρούσαν να προωθήσουν στην κυδέρ-ανέναν δικό τους υφυπουργό. Σήμερα, οι φιλοδοξίες των ν είναι άλλες. Και βέβαια κυδερνούν! Οι εκάστοτε υπουργοί , υπάλληλοί τους!

όσο, ο βαθμός επιρροής της εφημερίδας έναντι της TV είναι ρόφως ανάλογος της ακροαματικότητας - αναγνωσιμότητας. ημερίδα 20 χιλιάδων αναγνωστών διαμορφώνει πιο αποτελε-ά την κοινή γνώμη από μία τηλεόραση με δύο εκατομμύρια ατές!

αι, υπάρχει «γραμμή» στην εφημερίδα. Μόνο που σήμερα αυτή ει τακτικά. Καί διαμορφώνεται ανάλογα με τα συμφέροντα όττη -επιχειρηματία. Έχουμε παραδείγματα εφημερίδας που ε ένα εξάμηνο άλλαξε δύο και τρεις «γραμμές»! Οι δημοσιο-έχουν μεταβληθεί σε απρόσωπους υπάλληλους του επιχειρη-εκδότη.

Το είδος του ανεξάρτητου δημοσιογράφου σπανίζει. Θα το συνα-ντήσετε μόνο σε εφημερίδες που δεν περιήλθαν ακόμη στα χέρια επιχειρηματιών. Όπως λόγου χάρη στον *Ελεύθερο Τύπο*.

4. Με πλήρη απομυθοποίησή τους. Όχι μόνο τα «κοινωνικά λόμπυ» αλλά και οι μεμονωμένοι πολίτες είναι πια «υποψιασμένοι». Ίσως γι' αυτό και επιφυλάσσουν την κυκλοφοριακή συρρίκνωση. Γι' αυτό και εκλήθησαν τα... «κουπόνια» να σώσουν την κατάσταση.

ΡΙΧΑΡΔΟΣ ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ

1. Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ παίζει σημαντικό ρόλο, δεν είναι όμως χειραγω-γός της κοινωνίας. Όχι μόνο διότι αυτοαναιρείται (το «τώρα» είναι άσχετο με το «χθες») αλλά και διότι η επίδραση της είναι «μπρεσιονιστική», άρα συχνά στιγμιαία. Η εφημερίδα δεν είναι «παραχωρη-μένο» μέσο επικοινωνίας: η τηλεόραση δημιούργησε την οικονομική και «υπαρξιακή» της κρίση, όμως, ο ρόλος της, για μεγάλο ακόμη διάστημα, φαίνεται αναντικατάστατος: επιτρέπει την ανάλυση, τη κρίση, τον ουσιαστικό διάλογο, τη σκέψη. Το θέμα είναι αν στην Ελλάδα, σήμερα, παίζει αυτό το ρόλο. Κατά κανόνα όχι, αν και υπάρχουν οι γνωστές σε όλους εξαιρέσεις. Όσοι έχουν την ανάγκη (ή και την επαγγελματική - κοινωνική υποχρέωση) να είναι καλά ενημε-ρωμένοι έχουν και την ανάγκη του Τύπου που έτσι διατηρεί μια μεγάλη επίδραση στα στελέχη. Δεν είναι βέβαιο ότι οι εξελίξεις, στη χώρα μας, έχουν προχωρήσει και ότι Τύπος και τηλεόραση έχουν καταλάβει ποιο είναι το κοινό τους και ποιος ο χώρος τους.

Όσο για τη ταύτιση εκδοτών «καναλαρχών», βεβαίως και αυτό δημιουργεί προβλήματα και στις εφημερίδες και στις τηλεοράσεις, ενώ δεν επιτρέπει ομαλές, δηλαδή ευθέως ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ τους.

2. Η ΛΕΞΗ «δημοσιογράφος» αλλάζει συνεχώς περιεχόμενο, η λέξη «εκδότης» (με μία ή δύο προσωπικές εξαιρέσεις) απαιτεί ριζικό επαναπροσδιορισμό, η λέξη «εφημερίδα» αντέχει περισσότερο στη σύγκριση διότι και το παρελθόν δεν ήταν πάντα υπέρλαμπρο. Μία διαπίστωση - συνέπεια: όλα τα επαγγελματικά σωματεία δημοσιο-γράφων και εκδοτών έχουν ήδη τεράστιο πρόβλημα προσαρμογής στις νέες συνθήκες.

Η σημερινή εφημερίδα δεν είναι «υβρίδιο» της παλαιάς. Ανταποκρίνεται σε επιτυχημένες (ελάχιστες) ή αποτυχημένες (οι περισσότερες) απόπειρες εκσυγχρονισμού. Ποιος είναι ο βαθμός επιρροής τους; Στα «προσωπικά» ισχυρός, όπως πάντα, στα γενικά μικρός, όπως πάντα, ενώ όπως πάντα μεγάλη είναι η επιρροή των εκδοτών, κυρίως όταν συνασπίζονται, αλλά αυτό δεν είναι χαρακτηριστικό της εποχής μας. Το χαρακτηριστικό στην Ελλάδα είναι η άμεση ανάμειξη του κόσμου της οικονομίας στα ΜΜΕ: στο παρελθόν ήταν έμμεση, στο εξωτερικό ήταν και είναι μόνιμη σε πολλές δημοκρατικές χώρες, όπου όμως υπάρχουν και ορισμένοι κανόνες που δεν υπάρχουν ή όταν υπάρχουν δεν εφαρμόζονται εδώ (βλέπε Τηλεόραση και Ραδιόφωνο).

3. ΒΕΒΑΙΩΣ και υπάρχει «γραμμή» αν όχι της εφημερίδας τουλάχιστο του εκδότη (τζάμπα θα την συντηρούσε;) όμως ορισμένες εφημερίδες σέβονται τώρα την είδηση περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, ενώ φροντίζουν για την πολυφωνία στις σελίδες τους ώστε να ικανοποιείται ένα ευρύτερο κοινό. Οι συντάκτες θα μπορούσαν πολλά αν ζούσαν πραγματικά μέσα στην εφημερίδα τους ή το ΜΜΕ και δεν ήταν απλώς «περαστικοί» μεταξύ πολλών άλλων συναφών απασχολήσεων. Η αλήθεια είναι ότι ένας συντάκτης μόνος δεν μπορεί πολλά πράγματα, μία «σύνταξη», δηλαδή η κοινότητα των συντακτών, θα μπορούσε ορισμένα. Αυτό έχει αποδειχθεί στο εξωτερικό. Εδώ, κοινότητα δεν υπάρχει, υπάρχουν μόνο άτομα: «ο αγώνας είναι άνισος, σύντροφοι!» Και όμως, η πλειονότητα των δημοσιογράφων (έστω και από «ψώνιο») δίνει μεγάλες και μικρές καθημερινές μάχες, περισσότερες από πολλούς άλλους επαγγελματίες στους δικούς τους κλάδους και με μεγαλύτερους προσωπικούς κινδύνους.

4. Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ είναι απλή: με τις μεθόδους της τρομοκρατίας αφενός και της αντιπαροχής αφετέρου. Τώρα περισσότερο από πριν, κυρίως σε ορισμένες δραστηριότητες, όπως το εμπόριο και η βιομηχανία – αλλά και η πολιτική όταν το μπορεί διότι μπορεί να συνδυασθεί με εμπορικά και βιομηχανικά συμφέροντα των εκδοτών.

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ (Αντήνωρ)

1) ΔΕΝ συμμερίζομαι την άποψη ότι η εφημερίδα είναι «παρωχημένο» μέσο μαζικής ενημέρωσης. Και παρά το ότι διώνουμε την «εποχή Μπερλουσκόνι» (όχι άσχετη με τη δομή εξουσίας, το κομματικό

σύστημα, τα πολιτικά προτάγματα μιας συγκεκριμένης κοινωνίας δεν έπαυσα να πιστεύω ότι εφημερίδες και περιοδικά θα υπάρχουν πάντοτε. Αυτό το αναγνωρίζει ακόμα και ο Τεντ Τέρνερ, το «μεγάλο αφεντικό» (ή πρώην «μεγάλο αφεντικό») του CNN! Ασφαλώς εφημερίδες δεν μπορούν ν' ανταγωνισθούν την τηλεόραση στην κάλυψη γεγονότων «την ώρα που συμβαίνουν». Άλλο τόσο, όμως και η τηλεόραση δεν μπορεί ν' ανταγωνισθεί τον έντυπο λόγο, ο δικός του ιδιαίτερος επιδόσεις. Η εφημερίδα –έλεγε ο Ρόμπερτ Μάξγουελ– μπορεί να φωτίσει τα γεγονότα «από διαφορετικές οπτικές γωνίες», κάτι που δεν μπορεί να κάνει η τηλεόραση. Η εφημερίδα μπορεί να δώσει «βάθος και προέκταση στα γεγονότα», κάτι που επίσης δεν μπορεί να δώσει η τηλεόραση.

Αλλά και αν υποθεθεί ότι όλα τα παραπάνω ηχούν «πολύ ακαμαϊκά», κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά ποια θα είναι, τελικά, η σχέση του «ενεργού πολίτη» (το είδος, ευτυχώς, δεν εξέλιπε ακόμη με τις ολοένα αναδυόμενες, ολοένα αναπτυσσόμενες, νέες τεχνολογίες. Ο κίνδυνος μετατροπής του πολίτη σε απάθη, παροπλισμένο μονοδιάστατο άνθρωπο, παραμένει απτός. Γι' αυτό και η εγρήγορση –η αντίσταση– θέλει «αρετήν και τόλμην».

2) ΔΕΝ ΕΧΩ ειδίκευση –ομολογώ– σε θέματα σημειολογία. Αλλά ο «σημερινός τύπος εφημερίδας» είναι, οπωσδήποτε, η αναδραστή εξέλιξη του «παλαιού τύπου εφημερίδας», παίρνοντας ως βάση την τεχνολογική επανάσταση της εποχής μας. Το νέο στοιχείο δέδαια, (φαινόμενο όχι μόνον ελληνικό) είναι η επέλαση του επιχειρηματικού – τραπεζικού – εφοπλιστικού κεφαλαίου στο χώρο του ΜΜΕ. Η επέλαση αυτή, αλλοίωσε, δέδαια, τη σημασία σειρών ξενών, αλλά, κυρίως, τη σημασία της λέξης «εκδότης». Σήμερα πια δεν υπάρχει η άλλοτε διάκριση ανάμεσα στον «παραδοσιακό» «μη παραδοσιακό» εκδότη, καθώς και ο «μεν» και ο «δε» θεωρείται εφημερίδα εργαλείο πολλαπλών χρήσεων. Ο σημερινός εκδότης εφημερίδας είναι ταυτόχρονα (με ελάχιστες εξαιρέσεις) και ιδιοκτήτης –ή μέτοχος– κάποιου ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού. «Βαθμός επιρροής» του συνεπώς, είναι, εκ των πραγμάτων, μεγάλος –οπωσδήποτε μεγαλύτερος από τη δύναμη επιρροής που διέθετε ο εκδότης, στα 1980...

3) ΑΣΦΑΛΩΣ, η άλλοτε «γραμμή» (η εκδοτική πολιτική) εφημερίδας έχει υποστεί και αυτή τις αλλοιώσεις των καιρών μας σημερινός εκδότης – επιχειρηματίας διακυβεύει στην εφημερίδα επιχείρηση τεράστια κεφάλαια και συμφέροντα. Και δεν έχει πρόβλημα να διαφοροποιηθεί από το άλφα ή βήτα κόμμα εξουσίας (ακόμα και αν πρόσκειται ιδεολογικά σ' αυτό), αν κρίνει ότι κάποια συγκεκριμένη κυβερνητική επιλογή αντίκειται προς τα ειδικά γενικότερα συμφέροντά του.

4) Πιστεύω ότι τα «όρια ανοχής εκδότη – δημοσιογράφου» συνδέονται με την καλλιέργεια μιας συνείδησης που θέλει τον δημοσιογράφο όχι ψυχρό αποδέκτη καταστάσεων ή ιμάντα μεταφοράς απόψεις τρίτων στην κοινωνία, αλλά ζωντανό υπεύθυνο πολίτη, με ιδιότητες ανησυχίας, οράματα. Στη δεκαετία του '70, ο Γκαλμπρέιθ πίστευε ότι, με την ανάπτυξη της τεχνοδομής, η δύναμη μέσα στη μεγάλη σύγχρονη επιχείρηση, είχε μεταβιβασθεί από τους ιδιοκτήτες (ή μετόχους) στους συντελεστές της παραγωγής... Στη σύγχρονη εφημερίδα – επιχείρηση, ο δημοσιογράφος, κύριος συντελεστής της παραγωγής, δεν απέκτησε, ακόμα, τη δύναμη που θα μπορούσε να αποκτήσει αν η αξιοπιστία του επαγγέλματος ήταν άλλη, ο ρόλος ΕΣΗΕΑ ουσιαστικός και η δική του συμπεριφορά πέρα από ιδεολογικές ψίρες, αυταρχισμούς ή διασυνδέσεις με φορείς εξουσίας...

Ο δημοσιογράφος θα μπορούσε –εφόσον δεν έχει εθισθεί ο πρακτική των ολοσχερών, και πολύ βολικών, «ταυτίσεων» να ρέμβει, για «να διαμορφώσει ή παραλλάξει την κατευθυντήρια άποψη της εφημερίδας». (Αυτό, φυσικά, προϋποθέτει κύρος και ειδική πολιτική δύναμη καταλυτική για τον εκδότη). Αλλά και αν υποθεθεί παρεμβάσεις του είδους αυτού είναι, στην εποχή μας, αδιανόητα δημοσιογράφος μπορεί, τουλάχιστον, να παρεμβαίνει καθημερινά ώστε ο δικός του λόγος –και ο λόγος της εφημερίδας του– εκφέρεται πάνω από το φατριασμό και τη βαρβαρότητα.

Προσφορές και γιαούρτια

«Μου λέτε πως πρέπει να ζήσετε για να ελέγχετε την εξουσία· αφού εσείς είστε η εξουσία...».

ΚΑΘΩΣ έστριβε στη γωνία ο άνθρωπος πηγαίνοντας για τη στάση του τρόλεϋ με τα ψώνια στο χέρι, τρεις σοβαροί κύριοι με γυαλιά, χαρτοφύλακες και ακριβή κοστούμια του έκλεισαν το δρόμο. Ηλιωμένοι, με αυταρχικό ύφος διαστικτών ευθυντών.

Σου προσφέρω ένα διαμέρισμα λουξ την παραλιακή, ένα πακέτο ονειρεμένων ξηδιών και μια εγκυκλοπαίδεια, είπε χωρίς προλόγους ο πρώτος, ένας ψηλός, στενός, με μισά γυαλάκια.

Εδώ! Τα δικά μου κοίτα! είπε ο δεύτερος, ένας πιο κοντός και γεμάτος, τραβώντας τον άνθρωπο από το μανίκι. Εκτός από τα εξωτικά ταξίδια, εγώ σου χαρίζω μπαρώνα στο πιο αριστοκρατικό προάριο, με τα σέα της στην εντέλεια, κι από πάνω μια Alpha Romeo δύο χιλιάδων κυκλών! Δεν μπορείς να μου αρνηθείς τώρα, πως πριν που σου χάριζα λεξικά και βιβλία και 'σου μού 'κανες το παγόνι...

Μην τους ακούς, μωρέ! πετάχτηκε ο τρίτος, ο νεότερος. Ξέρεις πότε θα στα δώσουν αυτοί; Μετά από μήνες· ενώ εγώ, να! Με κλειδιά στο χέρι στη δίνω τη μεζονέτα, να μη σου πω τα ταξίδια που έχω για να... απόσωσε το λόγο του κουνώντας το κλειδιά μπροστά στα μάτια του τροχίμου ανθρώπου, ο οποίος, οπισθοχωρώντας από την ξαφνική επίθεση είχε κολήσει την πλάτη του στον τοίχο.

Η σακούλα που κράταγε ξέφυγε από το χέρι του κι έπεσε στο πεζοδρόμιο. Κάμπο πορτοκάλια και μερικά γιαούρτια κύρσαν στα πόδια του.

Οι κύριοι σίμωσαν κι άλλο τον άνθρωπο, λιώνοντας κάμποσα φρούτα και γιαούρτια κάτω από τις πατούσες τους. Μίλησε ο πρώτος, κουνώντας αποδοκιμαστικά δάχτυλό του προς τον άνθρωπο, που ίταζε με λύπη τα τσαλαπατημένα ψώνια.

Άκου να δεις, η τηλεόραση μάζ έχει νατίσει... Όλη η διαφήμιση πάει εκεί... ρεις τι είναι ο αθέμιτος ανταγωνισμός;

Εκέψου, βρε! Αν χάσουμε την οικονομία ανεξαρτησία, πώς θα ελέγχουμε την εξουσία; Κι αν δεν ελέγχουμε εμείς την εξουσία, πώς θα προφυλάξουμε τη δημοκρατία μας; 'Η μήπως δεν σκοτίζεσαι γι' αυτήν; ρώτησε απειλητικά ο δεύτερος.

Ο ανθρωπάκος έβγαλε το μαντίλι του και σφούγγισε τον ιδρώτα του λέγοντας δειλά:

– Εγώ δεν βλέπω τηλεόραση, αλλά μου έχουν πει πως στα τηλεπαιχνίδια μοιράζουν μετρητά, ταξίδια, τρόφιμα, ηλεκτρικές συσκευές, καλλυντικά, ακόμα και συζύγους...

– Ναι, έτσι είναι! είπαν κι οι τρεις εν χορώ. Η τηλεόραση αποδρακώνει τους ανθρώπους, τους ταπεινώνει για να κερδίσουν κάτι, τους κάνει πειθήνιους χειροκροτητές, ανέλαβε να εξηγήσει ο δεύτερος κύριος.

– ...Λοιπόν, πρέπει να κάνετε κι εσείς το ίδιο; Αν τα κανάλια εξευτελίζουν τους θεατές, γιατί πρέπει κι εσείς να εξευτελίσετε τους αναγνώστες; Τι είναι η εφημερίδα, δηλαδή; ΛΟΤΤΟ; Αν είναι έτσι, τυπώστε τις ειδήσεις σας στην πίσω πλευρά ενός μεγαλύτερου ΛΟΤΤΟ, για να ξύνουμε, να κερδίζουμε και να ενημερωνόμαστε αυτοστιγμεί..., είπε αυτός μ' ένα αμυδρό χαμογέλακι, ξεπερνώντας κάπως την αρχική του σύγχυση.

– Τόσοι άνθρωποι, δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες, ζουν από τον Τύπο· τι θέλεις, δηλαδή, να μείνουν στο δρόμο;

– Μα, αν δεν κάνω λάθος, είπε ο άνθρωπος βγάζοντας ευγενικά αλλά σταθερά το χέρι του πρώτου από τον ώμο του, και το μεγαλύτερο κανάλι σήμερα δικό σας είναι· πώς κινδυνεύετε δηλαδή; Επειδή τα λεφτά σας δεν μπαίνουν στην αριστερή αλλά στη δεξιά σας τσέπη; Κι ύστερα, οι περισσότεροι φερμάτοι δημοσιογράφοι σας έχουν κι από κάποια εκπομπούλα σ' αυτήν την τηλεόραση που τόσο κατηγορείτε, κι εδώ που τα λέμε, κύριοί μου, κι οι ίδιες οι εφημερίδες σας, τα ταμπλόιντ, είναι σαν τηλεοράσεις, σαν χάρτινες οθόνες... Πού είναι η ζωντάνια τους, η ανεξαρτησία τους, οι καυστικές αναλύσεις, πού είναι οι νέες ιδέες, τα καινούργια ρεύματα, η φωνή τους με δυό λόγια; Αν φτάνει τα κανάλια που τους μοιάσατε, είναι πρόβλημά σας... Αναμασάτε τα ίδια θέματα, τα πιασάρικα, γεμίζετε σελίδες με το τι δήλωσε ο τάδε ή ο δείνα παπάρας επώνυμος ή πώς το κάνει η πιο γνωστή τηλεοπτική γλάστρα, και περιμένετε τίποτα θαύματα σατανιστών ή ναρκωτικών για να ξελασπώσετε... Κάνετε τους αναγνώστες σας, σκόπιμα, ζωντόβολα για να τους περάσετε τη γραμμή σας, να

κάνετε την πολιτική σας. Εσείς κινδυνεύετε!! Πώς, αφού όλα δικά σας είναι; Τα πακέτα του Ντελόρ, τα μέγαρα, τα δημόσια έργα, οι κινητές τηλεφωνίες και οι ψηφιακές, οι νέες τεχνολογίες, οι εκδοτικές ή εφοπλιστικές επιχειρήσεις, ακόμα και πάρα ολόκληρα, και δεν σας φτάνουν κιόλας... Μου λέτε κι από πάνω πως πρέπει να ζήσετε για να ελέγχετε την εξουσία· αφού εσείς είστε η εξουσία, εσείς κρατάτε και το μαχαίρι και το πεπόνι, κι αφήνετε για τους αναγνώστες, τους πολίτες, αν θέλετε, το καρότο και το καδρόνι...

Οι κύριοι θορυβήθηκαν με το απρόσμενο ξέσπασμα του ανθρώπου και πισωπήτησαν. Ωστόσο, αυτός έσκυψε ήρεμα κι άρχισε να δάζει ό,τι είχε απομείνει από τα ψώνια του στη σακούλα του. Οι κοστουμαρισμένοι σοβαροί κύριοι ψιθύρισαν κάτι ψου-ψου, κοίταξαν τα ρολόγια τους και έκλεισαν τους χαρτοφύλακες. Πριν απομακρυνθούν, ο πρώτος έφτυσε, συρίζοντας, λίγες κουδέντες στον άνθρωπο:

– Κακομοίρη, ποτέ δεν θα γίνεις άνθρωπος, με περιουσία και κύρος... Είσαι χαμένη υπόθεση, μια θλιβερή μετριότητα: ένας χαμηλόμισθος, στο νοίκι, με δεύτερη δουλειά, διακοπές στο χωριό (αν πας καθόλου), δύο κουτσούβελα και γραμμάτια για το ψυγείο... Είσαι ένα τίποτα, ένας μόνιμος επιβάτης στο τρόλεϋ, υποψήφιος συνταξιούχος και διά βίου αναποφάσιτος ψηφοφόρος ή, ακόμα χειρότερα, ανένταχτος αριστερός και κοψαχέρης... Είσαι άξιος της τύχης σου...

– Και συ της δικιάς σου, είπε αυτός, ζυγιάζοντας ένα γιαούρτι στο δεξί του χέρι. Είστε μόνοι σας, κατάμονοι σαν τους τελευταίους δεινοσαύρους στα γραφεία σας, χωρίς φίλους, μόνο υποτακτικούς κι ανθρωποφύλακες γύρω σας, χωρίς να βρίσκετε ποτέ γαλήνη απ' τους φόβους που σας τυραννούν: μη σας ξεπεράσουν οι ανταγωνιστές, μη σας προδώσουν οι δικοί σας, μη φάτε καμιά ρουκέτα εκεί που δεν το περιμένετε... Μια βόλτα στον ήλιο, ξένοιαστοι, δεν μπορείτε να πάτε...

Άντε τώρα, είπε ο άνθρωπος, αδειάστε μου τη γωνιά, έμποροι της ελπίδας, πηγαίνετε να προσφέρετε αλλού τις τοξίνες σας, γιατί, μα το Θεό! δεν θα το λυπηθώ αυτό το γιαούρτι, κι ας είναι και ζωντανό!

Παύλος Μεθενίτης

Καταλυτικές αλλαγές έχουν γίνει τα τελευταία είκοσι χρόνια στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στη χώρα μας. Έως τη δικτατορία, οι εφημερίδες βρίσκονταν αποκλειστικά στα χέρια επιχειρηματιών του Τύπου. Πολλοί από αυτούς, βέβαια, δεν θα θεωρούσαν ούτε ανώτερο, αλλά ούτε και κατώτερό τους να συνδέονται και να χρηματοδοτούνται, ακόμη και «ανεπίσημα», από μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Αλλά η ιδιοκτησία των εντύπων παρέμενε πάντα στα χέρια των εκδοτών τους.

Τα διαπλεκόμενα συμφέροντα

του Νίκου Κυριαζίδη

Ο μέγας διδάσκαλος των Ελλήνων επιχειρηματιών, ο Μποντοσάκης - Αθανασιάδης, δίδασκε και εφάρμοζε την αρχή πως ένας επιχειρηματίας δεν πρέπει ποτέ να κατέχει ο ίδιος μια εφημερίδα γιατί έτσι θα είναι όλες οι άλλες εναντίον του. Και πρόκρινε την αρχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να χρηματοδοτεί τους πάντες, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει την ευνοιά τους, όσο ήταν δυνατόν. Έως και στον Ριζοσπάστη έδινε χρήματα.

Την αρχή αυτή ακολούθησαν και οι μεγιστάνες του πλούτου Νιάρχος, Ωνάσης, Ανδρεάδης, και μοιάζει να την ακολουθεί ως σήμερα και ο Λάτσης.

Μετά τη δικτατορία, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Οι μεγαλοεφοπλιστές και μεγαλοπετρελαιάδες, Βαρδινογιάννηδες, ήταν οι πρώτοι που μπήκαν στο κλαμπ των εκδοτών των αθηναϊκών εφημερίδων, αγοράζοντας τη Μεσημβρινή, που η επανέκδοσή της είχε αποτύχει. Και από τότε, πολλοί τους ακολούθησαν, με συνέπεια η ιδιοκτησία πολλών εφημερίδων να βρίσκεται σήμερα άμεσα, στα χέρια εξωεφημεριδιακών επιχειρηματιών.

Επίσης, το εύρος της δραστηριότητας και επιρροής των ΜΜΕ μεγάλωσε πολύ τα τελευταία χρόνια με την κατάργηση του κρατικού μονοπώλιου και την είσοδο στα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιοφωνία και τηλεόραση), ιδιωτών επιχειρηματιών.

Τέλος, από τη μεταχουντική εποχή Καραμανλή, αλλά κυρίως με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981, ο κρατισμός επεκτάθηκε στο σημείο που όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις κατάντησε να είναι ιδιοκτησία του κράτους ή να εξαρτιούνται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Καμία μεγάλη επιχειρηματική δυνατότητα δεν είναι δυνατή χωρίς κυβερνητική συνεργασία ή το κυβερνητικό fiat (γένοιτο).

Έτσι, λοιπόν, έχουμε πλέον σήμερα στον τόπο μας, ένα νέο σκηνικό στο οποίο επικρατούν τα «διαπλεκόμενα συμφέροντα» ιδιοκτητών ΜΜΕ, που «πουλούν» στον κόσμο και προσπαθούν να επιβάλλουν σε κάθε κυβέρνηση, τα δικά τους συμφέροντα.

Παράλληλα με τις εξελίξεις αυτές, έχουμε και τη μεγάλη κρίση στον έντυπο λόγο, με την εμφάνιση και ανάπτυξη από ιδιώτες, και

όχι πια μόνο από το κράτος, των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης. Σε όλες τις χώρες, εφημερίδες και περιοδικά δρύνουν ξαφνικά μπροστά σε έναν γίγαντα αντίστοιχου οποίος με τη δωρεάν διανομή των πληροφοριών και της ψυχαγωγίας, απειλεί να τακτίζει τα πάντα και να γίνει ο καθοριστικός παράγοντας στη διαμόρφωση της σκέψης των ανθρώπων.

Η Αμερική πρώτη ξεκίνησε σε αυτόν τον δρόμο και σε μεγάλο βαθμό είναι το πρότυπο που όλοι ακολουθούν.

Ως «επιχειρηματίες», που έχουν τώρα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, χαρακτηρίζονται εκείνοι που πραγματοποίησαν την ταχική συσσώρευση των κεφαλαίων των επιχειρήσεων εκτός των ΜΜΕ. Μερικοί από αυτούς, όπως το ζεύγος Βουδούρη, εγκατέλειψαν τις εξωεφημεριδιακές επιχειρήσεις τους και έγιναν αποκλειστικά «εφημερισταί».

Οι περισσότεροι, όμως, όχι μόνο συνεχίζουν να δουλεύουν στις επιχειρήσεις τους αλλά χρησιμοποιούν τη δύναμη που έχουν, για να πολλαπλασιάσουν τα πλούτη τους. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα οι επιχειρήσεις των ΜΜΕ που σήμερα έχουν δεν είναι ούτε καν η κύρια τους

ληση.

Έως τώρα, μόνο ένα από τα παλιά εφημε-
ριακά συγκροτήματα -το συγκρότημα
«Πρόδρομος»- προχώρησε και μπήκε στον κύ-
των επιχειρηματιών αυτού του τύπου, με
συμμετοχή του στην κινητή τηλεφωνία, με
το μικρό ποσοστό, όμως.

Οικονομικά ανεξάρτητα από άμεσα οι-
ονομικά συμφέροντα, εμφανίζονται αυτή
στιγμή:

Οι κομματικές εφημερίδες *Ριζοσπάστης*,
Εξόρμηση.

Οι εφημερίδες των δύο ιδρυμάτων που
ιδρυήθηκαν με τις διαθήκες των ιδρυ-
τών: Το Ίδρυμα Βουδούρη (*Ελεύθερος*
Τύπος και Τύπος της Κυριακής) και το
Ίδρυμα Μπότση (*Απογευματινή* και *Κυρια-
κή Απογευματινή*). Αν και στο Ίδρυμα
Μπότση, έχει κατορθώσει να μπει με ένα
ποσοστό 40% ο επιτυχημένος μεγαλοεπιχει-
ματίας Δημοσίων Έργων, κ. Σαραντό-
λος.

Ο συγκρότημα Τεγόπουλου (*Ελευθερο-
τυπία* και *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*).

Η *Εστία* της οικογένειας Κύρου.

Ο συγκρότημα Κουρή με την *Αυριανή*,

τυπική αυτή ανεξαρτησία δεν σημαίνει
αποκλείεται οι ιδιοκτήτες ή διευθυντές
εφημερίδων αυτών, ιδίως όταν αντιμε-
τίζουν σοβαρές οικονομικές κρίσεις, να
εργάζονται με άλλα μεγάλα συμφέροντα
ενέπεια να χάνουν την ανεξαρτησία τους

Εν ώρα, μάλιστα, που οι εφημερίδες πα-
ράζουν μία τόσο μεγάλη πτώση στην
κυκλοφορία τους (40% κάτω το 1993 σε σχέ-
ση με το 1989) και αναγκάζονται για να
«βιώσουν» να προσφύγουν στην προσφορά
των δώρων στους αναγνώστες (ένθετα
εάν περιοδικά, βιβλία, αυτοκίνητα, σπι-
κ.λπ.), οι ιδιοκτήτες και διευθυντές
είναι πολύ ευάλωτοι και επιρρεπείς, σε
αυτούς είδος συναλλαγές.

Πρέπει να σημειώσουμε πως οι επιχει-
ρηματίες που μπήκαν στα ΜΜΕ, πολλές φο-
ρές όχι μόνο δεν κέρδισαν χρήματα, αλλά
και πληρώσει τεράστια ποσά για να τα
βγάλουν.

Βασικά, το ερώτημα που τίθεται είναι:
Τι τα ΜΜΕ δεν τους αποδίδουν κέρδη,
γιατί τόσοι πολλοί επιχειρηματίες επι-
μύνουν να μπουν σε τέτοιου είδους επιχειρή-
ση;

Πως ήδη είπαμε, είναι σαφές ότι ένα
οδηγό μέσο ενημέρωσης αποτελεί ένα
επικίνδυνο όπλο στα χέρια ενός επιχει-
ρηματία για να προωθήσει την επιχειρηματι-
κή του δραστηριότητα. Πολλώ μάλλον,
από τη μια, όλες σχεδόν οι μεγάλες
επιχειρήσεις γίνονται μέσω του κράτους στην
Ελλάδα, και από την άλλη κάθε κυβέρνηση ή
πολιτική θάλει να έχει τα ΜΜΕ με το μέρος της.
Επομένως, αυτοί που, πολλοί από τους επιχειρη-

ματίες που έχουν δημιουργήσει σεβαστές πε-
ριουσίες -όπως οι εφοπλιστές- θέλουν και
μία κοινωνική δικαίωση. Και την κοινωνική
αυτή δικαίωση μπορούν να την αγοράσουν
μέσω ενός μέσου ενημέρωσης. Ιδιαίτερα, μά-
λιστα, όταν για πολλούς από αυτούς ισχύει
το αγγλικό ρητό πως «κάθε καλή οικογένεια
κρύβει ένα σκελετό στο ντουλάπι της».

Κατέχοντας ένα μέσο, δεν είσαι πια μόνο ο
ζάπλουτος αλλά σε πολλούς άγνωστος κύ-
ριος Χ, γνωστός μόνο στους επιχειρηματι-
κούς κύκλους. Γίνεσαι πασίγνωστος στο πα-
νελλήνιο, προσκαλείσαι από τον Πρόεδρο
της Δημοκρατίας και τον Πρωθυπουργό κά-
θε κόμματος, και γίνεσαι -κι εσύ και η οικο-
γένειά σου- επώνυμο πρόσωπο, παράγο-
ντας.

Ας δούμε, όμως τώρα, ποια είναι τα κύρια
επιχειρηματικά συμφέροντα, που δρουν σή-
μερα στον Τύπο και στα ηλεκτρονικά μέσα
ενημέρωσης της Ελλάδας.

Από τους επιχειρηματίες εκδότες θα πα-
ραλείψω τον Κοσκωτά, παρ' όλο ότι η Γραμ-
μή Α.Ε. που ίδρυσε ήταν μια από τις πιο
καλά μελετημένες στον τομέα των ΜΜΕ.
Δυστυχώς, η «πρωταρχική συσσώρευση»
των κεφαλαίων του έγινε με απάτη. Αλλιώς,
ίσως σήμερα θα ήταν ένας από τους μεγαλύ-
τερους και επιτυχεστέρους εκδότες.

ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΔΕΣ

Παρ' όλες τις προσπάθειες που έχει καταβά-
λει η οικογένεια Βαρδινογιάννη, έχοντας
διαθέσει αθροιστικά τουλάχιστον τρία δισ.
δραχμές (σύμφωνα με τον ισολογισμό του
1993) η εφημερίδα *Μεσημβρινή* δεν έχει κα-
τορθώσει να σταθεί στα πόδια της.

Ιδιοκτήτες της Γενικής Εκδοτικής Ελλά-
δος *Μεσημβρινή* Α.Ε. οι: Βαρδής Ι. Βαρδι-
νογιάννης 275.000 μετοχές, Θεόδωρος Ι.
Βαρδινογιάννης 275.000. Σύνολο 550.000.

Ο πωλήσεις της *Μεσημβρινής* έπεσαν από
30.400 φύλλα το 1988 σε 9.600 φύλλα φέτος
τον Ιανουάριο και εξακολουθεί να πέφτει,
παρ' όλες τις αλλαγές στη διεύθυνση της
εφημερίδας και τις μεγάλες, πολυδάπανες
διαφημιστικές εκστρατείες. Επίσης, στην
εμπορική διαφήμιση εξασφαλίζει ένα πολύ
μικρό ποσοστό το οποίο και συνεχώς συρρι-
κνώνεται.

Η μοναδική άλλη επιχείρηση της οικογέ-
νειας που έχει μια κάποια σχέση με τις εκδό-
σεις και την τηλεόραση, είναι η κάποτε εξαι-
ρετικά κερδοφόρα και σήμερα εξαιρετικά
ζημιογόνα οπτικοακουστική Επιχειρήσεις
Ήχου και Εικόνας Α.Ε.

Όπως είναι γνωστό, η οικογένεια Βαρδι-
νογιάννη ξεκίνησε την περιουσία της με μια
πειρατεία - το σπάσιμο του αποκλεισμού
που είχε επιβάλει ο ΟΗΕ στους λευκούς της
Ροδεσίας. Και με μία αμφισβητούμενη αγο-
ρά ενός κόλπου στην Κρήτη, από όπου μπο-
ρούσε να προμηθεύει πετρέλαιο σε πλοία στη

**Πολύ ωραίος τύπος.
Πολύχρωμος, ταμπλόιντ
- πλην, όμως, απώλεσε
μεγάλο μέρος της
κυκλοφορίας του
τα τελευταία
χρόνια**

Μεσόγειο. Από πολλά χρόνια είναι ο προμηθευτής σε πετρέλαιο του βου αμερικανικού στόλου.

Οι Βαρδινογιάννηδες έχουν μια σειρά εταιρίες που ασχολούνται με την επεξεργασία πετρελαίου και έναν τεράστιο εμπορικό στόλο, καθώς και ξενοδοχεία και ποδοσφαιρικά σωματεία (Motor Oil, ΣΕΚΑ, AvinOil, ΣΕΚΑΒΗΝ, LPC Ελλάς, Βαρνίμα, Π.Α.Ε. Παναθηναϊκός, κ.λπ., κ.λπ.) που αφήνουν τεράστια κέρδη. Τελευταία έγιναν και τραπεζίτες ανοίγοντας τη Χios Bank, η οποία βγάζει και ένα «καταναλωτικό περιοδικό».

Επίσης μετέχουν στην *Τηλετύπος Α.Ε.* (*Mega Channel*) μαζί με άλλους τέσσερις εκδότες (Λαμπράκης, Τεγόπουλος, Αλαφούζος, Μπόμπολας). Το κανάλι αυτό είχε καθαρά κέρδη τρία δισ. το 1993.

Η εφημερίδα θα εξακολουθήσει να εκδίνεται όσο το θεωρεί χρήσιμο η οικογένεια Βαρδινογιάννη. Και μοιάζει να το θεωρεί αναγκαίο γιατί η οικογένεια επεκτείνει τις εργασίες της στα μέσα ενημέρωσης (τηλεόραση, *Star*, κ.λπ.) και, όπως ακούγεται, ενδιαφέρεται για τις μεγάλες κρατικές προμήθειες τόσο στη ΔΕΗ, όσο και στον ΟΤΕ, σε συνεργασία με μεγάλες ξένες εταιρίες ή άλλους Έλληνες επιχειρηματίες (Μπόμπολας).

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΜΠΟΜΠΟΛΑ

Ο όμιλος Μπόμπολα (*Έθνος* και *Κυριακάτικο Έθνος*) αφού πέρασε μια πάρα πολύ σοβαρή κρίση, μοιάζει να βελτιώνει την κατάστασή του. Αυτό το κατόρθωσε γιατί είχε τη μεγάλη κατασκευαστική εταιρία δημοσίων έργων ΑΚΤΩΡ, η οποία του αποδίνει κάθε χρόνο, κέρδη πολλών δισεκατομμυρίων, με τα οποία κράτησε τις δύο εφημερίδες ζωντανές.

Το συγκρότημα διαθέτει δικά του, πολύ εκσυγχρονισμένα πιεστήρια και ένα μεγάλο οικόπεδο, καθώς και εγκαταστάσεις γραφείων έξω από την Αθήνα, στο Χαλάνδρι.

Έντυπα της επιχείρησης εκτός από τις δύο εφημερίδες: Τα περιοδικά, *Εικόνες*, *Ιδανικό Σπίτι*, *Σινεμά* και το τηλεοπτικό περιοδικό *Ζάπινγκ* που εκδίδεται σε συνεργασία με τον οργανισμό Λαμπράκη. Τώρα τελευταία αγόρασε έναντι αδρού ποσού την οικονομική εφημερίδα *Ημερήσια*.

Άλλες επιχειρήσεις:

★ Ο Πήγασος ΑΕ δηλαδή η επιχείρηση που στοιχειοθετεί, μοντάρει και εκτυπώνει τόσο τα έντυπα Μπόμπολα όσο και πολλά άλλα. Τον τελευταίο καιρό μάλιστα έκανε πολύ μεγάλες επενδύσεις και προσπάθεια εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεών της με ηλεκτρονικά μέσα, υπερδιπλασιάζοντας τα καθαρά πάγια στοιχεία της.

★ Συμμετοχή (ένας από τους πέντε μετόχους) στην Τηλετύπος ΑΕ (*Mega Channel*) που εμφάνισε πέρυσι καθαρά κέρδη τρία δισ.

★ Έχει σχηματίσει, όπως είπαμε, κοινοπραξία με το Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη και εκδίδει το τηλεοπτικό περιοδικό *Ζάπινγκ*.

Σύμφωνα με στοιχεία της ICAP η οικογένεια Μπόμπολα επίσης συμμετέχει:

★ Σε δύο εταιρίες γενικού εμπορίου (Bobtrade Ltd, Gigico Ltd).

★ Σε πέντε ναυτιλιακές του εξωτερικού με τρία καράβια (Interocean Shipping Co - Panama ιδιοκτήτρια του σκάφους Anna B. Katerina Shipping Inc - Monrovia, Liberia ιδιοκτήτρια του σκάφους Poly. Sarbo Comp. Maritime SA - Panama ιδιοκτήτρια του σκάφους Sarbo. B. & C Shipbrokers Carriers Ltd - κυπριακή εταιρία ναυλώσεων. Overseas Trade & Transport Inc. - Monrovia, Liberia.

Ο γιος, Φώτης Μπόμπολας, ξεκίνησε την καριέρα του μετακαλώντας ξένα συγκροτήματα στο κλαμπ *Ρόδον* και συνέχισε τις εργασίες του με την εταιρία Άνωση - εταιρία παραγωγής ελληνικών βιντεοκλίπ, τηλεοπτικών προγραμμάτων και διαφημίσεων. Είναι από τους μεγαλύτερους προμηθευτές του *Mega*. Ασχολείται με τον κλάδο των περιοδικών της επιχείρησης, καθώς και με άλλες δυνατότητες επέκτασής της - όπως την κινητή τηλεφωνία, στην οποία όμως δεν πέτυχε να πάρει μερίδιο.

Η κόρη Μαρία Μπόμπολα, αρχιτέκτονας, έχει σπουδάσει και δημοσιογραφία στο Κολούμπια. Ασχολείται τώρα, με την έκδοση των εφημερίδων.

Στο χώρο των εκδόσεων ο Γεώργιος Μπόμπολας μπήκε το 1978. Ξεκίνησε με τη *Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια* με προοπτική να αναπτύξει και τις οικονομικές ανταλλαγές του γενικά με το σοβιετικό κράτος εκείνης της εποχής. Η προσπάθεια αυτή δεν ευοδώθηκε αλλά ο επιχειρηματίας κατηγορήθηκε τότε από τους αντιπάλους του, πως εργάζεται ως «όργανο της Μόσχας» στην περιοχή του Τύπου. Κέρδισε τη σχετική δίκη που έκανε για συκοφαντική δυσφήμιση. Και επίσης κέρδισε τη μάχη με το αγγλικό περιοδικό *Economist* που είχε υιοθετήσει τους ίδιους ισχυρισμούς.

Την έκδοση της Εγκυκλοπαίδειας την ανέθεσε στο γνωστό δημοσιογράφο Αλέκο Φιλιππόπουλο και μαζί του εξέδωσε το 1981 το *Έθνος* - την πρώτη ελληνική εφημερίδα «ταμπλόιντ». Υιοθέτησε φιλοπασοκική πολιτική και η επιτυχία της ήταν τόσο μεγάλη (σε δέκα μήνες έγινε η πρώτη σε κυκλοφορία ελληνική εφημερίδα), ώστε παρέσυρε σχεδόν όλες τις άλλες εφημερίδες που ως τότε είχαν μεγάλο σχήμα, να μετατραπούν σε «ταμπλόιντ».

Αργότερα, όμως, ακολούθησε αντιπασοκική πολιτική με καταστροφικές συνέπειες για την κυκλοφορία των εφημερίδων του.

Το 1988 απομάκρυνε τον Αλέκο Φιλιππόπουλο από το συγκρότημα, το οποίο ως τότε διεύθυνε, θεωρώντας τον υπεύθυνο για την

πτώση της κυκλοφορίας των εφημερίδων του.

Σήμερα έχει πάλι υιοθετήσει μια σκληρή φιλοπασοκική πολιτική και με τη βοήθεια δώρων προς τους αναγνώστες (βιβλία, τια, ένθετα περιοδικά) ανέβασε σε καλό πεδο την κυκλοφορία των εφημερίδων.

Οι επιχειρηματικές του δραστηριότητες εκτείνονται σε πολλούς τομείς, αλλά κυν ενδιαφέρεται για τα δημόσια έργα της κατασκευαστικής εταιρίας ΑΚΤΩΡ. Με προσπάθεια έχει καταβάλει μέσω των εφημερίδων του να πάρει η εταιρία αυτή μεταφορά νερού από τη λίμνη της Τριχιδας στην Αθήνα - ένα έργο 100 δισ. Επί συνεργάζεται στενά με την οικογένεια Βαρδινογιάννη.

ΑΛΑΦΟΥΖΟΣ

Η οικογένεια Αλαφούζου ξεκίνησε τη ριουσία της με την κατασκευή του ξενοκχείου *Μον Παρνές* και την πλατεία (νοίας, κατά την πρώτη πρωθυπουργία ραμανλή. Μετά ασχολήθηκε με εφοπλισεργασίες, οι οποίες φαίνεται ότι της απσαν και εξακολουθούν να της αποδιδεγάλα κέρδη.

Η κατασκευαστική εταιρία της οινειας δεν μοιάζει να έχει σήμερα ενδιαατα σε μεγάλα έργα. Πάντως, ο υιός ούζου έχει ασχοληθεί με τον εφοπλτων πλοίων με καύσιμα και εναντίον έχουν απαγγελθεί κατηγορίες για λαθροριο που, όμως, δεν έχουν επικυρωθείστικά.

Την *Καθημερινή* κατόρθωσε να την από τον Κοσκωτά, μετά την πτώση τοπέτυχε, για ένα ορισμένο χρονικό διάσνα ανεβάσει την κυκλοφορία της. Μετάσε σύγκρουση με το Μητσοτάκη - την επου ήταν πρωθυπουργός - και η κυκλοατης εφημερίδας πάλι έπεσε. Τώρα,ιδανομή και δώρων (δίσκοι CD και επεριοδικά), πάλι ανεβαίνει. Ιδιαίτεραλη επιτυχία και κυκλοφοριακά και διαστικά, έχει η κυριακάτικη *Καθημερινή*.

Μάλλον ζημιές, παρά κέρδη από τηχείρηση αυτή έχει η οικογένεια.

Το κύριο θέμα το οποίο απασχολεοικογένεια Αλαφούζου και τις εκάστοιδεσνήσεις με τις οποίες συναλλάσσεται οι κατηγορίες εναντίον του υιούφούζου, για λαθρεμπόριο πετρελαίουκατηγορίες αυτές έχουν τελευταία προκαι οι κατηγορίες από τη Ρουμανία γτρόπο της εξαγοράς του ρουμανικού εμκού στόλου.

Όλες αυτές οι υποθέσεις εκκρεμοιστιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτέςδικαστήρια.

Όπως επίσης εκκρεμοίν στα δικασοι υποθέσεις της αγοράς από τον Κοσκωκαι την εταιρία Γραμμή που ίδρυσε, τηθημερινής καθώς και της ενοικίαση

ιμοποίησης των τυπογραφικών εγκατα-
σεων της εταιρίας αυτής.

λλες επιχειρήσεις των Αλαφούζων: Ο
πτικός σταθμός Sky και οι ραδιοσταθ-
Sky, Μελωδία FM και TOP-FM (που
ασε από το Λαμπράκη). Ο Αλαφούζος
ς είναι ένας από τους πέντε της Τηλετύ-
Mega Channel).

ΡΙΑΚΟΥ

λεοπτικός σταθμός ANTENNA TV του
λίστη κ. Μίνως Κυριακού ξεκίνησε
να πολύ επιτυχημένο, ομώνυμο, ραδιο-
μό.

χει στην κυριότητά του δύο εταιρίες, η
ε αντικείμενο εργασίας τον ραδιοσταθ-
ν και η άλλη που είναι ιδιοκτήτρια του
νυμου τηλεοπτικού σταθμού.

ραδιοσταθμός δε μοιάζει να θγάζει
ν κέρδη, αλλά ο τηλεοπτικός σταθμός
νίζεται πολύ κερδοφόρος και τον τε-
ίο καιρό έχει ξεπεράσει σε ακροαματι-
τα το κανάλι των πέντε εκδοτών.

ν είναι σαφές ποιοι είναι οι άλλοι μέτο-
ης τηλεοπτικής εταιρίας που έπρεπε,
νόμο, να υπάρχουν. Και καμία κυβέρ-
δεν τολμάει να ρωτήσει.

τός από αυτό το πρόβλημα, δεν είναι
τή καμία άλλη δραστηριότητα του κ.
ακού που να σχετίζεται με το κράτος.

ΚΚΑΛΗΣ

κράτης Κόκκαλης είναι γόνος του κα-
τή Πέτρου Κόκκαλη που ανήκε στην
αριστερά. Μεγάλωσε στην Ανατολική
νία.

ν Ελλάδα πρωτοεμφανίστηκε ως αντι-
ωπος προϊόντων της Ανατολικής Γερ-
ς, σε συνεργασία με τους Βουδούρη-
Αργότερα ήρθαν σε σύγκρουση και ο
αλης προχώρησε στην ίδρυση, με βάση
ταιρία ηλεκτρονικών ειδών, Ιντρακόμ
σειράς επιχειρήσεων του κλάδου. Οι
ες του είναι εξαιρετικά επικερδείς και
ταίο του επίτευγμα στάθηκε ότι πήρε
την κυβέρνηση Παπανδρέου τη μεγάλη
γγελία των ψηφιακών παροχών του

ος στιγμήν προσπάθησε να μπει στον
ιδρύοντας την εφημερίδα *Επικαιρότη-
λά* απέτυχε. Η κυκλοφορία της έπεσε
πολύ και οι ζημιές της ήταν τόσο μεγά-
στε ο μεγαλοεπιχειρηματίας, αντίθετα
τους Βαρδινογιάννηδες, προτίμησε να
λείσει.

σι έχει προσωρινά περιοριστεί στο ρα-
αθμό Flash που διευθύνει η γυναίκα
αι σε ένα μηνιαίο περιοδικό με το ίδιο

ευταία αποσύρθηκε και από την εται-
έα Τηλεόραση ΑΕ που είχαν ιδρύσει η
ευματινή και το συγκρότημα Βουδού-
α να ανοίξουν τηλεοπτικό σταθμό.

αι άνθρωπος με πολύ μεγάλα συμφέρο-
ου συνδέονται με το ελληνικό κράτος
υμμετέχει μαζί με το Λαμπράκη στην

κινητή τηλεφωνία. Επίσης κάνει μεγάλες
επενδύσεις στην παλιά Σοβιετική Ένωση
και τις Ανατολικές χώρες.

Εκτός από τη μικρή αυτή, άμεση παρέμβα-
ση στα ΜΜΕ, μάλλον προτιμάει να ακολου-
θεί την «αρχή Μποντοσάκη» δηλαδή να χρη-
ματοδοτεί και να εξασφαλίζει την υποστηρί-
ξη πολλών εφημερίδων. Υπάρχει, εξάλλου
για το σκοπό αυτό και ένα πολύ νόμιμο μέσο:
Η διαφήμιση της εταιρίας Ιντρακόμ.

ΛΙΑΚΟΥΝΑΚΟΣ

Ο κ. Θ. Λιακουνάκος είναι γνωστός από την
προμήθεια των γερμανικών αρμάτων μάχης
«Τίγκερ» στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις.

Μαζί με τον συνεταίρο του κ. Α. Κύρτση,
ίδρυσε την οικονομική εφημερίδα *Κέρδος*
που όχι μόνο έχει κατορθώσει να σταθεί στην
αγορά των οικονομικών εφημερίδων, αλλά έχει
και πολύ φιλόδοξους στόχους.

Η εταιρία αυτή έχει πολύ θετικά οικονομι-
κά αποτελέσματα.

Οι κ.κ. Λιακουνάκος και Κύρτσης είναι
αντιπρόσωποι μεγάλων ξένων εταιριών, κυ-
ρίως πολεμικού υλικού, δηλαδή προϊόντων
που μόνο το κράτος μπορεί να αγοράσει.

Τελειώνοντας τη σύντομη αυτή καταγρα-
φή των οικονομικών συμφερόντων που
υπάρχουν στα αθηναϊκά μέσα μαζικής ενη-
μέρωσης, θα ήθελα να κάνω μερικές παρατη-
ρήσεις:

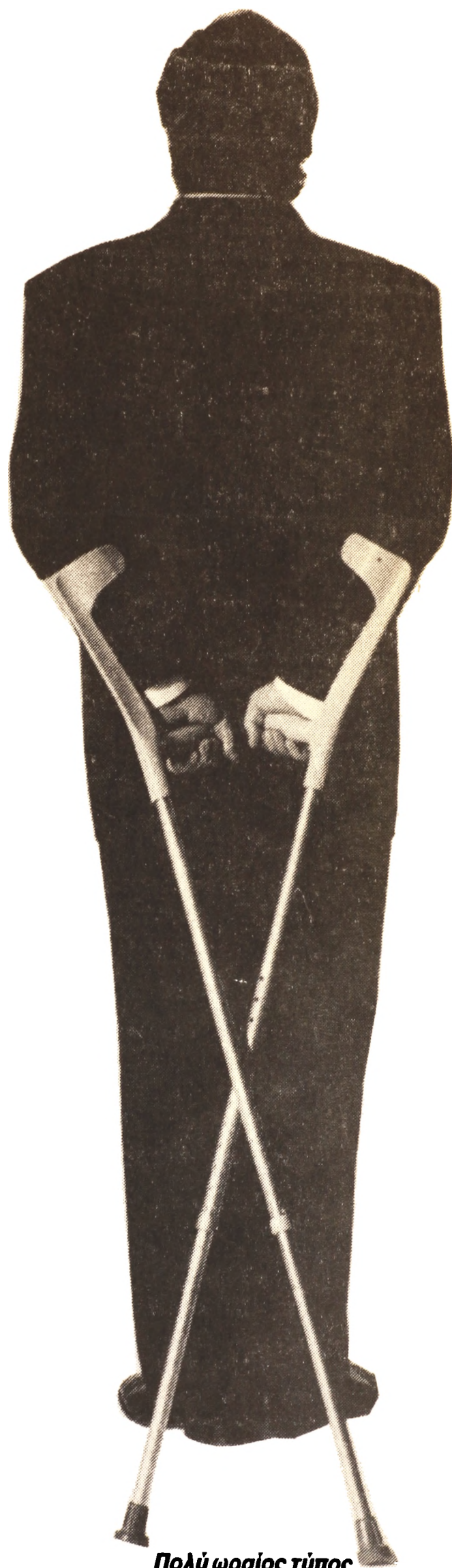
1. Τα ΜΜΕ διαθέτουν μεγαλύτερη ισχύ
παρά ποτέ για δύο λόγους:

α. Η ηλεκτρονική δημοσιογραφία μπαίνει
δωρέαν και άκοπα στο σπίτι του πολίτη και,
επομένως, το κοινό τους είναι πολλαπλάσιο
από εκείνο που είχαν ή μπορούσαν να έχουν
οι εφημερίδες.

β. Τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα που
βρίσκονται από πίσω τους, τους επιτρέπουν
να αντέχουν περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε
σε οποιαδήποτε οικονομική πίεση.

2. Άποψη δεοντολογίας, δυστυχώς
τα συμφέροντα τα οποία εκπροσωπούν διά-
φοροι ιδιοκτήτες κάνουν τις εφημερίδες
τους αναξιόπιστες πολιτικά, εφόσον οι επι-
χειρηματικές τους επιδιώξεις είναι τόσο στε-
νά δεμένες με τις αποφάσεις του κόμματος
που κυβερνά ή θα κυβερνήσει. Η αποκρati-
κοποίηση των μεγάλων επιχειρήσεων και η
κατάργηση του κράτους - επιχειρηματία, θα
συντελούσε αποφασιστικά στο να βελτιωθεί
η κατάσταση σε αυτόν τον τομέα.

3. Χάρη στο μεγάλο ανταγωνισμό και στα
χρήματα που διαθέτουν οι επιχειρήσεις
ΜΜΕ, το περιεχόμενο και η εμφάνισή τους
—αν αποκλείσουμε το τμήμα που συνδέεται
με οικονομικά συμφέροντα— έχει βελτιωθεί
αποφασιστικά σε σχέση με τις παλιές εφημε-
ρίδες. Γίνονται, δέβαια, ορισμένες υπερβο-
λές στον τομέα των «αποκαλύψεων» αλλά
δεν ξέρω αν αυτό δεν είναι καλύτερο από την
αποσιώπηση όλων των αιχμηρών κοινωνι-
κών θεμάτων που γινόταν παλιότερα.

*Πολύ ωραίος τύπος,
χρειάζεται, όμως,
δεκανίκια για
να στηριχθεί.
Κι οι εκδότες
ρέπουν, πλέον,
εν γένει προς
τις επιχειρήσεις*

Ο ΜΕΓΑ (RO) homo Μοναρχίξ, ο ζωμός του Καματερίξ

και οι μόνιμες επιδράσεις των
εν τω συγχρόνῳ δημοσίῳ βίῳ

ΤΟΥ ΜΑΝΩΛΗ ΒΑΣΙΛΑΚΗ

Όλα άρχισαν το έτος
15 π.Μ. (προ Μεγάρου)
Δηλαδή δύο έτη μετά απ
την πτώση της χούντας
και ενώ εξατμίζονταν τα
σταγονίδιά της πίπτοντα
ξανά ως "δημοκρατική"
και αργότερα
σοσιαλιστική βροχή.

Το μυστικό των μεταμορφώσεων ήτο θαυματουργόν "ήλιον"¹. Μπαίναν για τα καλά στον αφρίζοντα και οξύντα μεταίωνα των υδροφύλων, υδαχαρών ψευδοπροοδευτικών και υδαφει "αντιστασιακών", ενώ ο ήλιος του ΠΑΣΚ ανέτελλε ήδη. Φάος Λαμπρόν, μαυρογρο δημοκρατία...

Τέτοιες ημέρες πριν από 18 έτη η Ελλάδα όλοκληρη ήτο ανάστατος από την φοβερή αναζάληση του περιβόητου "νερού της Κεχνοστός" και με την επιστημονικοφανή ματαιά "ήλιον", από κάποιον Γ. Καματερό, ο οποίος υποτίθεται ότι εθερέπε τον χαρνο (και ασφαλώς έτσι ήτο). Επί μήνες άθλια πρωτοσέλιδα διαφήμιζαν τις θαυτουργές του ιδιότητες, στέλνοντας τους αηλεις ασθενείς στις υδροφόρες του Καματερίξ να γεμίζουν με το νερό της ελπίδας μπουζαλάκια τους. Οι επιστήμονες εξαίοντο να πάρουν θετική θέση, να συνεργήσουν και να εξηγήσουν τις δήθεν θαυματουργές ιδιότητες.

Η πρωτοφανούς εντάσεως αγροτιά ποτε

**Το "νερό του
Καματερού" πριν από
18 έτη εθεράπευε
τον... καρκίνο και την
κυκλοφορία των
"ΝΕΩΝ". Σήμερα, η
κυκλοφορία των
εφημερίδων
"θεραπεύεται" με
κουπόνια, σπίτια,
αυτοκίνητα,
Φιλιππινέζες... Το
ταμπλόιντ γαρ και το...
Μέγαρο εσφράγισαν
την εξέλιξη του Τύπου.
Γι' αυτό και η ιστορία
μας τοποθετείται στο
15 π.Μ. (προ
Μεγάρου). Εμείς, το 3
μ.Μ. , το μόνο που
μπορούμε να
προσφέρουμε είναι
κουπόνια για δωρεάν
"τρελόχαρτα"...**

Θαύματα! Θαύματα !

Τα "ΝΕΑ" τότε καθημερινώς βομβάρδιζαν το κοινό με "αποκαλύψεις" για τα θαύματα του "νερού" το οποίο, όπως είπαμε, βαπτίσθηκε "ήλιον". Παρουσίαζαν δεκάδες περιπτώσεις ασθενών οι οποίοι υποτίθεται ότι θεραπεύθηκαν από την επάρατον ή βελτιώθηκε η υγεία τους. "Θαύματα" τα οποία καλούσαν τους επιστήμονες και τον αρμόδιο υπουργό να τα επιβεβαιώσουν. (Τότε δεν υπήρχε το εγκυρότερο Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη). Ορυμαγδός πρωτοσέλιδων, ρεπορτάζ, άρθρων περί του "νερού". Μένουν κατ'άπληκτοι από τις θεραπευτικές ιδιότητές του. Όλα του ιδίου ήθους που είχε η αποστροφή ραδιοφωνική που άκουσα πρόσφατως (26. 3. 94): "Κρίνεις και κρίνεις, εδώ μένουμε κατ'άπληκτοι εμείς οι δημοσιογράφοι, πόσο μάλλον εσείς οι κοινό θνητοί!"

Για να γίνουν λοιπόν πεισιγνώστεροι επιστρέφισαν και τις προσωπικές μαρτυρίες συντακτών ή συνεργατών τους: «Εβδομήντα τριών χρόνων είναι η πεθερά συνεργάτη των "Νέων". Ήταν λίγο καιρό της παρουσιάστηκε

ένας όγκος στο στήθος κι ένας δεύτερος στην ίδια περιοχή. Εισήχθη στο Αντικαρκινικό Πειραιώς όπου υποβλήθηκε σε εξετάσεις και χημειοθεραπεία. Η υγεία της όμως δεν καλύτερευσε. (...) Της χορηγήθηκαν όμως πέντε δόσεις "νερού" (χωρίς να το γνωρίζουν οι γιατροί). Σήμερα η γυναίκα είναι πολύ καλύτερα. Οι όγκοι έχουν μαλακώσει αισθητά. (Σ. Σ.: Λες και ήσαν οι γάλοι των ποδών — μόνον! — του γ. Καμή). Η όρεξή της επανήλθε (...) Σήμερα η ανήρ θα εισαχθή και πάλι στο νοσοκομείο για τον τέταρτο κύκλο των ιατρικών εξετάσεων, οπότε θα γίνη και επιστημονικά αντιληπτό ότι υπήρξε καλύτερησή της (Σ. Σ.: Θα το αντιληφθούν επί τέλους οι εθελονταγλούντες ιατροί)» (9. 3. 1976). Και αφού αναφέρονται σε διάφορα περιστατικά πλήρους κάλυψης καρκινοπαθών, των οποίων αναφέρουν και τα ονόματα, για να μην μείνει σε κανέναν αμφιβολία επανέρχονται στα εξ ιδίας πείρας: «Συγγενής άλλου συναδέλφου είχε φθάσει ζωοδιασπαστικά στο "κατώφλι του θανάτου". Την ώρα εκείνη, τμήμα των γιατρών, έδωσαν στον ασθενή το "ραδιενεργό νερό". Και, σκεπτά το μαντέψατε, ο ασθενής σόθηκε από τους γιατρούς!... Πράγματι, μας "σώθηκαν" πολλοί άνθρωποι τελειώς, θεός σχωρέσ' τους, αποσημφορήθηκαν τα νοσοκομεία από τους ασθενείς, οι οποίοι δεν είχαν παρά να διαβάσουν την μόνιμη στήλη του υδρονομείου των ΝΕΩΝ όπου ανακοινονόταν καθημερινώς που γινόταν η διανομή του "νερού". Δ. γ. στις 18. 3. 76:

«Πεισιγνώσας από την εκκλησία»

Εναγγελιστρίας

Χαλάνδρι: από το γήπεδο Χαλανδρίου

Καλλιθέα: από τον ναό Αγίου Νικολάου

Παγκράτι: Φιλολάου 117

Ελευσίνα: από το γήπεδο γκολφ

Κολωνάκι: από την περιοχή Λεξαμενής

Παγκράτι: από την κεντρική πλατεία».

Μεσκινίξ

Οι "σχοταδιαστές", "τεροεξεταστές" και με λοιπά ανάλογα κομητηρικά χαρακτηρισμόνο ιατροί καθιερώνοντο για την αντιδραστική τους στάση, διότι λόγω των συμφερόντων τους υποκαθιστούσαν την εφημερίδα του γ. Λαμπράκη και το "ήλιον" της. Σε γελοιογραφίες του Κ. Μητρόπουλου απεικονίζονταν τα ιατρικά συμφέροντα σαν ένα χονδρό πέρας και από πάνω του να σπάζει το "ήλιον" με λεξάντα:

υπολόγισε τα πρωτοσέλιδα, έκαμε πολλούς σθεναρούς μέσα στην απόγνωσή τους να εγκαταλείψουν την θεραπεία τους και στην απογοητευμένη προσπάθεια σωτηρίας τους να πιεζόνουν το μοιραϊόν. Σ' αυτήν την εκστρατεία άνησαν πολλοί, όχι ευρέως γνωστοί τότε πτυχιούχοι της Σχολής Καμή. Χαράβελλοζαζαουνίξ του Τύπου που αργότερα γιναν διάσημες πένες ή "αξιόπιστα" πρόσωπα της δημόσιας ζωής, κοσμήματα κυριολεκτικώς της σύγχρονης αγοράς Κερζώπων, και να σκεφθείτε ότι τότε είχαν διμετωπών γλώσσα, διότι τότε έκαμαν αντίσταση και αντίον της χούντας. Λέγα οκτώ έτη λοιπόν έτα σκεφθήκαμε να επιστρέψουμε στην δοκιμή του Χρηστού Λαμπρομοναρχίξ. Διότα πρωτεία και η τιμή κυρίως ανήκουν στο εγκυρότητα Λαμπράκη.

Πρώτη η φρεγάτα του Συγκροτήματος, "ΤΑ ΕΑ", ξεκίνησε την άθλια προβολή της γυναικείας. Πλά στον λογότυπό της έγραφε: Εκδότης: Χρ. Α. Λαμπράκης, Λιευθυντής: Καμή. Το "νερό της Κο" βοήθησε τον γέλιο Καμή (ή Brulotierix ή Χαμενοπαυδίζ) να ανακαλύψει την γλέβα του σοσιαλισμού και να γίνει αργότερα υπουργός, ευτυχώς όχι Υγείας. Ο σκιαγραφός γ. Λαμπρομοναρχίξ (ή Brillantix) μάλλον δεν ήπιε διότι είχε πέσει μέσα από μυζρόξ", πλην όμως ενόμιμος τα πλούτη της δοξολογίας του, ενός υδροφάντης, ανεκάλυψε αργότερα όλες μεγαλύτερες γλέβες, της Παδείας και του Πολιτισμού, του δημοσίου χρήματος και των δημοσίων προμηθειών. Και από πρώτα των εκδοτών έφθασε να γίνει ουσιαστικός ρυθμιστής του δημοσίου βίου. Το "νερό" λαμπράκη - Καμή που παρασχεύαζε ο δογίξ τους Καματερίξ απεδείχθη θαυματουργό όχι μόνον γι' αυτούς, αλλά και για όλους τους Χαρδαβελλοζαζαουνίξ. Και όλοι, πρωτοβρονιστές και χομπάρσοι, κυκλοφορούν εμφορητοί και ασύδοτοι και λαμπρώνουν τα ΜΕ. Και ήμασταν αζόμη τότε στην εποχή της ληστείας. Νέα θαύματα, "επιστημονοποιητά", αζολούθησαν με το ταμπλόιντ, πλην όμως ίσως αναπολούν με νοσταλγία τις τις ορατές εποχές που αντί κομπονιών προσέφεραν στον κόσμο δωρεάν θαύματα. Όλα πάντως αγωνιστικώς περιμένουμε την ανακάλυψη του φαρμάκου κατά του ΗΔΣ... Και έχουμε πολύ βασιμους λόγους να προσδοκούμε, τόσον βασιμους και ισχυρούς στον και η αρχή αγ θαφσίας της ιδέας και της υγείας.

«Το "νερό" διαλύει τους όγκους!» (13. 3. 76)

Επί κεφαλής των "συκοφαντών" ήτο ο τότε υφυπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών της κυβερνήσεως Καραμανλή, ο κ. Ν. Μπρισίμης, γιατρός και ο ίδιος, τον οποίον ο κ. Καψής κατήγγελλε καθημερινώς με πύρινα άρθρα του. Όμως, ενώ το σύνολον του ιατρικού και επιστημονικού κόσμου ηρνεύτο να συμπράξει υπέρ της "υγείας του λαού", οι δαίμονιοι αγωνισταί της πένης ανεκάλυψαν μίαν τιμητικήν εξαίρεσιν: την κυρία Πίτσα Καλακτσόγλου, υφηγήτρια παρακαλώ, διευθύντρια του ανοσοβιολογικού κέντρου του "Μαρίκα Ηλιάδη". Η κυρία Πίτσα, εις την υπηρεσίαν του χάρρουνος Λαμπρομοναρχίξ ως άλλος βάρδος Πετιτίξ ή Μεσκινίξ², και διασώζουσα το κύρος του ιατρικού κόσμου, εγνωμοδότησεν – επιστημονικώς βεβαίως – ότι όντως το "νερό" θεραπεύει τον καρκίνο. Τα "ΝΕΑ", υπερηφάνως υψώνουν δίκην λαβάρου στο οκτασέλιδό τους στις 18. 3. 76: «Η κ. Καλακτσόγλου πιστεύει στο νερό. ΕΚΑΝΕ ΠΡΑΞΗ ΟΣΑ ΣΥΝΙΣΤΟΥΣΑΝ ΤΑ "ΝΕΑ"!» Και εξαπέλυσε «βαρυσήμαντη καταγγελία» εναντίον του υφυπουργού: «Κοροϊδεύει τον κόσμο το Υπουργείο». Ο πάτερ Γυμνάσιος αποκτούσε έτσι μίαν γνησίαν απόγονον, που οποσδήποτε εσπούδασε και τις επιστημονικώτερες μεθόδους του Παράκελσου, την οποία συνιστούσαν τα "ΝΕΑ" και πλείονες των 29 κατασκευαστών θανμάτων-συντακτών τους. (Αργότερα το ΠΑΣΟΚ αξιοποίησε τις γνώσεις και την προσφορά της, συμβάλλοντας ώστε να χτιστεί το ΕΣΥ για την λαϊκή υγεία σε στέρες και υγιείς βάσεις, όμως ο λαμπρός προστάτης της κυρίας Πίτσας δεν ενθυμείται σήμερα την προσφορά της, και αντ' αυτής ετοποθετήθη ο κ. Κρεμιαστίνος στο Υπ. Υγείας).

Από την Πομπηία
στη Χρήστου Λαμπρομοναρχίξ

Βεβαίως, μετά την γιγαντιαίων διαστάσεων κινητοποίηση και εμμονή του Συγκροτήματος, η οποία παρέσυρε και τις άλλες εφημερίδες (εφ' όσον το θέμα πουλούσε, με τιμητικές εξαρέσεις την "Αυγή", τον "ΡΙζοσπάστη", την "Καθημερινή" της Ε. Βλάχου και την νεαρά "Ελευθεροτυπία" η οποία χτυπώντας τον "Λαμπρό" σκοταδισμό είδε το αναγνωστικό κοινό της να αυξάνεται ραγδαίως), και επειδή ο υφυπουργός της αντιλαϊκής κυβερνήσεως του κ. Καραμανλή – ιατρός, άρα ύποπτος και επί πλέον δεξιός – ηρνεύτο να συνεργασθεί για την υγεία του λαού ώστε να επιβεβαιωθούν επιστημονικώς τα αποτελέ-

σματα του "νερού", το απέστειλαν στο Εθνικό Κέντρο Πυρηνικής Ενέργειας της Ρώμης, απ' όπου ο ειδικός απεσταλμένος τους Γ. Γάτος έστειλε καθημερινώς ανταποκρίσεις για την πορεία των αναλύσεων, με φωτογραφίες του κτιρίου του Κέντρου και λεζάντες μεγάλου επιστημονικού βάρους σαν αυτήν: «Το τμήμα όπου γίνεται η ανάλυση του "νερού" με την μέθοδο της "Σπेत्रομετρίας" Α' και Γ'». Και για να μην χάνει τόν καιρό του, εφ' όσον κολλυσιεργούσαν οι επιστήμονες, εξάγοντας μπουκάλες με νερό διεπίπυνε και τα θαυματοουργά του αποτελέσματα σε Ρωμαίους απογόνους του Καλλιγούλα, Α. χ. «Στη Φλωρεντία Ιταλίδα καρκινοπαθής θεραπεύθηκε. (Σ. Σ: Ανώνυμοι) Ιταλοί γιατροί (Σ. Σ: αφού οι Έλληνες συνάδελφοί τους είναι σκοταδιστές) διαπιστώνουν αποτελέσματα. Νέα χαρακτηριστικά περιστατικά στην Ελλάδα και Ιταλία» (9. 3. 76). Εν τω μεταξύ, λόγω κε-

κτημένης ταχύτητας, και επειδή οι Ιταλοί επιστήμονες καθυστερούσαν, οι αβωνοτειχίτες του Συγκροτήματος Λαμπράκη εμπειρικός διεπίστωσαν και άλλες ευεργετικές ιδιότητες του "νερού". Όπως λ. χ. ότι θεραπεύει τον «καταρράκτη, την κωλίτιδα, λιπώματα, κομματώδεις καταστάσεις» και εν γένει επρόκειτο για ελιξήριον που θεραπεύει και βελτιώνει όλα πλην της νοήσεως (15. 3. 76). Παράλληλως, επειδή αδικαιολογήτως καθυστερούσαν οι επιστήμονες να δώσουν τροφή στα προποσέλιδα, οι υδροσκόποι των "ΝΕΩΝ" παρουσίασαν (10. 3. 76) νέα επιστημονική αποκάλυψη: «Αντικαρκινικό φάρμακο από κληματόβεργες!».

"ΝΕΑ" δαύματα!

Επί τέλους, το Σάββατο 10. 3. υποτίθεται ότι

ήρθε εξ Ιταλίας η δικαιοσύνη μέσω του υλοφρουρου απεσταλμένου τους: «Δικαιώθηκαν τα "ΝΕΑ". Πέτυχαν τα τεστ με το "νερό"». (Σ. Σ.: Απεδείχθη δηλαδή ότι το "υγρό" είναι νερόκι). «Σταματά την ανάπτυξη του καρκίνου, όπως διεπιστώθη επιστημονικά. Επισχύεται η ανοσία». (Σ. Σ.: Ανοσία έλεγαν μάλλον οι Ιταλοί).

«Το "νερό" της Κω:

– Αναστέλλει σημαντικά τον ρυθμό αύξησως των όγκων.

– Αναστέλλει την ανάπτυξη νέων όγκων σε άλλη θέση (μεταστάσεις)

– Εμφανίζει μικρότερο ποσοστό απόλειας του σπυήθους στα πειραματόζωα, στα οποία χρησιμοποιήθηκε». (Σ. Σ.: Και τι πειραματόζωα!)

«Τη Δευτέρα στα "ΝΕΑ": Μια έρευνα που φέρνει στο φως καινούργια περιστατικά ασθενών που θεραπεύτηκαν ή καλύτερένεσε η κατάστασή τους. Ασθενείς που βρισκότανσαν στο τελευταίο στάδιο της νόσου και τώρα είναι αισιόδοξοι για το μέλλον» (13. 3) Και όχι μόνον οι καρκινοπαθείς. Το νερό θεραπεύει πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν: «Ο Η. Πασχ. που σε τροχαίο κινδύνεσε να χάσει την όρασή του, πήρε νερό από την Αγ. Σοφία του Ν. Ψυχικού και με την 7η δόση που ήπιε θεραπεύθηκε τελείως».

18. 3. 76. ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ. «Τα ΝΕΑ παρουσιάζουν συγκλονιστικά ντοκουμέντα» της θαυματοουργού δράσεως: «Εξαφανίσθηκαν όγκοι. Πειράματα σε ασθενείς. Θα σπάσει μεγάλη "βόμβα". Θετικά θα είναι τα αποτελέσματα». Μόνον η ανίασις νεκρών δεν επιτυγχάνεται με το "ήλιον". Τα οκτάσηλα του Καψή επί τέλους απέδοκαν:

«"ΝΕΡΟ". Έρευνες σε όλα τα εργαστήρια. Ο υφυπουργός υποχωρεί: "Να πίνουν... το νερό"! Και όχι μόνον αυτό! Εγκαταλείποντας τελείως την μέχρι σήμερα στάση του, είπε ότι: "να πίνουν "νερό" όσοι θέλουν, αλλά να μην εγκαταλείπουν την κλασική θεραπεία"».

Ως άλλος Γαλιλαίος υφριζόμενος από όλους τους ολιγοφρενείς, ο δύσμοιρος υφυπουργός, για να σώσει τους ασθενείς από τα εγκληματικά δημοκρεύματα του Συγκροτήματος και των άλλων εμπόρων του πόνου, της απόγνωσης και της ευήθειας, καταφεύγει στο τέχνασμα αυτό, και φυσικά οι μονεζίνηδες της "μυντέρνας ιατρικής" του βάζουν στο στόμα τη λέξη "κλασική θεραπεία". Στο ίδιο φύλλο της εφημερίδος, εκτός του πρώτου θέματος, και κατά την παγία τακτική του κ. Καψή να δημοκρεύει τα κύρια άρθρα που αναφέρονταν στο "ήλιον" στην πρώτη σελίδα, εδημοσίευσε το παρακάτω άρθρο

του αναδημοσιεύουμε αυτούσιο. Διότι πρόκειται περί αληθινού μνημείου, το οποίο θα μιάει με το Συγκρότημα Λαμπράκη και θα καθορίζει τις βάσεις και αρχές του Τύπου και του ρόλου των δημοσιογράφων:

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΑΛΑ ΚΑΙ... ΟΡΓΗ

3ΑΘΕΙΑ, πολύ βαθειά είναι η ικανοποίηση. Μεγάλη είναι η πίκρα. Μα πιο μεγάλη είναι η οργή.

3ΑΘΕΙΑ η ικανοποίηση για την καινούργια ελπίδα που δίνουν τα πειραματικά τεστ με το "νερό" της Κω, για την καταπολέμηση του καρκίνου. Εάν και πόσο η ελπίδα αυτή θα γίνει χειροπιαστή πραγματικότητα, ανήκει στην επιστήμη.

3ΑΘΕΙΑ όμως είναι η ικανοποίηση γιατί δημιουργείται μια καινούργια πιθανότητα, δίνεται ένα καινούργιο όπλο στον αγώνα εναντίον της επαράτου νόσου.

3ΑΘΕΙΑ είναι η ικανοποίηση γιατί τα ΝΕΑ", σαν εφημερίδα και σαν σύνολο στυλιστών που βλέπουν την αποστολή τους σαν λειτουργήματα και μόνο, προμάχησαν εναντίον των ιερο-εξεταστικών αντιλήψεων, που αρνήθηκαν από την πρώτη στιγμή την έρευνα για την αποκάλυψη της αλήθειας, εναντίον των θιγομένων συμφερόντων της εμπορίας της υγείας, εναντίον του στείλου επαγγελματικού ανταγωνισμού. (Σ. Σ.: Βλέπετε, οι "συνάδελφοι" της Ιατρικής το έβλεπαν ως θέμα "επαγγελματικού ανταγωνισμού"!)

3ΑΘΕΙΑ είναι και η πίκρα. Γιατί στον αγώνα αυτό μας έβρισαν, μας συγκοφάντησαν, ακούσαμε κραυγές "να μας κάψουν". Γιατί υπερασπιστήκαμε αυτό που είναι και ουσία της δημοσιογραφίας: αγώνας για την ελευθερία της έρευνας, που μόνο αυτή οδηγεί στην αποκάλυψη της αλήθειας.

3Α ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ είναι η οργή. Οργή, γιατί αυτοί που έχουν ταχθεί από την Πολιτική να μεριμνούν για την υγεία του κοινωνικού συνόλου, για να βοηθούν την επιστημονική έρευνα, αυτοί που έχουν επιστημονικό καθήκον να αναζητούν, αυτοί που έχουν λειτουργική αποστολή να προασπίζονται τα συμφέροντα του λαού, όλοι αυτοί βιαστικά, αντι-επιστημονικά, σκοταδικά, έσπευσαν να καταδικάσουν το μοναδικό αίτημα που υποστήριξαν τα ΝΕΑ": να υπάρξει μια υπεύθυνη επιστημονική απάντηση στο ερώτημα αν το "νερό" της Κω είχε, και ποιες, θεραπευτικές ιδιότητες.

3Α **ΝΑΙ** θλιβερό, γιατί επί κεφαλής στην παραδεκτική αυτή πολεμική ετέθη ο ίδιος ο

υφυπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών που, και χθες ακόμη, κρατώντας στα χέρια του την επιστημονική έκθεση (Σ. Σ.: της κυρίας Πίτσας) τον πρώτον πειραματικού τεστ, προσπάθησε να διασκεδάσει την πραγματικότητα.

Ο **ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ** ερευνά τις ενδεχόμενες νομικές ή άλλες παραλείψεις των ανθρώπων που μοίραζαν το "νερό". Σήμερα, θα πρέπει να επεκτείνει την έρευνά του για να διαπιστώσει και κάτι άλλο: αν και κατά πόσον πίσω από την υστερία και την χυδαιολογία και την ανευθυνότητα (Σ. Σ.: των γιατρών), δεν κρύβονται μόνο στενόκαρδες αντιλήψεις και ανταγωνιστική διάθεση αλλά και συμφέροντα που, όταν αντιστρατεύονται την υγεία του λαού, ο χαρακτηρισμός "εγκληματικά" είναι επεικλής».

Λησμόνει, Μεγαριξ

Την επομένη (19. 3), το κύριο άρθρο του ασχολείται με τον τρόπο διανομής του νερού, διότι — όπως έγραφε — εμφανίσθηκαν κρούσματα πωλήσεως και μάλιστα είναι αμφιβόλου γνησιότητας, πιθανότατα επρόκειτο για νερό της βρύσης, και επί πλέον παρατηρείται έλλειψις του γνησίου λόγω αλογίστου καταναλωσιμώς του από διάφορους πλεονέκτες. Και καλεί τον υπουργό να αναλάβει τις ευθύνες του για την σκοτεινή διανομή του!

Στις 20. 3 διακηρύσσει, στο κύριο άρθρο που δημοσιεύεται στην πρώτη σελίδα πάντα: «Τα ΝΕΑ» που ανέλαβαν την πρωτοβουλία να τεθεί το θέμα σε **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ** βάσεις θα συνεχίσουν. (...) Καταγγέλλουν τις προσπάθειες πολιτικής εκμετάλλευσης και πολιτικού

φανατισμού. Παρ' όλα αυτά η άποψη των "ΝΕΩΝ", δεν αλλάζει βέβαια, ως προς το "νερό". Είχαν τότε προκύψει οι βασιλόφρονες, με επί κεφαλής τον στρατηγό Κουρούκλη, οι οποίοι διέδιδαν ότι το θαυματουργό νερό το στέλνει ο Βασιλιάς. Ετσι αρχίζει η σύγκρουση των δυνάμεων του φωτός με τις δυνάμεις του σκότους, σύγκρουσις η οποία θα κορυφωθεί με επί κεφαλής τον αλήστου μνήμης Κουτσόγιωργα το '85. Φυσικά, το συγκρότημα Λαμπράκη τίθεται επί κεφαλής των λαμπρών δημοκρατικών δυνάμεων του φωτός. Όμως τα θαύματα του "νερού", όπως όλα τα θαύματα, κρατούν μόνο λίγους μήνες.

Στις 24. 3, αρχίζουν λοιπόν να υβρίζουν το Υπουργείο για αποπροσανατολισμό, για ανευθυνότητα που επιτρέπει στους βασιλόφρονες να χρησιμοποιούν το κοινό αγαθό, το "νερό", ανοίγει μέτωπο εναντίον των φιλοβασιλικών, παρακρατικών κ. λπ. και αρχίζει να υποβαθμίζει σιγά σιγά το θέμα ώσπου να ξεχαστεί. Πάντως για όλα έφταιγε η κυβέρνηση της Δεξιάς κ.λπ., κ.λπ. δημοκρατικά και σοσιαλιστικά. Τα κατάφεραν και εξαπάτησαν τους αφελείς πάλι. Τα αποτελέσματα όμως του νερού στο Συγκρότημα Λαμπράκη είναι έκτοτε μόνιμα. Ο αγώνας για το αντίστοιχο "ήλιον" που θα θεραπεύει το AIDS δεν έχει ακόμη αρχίσει. Προτείνουμε, όταν έρθει εκείνη η μέρα, αντί του "ήλιου" να χρησιμοποιηθεί ο όρος "κάλιον". (Συγκεκριμένως, το υπερμαγγανικό κάλιο το οποίον εις την αργκό των ιατρών καλείται και "μαγγανιάς" και χρησιμοποιείται δια την απολύμανσιν των χημειευτέων).

(1) Υπάρχει ακόμη καλώς φυλαγμένη ικανή ποσότης θαυματουργού ύδατος, η οποία θα χρησιμοποιηθεί διά την επίτευξιν οργισμένων βλαστήσεως εις το "οικολογικό γκαράζ". Όσοι δεν το πιστεύετε, διαβάστε την Περιπέτεια του Λοστεριξ, "Η κατοικία των Θεών", τεύχος Νο 7.

(2) Πετιτιξ ή Μεσκινίξ είναι η απόδοσις στα Γαλιτικά του ονόματος του βάρδου Μικροίτσικου. Σ' αυτόν το "νερό" είχε άλλες επιδράσεις: καλλιέργησε και ανέπτυξε ραγδαίως το μουσικόν του ατάλαντον και θεράπευσε τα ψυχωσικά του σύνδρομα και τις άλλες ψυχολογικές διαταραχές που του είχαν εμφανισθεί λόγω του αγώνος του εναντίον της χούντας, της οποίας την ολοσχερή πτώσιν κατώρθωσεν το σωτήριο 1976. Αποθεραπευθείς πλήρως, ενέπνευσε τον κ. Χρ. Λαμπράκη και συνδημιούργησαν την μεγαλειώδη όπερα "Ελένη του Ψυχαναλυτή". Εν συνεχεία, ως ηθικήν ανταμοιβήν επέτυχε να διορισθεί "Υπάρχων".

• Διαμερίσματα, μεζονέτες, βίλες στη Ραφήνα, σπίτια γενικώς, με τις οικιακές συσκευές τα περισσότερα, άλλα επιπλωμένα, ακόμη και φαγητό προσφέρουν οι εφημερίδες στους νικητές, για να κερδίσουν οι ίδιες μερικές χιλιάδες αναγνώστες. Δεν σταματούν όμως σ' αυτά: και σκάφος, και αυτοκίνητο, και ταξίδια διακοπών, όλα έχει ο μπαχτσές, αρκεί να τσιμπήσει ο αναγνώστης και να γίνει πλέον μόνιμος πελάτης. Το παιχνίδι τ' άρχισαν τα *Νέα*, που αποκόμισαν και τα περισσότερα, αλλά και τα πιο σταθερά κέρδη, ακολούθησε η *Ελευθεροτυπία*, που τις πρώτες ημέρες της προσφοράς αύξησε την κυκλοφορία της κατά 18.000 φύλλα, στο χορό μπήκε το *Έθνος* (10.000 φύλλα), τη σκυτάλη πήρε τελευταία και καταϊδρωμένη η *Απογευματινή*. Εκτός των *Νέων*, οι υπόλοιπες εφημερίδες έχασαν το μεγαλύτερο μέρος των αρχικών φύλλων. Φαίνεται ότι οι αναγνώστες παράγιναν δύσπιστοι έπειτα από τόσες

προσφορές. Κανονικά, δέβαια, συνεχίζονται και οι προσφορές σε διδλία, σ' όσες τουλάχιστον υπάρχουν. Έτσι όπως διαγράφεται η κατάσταση, πάντως, δεν αποδεικνύει τίποτε άλλο από τον πανικό των εκδοτών για τις χαμηλές κυκλοφορίες των εφημερίδων τους, οι οποίες, συνολικά, έχασαν από το 1989 και μετά γύρω στα 60.000 φύλλα. Μ' άλλα λόγια, αντίστοιχοι πολίτες αυτής της χώρας εγκατέλειψαν την καθημερινή τους συνήθεια ν'

αγοράζουν εφημερίδα, ενημερώνονται πλέον από την τηλεόραση ή σταμάτησαν να ενημερώνονται εντελώς, απαυδισμένοι από ό,τι τους προσφέρεται καθημερινά από τον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο!

• Και μέσα σ' όλα, ήρθε και μια δίωξη εναντίον όλων των υπευθύνων εφημερίδων που χαρίζουν σπίτια, κότερα, αυτοκίνητα, φαγητά, διδλία, C.D., κ.λπ. Αυτεπάγγελα τη διέταξε ο εισαγγελέας Πρωτοδικών, κ. Γ. Κολιοκώστας με βάση το Νόμο περί Τύπου 1092/38, άρθρ. 17, που απαγορεύει όλες τις προσφορές, ενώ την προανάκριση ανέλαβε ήδη πταισματοδίκης. Ας σημειωθεί ότι οι ποινές που προβλέπονται είναι φυλάκιση από ένα μήνα έως ένα έτος, και χρηματική ποινή 50.000 έως 500.000 δρχ. Τώρα ποιος θα τον ακούσει και θα διακόψει τις προσφορές του στη μέση, είναι άλλη υπόθεση. Άσε που έχουν απεργία και οι δικηγόροι...

• Πάντως, απ' ό,τι ακούγεται -παρά τις απαγορεύσεις- οι προσφορές θα συνεχιστούν έως τον Αύγουστο- για να ξεπεραστεί άλλωστε και η δεδομένη κρίση του καλοκαιριού -ενώ από το Σεπτέμβριο ετοιμάζεται νόμος, κοινή συναινέσει με τους εκδότες πάντοτε- που θα απαγορεύει διά ροπάλου όλες τις προσφορές. Έως τότε υπομονή... Λέγεται, επίσης, ότι πολλοί από τους εκδότες προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο (και χρήμα) επιδιώκοντας να δελτιώσουν τις εφημερίδες τους έως το φθινόπωρο...

• ... Το φθινόπωρο άλλωστε θα

έχουμε και δημοτικές εκλογές οπότε εκ των πραγμάτων θ' ανβεί ο τζίρος. Για να δούμε τι μας προκύψει γενικώς...

- Δεν είναι μόνο τελευταία, δ και πιο συχνά -έως και μόνιμα πλέον, το *Mega* βρίσκεται σε δεύτερη θέση τηλεθέασης. Φαίνεται ότι η απώλεια πρωτιάς έχει προκαλέσει τόσο τριγμούς, που λέγεται σύντομα πολύ σύντομα, θα το δούμε κουνιέται ολόκληρο. Σεισμός πολλών ρίχτερ το απειλεί, ενός κακού μύρια έπονται... να μπει στο Χρηματιστήριο (να πάρουν το κεφάλαιό τους) ρικοί μέτοχοι - εκδότες), μκουδέντα είναι. Το να φτάει έως εκεί και να μπει με αξιοπείες όρους, λέγεται ότι θα είναι κομμάτι δύσκολο...

• Η ΕΡΑ ανασυντάσσεται σε πολύ σύντομα θ' ακούγονται από τους πομπούς της οι φωνές μερικών από τους πλέον επιγινείς παλιούς και νέους συνεργάτες της: *Ματθαίος Μουντές*, *Κρονοφυλλιά Καραμπέτη*, *Θαλής Ρεντζής*, *Νικόλας Βούλης*, *Μίκης Θεοδωράκης*, *Μιχάλης Ράπτης* (Πάμπλο), *Γιώργος Δουατζής*, *Αντώνης Σαμαράκης*, *Βασίλης Βασιλικός*, *Λεκιανός Κηλαηδόνης*, *Δημήτρης Παπαχρήστος*, *Γιάννης Πετρίδης*, *Κωστής Μοσχάφ*, *Μαργαρίτα Πολιτοπούλου*, είναι μερικά από τα ονόματα που ακουστούν σε εκπομπές που ετοιμάζονται ή ήδη άρχισαν ακούγονται. Για να δούμε, πάρει την εκδίκησή της η ΕΡΑ από τους ιδιωτικούς σταθμούς μετά τη λάμψη θα έρθει πάλι καταιγίδα της ανυπαρξίας...

• Άρχισαν ήδη κάποιες νέ

Ένδοξαι
Νεφέλη

ΕΛΣΑ ΜΟΡΑΝΤΕ

Ημερολόγιο 1938

(ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΟΝΕΙΡΩΝ)

Μόλις Κυκλοφόρησε

...Πρωθοῦν τό έλληνικό βιβλίο

'Ασκληπιοῦ 6, 'Αθήνα 106 80. Τηλ.: 3607744

Η κρίση στο Ίδρυμα Τύπου Βουδούρη που έως πριν από λίγες εβδομάδες αναφερόταν μόνο στις παραπολιτικές στήλες του Τύπου, έτσι που οι άλλοι να την πιστεύουν κι άλλοι όχι, τώρα πια είναι μια πραγματικότητα. Έσπασε σαν απόστημα ξαφνικά, η υπόθεση είδε το φως της δημοσιότητας, υπήρξαν τηλεοπτικές συνεντεύξεις, εξακοντίστηκαν κατηγορίες, επενέβη ο εισαγγελέας. Λεπτομέρειες για τον καθγά των κ. κ. Ρίζου και Κύρτσου δεν έχει πια νόημα ν' αναφερθούν. Τα διαβάσαμε όλα, τα είδαμε από τηλεοράσεως. Για πρώτη φορά, ίσως, μια δήθεν εσωτερική διαμάχη δημοσιογράφων παίρνει τέτοιες διαστάσεις, αποδεικνύοντας ότι πίσω της υπάρχει θόρυβος που καλείται πλέον να τον αποκαλύψει ο εισαγγελέας.

Το σημαντικότερο πάντως είναι ότι ήδη διατάχθηκε προκαταρκτική εξέταση -ανατέθηκε σε πταισματοδίκη από τον εισαγγελέα Πρωτοδικών της Αθήνας, κ. Γ. Κολιοκώστα- με αφορμή τη δημοσιοποίηση επιστολής από τον κ. Δ. Ρίζο, στην οποία φέρεται ότι ο κ. Γ. Κύρτσος είχε ζητήσει από το βουλευτή της Ν.Δ., Παν. Καμμένο το ποσό των 35 εκατ. δρχ., προκειμένου να τον βοηθήσει στην προεκλογική περίοδο. Ποσό, που σύμφωνα με την επιστολή κατέθηκε στα 28 εκατ., αφού ο καταγγέλων βουλευτής θεώρησε το αρχικό υπερβολικό... Το ποσόν τελικά δεν δόθηκε...

Από εδώ και πέρα το ζητούμενο είναι κατά πόσο θα φτάσει η Δικαιοσύνη την έρευνα έως εσχάτων, τι θα καλυφθεί και τι θα αποκαλυφθεί. Είναι θέμα θάρρους, αλλά και πολιτικού κόστους.

Γιατί, από τη στιγμή που στο Δ.Σ. του Ιδρύματος Τύπου Βουδούρη, εκτός των άλλων, συμμετέχουν οι κ.κ. Έβερετ και Βαρβιτσιώτης, πρόεδρος και αντιπρόεδρος αντιστοίχως της Ν.Δ., τα πράγματα παίρνουν άλλες διαστάσεις, διακυβεύονται περισσότερα συμφέροντα απ' όσα κατ' ανάγκην φαίνονται... Η λύση άλλωστε που επιλύθηκε μετά τη σύγκληση του μεγάλου συμβουλίου του Ιδρύματος Βουδούρη ως προς τους δύο εμπλεκόμενους και η παραμονή τους στην κεφαλή των δύο εφημερίδων -Ελεύθερος Τύπος και Τύπος της Κυριακής- αντίστοιχα, δείχνει τη διάθεση συγκάλυψης όχι τόσο προς όφελος των εφημερίδων, για τις οποίες όλοι κόπτονται, αλλά κυρίως προς το συμφέρον του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας...

Είναι η πρώτη φορά ίσως που η ΕΣΗΕΑ, μη μπορώντας πλέον να κάνει πίσω, (θυμάστε αλήθεια την κρίση στο Πειθαρχικό Πρωτοβάθμιο Συμβούλιό της με αφορμή τα «μυστικά κονδύλια»), εξέδωσε μίαν αιχμηρή

ανακοίνωση, που σκιαγραφεί το μέγεθος του σκανδάλου, αλλά και τη σήψη μερίδας του Τύπου. Χαρακτηριστικό απόσπασμά της: «Το Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ, μπροστά στα φαινόμενα, μετά τις τελευταίες αποκαλύψεις, για συναλλαγές και μάλιστα εκατομμυρίων δραχμών, ορισμένων δημοσιογράφων, για εκβιασμούς τους προς πολιτικούς, για συμμετοχή δημοσιογράφων σε εκδοτικές τηλεοπτικές επιχειρήσεις ως ιδιοκτητών, φαινόμενα απαράδεκτα, προκλητικά και επικίνδυνα, αισθάνεται την ανάγκη να καταγγείλει την δυσωδία που αναδύεται τον τελευταίο καιρό και που απάδει στο ήθος, στη συνείδηση και στη δεοντολογία του επαγγελματία δημοσιογράφου. Φαινόμενα χορού εκατομμυρίων, φαινόμενα εκβιασμών, φαινόμενα επιχειρήσεων - εργολαβιών δημοσιογράφων, τα οποία εμφανίζονται μάλιστα προκλητικά, προβάλλοντας ως επίτευγμα και ένδειξη επιτυχίας τα δισεκατομμύρια, φαινόμενα διαβολής συνανθρώπων μας με καταγγελίες πέρα από την ελάχιστη δεοντολογική ευθύνη, φαινόμενα σήψης και χρηματισμού -όπως καταγγέλλεται- είναι καταδικαστέα και οι μετέχοντες σ' αυτά δεν έχουν θέση στο σώμα των δημοσιογράφων».

Στις υποθέσεις των «μυστικών κονδυλίων», μέγα θέμα, το οποίο η Ένωση απαιτεί να διαφωτιστεί πλήρως και σε όλους τους τομείς και να διασφαλιστεί η διαφάνεια, προστίθενται νέες καταγγελίες για χρηματισμούς δημοσιογράφων από άλλα κονδύλια. Το Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ διακηρύσσει ότι η μεγάλη πλειοψηφία των δημοσιογράφων είναι ξένα προς τα φαινόμενα αυτά και δεν την αγγίζουν οι καταγγελίες. Ταυτόχρονα, για να προστατεύσει τους δημοσιογράφους από τη διαβολή και τη σπήλωση, δηλώνει ότι θα προβεί σε όλες τις ενέργειες που θα καθαρίσουν το σώμα των δημοσιογράφων από τους ενεχόμενους στις αθλιότητες. Και καλεί όλους τους καταγγέλλοντες να καταθέσουν αμέσως στην Ένωση Συντακτών κάθε σχετικό στοιχείο...

Φαινομενικά, λοιπόν, όλοι επιζητούν την κάθαρση, και η Δικαιοσύνη, και η ΕΣΗΕΑ, και μια μερίδα του Τύπου απαιτεί την αλήθεια, για να μην παραμείνουν νεφελώματα τέτοια που να σπηλώνουν ολόκληρο τον κλάδο των δημοσιογράφων. Θα έχουν άραγε αποτέλεσμα αυτές οι αποκαλύψεις ή θα ξεχαστούν σε λίγο χρόνο, όταν κάποιο εισαγγελικό έγγραφο θα ανακοινώνει το αδιέξοδο των ερευνών; Γιατί, μετά απ' όλα όσα συνέβησαν, τόσο η συγκεκριμένη εφημερίδα όσο και ο υπόλοιπος Τύπος έχασαν σε αξιοπιστία, από την ελάχιστη άλλωστε που τους έχει απομείνει...

απομπές της ET2, που φαίνεται η πρώτη ετοίμασε το ανανεωμένο πρόγραμμά της: Καθημερινά θα υπάρχει τοκ - σόου με τίλο «Δύο για...» με το οποίο να λαμβάνουν να ενημερώσουν τους τηλεθεατές οι: Π. Γαβαλάς για τα αθλητικά, Η. Ευθυμίου για την Οικολογία, Φ. Εωργελέ για τα Media, Α. Ουμβέρδος για τα πολιτικά και Α. Τύρος για τα ποινικά. Μια φορά την εβδομάδα με τη Χαρά Φράγκου.

Όσοι έχουν βρεθεί στην ταρχία, μήπως κατά τύχη άνοιχν τηλεόραση; Θα είχαν την ευκαιρία να δουν από τα τοπικά κανάλια τις πλέον πρόσφατες κινηματογραφικές ταινίες, αυτές που πιθανόν να είχαν χάσει το σινεμά... Πώς γίνεται; Από το διντεάδικο και στη μικρή θόνη! Ανέξοδα και χωρίς διασπώσεις. Επειδή όμως η τηλεοπτική κυρίως στην επαρχία, γινε πλέον κανόνας, για την πάλη της και την εξασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών οπτικοακου-

στικών έργων, δημιουργήθηκε η ΕΠΟΕ, εταιρεία στην οποία συμμετέχουν ως μέλη το Mega, ο Αντέννα, η Audio Visual, η Enterprises, η Home Video Hellas και η Video Sonic. Με την ΕΠΟΕ επίσης συνεργάζονται η Αμερικανική Ένωση Κινηματογραφίας και μεγάλες αμερικανικές κινηματογραφικές εταιρείες, για να περισώσουν τα διαφύγοντα κέρδη τους... Για να δούμε, θα τα καταφέρουν...

• Ενεργοποιούνται ακόμη και οι συνταξιούχοι δημοσιογράφοι που πρόσκεινται στο ΠΑΣΟΚ, για να επανδρώσουν την ΕΡΤ.

Παράδειγμα: Ο κ. Χριστόφορος Κονταξής, που τοποθετήθηκε διευθυντής του Α' Προγράμματος της ΕΡΑ. Στο μεταξύ, λέγεται ότι ανεβαίνουν κατά κύματα συντάκτες της Αυριανής και της Νίκης που αναλαμβάνουν διάφορα πόστα στο ευαγές ίδρυμα της Αγίας Παρασκευής. Όσο για τους μισθούς; Μιλάμε για δεκαπέντε άτομα που απέσπασαν από 425-500.000 δρχ., μη-

νιαίως. Αυτά κι αν είναι λεφτά! Τώρα μάλλον εξασφαλίστηκε και η ομαλή χρηματοδότηση της ΕΡΤ από την κυβέρνηση, να δούμε πόσοι άλλοι θα πάνε...

• Τα κακά όμως εύκολα λέγονται, όσο για τα καλά από σπινίως έως ποτέ. Αναφέρουμε, λοιπόν, ότι τόσο ο Δημήτρης Κατσιμής όσο και η Μέννα Παπαδοπούλου εργάζονται νυχθημερόν για να ορθοποδήσει το πρώτο κανάλι της ΕΡΤ. Για να δούμε τι θα καταφέρουν...

• Μετά το αποτυχημένο πείραμα της Ελλάδας Σήμερα, ο κ. Νίκος Σίμος μετακόμισε στη Μακεδονία, ως υπεύθυνος του πολιτικού ρεπορτάζ και με αυξημένες αρμοδιότητες...

• Πλήρης κλικοποίηση του συγκροτήματος Τερζόπουλου. Αρχισυντάκτης στη Γυναίκα ανέλαβε η κοσμική κυρία Μόλη Ανδριανού κι άρχισε τις απολύσεις. Απειλούνται όλες οι παλιές συντάκτριες του περιοδικού, για να ανανεωθεί, λέει, το προσωπικό με νέες ευήλιες και ευάερες...

Άσχετα αν οι πρώτες είχαν καταφέρει να προσαρμοστούν και να συμβάλουν στο πνεύμα αλλαγής του περιοδικού, που συντελέστηκε με επιτυχία τα τελευταία χρόνια.

• Λίγο παλιό, αλλά καλό. Ακούστηκε στις ειδήσεις της ET2: «Πέθανε ο Φερνάντο Ραϊή, αγαπημένος σκηνοθέτης του Μπουνιουέλ». Το ότι ο Φερνάντο Ραϊή ήταν ο αγαπημένος ηθοποιός του Μπουνιουέλ και τον έχουμε δει σε πολλές ταινίες του, ούτε που το φαντάστηκε ο συντάκτης του δελτίου...

• Έπειτα από πολύχρονη θητεία, αποχώρησε από τη διεύθυνση του Φιλάθλου ο κ. Νίκος Καραγιαννίδης, γνωστός και ως «Αποδυτηριάκας»...

• Πέθανε, χωρίς καν να γραφτεί ούτε στα ψιλά των εφημερίδων ο Τάκης Παπαγιαννόπουλος, που χρημάτισε, εκτός από δημοκράτη και αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, γραμματέας της ΕΣΗΕΑ σε πολύ δύσκολες εποχές...

Εικόνες, εφημερίδες, δημοσιογράφοι

Πέμπε δέ μιν Λυκίην δέ, πόρεν δ' ὄγε σήματα
λυγρὰ γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά

Ιλιάς: Ζ, 168-169

Ιδεολήπτες καθημαγμένοι από το στυλδωμένο τίποτε της πληροφόρησης, από τον «οπτικισμό» της γλώσσας, οδεύουμε σε έναν περιέργο πολιτισμό, άγνωστον εν πολλοίς στους προφήτες της διανόησης και στους σωτηριολόγους μεταμοντερνιστές. Η πληροφορία καθίσταται απόμακρη, ενατενίζουσα τους κυματισμούς της ευταξίας της, λειδωρούσα τούς λογής μεταφορείς της στην παλαιότερα της Αγοράς, στον τόπο όπου τα κοινωνικά υποκείμενα ιχνηλατούν την υπέρβαση των ορίων της ιστορικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η φιλόδοξη και πυρίπνοος ιδεολογία υποδιβάλλεται από τους ίδιους τους υποστηρικτές της, μετατρέπεται σε εμπορικό ισοζύγιο των «κατασκευαστών» της επικοινωνίας.

Περιορισμένη η γραφή να υπηρετεί την επικοινωνία, οραματίζεται τη λυσιτέλεια των στοιχείων που κουβαλά' από κείνα τα χαμένα στο χρόνο σήματα που έκρυβαν μέσα τους τον θάνατο, έως σήμερα, η διαδικασία εξακολουθεί να παραμένει αναλλοίωτη ως προς τη σκοπιμότητά της. Γιατί κάλλιστα τα σήματα θα μπορούσαν να είναι εσθλά λ.χ., και ο κομίζων τούτα να ετύγχανε μιας καλύτερης υποδοχής. Αυτή είναι η μοίρα της γραφής, της επικοινωνίας' η εκτέλεση μιας επιθυμίας, ενός στόχου, η διαμετακόμιση του θυμού, του συναισθήματος, σε τόπους ξένους από τη γένεσή τους. Δεν «ανακαλύφθηκε» η γραφή για την επιβεβαίωση του είδους' «εφευρέθηκε» κυρίως για την *ώσιν* του, για την ανόρθωσή του. Και αφού έπλασε πολιτισμούς και ερωτεύτηκε την ιστορία, αφού δημιούργησε πολέμους και ύμνησε την ειρήνη, εξακοντίστηκε στο χάος των ηλεκτρονίων της, στην αλλόκοτη θερμουργία του στροβίλου τους.

Λαμπρές αναμφισβήτητα οι στιγμές της στην πορεία. Έπη, δράματα, σοφιστίες, ελεγείες, ρητορήματα, θεσμοί, κώδικες, στερέωσαν την υφήλιο. Ιδού όμως σήμερα να αντιμετωπίζει το αδιέξοδό της από την διάχυσή της σε μια πολλαπλότητα μηδαμινότητας. Ιδού την αναζητώσα την αίγλη της και την «ευδωσή» της σε κοινωνίες κατακερματισμένες, αδιάφορες και κορεσμένες.

Μεταλλαγμένη και αγνώριστη, άνευρη και στείρα, αντικρίζει την εξαύλωση που υφίσταται και ομώζει ομωγήν μεγίστη ίνα την επανεύρωμεν και την χρησιμοποιήσωμεν ως είχε' αμόλυντη από την εικόνα και ας ήταν και ανεπαρκής για τη συνεννόηση των πολιτών, για τις ανάγκες της ίδρυσης της καινούργιας Πνύκας.

Σιγά σιγά όμως αλλάζει και ο χρήστης της γραφίδας, ο που εργάζεται -κυρίως- στα έντυπα μαζικής, ή όπως αλλιώς, ενημέρωσης. Ερωτοτροπών ο χρήστης αυτός με την εξέλιξη, με την ηλεκτρονικότητα του Τύπου, υποκύπτει εντέλει στην πρόκληση και στα μαγνάδια αυτού διασκορπίζοντας στη σφαίρα της επικοινωνίας το άγχος, την ομίχλη κι ένα πελώριο ερωτηματικό, απότοκον της απορίας της γραφίδας αλλά και της νεόδμητης αγνωσίας που επέρχεται με την καθιέρωση της εισβολής των γνώσεων μέσω του τηλεοπτικού βομβαρδισμού.

Ο αβασάνιστος «οπτικισμός» της εφημερίδας (για να συμπλέει με την εξέλιξη -δήθεν- βασικά όμως για να μην απωλέσει τους «πελάτες» της) επέφερε μια μαλθακότητα στην αντίσταση που υποτίθεται ότι κάνει στις αυθαιρεσίες της εξουσίας και την απομάκρυνση του ανθρώπου-πολίτου από τη συνομιλία του με τον εαυτό του και από το ταξίδι στα ένδον του, στα μύχιά του. Ήταν αναπόφευκτο.

Γιατί, τι δουλειά είχαν λ.χ. τα πνεύματα και οι τόνοι μέσα στην «ψυχή» του κομπιούτερ; Εν συνεχεία και νομοτελειακώς πια, ποια η σκοπιμότης του συναισθήματος του δημοσιογράφου στο κείμενό του; Όπως η μηχανή έπρεπε να απλουστεύσει τα στοιχεία της γλώσσας για να επιταχύνει το διεκπεραιωτικό της έργο, έτσι και ο δημοσιογράφος είναι αναγκασμένος να βάλει στην άκρη το *θυμό* του για να επεγκλωδισθεί από τη συγκινησιακή του συμμετοχή στα δρώμενα και να αποδώσει απερίσπαστος την κουλτούρα των επιφαινόμενων, χωρίς να μινυρίζει πια για την ψευδογεγονότητά τους.

Κεντρομόλα γεγόμενα τα θραύσματα της κριτικής του, μετεωρίζονται πια σε έναν χώρο όπου κυριαρχεί η θλίψη και η κατήφεια των «αντιφρονούντων» στην επέλαση της μεαλοπρεπούς «οπτικοποίησης» του μέσου που εξακολουθεί να ονοματίζεται εφημερίδα.

Ευκόλως η ιδεολογία παραμερίζεται για να είμαστε εντός του παρόντος μας, αδιαφορούντες εντελώς για το μέλλον μας και την όποια μορφή δημοκρατίας ψυχανεμιζόμαστε ή διακηρύσσουμε ότι προσπαθούμε. Το πάθος και η ψυχή της γραφίδας είναι άμεσα συνηφασμένα με την ιδεολογία' απ' αυτά γαρ τρέφεται, από τη θυμωειή εμβέλειά τους υποκινουμένων σαφώς από τη δυναμική της κριτικής θεώρησης των τεκταινόμενων.

Έχει χάσει η εφημερίδα την ιδεολογία της; Από τη στιγμή που έπαψε να καταγράφει και να ανιχνεύει την υπέρβαση της μοίρας της δεδομένης κοινωνικής πραγματικότητας, σαφώς ναι.

Δεν είναι δεδαίως υποχρεωμένη να παράγει ιδεολογία, όταν όμως διεκδικεί τη σύστασή της ως κέντρου παιδαγωγικής και ζύμωσης των πολιτικών αναζητήσεων, προσέτι ως ηθμού της ετερότητας και της πολλαπλότητας, περαιτέρω ως οικοδομητικής αναφοράς όλων όσοι δεν έχουν φωνή ή παλεύουν να υπάρξουν απλώς, τότε είναι ιδεολογία αφεαυτής και ιδεολόγοι κατά συνέπεια οι εργαζόμενοι σε αυτήν.

Η επικρατούσα όμως αιχηρότης των στοιχείων της, η εμφάνισή της η ανταγωνιστική(;) προς την τηλεόραση, την προάγει σε ένα είδος εμπορευματικό και μόνο όπου θέσιν έχουν άπαντα τα σημαίνοντα της ερμηνείας της αξιολόγησής της και της σημασιολόγησής της.

Θα είναι πλήρως ανταγωνιστική η δημοκρατία του εικοστού πρώτου αιώνα; Θα χάσουμε τη γνώση ή έστω την απόλαυση της ανάγνωσης εξαιτίας της εμπορευματοποίησης των πάντων; Θα απομακρυνθούμε από την ρήυτητα του διαλόγου, από την εκρηκτικότητα του πλαγκτού του, επειδή έτσι προστάζει ο νόμος της επιδίωξης; Προσκυνητές θα γίνουμε του δαμού του χρήματος μόνο;

Κομμάτι δύσκολο να εξοβελισθεί το συναίσθημα όμως. Πιθανόν να διανύει την περίοδο του διατεταγμένου του *κάρμα*, η αποθήκευσή του είναι ικανή εντούτοις να δέεται την επιστροφή του στον τόπο της *συμπάθειας* και της συμμετοχής' όχι απλώς να δέεται, να είναι σίγουρο.

Έως τότε θα υφιστάμεθα αγγυγύστως την έλλειψή του και την ένδεια που προκύπτει εξ αυτής. Παρ' όλα τούτα τα ανησυχαστικά, ο δημοσιογράφος παραμένει ο κοινωνός της έκπληξης και του απρόδλεπτου, έστω σε μικρές γωνίες της εφημερίδας ευρισκόμενος, έστω ταπεινός αλλά γενναϊόφρων.

Είναι αυτός που κουβαλάει το DNA του ελληνισμού, της Συνέχειας, της αλφαθότητας του μύθου και της ιστορίας.

Είναι αυτός που σώζει την ανάγνωση από την αποσπασματικότητά της και τον εικονισμό της. Ο μανιακός της ελεύθερης διακίνησης ιδεών, ο υποστηρικτής του πνεύματος και του δικαιώματος του καθενός να ζει και να εκφράζεται, ανεξαρτήτως χρώματος, ηλικίας, καταγωγής ή οτιδήποτε προκαλεί την απέχθεια και τον τρόμο της οργάνωσης της κοινωνίας. Έχει θέαν όμως τούτη η μικρή γωνία στην «ευρυχωρία» της αγοράς;

Ή μήπως είναι το «άλλοθι» του εργοδότη του, ώστε να αποφύγει τις τυχόν ενοχλητικές μειονοτικές φωνές;

Ευτυχώς, έχει θέση και μάλιστα περίοπτη. Μέσα σε τούτη τη γενική ισοπέδωση αξιών και ιδεολογιών, η αξιακή φωνή αποκτά ένα περιέργο μεν καταρχάς ενδιαφέρον (ποιος είναι ο «γραφικός» αυτός, κ.τ.λ.) που στη συνέχεια γίνεται αληθινό (όση είναι η αλήθεια που αντέχουμε).

Είναι η στιγμή της ένωσης δύο βλεμμάτων η οποία, κατά τον Βάταλαβ Χάδελ, γέννησε τη δημοκρατία. Είναι και η παρένθεση ταυτοχρόνως στον οιονεί πεσσιμιστικό του κεκμένου τόνο.

Προς τι -για να επανέλθουμε- οι διαμαρτυρίες για τα σπίτια και τις οικογένειες που προσφέρουν οι εφημερίδες; Κάποιος δεν θα διαβάσει έστω και ένα τους μικρό κείμενο; Πιθανόν. Όμως η έκθεσή τους στον βουλμιακό πόνο του αναγνώστη, οι εκτεμπόμενες ελπίδες και το βέλτερον της ζωής που υπόσχονται, υποδι-
βαζουν το περιεχόμενό τους και επιτυγχάνουν ασφαλώς αυτό που μετά μανίας επιδίωκαν' το δικό τους περίπτερο στο παζάρι των συναλλαγών και την εισδοχή τους στην πινακωτή των αρτοποιών' κυριολεκτικά αυτών και συμβολικά των διαφημιστών.

Ο λόγος όμως δεν μετατρέπεται τόσο ανώδυνα σε εικόνα και τελικώς, αυτό που θα λαμπυρίζει -εν ευθέτω χρόνω- θα είναι η κατανόηση της αυτογελοιοποίησης της γραφίδας και του παπύρου και η επιβαλλόμενη επιστροφή στη σαγήνη της θυμωμένης κατάφασης του λόγου. Στην προσωπικότητα του δημοσιογράφου και στην ικανότητά του να συμπάσχει.

Γιώργος Σταματόπουλος

Βοσνιακή σαλάτα με σως αμερικαίν...

Οι τελευταίες εξελίξεις στη Βοσνία επιβεβαιώνουν για μια ακόμη φορά ότι ο δρόμος για ειρήνευση στην περιοχή θα είναι μακρύς και αβέβαιος. Στην πραγματικότητα η ειρηνευτική διαδικασία κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή να τιναχθεί στον αέρα, καθώς οι εμπλεκόμενοι γνωρίζουν καλά τις διπλωματικές εξελίξεις παίρνουν υπ' όψη και τις στρατιωτικές εξελίξεις, ενώ συχνά κλιμακώνεται η κατάσταση λόγω ενεργειών των εκτός ελέγχου ομάδων που δεν μπορούν να αντιληφθούν τις στρατηγικές συνέπειες των πράξεών τους. Εν ολίγοις, ο καθένας δοκιμάει έως πού μπορεί να τραβήξει το σκοινί.

Τον προηγούμενο μήνα τα καταδιωκτικά του ΝΑΤΟ έρριψαν τέσσερα σερβικά αεροσκάφη. Ήταν στην πρώτη δραστηριότητα, η πρώτη εκδήλωση "αγριότητας" από τη μεριά των δυνάμεων της Συμμαχίας, οι Σέρβοι πήραν το μήνυμα: σίγησαν. Η νέα όμως αεροπορική επίθεση του ΝΑΤΟ στις αρχές της ομάδας εναντίον των σερβικών στρατευμάτων που μοιράζονται το Γκοράζντε δεν είχε τα ίδια αποτελέσματα.

Επί αυτή τη φορά οι Σέρβοι φαίνονται αποφασισμένοι να επιδείξουν τη δική τους "πυγμή", εκμεταλλευόμενοι το δικό τους πλεονέκτημα, δηλαδή τα αντίποινα εναντίον των κυανοκράνων. Από την άλλη, ενισχύεται η άποψη ότι η άρνηση των Μουσουλμάνων να υπογράψουν το σχέδιο Οουεν και Στόλτενμπεργκ -αν και αν φτάσει πολύ κοντά- οφείλεται τόσο στις διακηρύξεις των ΗΠΑ για άρση του εμπάργκο όπλων προς Βόσνιους όσο και τις απειλές για αεροπορικές

Οι αποφάσεις αυτές αφορούν τη ζωή των πολιτών της πολυεθνικής Βοσνίας. Ο εμφύλιος που έχει ξεσπάσει εδώ και δύο χρόνια δεν μπορεί να σταματήσει με την επέκταση των στρατιωτικών ενεργειών

επιδρομές εναντίον των Σέρβων. Μα αν ετσι δράουν οι εμπόλεμοι, τι πράττουν οι ειρηνευτικές δυνάμεις στην περιοχή; Μετά την επίθεση των Μουσουλμάνων με όλμους εναντίον των Σέρβων στο Γκοράζντε, για πρώτη φορά οι Αμερικανοί εμφανίζονται πιο ουδέτεροι. Ναι μεν εξακολουθούν να απειλούν τους Σέρβους με αεροπορικές επιδρομές, αλλά προειδοποιούν συγχρόνως και τους Μουσουλμάνους να μην παρερμηνεύουν το νόημά τους.

Ανησυχία όμως προκαλεί η πληροφορία σύμφωνα με την οποία ο στρατιωτικός διοικητής της δύναμης του ΟΗΕ στη Βοσνία, στρατηγός Ρόουζ, πήρε "εν λευκώ" εξουσιοδότηση από την πολιτική του ηγεσία να ζητά τη συνεχή αεροπορική υποστήριξη του ΝΑΤΟ για τις επόμενες μέρες. Ετσι λοιπόν, οι αποφάσεις περνούν από τα χέρια των πολιτικών στα χέρια των στρατιωτικών.

Αλλά οι αποφάσεις αυτές αφορούν τη ζωή των πολιτών της πολυεθνικής Βοσνίας. Ο εμφύλιος που έχει ξεσπάσει εδώ και δύο χρόνια δεν μπορεί να σταματήσει με την επέκταση των στρατιωτικών ενεργειών -έστω και από μέρους των "ειρηνευτικών δυνάμεων"- αλλά μόνο με διπλωματική δραστηριότητα και πολιτικές διαβουλεύσεις.

Σ'δεν είναι δυνατόν ο ΟΗΕ σαν "μεγάλος αφέντης" να παίζει τον τιμωρό στο "άτακτο παιδί". Οφείλει να αντιμετωπίσει με περισσότερη σύνεση και υπευθυνότητα την κατάσταση. Αν όχι για άλλο λόγο, έστω και μόνο γιατί ο νέος μας κόσμος έχει έναν μακρύ και ανήσυχον δρόμο να διανύσει.

Στις 27 του Μάρτη διεξήχθησαν στην Τουρκία, μέσα σε κλίμα έντασης, οι εκλογές για την ανάδειξη κοινοτικών και δημοτικών συμβουλίων. Στη Νοτιοανατολική Τουρκία οι Κούρδοι, διαμαρτυρόμενοι για την καταπίεση και τη βία του τουρκικού καθεστώτος, προσπάθησαν, και ως ένα σημείο τα κατάφεραν, να μποϊκοτάρουν τις εκλογές. Η αποχή σε πολλά χωριά της Νοτιοανατολικής Τουρκίας έφτασε το 100%. Τον τόνο στις φετινές δημοτικές εκλογές έδωσαν, επίσης, η αποστολή ισχυρών στρατιωτικών δυνάμεων στα ανατολικά της Τουρκίας, η διαρκής αστυνόμευση των εκλογικών κέντρων, οι βομβιστικές επιθέσεις στα γραφεία των διαφόρων κομμάτων και αναμφίβολα η νοθεία των αποτελεσμάτων. Στην Άγκυρα, στην Κωνσταντινούπολη αλλά και σε άλλες μεγάλες πόλεις δρέθηκαν πολλές σακούλες με ψηφοδέλτια πεταμένες σε χωματερές ή μισοκαμένες. Η άνοδος του Ισλαμικού Κόμματος της Ευημερίας του Νετζμετίν Ερμπακάν, που πήρε το 18% των ψήφων ήταν αναμενόμενη. Οι παραγκουπόλεις που αναπτύσσονται ταχύτατα στα προάστια των μεγάλων πόλεων και οι εξαθλιωμένοι επαρχιώτες, που συσσωρεύονται εκεί αναζητώντας στον ήλιο μοίρα ήταν φυσικό να στραφούν στους ισλαμιστές αναζητώντας μια σανίδα σωτηρίας.

Το ποσοστό 22% που πήρε το κόμμα του Ορθού Δρόμου της Τανσού Τσιλέρ είναι υψηλότερο από αυτό που του έδιναν οι δημοσκοπήσεις, ωστόσο η πτώση από το 27%

Η Τανσού Τσιλέρ, αντιμέτωπη με πολλά προβλήματα...

που ήταν το ποσοστό τους στις γενικές εκλογές του '91 είναι η σαφής έκφραση δυσανεξίας του τουρκικού λαού, που σήκωσε στους ώμους του ένα πρόγραμμα λιτότητας που δεν έφερε αποτελέσματα. Οι μισθωτοί είδαν τις αποδοχές τους να εξανεμίζονται καθώς η τουρκική λίρα διολισθαίνει συνεχώς έναντι του δολαρίου και ο πληθωρισμός καλπάζει με τάση να ξεπεράσει και το 100%. Σημασία έχει ότι ακόμη και με τα δόντια ο

κυβερνητικός συνασπισμός κατόρθωσε σταθεί στα πόδια του. Το Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα, που στηρίζει την κυβέρνηση και που κυριολεκτικά καταποντίστηκε από το 21% στο 13%, θεώρησε πως μάλλον δεν ήταν η καλύτερη στιγμή, κυρίως εν όψει της ανόδου των ισλαμιστών και των ακροξιών του Τουρκές, να άρει την εμπιστοσύνη του προς την κυρία Τσιλέρ.

Ένα αποτέλεσμα που δεν ήταν έκπληξη

Το μόνο που μπορούμε να πούμε με σχετική βεβαιότητα είναι ότι τα αποτελέσματα δημοτικών εκλογών δεν αποτελούν έκπληξη. Η έκφραση δυσανεξίας προς την κυβέρνηση ήταν αναμενόμενη μετά την αποτυχία να εκπληρώσει τους στόχους που αρχικά έθεσε και που συνοψίστηκαν στην οικονομική και κοινωνική μεταρρύθμιση και διευθέτηση του κουρδικού προβλήματος. Αναμενόμενη, ως εκ τούτου, ήταν και η άνοδος των ισλαμιστών, που παρά την ανάμειξή τους σε διάφορα σκάνδαλα και την έλλειψη ουσιαστικών προτάσεων για την έξοδο από την κρίση κατόρθωσαν με ασαφείς υποσχέσεις να κερδίσουν την ψήφο των δυσχερμένων, όχι φανατικών μουσουλμάνων σπλειοψηφία τους. Άλλωστε, θα ήταν μολον λάθος να θεωρήσουμε ότι η ενίσχυση των ισλαμιστών προοιωνίζεται για την Τουρκία καταστάσεις ανάλογες με αυτές του Ιράκ της Αλγερίας ή ακόμη και της Αιγύπτου. περισσότεροι ισλαμιστές δήμαρχοι και ρίως αυτοί που εκλέχτηκαν στις μεγάλες πόλεις δεν βγήκαν στο προεκλογικό μπαλάν με συνθήματα υπέρ του Ισλάμ, αλλά με μελάνια υποσχέσεις για τους άστεγο

Η Τσιλέρ και το τσαντόρ

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Τα αποτελέσματα των πρόσφατων δημοτικών εκλογών στην Τουρκία αν και δεν έπεσαν ως κεραυνός εν αιθρία, ωστόσο θέτουν την πολιτική ηγεσία της χώρας μπροστά σε κρίσιμα διλήμματα. Η αναγγελία των νέων οικονομικών μέτρων λίγες μέρες μετά, από την πρωθυπουργό Τσιλέρ, επίσης, δεν έπεσαν ως κεραυνός εν αιθρία, ωστόσο τα περιθώρια εφαρμογής και επιτυχίας τους είναι τόσο περιορισμένα, ώστε ο κυβερνητικός συνασπισμός να κάθεται πραγματικά σε αναμμένα κάρβουνα. Η Τουρκία με όλα τα μέτωπα, τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό, ανοικτά προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τη θέση της στην περιοχή της και διεθνώς, και την ταυτότητά της

ους άνεργους και τους καταπιεσμένους. Ενωρούμε, επίσης, ότι με μεγαλύτερη επιφύ-
λη θα ψήφιζε ο τουρκικός λαός αν οι
λογές ήταν γενικές και όχι δημοτικές.

Η άνοδος των ισλαμιστών δεν είναι, κατά
νέπεια, ο υπ' αριθμόν ένας κίνδυνος για
την Τουρκία ή δεν είναι κίνδυνος με την
σημασία που έχουμε στο μυαλό μας το ισλαμι-
κό κράτος. Η απόκλιση από το δρόμο του
αυτού τύπου κράτους που χάραξε ο Ατα-
τούρκ μοιάζει απίθανη. Ωστόσο, σε άλλα
πλευρά, τα πράγματα είναι σκούρα. Η
Τουρκία έχει ήδη αποτύχει στο στόχο της να
προεγγύσει τις μουσουλμανικές χώρες της
στην Σοβιετικής Ένωσης. Το δόλωμα της
νέας θρησκείας όχι μόνο δεν έπιασε αλλά
ως αποδείχτηκε της γύρισε πίσω ως μπου-
ρανγκ. Ούτε ήταν δυνατό να τοιμηθούν
χώρες αυτές με ένα τέτοιο δόλωμα, αφού
το πιο επιτακτική η ανάγκη τους για κε-
φάλαια και τεχνολογία. Παράλληλα, απέτυ-
χε στο να προχωρήσει τη συνεργασία των
ραεξείνων χωρών, όπως απέτυχε να
κρίσει και την εμπιστοσύνη του αραβικού
κόσμου. Η μεγαλύτερη, ωστόσο, απογοήτευ-
ση για την Τουρκία προήλθε από την Ευρώ-
πη που αναγκαστικά της έκλεισε τις πόρτες
για οικονομικούς λόγους αλλά και εξαι-
ς της απροκάλυπτης παραδίαισης των δη-
μοκρατικών ιδεωδών και των ανθρωπίνων
αιωμάτων. Με ανοιχτά, λοιπόν, όλα αυ-
τα μέτωπα, και πολύ περισσότερο με
αυτή την πληγή του κουρδικού προβλή-
ματος στα νοτιοανατολικά της σύνορα, οι
εξελίξεις προβλέπονται δυσοίωνες. Πα-
ράλληλα, αναμένεται να κορυφωθεί και η
πρόσβαση του στρατού με τους ισλαμιστές,
ώς και η σύγκρουση του οικονομικού
επιστήμιου με το πολιτικό. Ωστόσο, το
πιο ιδιόμορτο για όλες αυτές τις εξελίξεις είναι
η εμφάνιση της οικονομίας.

Δέσμη οικονομικών μέτρων

Εξήντα μέρες μετά τις εκλογές, η πρωθυπου-
ργός Τσιλέρ ανακοίνωσε μια σειρά
οικονομικών μέτρων που στόχο έχουν την
εξορθόληση της οικονομίας της χώρας. Η δέ-
σμη των μέτρων βασίζεται κυρίως σε
επιδράσεις του Διεθνούς Νομισματικού Τα-
μείου και αποσκοπεί αρχικά στη δραστηρι-
ότητα του πληθωρισμού, που φλερτάρει
σήμερα με ποσοστά μεγαλύτερα του 100%,
στη σταθεροποίηση της τουρκικής λίρας,
έχει χάσει το 53% της αξίας της έναντι
δολαρίου και τέλος τον περιορισμό του
ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Η
κυβέρνηση Τσιλέρ ήταν απόλυτη στις δηλώσεις
μετά την παρουσίαση του προγράμματός
και τόνισε χαρακτηριστικά ότι αν δεν
επενδύσουν στην υλοποίηση αυτών των
μέτρων κινδυνεύουν να πάρουν το δρόμο

των χωρών της Λατινικής Αμερικής και ο
πληθωρισμός να ξεπεράσει τα όρια του
2000% και 3000%. Τα οικονομικά προβλή-
ματα της Τουρκίας είναι γνωστά. Πράγματι,
το εξωτερικό χρέος έχει φτάσει τα 66 δισ.
δολ. και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών
τα 6,3 δισ. δολ., ενώ το έλλειμμα στο εμπορι-
κό ισοζύγιο ξεπέρασε τα 14 δισ. δολ. Το
ζητούμενο είναι πώς θα αντιμετωπισθούν τα
μεγέθη αυτά.

Η κυρία Τσιλέρ προέκρινε το κλείσιμο των
προβληματικών κρατικών επιχειρήσεων, τις
μαζικές απολύσεις, της μεγάλης κλίμακας
ιδιωτικοποιήσεις, το πάγωμα των μισθών,
τον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων,
την είσπραξη μιας εφάπαξ εισφοράς και τη
μεγάλη αύξηση μέχρι 100% στις τιμές των
προϊόντων που ανήκουν στο κρατικό μονο-
πώλιο, όπως η δενζίνη, η ζάχαρη και ο κα-
πνός. Η ίδια εξέφρασε την ελπίδα ότι μόνο
από τις ιδιωτικοποιήσεις θα μπουν στα δη-
μόσια ταμεία 3,5 δισ. δολ. Ακόμη και το
οικονομικό της επιτελείο θεωρεί την πρόβλε-
ψη υπεραισιόδοξη, ωστόσο αυτό που έχει
μεγαλύτερη σημασία είναι πού θα πάνε τα
χρήματα από τις ιδιωτικοποιήσεις στις
οποίες περιλαμβάνεται και ο τουρκικός αε-
ρομεταφορέας. Το άνοιγμα του προϋπολογι-
σμού (4,3 δισ. δολ.) χάσκει απειλητικά και η
κυρία Τσιλέρ υποσχέθηκε ότι θα απαλλάξει
την κεντρική Τράπεζα από την κάλυψή του.
Περισσότερο όμως απειλητικά χάσκει πάνω
από το κεφάλι της κυρίας Τσιλέρ η κοινωνι-
κή δυσανεμία. Με τα τελευταία μέτρα,
νέες στρατιές ανέργων θα προστεθούν στο
1,8 εκ. ανέργους (χωρίς να υπολογίζονται οι
ακτήμονες και τα 3,4 εκ. προσφύγων που
συρρέουν στα αστικά κέντρα και ζουν στην
εξαθλίωση). Δεν μπορούμε να ξέρουμε με
ακρίβεια την αντοχή του τουρκικού λαού,
μάλλον δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια, με
ό,τι μπορεί να σημαίνει, βέβαια, η κορύφω-
ση της λαϊκής δυσανεμίας.

Στον αγώνα της αυτό η κυρία Τσιλέρ θα
έχει συμμάχους μόνο τον οικονομικό κόσμο
της χώρας, που πιέζει για τις ιδιωτικοποιή-
σεις και τη φορολόγηση και κατά πάσα πιθα-
νότητα τη Δύση, που θα σπείρει να υπερα-
σπισθεί τη «λαϊκή Τουρκία» από τον εφιάλτη
του ισλαμισμού. Το βέβαιο είναι ότι η Τουρ-
κία με τη γνωστή της τακτική θα εκμεταλλευ-
τεί όσο μπορεί το φόβητρο του ισλαμισμού,
προκειμένου να αποκομίσει ό,τι περισσότε-
ρο μπορεί από τα «δημοκρατικά», «ενο-
μούμενα» και «χριστιανικά» κράτη της Δύ-
σης. Υπάρχει, βέβαια, ο κίνδυνος και τώρα,
όπως και στο παρελθόν, αυτό να της γυρίσει
μπούμερανγκ με απρόβλεπτες συνέπειες.
Οπότε θα έχουμε κάθε λόγο να λέμε ότι το
τσαντόρ ταιριάζει στην Τσιλέρ.

Κατερίνα Καρύγιαννη

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

τροχαλία

Henry Morgenthau

Η Αποστολή μου στην Αθήνα

ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Σχήμα 14.5X21.5 Σελ. 427 Τιμή Δρχ. 3.900

Στο βιβλίο αυτό ο Henry Morgenthau αφηγείται τη φοβερή καταστροφή της Σμύρνης το 1922, όπου οι Τούρκοι σκό-
τωσαν αμέτρητες χιλιάδες Έλληνες και
ανάγκασαν τους υπόλοιπους επιζώντες
να καταφύγουν στην Ελλάδα. Σαν
πρόεδρος της Επιτροπής Αποκατάστα-
σης Προσφύγων, που είχε συσταθεί από
την Κοινωνία των Εθνών σχεδιάζει και
επιβλέπει το έργο του επαναπατρισμού
των πάνω από ένα εκατομμύριο αστέγων
προσφύγων από τη Μικρά Ασία, όταν το
πρώτο χάος της μεγάλης συμφοράς
φαινόταν να έχει αποδιοργανώσει ανεπα-
νόρθωτα τη ζωή του έθνους.

Κεντρική διάθεση:
Εκδόσεις ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Βιβλιοπωλείο
Γριβαίων 5 (πάρκο Σκουφά 64), 106 80
Αθήνα
Τηλ: 3646426 - Fax: 3621932

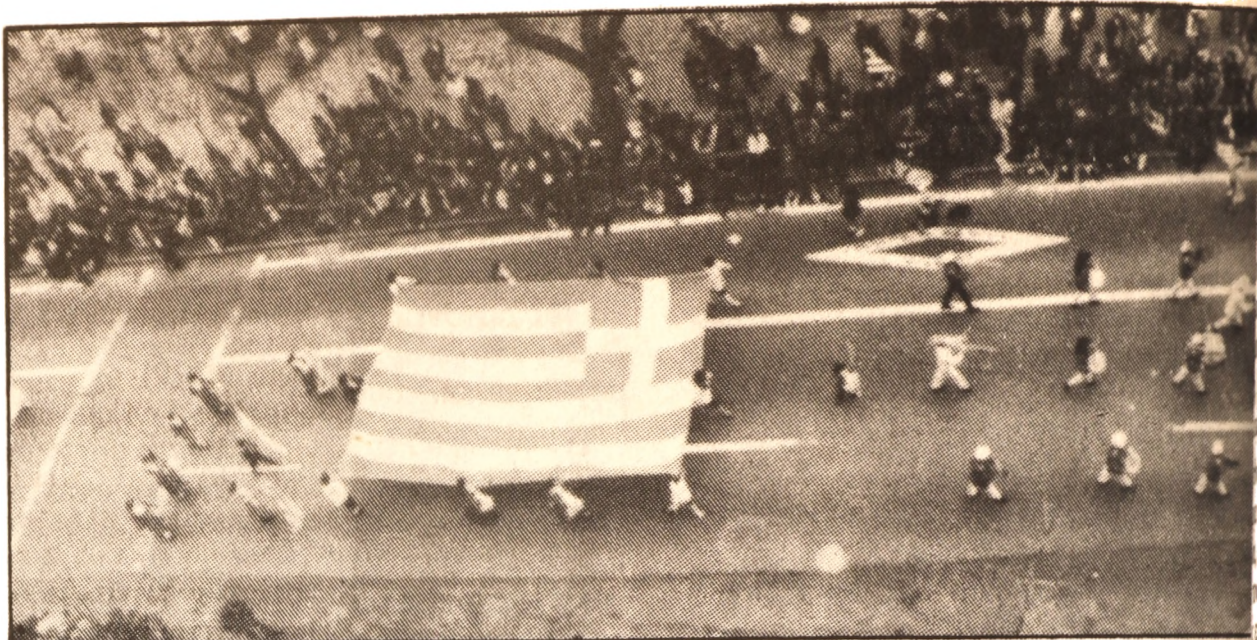
Τι ήταν αυτό που οδήγησε στις απρόβλεπτες αλλαγές του 1989; Στο ερώτημα αυτό κορυφαίοι ευρωπαίοι και αμερικανοί αναλυτές έχουν δώσει αρκετές απαντήσεις:

«Κατά τη γνώμη μου, αυτό οφείλεται στην πολιτική μεταρρύθμιση του Μιχ. Γκορμπατσώφ και στην άγνοιά του ότι ένα ολοκληρωτικό σύστημα δεν μεταρρυθμίζεται», υποστηρίζει ο Edgar Morin¹.

«Απεδείχθη ότι τελικά το σύστημα είχε διαλυθεί εκ των έδρων. Η περίοδος της γκλασνόστ υπήρξε μοιραία για τον ολοκληρωτισμό γιατί επέτρεψε να ανοίξουν μικρά παράθυρα στον άνεμο της ελευθερίας», συμπληρώνει ο Edgar Morin.

Παραδόξως, όμως, η νίκη της ελευθερίας στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης έθεσε τέλος όχι μόνο στα ολοκληρωτικά καθεστώτα, αλλά και στην ειρήνη, όπως τη γνώρισε μεταπολεμικά η Ευρώπη. Την ευφορία διαδέχτηκαν οι δραματικές συγκρούσεις στις δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας.

Μετά τον τερματισμό του ψυχρού πολέμου, που υπήρξε σύμβολο εχθρότητας και αντιπαλότητας των δύο υπερδυνάμεων (ΗΠΑ και ΕΣΣΔ), βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα νέο παγκόσμιο σύστημα ισορροπίας δυνάμεων. Μια νέα, λοιπόν, τάξη πραγμάτων διαδέχθηκε την «τάξη της Γιάλτας», όπως εύστοχα έχει χαρακτηριστεί η ψυχροπολεμική περίοδος. Η έκφραση «νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων», που κυριαρχεί πλέον στις αναλύσεις για τις διεθνείς εξελίξεις, πρωτοδιατυπώθηκε από τον Γκορμπατσώφ στις 7 Δεκεμβρίου 1988 στα Ηνωμένα Έθνη, με την έννοια της οικολογικής συνειδητοποίησης της ενότητας του πλανήτη. Δύο περίπου χρόνια αργότερα, ακολούθησε η αμερικανική εκδοχή της «νέας παγκόσμιας τάξης».

Στις 2 Αυγούστου 1990, «κατά σύμπτωση» την ίδια ημέρα της εισβολής του Ιράκ στο Κουβέιτ, ο τότε αμερικανός πρόεδρος Μπους, σε ομιλία του στο Άσπεν, παρουσίασε τη νέα στρατιωτική φιλοσοφία των Ηνωμένων Πολιτειών για τη μεταψυχροπολεμική εποχή.

Το νέο στρατιωτικό δόγμα λάμβανε υπόψη του, τόσο την εξασθένηση του σοβιετικού συστήματος όσο και τις τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των οπλικών συστημάτων.

Νέα παγκόσμια τάξη

Τόσο η διατύπωση της «νέας παγκόσμιας τάξης» από τον Γκορμπατσώφ όσο και η αμερικανική εκδοχή στηρίχθηκαν σε μια ιδεαλιστική συνειδητοποίηση, γιατί εννοούσαν πρωταρχικά μια οικονομική τάξη πραγμάτων, οι στόχοι της οποίας (ειρήνη, ασφάλεια, ελευθερία, δημοκρατία, οικονομική ευημερία) θα επιτυγχάνονταν μέσω ευρωπαϊκών (ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, ΔΕΕ, ΔΑΣΕ) ή παγκόσμιων θεσμών (ΟΗΕ, ΔΝΤ, ΓΑΤΤ, Παγκόσμια Τράπεζα) και με την κινητοποίηση κυρίως πολιτικοοικονομικών μέσων.

Σε όλα αυτά προσέδωσε μια διαφορετική

διάσταση και αμεσότητα ο πόλεμος του Γκολφ, τον Ιανουάριο του 1991.

Η νέα τάξη πραγμάτων είχε, για την Ευρώπη τουλάχιστον, και μια σκοτεινή πολλές φορές παρανοϊκή εκδοχή. Αυτή αναδίωξης των εθνικισμών.

Το κύμα των εθνικών διεκδικήσεων γήσε στην αποσύνθεση της σοβιετικής λυεθνοτικής αυτοκρατορίας² και στο δε της Βοσνίας. Αισιόδοξοι αναλυτές, όπως ο πολὺς *Fr. Fukuyama*, θεωρούν ότι η σημαντική εθνικιστική αναταραχή στην πρώην Σοβιετική Ένωση και τη Γιουγκοσλαβία, τερματίζει τελικά το απαραίτητο προοίμιο για ανάδειξη μιας σταθερής δημοκρατίας μέλλον³.

Τι είναι όμως ο εθνικισμός;

Σύμφωνα με το εγχειρίδιο του κοινωνιολόγου Π. Λέγκα⁴, η έννοια του εθνικισμού αναφέρεται, πρώτον, «στο αίσθημα ότι κει κανείς σε μια ομάδα που συγκροτεί πάνω σε κοινούς φυλετικούς, γλωσσικούς και ιστορικούς δεσμούς και η οποία ταιριάζει συνήθως με μια ορισμένη γεωγραφική επικράτεια» και, δεύτερον, «σε μια στοιχειώδη ιδεολογία, η οποία εκλαμβάνει το έθνος ως την ιδεώδη μορφή πολιτικής οργάνωσης και προτάσσει ως κυρίαρχη απαίτηση την πίστη των πολιτών σε αυτή».

Καμιά άλλη ιδεολογία δεν έχει κατορθώσει να παράσχει επιχειρήματα σε συγκριμένες πολιτικές πρακτικές με τέτοια περσία και αντοχή, σημειώνει ο συγγραφέας και συμπληρώνει: «Καμιά άλλη ιδεολογία δεν έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί με την ίδια ευχέρεια από αντίπαλες κοινότητες ομάδες, από ανταγωνιστικά οικονομικά συμφέροντα, από αντιμαχόμενες πολιτικές μερίδες. Καμιά άλλη ιδεολογία δεν συνιστάται, ταυτοχρόνως, και με "εξουγκρισμό" και με "παραδοσιακά" κινήματα».

Η αφύπνιση των εθνικισμών στη μεταπολεμική περίοδο 1989, επέφερε αστάθεια

Εθνικιστικός παροξυσμός και εθνικό άγχος

του Σωτήρη Ντάλη

Οι ιστορικές αλλαγές του 1989 που προκάλεσαν η περεστρόικα και η γκλασνόστ του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ και η κατάρρευση των ολοκληρωτικών καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έθεσαν οριστικό τέλος στην ψυχροπολεμική περίοδο.

νύλιες συγκρούσεις, αλλάζοντας ακόμη τους χάρτες.

Τελειοταία, επιχειρείται από πολλούς ανα-
λύες μια προσέγγιση του εθνικισμού και του
του του στις διεθνείς εξελίξεις.

Οι περισσότερες αναλύσεις διαχωρίζουν
έννοια του πατριωτισμού από την έννοια
του εθνικισμού. Από τη μια πλευρά τοποθε-
ν τον ώρμιο εθνικισμό ή πατριωτισμό και
ή την άλλη, τον εφηδικό εθνικισμό ή επι-
ικό εθνικισμό.

Ο εφηδικός εθνικισμός είναι αυτός που κυ-
ρχεί σήμερα στις εξελίξεις στην πρώην
υγκοσλαβία, υποστηρίζει ο Fukuyama.
Πίθετος με τον εφηδικό εθνικισμό, ο ώρι-
εθνικισμός επιτρέπει τη δημιουργία θε-
ον και την αποδοχή κυβερνητικών σχημά-
των.

Ο εφηδικός ή επιθετικός εθνικισμός δεν
είναι πατριωτισμός. Ο πατριώτης σκοτώνει
για τη χώρα του, αλλά δεν σκοτώνει για
την χώρα του, σημειώνει σ' ένα πολύ ενδιαφέ-
ρο άρθρο του, τον Αύγουστο του 1992, ο
Fukuyama⁵.

Αυτή η παιδική ασθένεια της ανθρωπότη-
τος, όπως ονόμαζε την εθνικιστική υστερία ο
Fukuyama, κυριαρχεί σήμερα στις θεωρητικές
προσεγγίσεις που επιχειρούν να ερμηνεύ-
ν τον ακατάσχετο εθνικιστικό παροξυσ-
μο που συγκλονίζει μεγάλο τμήμα των Βαλ-
κων.

Θεωρητικές προσεγγίσεις

Η σημερινή συζήτηση περί έθνους, εθνικής
ταυτότητας και εθνικισμού κυριαρχούν δύο
θεωρητικές προσεγγίσεις, τονίζει ο καθηγη-
της Α. Λιάκος⁷.

Η πρώτη προέρχεται από την εθνική ιδεο-
λογία κατά τη ρομαντική και ιστορικιστική
φάση. Σ' αυτή τη θεωρητική προσέγγιση,
το έθνος αντιμετωπίζεται ως διαχρονική
οντότητα που κουλτούρας και ιστορίας. Η δεύ-
τερη προσέγγιση περιλαμβάνει τις θεωρίες
«παραγωγής» του έθνους: το έθνος συ-
νταίρεται μέσα από την εθνική ιδεολογία
και τους θεσμούς της πολιτικής κοινωνίας.
Η προσέγγιση αυτή, σημειώνει ο Α. Λιά-
κος, εμπλουτίστηκε από τις μεταπολεμικές
ιδέες για την ιδεολογία και τη συγκρότη-
ση των κοινωνιών στο πεδίο των θεσμοθετημέ-
νων λόγων.

Η σημερινή αντίληψη περί έθνους, αντίθε-
τα από την πολιτική εμπειρία της αρχαιότη-
τος, προϋποθέτει τη συναίνεση των μελών
της οποίας βασίζεται στην ισότητα απέναν-
το νόμο, στην εθνική αλληλεγγύη, στην
απόδοση της νομιμότητας από το εθνικό
πρόσωπο, υπογραμμίζει ο Α. Λιάκος.

Η σύγχυση των ιστορικών πεδίων καταλή-

γει σε σύγχυση των όρων ethnicity και na-
tionality και βεβαίως του περιεχομένου τους.
Και δεν πρόκειται για λάθος, αλλά για μια
ιστορικά θεσμοθετημένη σύγχυση. Γι' αυτό
άλλωστε και στα ελληνικά οι όροι αυτοί δεν
διαφοροποιούνται.

Η ελληνική εθνική ταυτότητα

Η αναζήτηση εθνικής ταυτότητας στην Ελ-
λάδα προηγήθηκε του εθνικισμού ή συμβά-
δισε με τη γένεσή του; Στάθηκε αίτιο, αιτια-
τό ή σύνδρομο; Στα ερωτήματα αυτά (θεμε-
λιώδη για μια σοβαρή συζήτηση) ένα πολύ
χρήσιμο άρθρο του καθηγητή Γ. Δερτιλή⁸,
δίνει ενδιαφέρουσες απαντήσεις. Επιχειρώ-
ντας να προσεγγίσει τους παράγοντες εκεί-
νους που, οδηγώντας τους Έλληνες στην
εξέγερση, τους οδήγησαν συνάμα βαθμιαίως
στην αναζήτηση εθνικής ταυτότητας και
στον εθνικισμό, με την έννοια που ο όρος
απέκτησε μετά τον 18ο αιώνα, ο Γ. Δερτιλής
υπογραμμίζει ότι πρωταρχικοί ήταν «οι υλι-
κοί εκείνοι παράγοντες που υποδαύλιζαν
κοινωνικές αντιστάσεις και εξεγέρσεις, διώ-
ματα που είχαν ριζώσει από αιώνες στην
καθημερινή πραγματικότητα που επέβαλαν
οι αλλόθρησκοι και ξενόγλωσσοι κυρίαρ-
χοι». Άλλα ιδεολογικά στοιχεία που «συν-
δαύλιζαν» τις «απορίες» γύρω από τις εθνι-
κές ιδιαιτερότητες και την εθνική ταυτότη-
τα, σύμφωνα με τον Γ. Δερτιλή ήταν: η θρη-
σκεία, η Εκκλησία και οι εξουσίες της, η
γλώσσα με τις πολλαπλές λειτουργίες της και
τέλος, το παγκόσμιο περιβάλλον, από το 18ο
αιώνα ως τα μέσα περίπου του 19ου αιώνα,
με τα μεγάλα ιδεολογικά ρεύματα εκείνης
της εποχής που ωθούνταν και αυτά την ελλη-
νική κοινωνία προς την αναζήτηση ταυτότη-
τας. Ο κλασικισμός, ρομαντισμός, ευρωπαϊ-
κός και αμερικανικός εθνικισμός επηρέα-
σαν, γράφει ο Γ. Δερτιλής, όχι μόνο τους
αστούς, αλλά και τα κατώτερα αστικά στρώ-
ματα, ακόμη και τους πληθυσμούς της υπαί-
θρου.

Απομόνωση

Σ' ένα άρθρο του στο Βήμα, ο Ν. Μουζέλης
είχε υποστηρίξει πως ο εθνικισμός σε χώρες
ύστερης ανάπτυξης γενικά, και στην Ελλάδα
ειδικά, παίρνει πολλές φορές μορφές που
συντά οδηγούν σε μια μη ρεαλιστική θεώρη-
ση της σχέσης που έχουμε με τον έξω κόσμο
(βλ. υποσ. 5).

Σ' εκείνο το άρθρο του, όπως και σε ένα
άλλο πιο πρόσφατο, ο Ν. Μουζέλης (Βήμα
20.2.1994), επιχειρεί να απαντήσει στο ερώ-
τημα: Ποιος φταίει για την απομόνωση της
Ελλάδας; Αυτό που αντιμετωπίζει σήμερα η
χώρα μας, υποστηρίζει, δεν είναι ο ανθελλη-

νισμός της Υψηλής ή οι συννομοσίες της
διεθνούς κοινότητας, αλλά η ανυπαρξία πο-
λιτικών με το θάρρος να ρισκινδυνεύσουν
την καριέρα τους, αν αυτό απαιτεί το εθνικό
συμφέρον. Τα άρθρα αυτά του Ν. Μουζέλη,
όπως και αρκετών άλλων ελλήνων πανεπι-
στημιακών (κυρίως) και δημοσιογράφων,
επισημαίνουν προβλήματα, χωρίς φόβο, εν-
δεχομένως με πάθος, αλλά με επιχειρήματα
και όχι με λιθοβολισμούς, όπως έκαναν
πρόσφατα οι τρεις βουλευτές του ΠΑΣΟΚ.

Τα δύο τελευταία χρόνια, με αφορμή κυ-
ρίως το ζήτημα των Σκοπίων, που έχει πάρει
διαστάσεις εθνικού άγχους, αλλά και τον
πόλεμο στη Βοσνία φαίνεται να έχει επιβλη-
θεί στον τόπο μας ένα είδος εθνικού λόγου
που αναπαράγει αντιφάσεις και αδυναμίες
της νεοελληνικής κοινωνίας, η οποία, αν και
κάνει προσπάθειες εκσυγχρονισμού, σκο-
ντάφτει δυστυχώς «άλλοτε σε αναχρονιστι-
κές εθνικιστικές ιδεολογίες και άλλοτε σε
ρητορείες λαϊκίστικου μεγαλοϊδεατισμού»⁹.

χειρό
γράφα

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ
περίοδος χάριτος
ποιήματα

ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ
ή κυρα-Λισάβητ
αφήγημα

ΠΡΟΔΡ. Χ. ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ
σημειώσεις για ποιήματα
πού δέ γράφτηκαν

ΑΝΕΣΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
τό χιόνι και ή έρημωση
ποιήματα

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ
μικρές ωδές
και άλλα ποιήματα
(έτοιμάζεται)

Κεντρική διάθεση: Σπύρος Μαρίνης

Αθήνα, τηλ. 36.08.348

Απειλή για τη Δημοκρατία και την Ευρώπη

Σε μια χρήσιμη υπόθεση εργασίας που παραθέτει στο βιβλίο του ο **Π. Λέκκας**¹⁰, τονίζει ότι η εθνικιστική ιδεολογία δημιουργεί ένα μείγμα υλικών, το οποίο ο συγγραφέας ορίζει ως πολιτισμό. Στο επίκεντρο αυτών των υλικών βρίσκεται η γλώσσα και η θρησκεία. Ο ρόλος αυτών των δύο στοιχείων, από ορθολογική άποψη, είναι αμφίσημος.

Για τον πολωνό φιλόσοφο **Λ. Κολακόφσκι**, ο εθνικισμός (προφανώς ο εφηδικός, όπως τον περιγράψαμε παραπάνω) αποτελεί μια «κατάρρα που άφησε πίσω του πέφτοντας ο κομμουνισμός»¹¹.

Και ο εθνικισμός και ο λαϊκισμός εκπροσωπούνται σήμερα από πρώην κομμουνιστές, αλλά και από τους νοσταλγούς του εθνικοσοσιαλισμού. Ο Κολακόφσκι υπογραμμίζει τη διαφορά μεταξύ πατριωτισμού και εθνικισμού: «Πατριωτισμός είναι μια μορφή αλληλεγγύης προς τη γλώσσα και την κουλτούρα που διαφοροποιεί έναν λαό από έναν άλλο. Είναι, επίσης, κάθε ατομική ή συλλογική προσπάθεια που αποσκοπεί να

ανεβάσει το πνευματικό επίπεδο ενός λαού και να βελτιώσει τις οικονομικές συνθήκες. Ο πατριωτισμός έχει σχέση με το δημιουργικό πνεύμα. Αντίθετα, ο εθνικισμός συνδέεται με την πίστη στην ανωτερότητα ενός έθνους».

Οι δημαγωγοί και οι ολοκληρωτικής νοοτροπίας άνθρωποι θα βρίσκουν καταφύγιο στον εθνικισμό κι αυτό θα ισχύσει περισσότερο στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Οι χώρες αυτής της περιοχής φαίνεται να είναι «καταδικασμένες» να περάσουν από ένα οδυνηρό πνευματικό καθαρτήριο που έχει ήδη επιπτώσεις και στη Δυτική Ευρώπη.

Μπορεί να αντιδράσει η διεθνής κοινότητα;

Πώς, όμως, θα μπορούσε να αντιδράσει μπροστά στην αφύπνιση των εθνικισμών και των συγκρούσεων που αυτοί προκάλεσαν η διεθνής κοινότητα και η Ευρώπη; Σε μια εποχή που φαίνεται να σχηματοποιείται ένα υβριδικό σύστημα σταθερότητας (στον άξονα Βόρειας Αμερικής, Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ιαπωνίας) και αστάθειας (στις χώρες του

«πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού», καθώς: στο λιγότερο αναπτυγμένο Τρίτο Κόσμο «το τραγικότερο λάθος του αναπτυγμένου και σταθερού τμήματος του πλανήτη θα ναι να αγνοήσει τον υπόλοιπο κόσμο, παθώντας απλώς να στεγανοποιήσει τις διαφορές εστίες σύγκρουσης», υποστηρίζει **Κουλουμπής**¹². «Αργά ή γρήγορα», τονίζει, «καθώς η αναπτυξιακή ψαλίδα μεταξύ περιοχής της σταθερότητας και της ασταθειας θα αυξάνεται, το παγκόσμιο ηγετικό σκηνικό θα εκραγεί». Η πρότασή του είναι: «Όχι στις σφαίρες επιρροής. Όχι στις ζώνες αδιαφορίας. Ναι στις περιοχές παγκόσμιας και συλλογικής ευθύνης».

1) Βλέπε συνέντευξή του στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* της 10.6.93.

2) Όρος που χρησιμοποιήθηκε από την H. Card d' Encausse στο βιβλίο της, *L' Empire éclairé*, 1992.

3) Βλ. το άρθρο του στο *Βήμα* (15.9.91).

4) Παντελής Λέκκας, *Η εθνικιστική ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία*. Εκδ. Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού - Μνήμων 1992.

5) Για το ρόλο του εθνικισμού στις διεθνείς σχέσεις, βλ. το βιβλίο T. Couloumbis - J. Wolfe, *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις. Εξουσία και δικαιοσύνη* Παπαζήσης σελ. 78-107.

– Μια πολύ χρήσιμη παρουσίαση των κινδύνων που κρύβει ο εφηδικός εθνικισμός επιχειρήσαμε να προσπαθήσουμε τηλεοπτική συζήτηση οι **Λεωνίδας Κύρκος** και **Γιώργος Βότσης** (*Προφίλ*, 24 Μαρτίου). Ίσως να μην έπεισαν τους κυρίους **Παπαθεμελή** και **Ζουράρι** που συμμετείχαν στη συζήτηση, σίγουρα όμως οι τηλεθεατές θα κατάλαβαν τη διαφορά ανάμεσα σε ώριμο και εφηδικό εθνικισμό.

Στους κυρίους Στ. Παπαθεμελή και Κ. Ζουράρι προτείνουμε να διαβάσουν τα δύο άρθρα του καθηγητή Ν. Μουζέλη που δημοσίευσε το *Βήμα* στις 16 και 23 Μαΐου 1993. Σ' αυτά ο Ν. Μουζέλης αναφέρεται στις σχέσεις εθνικισμού και δημοκρατίας και υπογραμμίζει την αντιφατικότητα των πολιτών απέναντι στο εθνικό σύνολο (έντονα πατριωτικά αισθήματα στο πολιτιστικό επίπεδο και παντελή αδιαφορία για το «γενικό συμφέρον» στο οικονομικό και πολιτικό επίπεδο).

6) Εύδουλος, «εθνικιστική υστερία» εφημ. *Το Βήμα* 30.8.1992.

7) Αντώνης Λιάκος, «Η προσκόλληση στο Μεγαλέξανδρο. Κριτική στη συζήτηση περί έθνους», εφημ. *Το Βήμα*, 23.1.1994.

8) Γιώργος Δερτιλής «Εθνικισμός και εθνική ταυτότητα», εφημ. *Το Βήμα*, 20.2.1994.

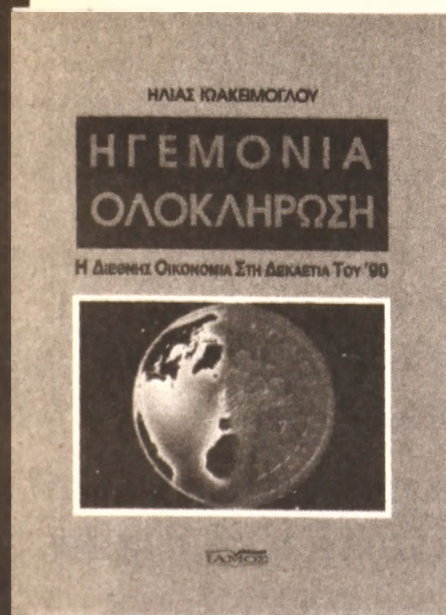
9) Βλέπε αναλυτικά το άρθρο του Α. Μανιτά «Εθνικός λόγος: Χθες - σήμερα», *Ελευθεροτυπία* 13.7.1992.

10) Π. Λέκκας, ό.π.

11) Βλ. συνέντευξή του στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* της 3.9.1992.

12) Θεόδωρος Κουλουμπής «Σφαίρες επιρροής και ζώνες αδιαφορίας» στο αφιέρωμα του περιοδικού *Διαβάω για τη Γεωπολιτική*, που κυκλοφόρησε στις 24 Μαρτίου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

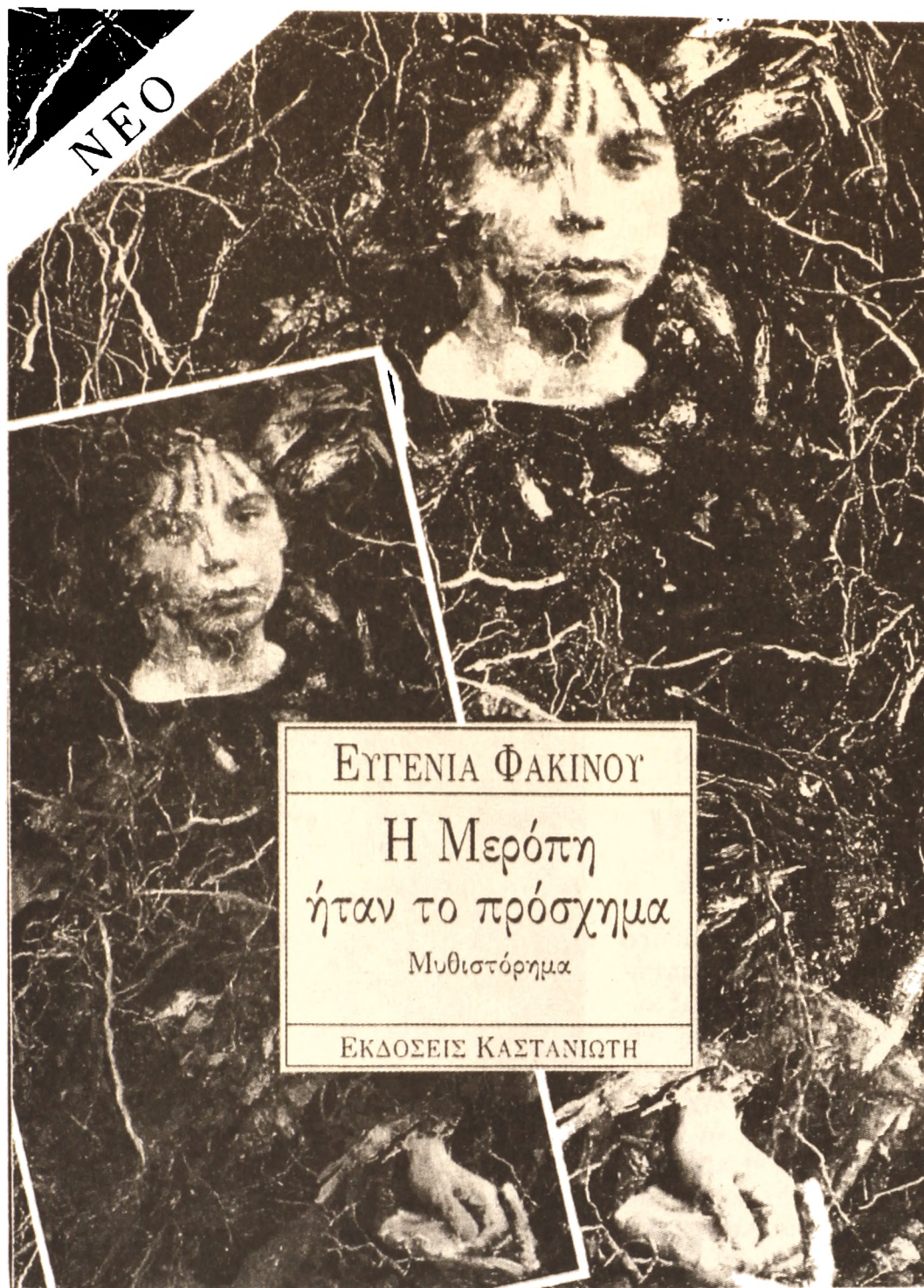
Ενα βιβλίο για την οικουμενική αλληλεξάρτηση των οικονομιών.

Την Αμερική του Clinton και την επιστροφή του Κράτους. Την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τις συναλλαγματικές της περιπέτειες.

Την οικονομική άνοδο της Ασίας και την εδραίωση της ηγεμονίας των τριών μεγάλων οικονομικών δυνάμεων, των ΗΠΑ, της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, μέσα από την ολοκλήρωση.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: OPEN MEDIA, ΘΗΣΕΩΣ 2 & ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ, ΤΗΛ.: 32 45 691 - 32 55 116
ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

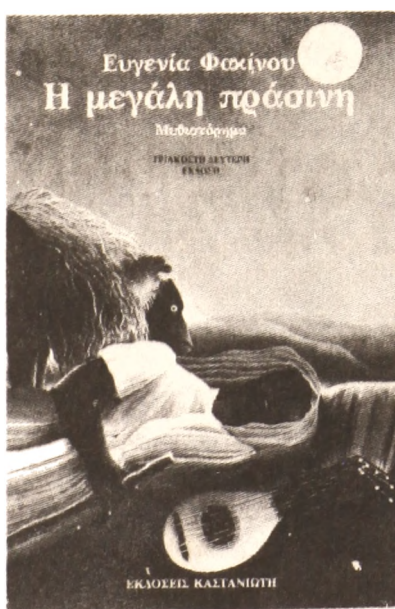
ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Η Μερόπη ήταν το πρόσχημα
Μυθιστόρημα

Το έβδομο ρούχο
Μυθιστόρημα

Η μεγάλη πράσινη
Μυθιστόρημα

Ζάχαρη στην άκρη
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

■ ΕΡΧΕΤΑΙ Ο «TAPZAN»

Η πτώση της δημοτικότητας του κυβερνώντος συντηρητικού κόμματος στη Βρετανία, αλλά και του πρωθυπουργού κ. Μέτζορ συνεχίζεται. Σύμφωνα με πρόσφατη σφυγμομέτρηση των προθέσεων ψήφου του εκλογικού σώματος (τι θα ψηφίζατε αν γίνονταν εκλογές αύριο;), μόνο το 26% θα ψήφιζε συντηρητικούς, ενώ το 50% εκδηλώνεται υπέρ του Εργατικού Κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης και το 20% υπέρ των Φιλελεύθερων Δημοκρατών. Σχετικά με την ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος, ο πρώην υπουργός της Θάτσερ, Μάικλ Χατζελάιν, ο επωνομαζόμενος και «Ταρζάν» ή «Χρυσομαλλούσα», έρχεται πρώτος στις προτιμήσεις των βουλευτών του κόμματος.

Όσο για τον Μέτζορ αυτός περιορίζεται σε minor θέση. Νομίζω ότι οι μέρες του είναι μάλλον μετρημένες, μετά τις ευρωεκλογές. Οι Συντηρητικοί, άλλωστε, συνηθίζουν να αλλάζουν ηγεσία στο μέσον της κυβερνητικής θητείας.

Όσο για τη μέθοδο, ο πολιτικός συντάκτης της κυριακάτικης *Independent*, Stephen Castle σε σχετικό του άρθρο είναι αρκετά εύγλωττος. «Έξι τρόποι για να απαλλαγείτε από τον πρωθυπουργό», συστήνει. Το ερώτημα είναι όχι εάν αλλά πότε.

■ ΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ, ΠΛΟΥΣΙΟΤΕΡΟΙ

Από την ύφεση οι μόνοι που επωφελούνται είναι οι πλούσιοι που γίνονται πλουσιότεροι. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της εφημερίδας *Sunday Times*, σε σχέση με το 1985, οπότε άρχισε ο υφεσιακός κύκλος, οι έχοντες άνω των 20 εκατ. λιρών αυξήθηκαν από 200 σε 500, ενώ πολλοί συνωστίζονται λίγο πιο κάτω από αυτό το όριο για να ανέλθουν στη λίστα.

Το σημαντικό δεν είναι μόνο αυτό. Όσοι βρίσκονται στις κορυφές του καταλόγου, με ελάχιστες εξαιρέσεις, αποτελούν μια «αξιοθαύμαστη» σταθερή ομάδα.

Ο μόνος άγνωστος πλούτος παραμένει αυτός της βασιλίσσας Ελισάβετ. Ουδείς γνωρίζει την έκτασή του, αν και μερικές εκτιμήσεις μιλούν για δισ. λίρες. Άλλωστε, μπρος στη γενική κατακραυγή κατά της μοναρχίας, η βασίλισσα μόνο πέρυσι άρχισε να πληρώνει κάποιους φόρους, επί αγνώστου όμως φορολογητέας ύλης. Ύστερα από 41 ολόκληρα χρόνια.

■ ΤΑ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΞΕΝΥΧΤΙΑ

Οι υποσχέσεις για καθαρό αέρα και καλύτερες συνθήκες ζωής αποτέλεσαν τις κύριες αιτίες για τη νίκη των ισλαμιστών στην Κωνσταντινούπολη και τον έλεγχο του δήμου. Οι υποψίες ότι πίσω από τη σύγχρονη πρόσοψη των ισλαμιστών κρύβονται διάφορα σχέδια για την επιβολή του ισλαμικού νόμου, μ' ό,τι αυτό συνεπάγεται, είναι ισχυρές και κανείς δεν ξέρει με ποια μέσα και με ποιο ρυθμό θα μπορούσε να επιβληθεί επί των άλλων ο ισλαμικός τρόπος ζωής.

Ωστόσο, η νυχτερινή ζωή της Πόλης, οι άδειες για τα οινοπνευματώδη και άλλους τόπους νυχτερινής αναψυχής ντόπιων και τουριστών, δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα των δημοτικών αρχών, αλλά των κυβερνητικών αρχών. Και για λόγους φυσικά τουριστικούς τέτοιες αρμοδιότητες είναι δύσκολο να μεταβιβαστούν στο δήμο. Μπορούν άραγε οι ισλαμιστές να αλλάξουν πολλά πράγματα στη ζωή της Πόλης; Και την ανατολίτικη νυχτερινή ζωή;

■ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ ΠΟΙΟΣ;

Μετά την επιτυχία του μεγιστάνα των media Μπερλου-

σκόνη, ο αμερικανός μεγιστάνας του Νότου Τέρνερ, ιδιοκτήτης του CNN, λέγεται ότι έχει βλέψεις για τον Λευκό Οίκο. Τρώγοντας έρχεται η όρεξη.

■ GLAMAZON

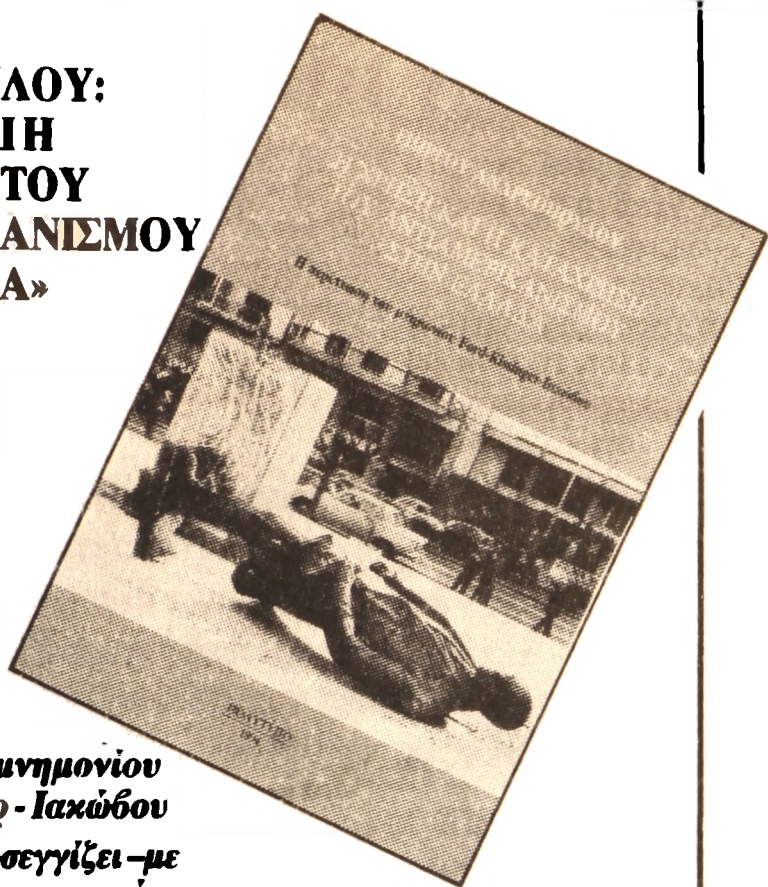
Galmazon (Glamour + amazon) είναι η νέα λέξη της μόδας στην Αμερική για να χαρακτηρίσει την «εξέλιξη» των γυναικών - ή, μάλλον, για να μην τα παραλέμε, μιας συγκεκριμένης κατηγορίας - που συνδυάζουν εξουσία και λαμπρότητα. Είναι αυτές που εκπέμπουν μια περίεργη ακτινοβολία δύναμης, δυναμικότητας και επιρροής. Η θηλυκή δύναμη προσεγγισμένη στην εμφάνιση, στη συμπερι-

φορά, στο ντύσιμο, στα χρώματα, σε όλα πακεταρισμένη. Άψογη και ελκυστική.

Λέγεται ότι το πρότυπο αυτό καλύπτει σε μεγάλο βαθμό η Χίλαρυ Κλίντον. Οι Glamazons γυναίκες απεχθάνονται να είναι θύματα. Τις αρέσει να νικούν πάντα. Η πεποίθηση ότι έχουν πάντα δίκαιο τις κάνει ελκυστικές. Αλλά υποψιάζεται κανείς ότι κι αυτές είναι εν μέρει δημιουργήματα των media που πλασάρουν νέες εικόνες και πρότυπα «θηλυκής εξουσίας». Γεγονός είναι ότι η εξουσία, θηλυκή ή αρσενική, παραμένει εξουσία. Αυτό που έχει σημασία είναι ποιοι (-ες) ανέρχονται σ' αυτήν, ποιοι (-ες) τη διαχειρίζονται.

Από τις πιο φημικές χώρες στον κόσμο Ρουάντα και Μπουρούντι έφτασε το εξοντωτικό ποσοστό των θυμάτων με εκατόμβες θυμάτων. Είναι χαρακτηριστική φωτογραφία νεαρού πολεμιστή του Λαϊκού Μετώπου της Ρουάντα με το νάρκη στο κεφάλι του. Αίμα και μίσος πιο ισχυρά από τη φτώχεια.

**ΓΩΡΓΟΥ
ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ:
Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ Η
ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

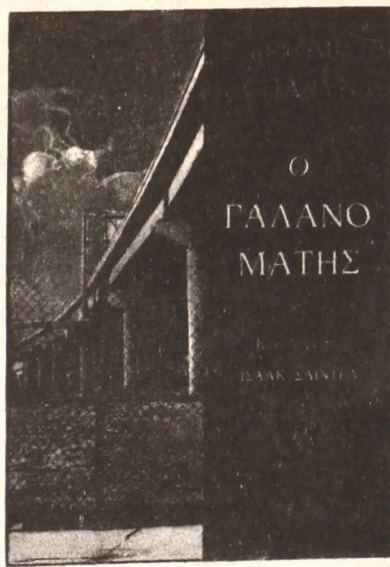
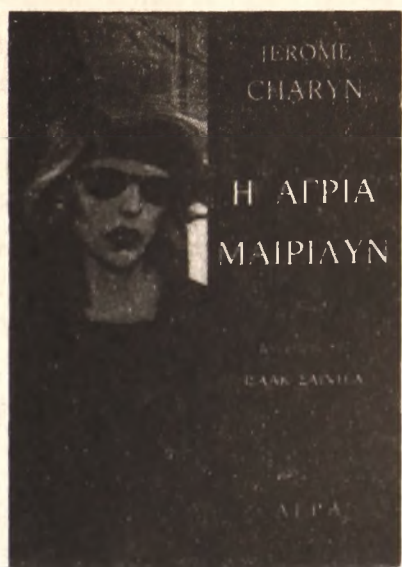
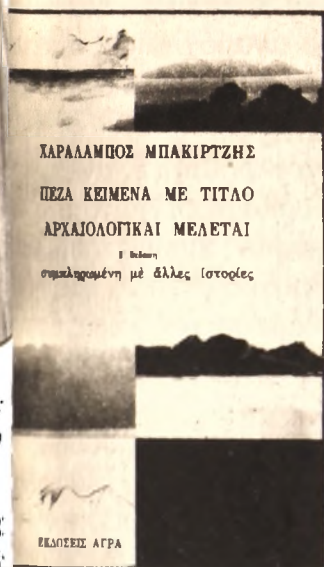
Η περίπτωση του μνημονίου
Φορντ - Κίσινγκερ - Ιακώβου
στο βιβλίο αυτό προσεγγίζει - με
τομή το περίφημο «μνημόνιο
Ιακώβου» - το πρόβλημα του
αμερικανισμού στην Ελλάδα,
εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο
επισημοποιήθηκε στον ελληνικό
πολιτικό λόγο, σε μία κρίσιμη καμπή
της πολιτικής ζωής της χώρας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

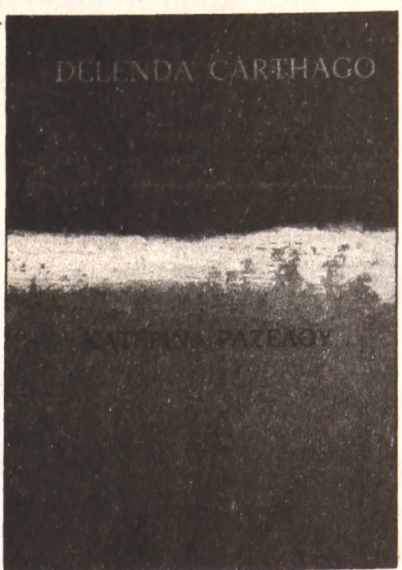

Ο Ανδρέας Πετρουλάκης, γνωστός από την καθημερινή του παρουσία στην «Αυγή», στο πρώτο του λεύκωμα, καταγράφει τα καθέκαστα της πολιτικής μας ζωής με καυστικό χιούμορ και μοναδική διεισδυτικότητα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131 Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1993

ΓΑΛΛΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

της Ελένης Καραντζόλα

Η τραγωδία που εκτυλίσσεται στην πρώην Γιουγκοσλαβία συγκινεί την κοινή γνώμη και προβληματίζει τις κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών. Στο δημόσιο διάλογο που έχει αναπτυχθεί από την απαρχή αυτής της κρίσης στη Γαλλία, καθοριστικό ρόλο έχει παίξει η παρέμβαση ορισμένων διανοούμενων και φιλοσόφων, κυρίως του Αλαίν Φινκιελκρότ, αλλά και του Μπερνάρ - Ανρί Λεβύ ή του Πασκάλ Μπρυκνέρ. Το κείμενο που ακολουθεί επιχειρεί μια κριτική παρουσίαση των θέσεων των γάλλων στοχαστών και μια αποτίμηση των πολιτικών τους συνεπειών.

Η παρέμβαση των φιλοσόφων αυτών για την κρίση στην πρώην Γιουγκοσλαβία γίνεται αισθητή στην κοινή γνώμη στα τέλη του 1991, με την καταγγελία «των εθνοτικών εκκαθαρίσεων», τις οποίες διενεργούν κατά κύριο λόγο οι Σέρβοι στα εδάφη της Κροατίας και αργότερα της Βοσνίας. Έχει προηγηθεί ο βομβαρδισμός του Ντουμπρόβνικ και η πτώση του Βούκοβαρ, επίκειται το Όσιγιεκ, ενώ οι εκθέσεις των διεθνών οργανισμών φέρνουν στο φως αδιαμφισβήτητα στοιχεία για την παραβίαση των πιο στοιχειωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, για την ύπαρξη στρατοπέδων συγκέντρωσης, για μαζικούς διωγμούς, βιασμούς και δολοφονίες. Με τη δημόσια καταδίκη των πρακτικών αυτών, οι γάλλοι στοχαστές θέλουν να προλάβουν ένα νέο ολοκαύτωμα. Εξεγείρονται στην ιδέα ότι πριν από 50 χρόνια οι ηγέτες του ελεύθερου κόσμου σιώπησαν αν και ήξεραν ότι προετοιμαζόταν σταδιακά η γενοκτονία των Εβραίων και των Τσιγγάνων από τους ναζί. Από διαφορετική λοιπόν αφετηρία, οι εβραϊκής καταγωγής Φινκιελκρότ και Λεβύ επιδεικνύουν το ίδιο πολιτικό ρεφλέξ με τη γερμανική κοινή γνώμη, που προκειμένου να αποδείξει τη βαθιά της προσήλωση στις αξίες της δημοκρατίας και τη φρίκη απέναντι στο ναζισμό είναι η πρώτη που στιγματίζει την επιχείρηση «εθνοτικών εκκαθαρίσεων».

Αναμφίβολα είναι προς τιμή των φιλοσόφων αυτών ότι εξέφρασαν δημόσια τον αποτροπιασμό τους για τα εγκλήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβία –αν και συχνά μεροληπτικά–, καθιστώντας έτσι την κοινή γνώμη λιγότερο ανεκτική στον κυνισμό της ρεαλπολιτικής. Όμως η παρέμβασή τους δεν εξαντλείται εδώ. Εγγίζει και θέματα καθαρά πολιτικά, πιο συγκεκριμένα τη στάση που θα έπρεπε να υιοθετήσει η γαλλική κυβέρνηση και κατ' επέκταση η ευρωπαϊκή κοινότητα απέναντι στο συνολικό πλέγμα σχέσεων που αναδύθηκαν με τη Γιουγκοσλαβική κρίση. Στο επίπεδο αυτό όμως η παρέμβαση των συγκεκριμένων στοχαστών είναι λιγότερο καίρια. Η ανάλυση δε πάνω στην οποία βασίζεται είναι εν τέλει ανεπαρκής, γιατί επικαλείται συναισθήματα και γενικές αρχές, χωρίς να αποτιμά την πολιτική τους σημασία.

Το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση

Τα δημοψηφίσματα υπέρ της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας το καλοκαίρι του 1991 ήρθαν να προστατευτούν σε μια σειρά από εξελίξεις που είχαν αρχίσει να εκδηλώνονται δύο χρόνια πριν –την πτώση του τείχους του Βερολίνου, την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης, την επανένωση της Γερμανίας– και που είχαν αλλάξει ριζικά το γεω-πολιτικό

προφίλ της Γηραιάς Ηπείρου, όπως αυτό είχε προσδιοριστεί με τη συνθήκη της Γιάλτας. Η Γαλλία, αλλά και η Αγγλία, ήταν χώρες που είδαν το ενδεχόμενο διάσπασης της Γιουγκοσλαβίας το μεγαλύτερο σκεπτικισμό. Υποστηρίχθηκε ότι οι μεν (προτεσταντές) Άγγλοι απεύχονταν μια τέτοια εξέλιξη στην περιοχή μερστά στον κίνδυνο αύξησης της επιρροής του Βατικανού, οι Γάλλοι μπροστά στον κίνδυνο αύξησης του πολιτικού και οικονομικού βάρους της Γερμανίας στην Ευρώπη. Παρά τα σπέρμα αλήθειας που περιέχουν αυτές οι ερμηνείες, γεγονός παραμένει η συνθήκη των Βερσαλλιών, που είχε αποτελέσει επιτυχία γαλλικής διπλωματίας, είχε διευθετήσει με αρκετά ικανοποιητικό τρόπο τα προβλήματα συνύπαρξης των λαών στα βορειοδυτικά Βαλκάνια. Είναι βέβαιο ότι ο φόβος του κατακερματισμού της Γιουγκοσλαβίας μπροστά στο ενδεχόμενο αναμόχλευσης των παθών και της νέας σύρραξης στα Βαλκάνια λειτούργησε ως δύναμη αδράνειας για τις δύο αυτές δυνάμεις.

Κατά την περίοδο όπου εκκρεμεί η αναγνώριση της ανεξαρτησίας των πρώην Δημοκρατιών από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, οι πολιτικές παρεμβάσεις των γάλλων φιλοσόφων, κυρίως του Αλαίν Φινκιελκρότ, πυκνώνουν. Με συνεχή αρθρογραφία στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο, υποστηρίζουν την άμεση και χωρίς όρους αναγνώριση αρχικά της Σλοβενίας και στη συνέχεια της Κροατίας για την οποία, όμως, έχει ήδη γίνει σαφές ότι η μονομερής απόσπασή της από την Ομοσπονδία δεν μπορεί να γίνει χωρίς προβλήματα λόγω των σερβικών μειονοτήτων στην Κράινα και στη Σλαβονία. Με την έναρξη των εχθροπραξιών, οι γάλλοι φιλόσοφοι ζητούν λήψη δραστηρίων μέτρων κατά των Σέρβων. Στην κοινή διαδεδομένη αντίληψη ότι στην Κροατία διεξάγεται ένας εμφύλιος πόλεμος και στη στάση αναμονής που κρατά η γαλλική κυβέρνηση, ο Φινκιελκρότ αντιτείνει ότι «πρόκειται για στρατιωτική επέμβαση» και επιμένει στην «ανάγκη να προσδιοριστεί ο επιτιθέμενος» (Le Monde, 23.11.91). Ο στόχος είναι σαφής: να προσομοιαστεί η κατάσταση στην Κροατία με την πρόσφατη κατάληψη του Κουβέιτ από τον Ιράκ, και κατά συνέπεια, να αντιμετωπιστεί ανάλογα.

Η βασική φιλοσοφική αρχή που βρίσκεται πίσω από την πλήρη υποστήριξη των δικαιών της Σλοβενίας και της Κροατίας από τους συγκεκριμένους στοχαστές είναι «το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση», δηλαδή ουσιαστικά η δυνατότητα ενός λαού αποτελέσει ένα ανεξάρτητο πολιτικό κράτος. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για το δικαίωμα των γυναικών και των αντρών που θεωρείται ότι αποτελούν ένα έθνος να έχουν ηγέτες από το ίδιο πολιτικό-πολιτιστικό σύνολο, από το ίδιο έθνος. Η ίδια αρχή, σε συνδυασμό

Αλαίν Φινκιελκρότ

Ιστορική μνήμη και Ευρώπη

μαντικό ειδικό βάρος στην επιχειρηματολογία των συγκεκριμένων στοχαστών κατέχει η ιστορική μνήμη. Είναι γεγονός ότι οι φυλάξεις πολλών γάλλων πολιτικών απέναντι στη διεθνή αναγνώριση της Κροατίας οφείλονται και σε ιστορικούς λόγους: Η γαλλία υπήρξε σύμμαχος των Σέρβων στους δυο παγκόσμιους πολέμους και αντίπαλος των Κροατών. Στη συνέντευξη που παραχώρησε ο Φρανσουά Μιττεράν στη *Frankfurter Allgemeine Zeitung* στις 29.11.91 προκειμένου να αποσαφηνίσει τις γαλλικές θέσεις για τη Γιουγκοσλαβική κρίση, έκανε εκτενή αναφορά στην αντιπαράθεση Σέρβων και Κροατών κατά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, υποστηρίζοντας ότι «οι Κροάτες και όχι οι Σέρβοι ανήκαν στο ναζιστικό στρατιωτικό δυνάμειον». Το περιεχόμενο της συνέντευξης του γάλλου προέδρου προκάλεσε τη οργή του Αλαίν Φινκιελκρότ, το οποίος με φλογερή ανταπάντηση στο *Nouvel Observateur* (12-18.12.91) έγραψε «οι Κροάτες άλλαξαν κε Πρόεδρε!» κατήγγειλε το υπόβαθρο της συλλογιστικής του Μιττεράν σύμφωνα με το οποίο «οι Κροάτες ήταν ουστάσι χτες, άρα παραμένουν ουστάσι και σήμερα». Για το γάλλο φιλόσοφο «ο κροατικός πατριωτισμός δεν πρέπει να διαβαστεί ως μια επαναβίωση του φασισμού» (*Le Monde*, 12.12.91). Θεωρεί αντίθετα ότι «η εικόνα του Κροάτη ουστάσι συντηρήθηκε και μεγεθύνθηκε {από τους Σέρβους} όχι για να εμποδίσουν νέες σφαγές, αλλά αντιθέτως για να καταστούν αυτές δυνατές» (*K.E.*, 10.4.94).

Η τοποθέτηση αυτή στις γενικές γραμμές της είναι σωστή: ο φασισμός και η γενοκτονία δεν είναι κάτι κληρονομικό. Και η ανάγνωση της μνήμης είναι όντως ειδικής και επικίνδυνη. Είναι το που δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η σημερινή κατάσταση συνδέεται στενά με το ρόλο που επιφύλαξε στην ιστορική μνήμη η τιτοϊκή Γιουγκοσλαβία. Την επαύριο της λήξης του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, στην προσπάθεια οικοδόμησης της ομοσπονδιακής, το κομμουνιστικό καθεστώς μπάζωσε κατά μήκος των εθνικών συνόρων της Ερζεγοβίνης τα σκάμματα όπου βρισκόνταν

οι σκελετοί χιλιάδων αθώων, το κροατικό στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Γιασένοβατς καταστράφηκε εκ θεμελίων. Οι ενέργειες αυτές, όπως πολύ εύστοχα επεσήμανε ο Εμίλ Κουστορίτσα (*Libération*, 21.10.1991) είχαν αποτέλεσμα να στερήσουν από ένα λαό -τους Σέρβους- το δικαίωμα του να θρηνήσει και να θάψει τους δικούς του, ενώ συγχρόνως έδιναν σε έναν άλλο λαό -τους Κροάτες- τη δυνατότητα λήθης των εγκλημάτων του. Αν σήμερα μπορούμε να εγγυηθούμε την προσήλωση των Γερμανών στις δημοκρατικές αρχές, είναι ασφαλώς γιατί έζησαν σχεδόν μισό αιώνα μέσα στα συντρίμια και στη διεθνή καταδίκη του «πανγερμανισμού», μέσα στην ενοχή και τη συνειδητοποίηση της φρίκης που προκάλεσε ο ναζισμός. Αντίθετα, δεν υπήρξε τίποτα που να υποχρέωσε τους Κροάτες να αλλάξουν. Δεν έχει τονιστεί αρκετά, αλλά δυο φορές οι Κροάτες αν και χαμένοι βρέθηκαν απ' τη μεριά των νικητών. Όχι μόνο δεν τιμωρήθηκαν για τα εγκλήματά τους, αλλά συμμετείχαν εξ αρχής ηγεμονικά σε ένα πολιτικό σχέδιο. Πώς λοιπόν υπ' αυτές τις συνθήκες και μάλιστα στα πλαίσια ενός κομμουνιστικού καθεστώτος μπορεί κανείς να πιστοποιεί τη δημοκρατική διαπαιδαγώγηση των πολιτών;

Ένα τελευταίο σημείο που εγείρει αντιρρήσεις είναι ο τρόπος με τον οποίο φιλόσοφοι όπως ο Αλαίν Φινκιελκρότ αντιλαμβάνονται τις σχέσεις δυτικής κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Προκειμένου να καμφθούν οι ενδοισμοί των γάλλων πολιτικών για την αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας, ο Φινκιελκρότ έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό των χωρών αυτών. Η συστηματική προσπάθεια να εμφανιστούν οι λαοί αυτοί ως έχοντες βαθύτατα ευρωπαϊκή συνείδηση συνοδεύτηκε παράλληλα με τη στηλίτευση της στάσης της δυτικής Ευρώπης απέναντι στα τεκταινόμενα στην κεντρική Ευρώπη, στάση που περιγράφηκε ως «άγνοια και αδιαφορία» (παρέμβαση του Φινκιελκρότ στην Εθνοσυνέλευση). Η συλλογιστική του γάλλου φιλοσόφου μπορεί να αποδοθεί σχηματικά ως εξής: οι Σλοβένοι και οι Κροάτες είναι κομμάτι από τη σάρκα μας κι εμείς, οι Ευρωπαίοι, τους αγνοούμε!

Όμως για να συστρατευθεί η δυτική Ευρώπη στην υπόθεση των «ξεχασμένων παιδιών της» χρειαζόταν ακόμη ένα δήμα: να ενισχυθεί η ιδέα ότι αυτοί που τα πολεμούν, πολεμούν στο πρόσωπό τους τη μητέρα - Ευρώπη. Στην πρόσφατη συνέντευξη του Α. Φινκιελκρότ στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* η αντίληψη αυτή προβάλλει ολοκάθαρα: «Όσο οι Σλοβένοι και οι Κροάτες ονόμαζαν εαυτούς Ευρωπαίους τόσο φάνταζαν στα μάτια των Ευρωπαίων ως άγριοι. Αλλά τι ακριβώς συμβαίνει; Οι Σέρβοι πολέμησαν τους Σλοβένους και τους Κροάτες ως Ευρωπαίους, ταυτίζοντάς τους με την ευρωπαϊκότητα»!

Έτσι η ιδέα της Κεντρικής Ευρώπης του Κούντερα και του Μίλος, η *Mittleuropa*, φαίνεται να αναβιώνει εις βάρος της προσέγγισης δυτικής και ανατολικής Ευρώπης, την οποία κατέστησε δυνατή η κατάργηση των συνασπισμών. Από τις χώρες και τους λαούς του πρώην ανατολικού μπλοκ γίνεται μια διαλογή, διαχωρίζεται κατά κάποιο τρόπο η ήρα από το σιτάρι, ή για να το πούμε διαφορετικά αυτό που είναι πολιτιστικά αφομοιώσιμο από αυτό που δεν είναι. Κατά συνέπεια ένα νέο σύνολο αναβιώνει μεταξύ δυτικής και ανατολικής Ευρώπης, όμως, αυτή τη φορά πολιτιστικό, όχι πολιτικό όπως στο παρελθόν. Η δυτική διανοήση αντί να επισημαίνει την αδυναμία της δυτικής κουλτούρας να συνδιαλαγεί, να κατανοήσει και να ωσμοωθεί με τα στοιχεία που κουβαλούν λαοί όπως οι Σέρβοι, οι Ρώσοι, αλλά ακόμη και οι Έλληνες, προτιμά να θεωρεί ότι οι λαοί αυτοί τίθενται οικειοθελώς εκτός (δυτικής) Ευρώπης. Η σλαβικότητα και η ορθοδοξία φαίνονται τα δύο μεγαλύτερα εμπόδια. Μα κινδυνεύει πράγματι η λατινογενής (αλλά και τευκτονική) καθολική (αλλά και προτεσταντική) Ευρώπη από τα στοιχεία αυτά; Πεποίθηση της γράφουσας είναι ότι αποδεχόμενη τη διαφορετικότητα των λαών που τη συγκροτούν, η Ευρώπη κινδυνεύει μόνο να... εμπλουτιστεί.

με τη γαλλική αντίληψη του έθνους που δίνει προτεραιότητα στην επιθυμία και το σχέδιο για ένα κοινό μέλλον (σε αντιπαράθεση με τη γερμανική αντίληψη του έθνους που επιμένει σε κοινά διωμένο παρελθόν) εξηγεί το γεγονός ότι στα μάτια των φιλοσόφων αυτών δεν υπάρχει τίποτε το αθέμιτο στη βούληση των διαφόρων λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας να εγκαταλείψουν την ομοσπονδία.

Η θέση αυτή ενισχύεται από την πεποίθηση ότι οι λαοί αυτοί βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα κομμουνιστικό καθεστώς, που κινδυνεύει μέρα με τη μέρα να εξελιχτεί σε στρατιωτική δικτατορία. «Πρόκειται για μια μάχη της δημοκρατίας ενάντια στον κομμουνισμό» είναι το κεντρικό σλόγκαν της κροατικής προπαγάνδας. «Στην Κροατία συγκρούονται ένα ιμπεριαλιστικό καθεστώς και μια διάθεση απόδρασης, όπως στη Βουδαπέστη το 1956 ή στην Πράγα το 1968», γράφει ο Φινκιελκρότ στην εφημερίδα *Le Monde* (4.10.91) ή όπως λέει στην πρόσφατη συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* (10.4.94) «το αίτημα για εθνική ταυτότητα» και «η αρπακτική δία του ιμπεριαλισμού».

Απέναντι σε αυτή την πολιτική ανάλυση μπορεί κανείς να διατυπώσει δύο αντιρρήσεις. Η πρώτη σχετίζεται με μια παράμετρο που αγνοείται παντελώς: τη γεω-πολιτική πτυχή της βαλκανικής κρίσης. Το πρόβλημα στην πρώην Γιουγκοσλαβία δεν πηγάζει απλώς από την εναντίωση του κρατικού μηχανισμού στην εκπεφρασμένη βούληση των λαών που περιέκλειε την εθνική ανεξαρτησία. Είναι συνυφασμένο με προβλήματα εδαφικά, με τη γεωγραφική θέση που κατέχουν οι λαοί, καθώς και με τη χάραξη των νέων εθνικών τους συνόρων. Ασφαλώς είναι εύλογο να υπερασπίζεται κανείς τους λαούς που φαίνονται στρατιωτικά πιο αδύνατοι. Όμως δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τα εδαφικά προβλήματα και να εθελουφλήσουμε αντιμετώπιζοντας τους λαούς σαν ενότητες καθαρά προσδιορισμένες γεωγραφικά, ή θεωρώντας ότι αρκεί να δεχτούμε (ή να επιβάλουμε) την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών για να λυθεί το πρόβλημα της ανεξαρτησίας τους. Σε περιπτώσεις όπως η Τσεχία και η Σλοβακία, ή ακόμη και η Σλοβενία, όπου τα όρια που χωρίζουν τα εδάφη του καθενός είναι σαφή, η κατάσταση μπορεί να εξελιχτεί χωρίς πολλές περιπλοκές. Στην Κροατία, όμως, και ακόμη χειρότερα, στη Βοσνία, όπου σε μια μικρή έκταση βρίσκονται ανακατεμένα τρία «έθνη», η αποδοχή μιας πολιτικής θέσης που διαμορφώνεται αποκλειστικά στη βάση μιας φιλοσοφικής αρχής δεν συμβάλλει στην επίλυση του προβλήματος, αντίθετα, το επιτείνει.

Η δεύτερη αντίρρηση σχετίζεται με την αντίθεση δημοκρατία / κομμουνισμός και με το πώς εφαρμόζονται στο γιουγκοσλαβικό ζήτημα. Οι στοχαστές που υπερασπίστηκαν την άνευ όρων ανεξαρτησία των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας αυτοπροσδιορίζονται ως θιασωτές της δημοκρατικής οργάνωσης του κράτους — «*je suis républicain*» δηλώνει ο Φινκιελκρότ (*Le Monde*, 9.7.91), προτιμώντας να χρησιμοποιήσει τη λατινογενή αντί την ελληνική έκφραση. Όμως η τοποθέτηση αυτή, που συνεπάγεται προσήλωση στους θεσμούς και τις συνταγματικές αρχές, έχει τα όριά της, γιατί εν τέλει αντιμετωπίζει τις σχέσεις ανάμεσα σε λαούς που ρυθμίζονται από το δίκαιο στατικά. Οδηγεί, για παράδειγμα, στην άρνηση του δικαιώματος των Κορσικανών για ανεξαρτησία με το σκεπτικό ότι σύμφωνα με το γαλλικό σύνταγμα «η γαλλική Δημοκρατία είναι μία και αδιαίρετη». Την ίδια στιγμή επικαλείται το γιουγκοσλαβικό σύνταγμα του 1974, που δίνει το δικαίωμα στις πρώην δημοκρατίες να αποσχιστούν, παραβλέποντας το γεγονός ότι πρόκειται για ένα σύνταγμα που επιβλήθηκε από το κομμουνιστικό καθεστώς χωρίς να δοθεί στους λαούς της ομοσπονδίας το δικαίωμα να εκφράσουν τη γνώμη τους. Τέλος, παραβλέπεται το γεγονός ότι ο κρατικός κομμουνιστικός μηχανισμός κατέπνιξε όχι μόνο την εθνική ταυτότητα των Σλοβένων και των Κροατών, αλλά και των Σέρβων, και ότι γενικά τα κριτήρια με τα οποία ονομάζουμε τη στάση των μεν «εθνικό αίσθημα», ενώ τον δε «εθνικισμό» δεν έχουν αντικειμενική βάση.

Μήπως οι ερμηνείες του πολέμου στη Βοσνία από γάλλους διανοούμενους είναι πολύ γενικευτικές και, τελικά, υποβολιμαίες;

ΡΟΜΠΕΡ ΝΤΟΥΑΝΩ

ΣΥΛΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ

Ο Ρομπέρ Ντουανώ, ο φωτογράφος του εφήμερου, έφυγε πριν από λίγες μέρες πλήρης ημερών. Τον κατηγόρησαν για στημένες σκηνές και προσπάθησαν να αλλοιώσουν τη μαγεία του έργου με το φως της δημοσιότητας. Όμως είχε επιτύχει να συγκρατήσει με το φακό του τη μοναδικότητα του αυθορμητισμού. (Βλέπε και στις επόμενες σελίδες).

• **Ακόμη: συνέντευξη του Θόδωρου Τερζόπουλου, αναφορά στον Ευγένιο Ιονέσκο, βιβλίο, εικαστικά, «Κάτι συμβαίνει εδώ - και αλλού»...**

Συλλαμβάνοντας το χρόνο

Δεξιά:
φωτογραφία
του 1953.
Κάτω: στον
κτηνίατρο,
1949

Εφυγε σε ηλικία 82 ετών, πρωταπριλιά, ο **Ρομπέρ Ντουανώ**. Ο φωτογράφος της αντίστασης που παρέμεινε στην «παρanoiμία» και μετά το τέλος του πολέμου, καιροφυλακτώντας στις γωνιές των δρόμων του Παρισιού για να συγκρατήσει με το φακό του το εφήμερο.

τυγχάνοντας να σκιαγραφήσει τη μονοδικότητα του καθημερινού, να θανατίσει τις μικρές «ασημαντες» στιγμές των απλών ανθρώπων της λικής πρωτεύουσας.

τονρό χαμόγελο του εργάτη στο μπαρ, το καχύποπτο βλέμμα της λιάς με το πορτοφόλι, η αδεξιότητα των κυρίων με την καμπαρντίνα το χαρτοφύλακα την ώρα που περνούν το δρόμο, προσπαθώντας να τήσουν τα καπέλα τους ενώ τα παίρνει ο αέρας και, κυρίως, οι κατ'ήν εκφραστές του αυθόρμητου, τα παιδιά, αποτέλεσαν τα μοτίβα

πιά του, που καταφέρνει να αιχμαλωτίζει την κατάλληλη στιγμή την

κατάλληλη έκφραση στο κατάλληλο φως, είναι το ισχυρότερο εκφραστικό του μέσο. Κι ήταν αυτός ο λόγος που κάποιοι τον κατηγορήσαν για «στημένες σκηνές».

Επί χρόνια βυθισμένος στην αφάνεια, όπως οι ήρωες των φωτογραφιών του, με αποκλειστική κινητήρια δύναμη το αστείρευτο πάθος του γι' αυτό τον ιδιότυπο τρόπο «επικοινωνίας» επέτυχε να παραμείνει αλώβητος από την επιδερμική πολυχρωμία των μήντια.

Κι όταν το εκτυφλωτικό φως της δημοσιότητας έπεσε πάνω στο «Φιλί του στέλ ντε Βιλ» μετατρέποντας τους μικρούς ήρωες σε μικρόψυχους διάσημους ανασύροντας στην επιφάνεια χιλιάδες ζευγάρια που διεκδικούσαν αίφνης έπειτα από χρόνια την πατρότητα της φωτογραφίας και τα ποσοστά επί των κερδών του – ήταν πολύ αργά για να αλλοιωθεί η μαγεία.

Ο Ρομπέρ Ντουανώ είχε καταφέρει να αιχμαλωτίσει μέσα στις φωτογραφίες του τη μοναδικότητα του αυθορμητισμού τους.

Δεξιά:
φωτογραφία του
1934. Κάτω,
φωτογραφία του
θυρωρείου της
μαντάμ
Αυγουστίνας,
1953

«Αναζητώ την τέχνη μέσα στη ζωή»

Ο σκηνοθέτης Θόδωρος Τερζόπουλος μιλά στο ANTI

Υστερα από δεκάχρονη πορεία σε θέατρα της Αθήνας, αλλά κυρίως του εξωτερικού, ο Θόδωρος Τερζόπουλος εγκαινιάζει το δικό του θέατρο στο Μεταξουργείο, με τον «Κανόνα», έργο του ποιητή Βασίλη Βασικεχαγιόγλου. Ο Θ. Τερζόπουλος μιλά στο ANTI για την τελευταία του περιοδεία στη Λατινική Αμερική, αλλά και για την επιλογή του να στεγαστεί σε νέο θεατρικό χώρο, στο Μεταξουργείο. Επισημαίνοντας, σχετικά, ότι ο νέος χώρος θα αποτελέσει αφετηρία πολλών δραστηριοτήτων σ' αυτή την υποδαθμισμένη περιοχή...

της Πέγκυ Κουνενάκη

Θόδωρος Τερζόπουλος

νώντας απ' εκεί τα δήματά μου μ' επανέφεραν στο υποδαθμισμένο Μεταξουργείο.

Περπατώντας τα κυριακάτικα πρωινά σ' αυτή την περιοχή, ταξίδευα στη δεκαετία του '60, στην ελληνική επαρχία όπου μεγάλωσα.

Κάθε επιστροφή ανοίγει και μια πληγή. Φαίνεται ότι αναζητούσα αυτή την εικόνα και την εύρισκα στην αιμορραγούσα ανοικτή πληγή της Αθήνας που είναι το Μεταξουργείο. Σ' αυτό το ρημαγμένο τοπίο βρίσκω μια δυναμική σχέση που αφορά έως ένα βαθμό τη φιλοσοφία μου και την αισθητική μου, ενός μινιμαλισμού και μιας απροσδόκητης αισθητικής εμπειρίας. Σ' αυτή την περιοχή ξαφνιάζεται κανείς από εκρήξεις εικόνων και αισθήσεων που μεταβάλλουν διαρκώς το τοπίο. Αυτή η αέναη μεταβολή με ηρεμεί ανθρώπινα και καλλιτεχνικά. "Το μεταβάλλον μεταπαύεται", όπως λέει και ο Ηράκλειτος».

□ Οι θεατές που δεν είναι εξοικειωμένοι με ένα τέτοιο περιβάλλον, πώς πιστεύετε ότι αντιδράσουν βλέποντας απέναντι από το θέατρο τον οίκο ανοχής... Στοιχείο που δε συμβιδάζεται με τη μικροαστική επιδεξιότητα ηθική...

«Στον κόσμο που ζούμε, ο καθένας εργάζεται με το δικό του τρόπο. Άλλος επίσημα, άλλος ανεπίσημα, προσπαθεί να δικαιώσει την ύπαρξη και τον κοινωνικό του προσορισμό. Το μπορντέλο είναι μια επισημοποιημένη εικόνα της διακίνησης του έρωτα - λειτουργήμα θά 'λεγα - και ως τέτοια μας σοκάρει, γιατί έχει απ' έξω ένα κόκκινο φωτάκι. Δηλαδή, ο οίκος ανοχής σημαίνει την ταυτότητά του. Τον βλέπουμε, όπως και το έντονο τσίμινγκ στο έμπα - έβγα. Αυτό χαρακτηρίζει την περιοχή. Σοκάρει ίσως κάποιον που έρχεται από αλλού, όπου ένα καθωσπρέπε διαμέρισμα μπορεί να λειτουργεί ως οίκος ανοχής πολυτελείας, αλλά... δεν έχει κόκκινο

Μια ακόμη πρεμιέρα του Θόδωρου Τερζόπουλου, σήμερα Παρασκευή. Αυτή τη φορά, σ' ένα θέατρο εντελώς διαφορετικό από πριν, σε μια περιοχή επίσης διαφορετική απ' ό,τι έχουμε συνηθίσει. Η μόνη πλέον στέγη του θιάσου «Άττις» είναι μια πραγματικότητα, βρίσκεται στην καρδιά του Μεταξουργείου (Λεωνίδου 7). Περιοχή υποδαθμισμένη, όπου η Αθήνα του χθες παλεύει να επιδολιθεί σ' εκείνη του σήμερα, αντιφατικές εικόνες που επιδιώκουν να πείσουν πως η Ομόνοια δεν απέχει παρά δύο δήματα απ' εκεί, έστω κι αν συμβαίνει το αντίθετο. Ένα παλιό σπίτι και η αυλή του μετατράπηκαν σε θεατρικό χώρο, λιτό και λειτουργικό, φτιαγμένο από σίδερο και ξύλο, που θυμίζει έντονα βιομηχανικούς χώρους των αρχών του αιώνα. Ανάμεσα σε παρηκμασμένους βιομηχανικούς χώρους, μικρομάγαζα, αλλά και οίκους ανοχής - το σήμα κατατεθέν της περιοχής -, το «Θέατρο Άττις» επιδιώκει να δώσει άλλη διάσταση στην περιοχή, να ξεβολέψει θεατές και περιοίκους από τα ήδη προκαθορισμένα πλαίσιά τους.

Ως σήμερα, είχαμε συνηθίσει την ομάδα «Άττις» να δίνει παραστάσεις σε θέατρα κυρίως εκτός κέντρου. Απ' εκεί και πέρα, παρακολουθούσαμε τις συνεχείς περιοδείες της στο εξωτερικό. Κυριολεκτικά έχει οργώσει ολόκληρο τον κόσμο! Στο ερώτημα, λοιπόν, γιατί θεατρική στέγη και μάλιστα τώρα που οι απαιτήσεις για εμφανίσεις στο εξωτερικό πληθαίνουν, ο Θόδωρος Τερζόπουλος απαντά:

«Νομίζω ότι οι λέξεις στεγάζω - στεγάζομαι και στέγη είναι ξένες προς την ιδιοσυγκρασία μου. Πάντοτε, η ιδέα μιας στέγης μου δημιουργούσε ανασφάλεια. Θά 'λεγα πως επρόκειτο για μια μανία φυγής. Περιέφερα τόσο το δικό μου όραμα όσο και των συνεργατών μου σε διαφορετικά τοπία του κόσμου, ίσως από μian ανάγκη να το διαφυλάξω από τη φθορά που δημιουργεί η σταθερή θέση ή ακόμα και να το εξοντώσω, πιστεύοντας ότι "τα πάντα ρει". Μ' αυτήν την έννοια, χαριτολογώντας πάντα, έλεγα: τι να τον κάνω το μόνιμο θεατρικό χώρο, προτιμώ τον «εσωτερικό» μεταβαλλόμενο. Φαίνεται όμως ότι με τα χρόνια κουραζόμαστε και θέλουμε μια γωνιά. Μια σχετική ησυχία. Μαζί με τους συνεργάτες μου, να διώσουμε μια δημιουργική εμπειρία που να αφορά και τη ζωή και την τέχνη. Δηλαδή, με χώρο ή χωρίς αυτόν, το ζητούμενο είναι η ισορροπία ανάμεσα στο θέατρο και τη ζωή. Αυτό νομίζω ότι μας εξοικειώνει περισσότερο με την ιδέα του θανάτου και μας κάνει πιο αισιόδοξους και πιο δυνατούς».

□ Τι σας οδήγησε να επιλέξετε τη συγκεκριμένη περιοχή του Μεταξουργείου για να στεγάσετε τη θεατρική σας ομάδα;

«Τα τελευταία χρόνια περιπλανήθηκα σε περιοχές όπως το Παγκράτι, η Κυψέλη, τα Πατήσια αναζητώντας χώρο. Ωστόσο, ξεκι-

φωτάκι. Ωστόσο, δίνει τη δυνατότητα στο απή να γίνει ηδονοβλεψίας και να φτιάξει δικά του φανταστικά σενάρια.

Και να θελήσει να συμμετάσχει κι αυτός. ο Μεταξουργείο όμως το μπορντέλο είναι ισοσμένη πραγματικότητα που σε καλεί. ν σου δημιουργεί ψευδαισθήσεις. Το πρό-ημα, λοιπόν, δεν είναι το μπορντέλο απέ-ντι από το θέατρο, αλλά η συνάντησή μας το ψέμα και την αλήθεια».

Τώρα που ο θεατρικός χώρος είναι μια αχμαλώλη, ποιο το μέλλον του πέρα ό τις δικές σας παραστάσεις;

«Σ' αυτό το χώρο θα δημιουργεί η ομάδα "Αττις". Πέρα απ' αυτό όμως θα παρου-ίζονται και παραστάσεις από άλλες χώ-ς, μέσα από συγκεκριμένους κύκλους θεα-κού προβληματισμού. Αρχίζω φέτος με μετάκληση του "Κουαρτέτου" του Μίλ-με την Άλα Ντεμίτοβα και τον Ντιμίτρι φτοφ. Είναι μια συμπαραγωγή του "Αττις", του Θεάτρου Ταγκάνγκα και του άτρου Άλφα της Μόσχας. Το 1995 θα ηνοθετήσω στο Τόκιο πάλι το "Κουαρτέ-με έναν ηθοποιό του Νο, που θα ερμη-ει όλους τους ρόλους. Μ' αυτή τη λογική παρουσιάσω την ελληνική, τη ρωσική και ιαπωνική παράσταση μαζί μ' ένα συμπό-για τον "ερωτικό Μίλλερ". Παράλληλα, γίνουν εκθέσεις υλικού, βίντεο κ.λπ. Το ατρο έχει όλες τις τεχνικές προδιαγραφές να φιλοξενήσει και μια παράσταση απαι-σεων. Προσπάθειά μου είναι η δημιουργία ζωντανού χώρου σε μια υποβαθμισμένη οχή, όπου θα δοθεί κυρίως ο λόγος στις γενιές. Γι' αυτό άλλωστε εργάζομαι για δημιουργία μιας σχολής θεάτρου διε-ώς χαρακτήρα».

Ο ερωτικός «Κανών»

Εγκαινιάζετε το νέο θέατρο με τον «Κα-α», έργο ενός νέου στην ηλικία έλληνα ητή, γεγονός απρόσμενο. Τι σας οδήγησε νητή την επιλογή;

«Ήθελα να εγκαινιάσω αυτό το θέατρο μ' νεοελληνικό κείμενο. Ο νέος, προικισμέ-δημιουργός Βασίλης Βεσικεχαγιόγλου, από δύο χρόνια μου εμπιστεύθηκε τα νά του. Ασχολήθηκα αρκετά συστημα-τον τελευταίο χρόνο με το έργο του, σπαθώντας μια βρω μια σχέση που να αναιρεί την ήδη υπάρχουσα δική μου με έατρο. Μπορώ να πω ότι ταυτίστηκα με λά στοιχεία του υλικού και με τους ηθο-ούς μου, για μια μεγάλη χρονική περίοδο αμε workshops πάνω σε αποσπάσματα έργου. Ήθελα ένα υλικό ερωτικό γι' ή την ερωτική περιοχή. Και το βρήκα. λείοντας με τους ηθοποιούς και το συγ-φέα πάνω στο απέραντο υλικό της "Μη-άδας" του, διαμορφώθηκε ένα θεατρι-ργο πυκνού λόγου, μεγάλης έντασης και γειας, που το εμπιστεύθηκα στους ηθο-ούς μου Τάσο Δήμα, Ευρύκλεια Σωφρο-ου και Δημήτρη Σιακάρα. Σ' αυτό το τίποτα δεν είναι δοσμένο. Όλα εκπέ-

μπονται από μια πηγή μνήμης, ως αντανά-κλαση γεγονότων που ίσως συνέβησαν σε μια πυκνή στιγμή ελάχιστου χρόνου, ή που θα συμβούν στο μέλλον μέσα στο χρόνο ενός ανοιγοκλεισίματος των βλέφαρων. Πρόκει-ται για την ανάπτυξη του ελάχιστου χρόνου που υπολανθάνει μέσα μας και μας τραυμα-τίζει καθώς προσπαθεί να χειραφετηθεί. Πραγματικά, αυτό το ποιητικό κείμενο μάς δυσκόλεψε πολύ, αλλά και μας έδωσε και-νούργιες ωθήσεις στο κοίταγμα κλασικών κειμένων. Είναι πολύ δύσκολο να κάνεις θεατρικά συγκεκριμένα μια στιγμή που εκ-πορεύεται από το άπειρο και είναι ριζωμένη σ' αυτό, που η πηγή του παραμένει ασαφής και αφανής. Αυτά τα στοιχεία κάνουν το έργο του Βασικεχαγιόγλου σημαντικό».

□ *Αυτό το έργο πρωτοπαρουσιάστηκε στην περιοδεία της Λατινικής Αμερικής. Τι αντί-κτυπο είχε σ' αυτό το κοινό;*

«Προγραμματίζαμε να κάνουμε την πρε-μιέρα στο καινούργιο θέατρο. Αλλά φαίνε-ται, ότι ο Φρυγικός Διόνυσος Άττις, ήθελε και αυτή τη φορά όπως και τις προηγούμενες να κάνουμε την πρώτη παράσταση στο εξω-τερικό. Κάναμε την πρώτη παράσταση στο περίφημο θέατρο Σαν Μαρτίν του Μπουένος Άυρες. Η παράσταση άρεσε στους θεατές και ο συγκινημένος από το θέαμα Ερνέστο Σάμπατο ήταν ο πρώτος που σηκώθηκε όρ-θιος και χειροκρότησε συμπαρασύροντας και τους άλλους. Μου μίλησαν όλοι, χωρίς να καταλαβαίνουν τη γλώσσα για την πολύ ενδιαφέρουσα σχέση έρωτα και θανάτου που υπάρχει στην παράσταση. Χωρίς να κα-ταλαβαίνει ο θεατής τη γλώσσα βίωσε -από το αισθητικό μέρος της παράστασης- μια εμπειρία ερωτικής και θανατηφόρας κόλα-σης - παραδείσου».

□ *Μόλις επιστρέψατε από μια μεγάλη πε-ριοδεία που περιλάμβανε τις χώρες Ουρου-γουάη, Αργεντινή, Χιλή και Βραζιλία. Τι σας εντυπωσίασε περισσότερο απ' αυτή την περιοδεία;*

«Σε καλλιτεχνικό επίπεδο, η αμεσότητα του θεατή με την παράσταση, το θερμό του χειροκρότημα και οι πολλές ερωτήσεις - συ-ζητήσεις μετά απ' αυτήν. Ο συγκλονιστικός φιλελληνισμός τους, η αγάπη τους για την αρχαία και τη σύγχρονη Ελλάδα και η αθώ-τητα που ακόμη έχουν αυτοί οι λαοί. Ξέρου-με όλοι τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, αλλά ωστόσο είναι λαοί που ακόμη χαμογε-λούν».

□ *Ήρθατε για να μείνετε, να εγκαινιάσετε το θέατρο, έως πότε όμως...*

«Επόμενες περιοδείες του "Κανόνα" και των "Περσών" στο Σικάγο, τη Βιέννη, τη Βαρκελώνη, το φεστιβάλ της Μέριδας, την Ιαπωνία. Παρότι πια υπάρχει ο μόνιμος χώ-ρος, οι παρουσίες του "Αττις" στα μεγάλα φεστιβάλ δεν θα σταματήσουν, γιατί πρόκει-ται για έναν διάλογο με το διεθνές κοινό, αλλά και μια οικονομική πηγή που θα μπο-ρούσαμε να πούμε ότι μας συντηρεί. Τελικά,

η παρουσία μας σε χώρους όπου ζυμώνονται τα θεατρικά πράγματα βοηθάει την εξέλιξή μας».

Επαναπροσδιορισμός σχέσεων

□ *Ξέρουμε πια πώς σας αντιμετωπίζουν έξω, εδώ, όμως, στην Ελλάδα, τι γίνεται;...*

«Έχουμε μια καλή σχέση με τους θεατές, όταν παρουσιάζουμε δουλειά μας στην Αθή-να έχουμε ανταπόκριση. Η μονιμότητα της στέγης πιστεύουμε πως θα βοηθήσει να απο-κτήσουμε νέο κοινό που θα μας στηρίξει. Για μια δεκαετία ταξιδεύουμε συνεχώς σ' όλο τον κόσμο παρουσιάζοντας ένα δείγμα της ελληνικής τέχνης στα μεγαλύτερα φεστιβάλ. Με κάποια έννοια είμαστε οι ανεπίσημοι πρεσβευτές του θεάτρου μας. Αυτό το εκτι-μούν ιδιαίτερα έξω. Σε μια περίοδο που η Ελλάδα πληρώνει τον αυτοαποκλεισμό και την εσωστρέφειά της από τον κόσμο, νομίζω ότι θά 'πρεπε να δηλώσει παρών με τον πολιτισμό και την τέχνη της στο εξωτερικό. Γιατί αυτό είναι το μεγάλο μας κεφάλαιο. Η ομάδα "Αττις" στις εκατοντάδες εμφανί-σεις της στο εξωτερικό, έχει απόλυτη συνεί-δηση αυτής της πραγματικότητας. Πολύ φο-βάμαι, όμως, ότι το επίσημο κράτος ακόμα δεν κατάλαβε τι προσφέραμε όλα αυτά τα χρόνια. Ελπίζω να το καταλάβει σύντομα».

□ *Προηγουμένως είπατε πως μέσα από το θέατρο του "Αττις" θα δοθεί ο λόγος σε νέους ηθοποιούς. Ποιες οφειλές πιστεύετε ότι έχετε απέναντι στους νέους;*

«Πολλές φορές αναρωτιέμαι γιατί τα κά-νω όλα αυτά και μάλιστα με τόσο άγχος και πείσμα. Για να δικαιώσω ποιον και γιατί; Εμφανίζεται μπροστά μου το θέαμα της στείροτητας, της μη συνέχειας και του τέ-λους. Ενωώ ότι κινδυνεύει κανείς όταν κλείνεται στο Εγώ του, στο Άλφα και το Ωμέγα του, κι αυτό που λέω έχει να κάνει με τη διαιώνιση του θεατρικού είδους. Νομίζω ότι χωρίς μαθητές δεν αξίζει να συνεχίσει κανείς να κάνει θέατρο κι αυτό το λέω όσο μεγαλώνω. Έρχεται η στιγμή που αισθάνο-μαι ότι έχω ευθύνη να δώσω πιο πολλά στους νέους, να επαναπροσδιορίσω τη σχέση μου με τους θεατές. Νομίζω ότι έτσι συνεχίζεται η τέχνη και η ζωή».

□ *Συχνά - πυκνά λέτε ότι σας ενδιαφέρει η εξισορρόπηση τέχνης και ζωής. Πώς φτάσα-τε σ' αυτό το συμπέρασμα όταν γνωρίζουμε ότι οι καλλιτέχνες συνήθως παλλινδρομούν ανάμεσα στα δύο;*

«Αυτό που λέω έχει να κάνει μ' έναν προ-βληματισμό πολλών ετών. Άλλοτε πίστευα ότι η ζωή είναι πιο σημαντική από την τέχνη και άλλοτε ότι η τέχνη είναι η πεμπτουσία της ζωής. Αλλά και στη μία και στην άλλη περίπτωση δεν έβρισκα το μέτρο της ευτυ-χίας. Γι' αυτό πια προσπαθώ μέσα από τη ζωή να βιώνω την τέχνη και το αντίθετο και έτσι βρήκα την ισορροπία μου. Την ισορρο-πία δηλαδή ανάμεσα στο ψέμα και την αλή-θεια».

Υπότιτλος: Ευγένιος Ιονέσκο

της Λήδας Καζαντζάκη

Ρευστοί και ανταλλάξιμοι οι χαρακτήρες των ηρώων, μηχανιστική η χρήση του λόγου που υποχωρεί μπροστά στη δύναμη των κινήσεων και τη νέα «ζωή» που εμφυσείται στον άψυχο σκηνικό διάκοσμο, δημιουργώντας ταυτόχρονα μια δυναμική της συσσώρευσης πράξεων, αντικειμένων, μορφών, που αντικαθιστά τη δυναμική της αφήγησης: Αυτό είναι το αντι-θέατρο του **Eugène Ionesco**.

Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι όλο του το έργο υπήρξε ένας διαρκής αγώνας ενάντια στη συμβατικότητα «του παγκόσμιου μικροαστισμού», αλλά και κυρίως ένα συνεχές εγχείρημα αποτύπωσης του παραλόγου της ανθρώπινης ύπαρξης και του φόβου που γεννά η συνειδητοποίησή του.

Ακόμη και αν ο Ιονέσκο συνήθιζε να ειρωνεύεται τον Σαρτρ και τους συγγραφείς του υπαρξιακού δράματος, γιατί εκεί οι «ήρωες συνεχίζουν να μιλούν» και να χρησιμοποιούν τα παραδοσιακά μέσα έκφρασης, το θέατρο του παραλόγου – που έπλασε μαζί με τον Μπέκετ και τον Ανταμώφ – είναι εκείνο που τελικά επέτυχε να δώσει μέσα από σκηνικές εικόνες, μορφή στο αδιέξοδο του ανθρώπου του ριγμένου, σ' έναν κόσμο, που (σύμφωνα με τη γνωστή φράση του Αλμπέρ Καμύ) «του έχουν ξαφνικά αφαιρεθεί οι ψευδαισθήσεις και το φως της λογικής».

Μεταφέροντας έτσι και στο θέατρο το «αντι-λογοτεχνικό» ρεύμα της εποχής του nouveau roman και της μη παραστατικής τέχνης.

Τα πρώτα δήματα

Η πρώτη επαφή του νεαρού Ιονέσκο με το θέατρο συνέβη στον *Κήπο του Λουξεμβούργου* στο Παρίσι, όπου κάθε Πέμπτη επισκεπτόταν το κουκλοθέατρο.

«... Στεκόμουν εκεί, θα μπορούσα να στέκομαι μέρες ολόκληρες σαν να μου είχαν κάνει μάγια. Αλλά δεν γελούσα. Το κουκλοθέατρο με κρατούσε εκεί δέσμιό του, με είχε μαγέψει η θέα αυτών των κουκλών που μιλούσαν, κινούνταν, δέρονταν. Ήταν αυτό καθεαυτό το παγκόσμιο θέατρο: ασυνήθιστο, απίθανο, αλλά πιο αληθινό από αληθινό, περνούσε μπροστά από τα μάτια μου σε μια εντελώς απλοποιημένη, αλλά γελοιοποιημένη μορφή σαν να έπρεπε να τονισθεί

Από την τυπογραφική και φωτογραφική τεκμηρίωση της *Φαλακρής Τραγουδίστριας*, που εκδόθηκε από τον οίκο Gallimard

ακόμη περισσότερο η γκροτέσκα και δίκαιη αλήθεια» (Martin Esslin, *Το θέατρο του παραλόγου*).

Και έχει κανείς την εντύπωση ότι η σχηματοποιημένη αυτή μορφή παιξίματος που βίωσε στην παιδική του ηλικία είναι η κινητήρια δύναμη που τον οδηγεί στην απελευθέρωση του δρώμενου από τα δεσμά του ρεαλισμού και αποτελεί τη μήτρα μέσα στην οποία «γαλουχήθηκε» η επανάσταση της φόρμας του θεάτρου.

Μια μορφή θεάτρου, όπου τα νήματα που κινούν το μηχανισμό του γίνονται ορατά προσδίδοντας στη «σκηνή» τη δική της υπόσταση και υποβαθμίζοντας ταυτόχρονα το κείμενο.

«Εάν η ουσία του θεάτρου έγκειται στη μεγέθυνση των εφφέ, τότε θα έπρεπε να μεγεθύνει κανείς ακόμη περισσότερο αυτά τα εφφέ, να τα τονίσει και να τα οδηγήσει στην υπερβολή. Να οδηγήσει το θέατρο έξω από αυτό τον ενδιαμέσο χώρο που δεν είναι ούτε θέατρο ούτε λογοτεχνία, να του δώσει πίσω το δικό του πλαίσιο, τα δικά του φυσικά όρια.

»Δεν θα έπρεπε να κρύβει κανείς τα σχοινιά, αλλά να τα κάνει ακόμη πιο ορατά, να τα επιδεικνύει συνειδητά, να εξαντλεί όλες

τις δυνατότητες του γκροτέσκου και της κρικατούρας αντί να παραμένει προσκολλημένος στη χλομή ειρωνεία των ευφυνών κωμωδιών του σαλονιού...

»Πρέπει να ωθεί κανείς τα πάντα μέχρι το παροξυσμό, εκεί όπου αναδλύζουν οι πηγές του τραγικού. Το θέατρο οφείλει να γίνει δίκαιο: δίκαια κωμικό και δίκαια δραματικό (Ionesco: *Expérience du théâtre*).

Παρ' όλα αυτά, ο ρεαλισμός του θεάτρου της εποχής του που «σκοτώνει το ποιητικό στοιχείο» τον κρατά επί χρόνια μακριά από τον μαγικό τόπο των παιδικών του χρόνων.

Η «επιστροφή» του εκεί γίνεται, θα έλεγε κανείς, διά της πλαγίας οδού, μέσα από τη εκμάθηση της «αγγλικής γλώσσας χωρίς κόπο».

Ο στερεότυπος διάλογος δύο ζευγαριών για τόπους κοινούς θα αποτελέσει το έναυσμα για την καταγραφή του πρώτου του έργου.

Σε ηλικία 36 χρόνων, το 1948, ο Ιονέσκο δημιουργεί έτσι το πρώτο του μονόπρακτο που, αρχικά ονομαζόταν «Η ώρα των αγγλικών» και μέσα από δύο τυχαία γεγονότα αποκτά τον τίτλο με τον οποίο καθιερώθηκε (και ουδεμία σχέση έχει με το περιεχόμενό του έργου) *Η φαλακρή τραγουδίστρια*.

Ιωάννης του, ένα ζευγάρι που αναλώνεται σε
ζητήσεις κοινότοπες χωρίς κανένα ίχνος
κοινωνίας.

Ο στερεότυπος διάλογος είναι έκτοτε η
ση πάνω στην οποία οικοδομείται η ιονε-
ική «γλώσσα», ένα συνονθύλευμα από
ισέ και επαναλήψεις, που διαλύεται σε
αύσματα λέξεων χωρίς ειρμό και ζωή – η
κή γλώσσα των συμβατικών σχέσεων της
τικής τάξης μέσα από την οποία προβάλ-
τρομακτικό το κενό της αδύνατης επικοι-
νίας και το αδιέξοδο της ανθρώπινης
αρέτης.

Ενώ το ζευγάρι θα γίνει το κυρίαρχο σχή-
της δραματουργίας του. (Φαλακρή τρα-
γούδι, Καρέκλες, Αμεδαίος ή πώς να
ξεφορτωθούμε; Ντελίριουμ για δύο...).

Οι Σμιθ και οι Μάρτιν δεν μπορούν πια
μιλήσουν μεταξύ τους γιατί δεν μπορούν
σκεφθούν· δεν μπορούν να σκεφθούν για-
τίποτε πια δεν τους συγκινεί, γιατί δεν
χουν πια κανένα πάθος· δεν μπορούν να
πια μπορούν να “γίνουν” οποιοσδήποτε
στιδήποτε, αφού έχασαν τη δική τους
τότητα. Είναι πάντα “οι άλλοι”...», θα
πεί ο Ιονέσκο στην «Τραγωδία της γλώσ-
ς».

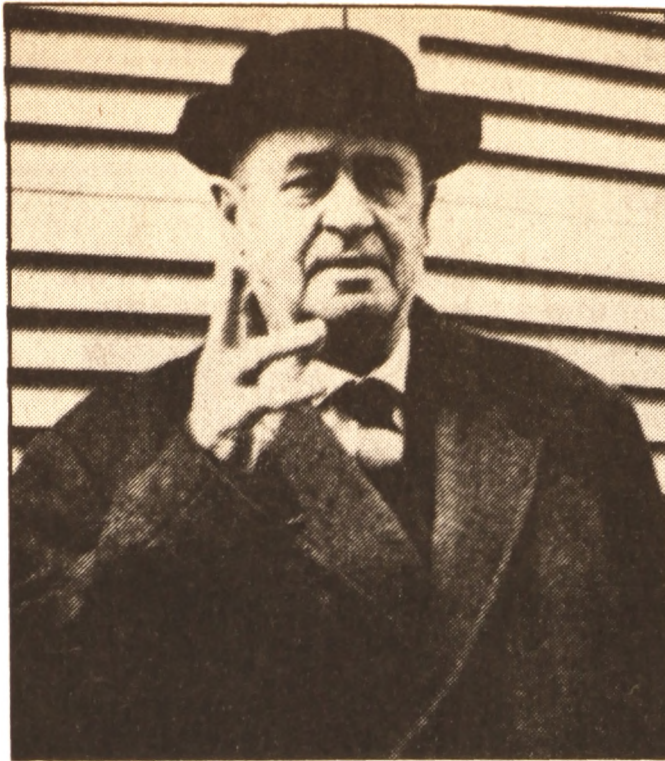
Μαριονέτες οι φιγούρες των πρώτων του
ων, εγκλωβισμένες μέσα στο αδιέξοδο
μη συνεννόησης ή της μη επικοινωνίας με
έξω κόσμο που οδηγεί, όπως στο Μάθη-
σε δραματουργικά εντυπωσιακές και
λιταρισμένες πράξεις βίας. Ο καθηγητής
αδυνατεί να μεταδώσει τις γνώσεις του
μαθήτρες τις δολοφονεί 40 φορές!

Γλώσσα, το νόημα της οποίας κατέχει ο
ηγητής, μετατρέπεται σε σύμβολο εξου-
ς (την οποία, όμως, τις πολιτικές προε-
σεις αρνήθηκε ο Ιονέσκο), ενώ το θύμα
κτά πονόδοντο, σύμβολο της αδυναμίας
ς να εκφραστεί. Όπως, άλλωστε και ο
λητής, που θα εκφωνήσει το τελευταίο
υμα του Γέρου στις Καρέκλες, ενώ είναι
ράλαλος.

Η άναρθρες κραυγές που βγάζει και
ν ανάμεσα στις άδειες καρέκλες κάνουν
«απουσία των καλεσμένων το “τίποτε”
υστό, συγκεκριμένο», (όπως έγραφε ο
έσκο στον Σιλβέν Ντομ).

παράλογο αποκτά σάρκα και οστά

ν έχω άλλες εικόνες του κόσμου από εκεί-
που εκφράζουν το εφήμερο και τη σκλη-
τητα, τη ματαιοδοξία, το τίποτε ή το φρι-
ανώφελο μίσος (...). Τα πάντα επιβε-
νουν μόνο αυτό που είδα και κατάλαβα
ν παιδική μου ηλικία: ανώφελος και αι-
ές εκρήξεις οργής, κραυγές που ξαφνικά
ονταν μέσα στη σιωπή, σκιές που κατα-
χθίζονταν από τη νύχτα» (Ionesco, Ση-
σεις και αντισημειώσεις). Τα φαντά-
τα των παιδικών χρόνων μοιάζουν, όσο
όνος περνά, να καταλαμβάνουν ολοένα
μεγαλύτερο χώρο στο έργο του.

Ευγένιος Ιονέσκο

Το «Εγώ που διηγείται» και αποκτά μορ-
φές στα Θύματα του καθήκοντος (1953) ση-
ματοδοτεί μια νέα τροπή στη δραματουργία
του Ιονέσκο.

Από το 1953 και μετά, το θέατρό του μετα-
τρέπεται σε «θέατρο ομολογίας» (Francois
Bondy, Ionesco, σ. 77). Ο κεντρικός ήρωας,
ο Σουμπέρ στα Θύματα του καθήκοντος ή ο
Μπερανζέ του Ρινόκερου (1959) του Πεζού
του αέρα και του Βασιλιά που πεθαίνει
(1962) ή ίδια η «προσωποποίηση του φόβου» το
θύμα το υποτασσόμενο η αντιστεκόμενο στις
εκάστοτε εξουσίες, που τελικά παραμένει
απομονωμένο, έρμαιο του τρόμου των γηρα-
τιών και του θανάτου.

Ο διάλογος που πλάθεται τώρα, είναι
στην ουσία ο μονόλογος - αγώνας ενός ατό-
μου με τους «ρινόκερους», τα παχύδερμα,
τις απρόσωπες μάξες που παρασύρονται
από τα εκάστοτε δόγματα και τελικά επιζούν
γιατί δεν υπάρχουν, όπως η μαθήτριά του
Μαθήματος που ο καθηγητής καθημερινά
σκοτώνει και η οποία καθημερινά ανασταί-
νεται γιατί αποτελείται από άχυρο.

«Οι Σμιθ δεν μπορούν πια να είναι ο εαν-
τός τους. Μπορούν να “γίνουν” “οποιοδή-
ποτε”. Επειδή δεν είναι ο εαυτός τους μπο-
ρούν να είναι μόνον οι άλλοι: Ο κόσμος του
απρόσωπου. Μπορεί κανείς να τοποθετήσει
στη θέση των Μάρτιν τους Σμιθ και αντί-
στροφα. Δεν θα γίνει αντιληπτό. Η τραγική
φιγούρα δεν αλλάζει. Καταρρέει. Είναι ο
εαυτός της. Είναι αληθινή» (από ομιλία του
Eugène Ionesco, 1958, στο περιοδικό *Argu-
mente und Argumente*, Schriften znd Theater,
σ. 178).

Το ώριμο έργο του Ιονέσκο είναι, σε τελι-
κή ανάλυση, ο καθρέφτης ενός δημιουργού
που επιχείρησε να περιορίσει την κριτική
του ματιά μέσα στα στενά πλαίσια της υπο-
κειμενικότητας, οδηγούμενος αναπότρεπτα
στο αδιέξοδο. «Ένας δραματουργός γράφει
μόνον έργα στα οποία καταθέτει μια μαρτυ-
ρία, αλλά δεν αναγγέλλει ένα μήνυμα... Ένα
έργο τέχνης που θα ήταν ιδεολογικό και τί-
ποτε παραπάνω είναι περιττό... Ένα ιδεο-

λογικό έργο δεν μπορεί να είναι τίποτε καλύ-
τερο απ’ ό,τι ο εκχυδαϊσμός μιας ιδεολογίας»
(Ionesco, *The Playwrights Role*, στην εφημε-
ρίδα *Observer*, 29 Ιουνίου του 1958).

Επανάσταση χωρίς αιτία

Ο Ευγένιος Ιονέσκο ήταν εκείνος που απε-
λευθέρωσε το θεατρικό έργο από τα δεσμά
της λογικής κατασκευής και της γλωσσικής
αλληλουχίας, μεταφέροντας το ποιητικό
στοιχείο πάνω στην απαλλαγμένη από κάθε
τι το περιττό σκηνή.

Είναι αυτός, που με τη διεισδυτική του
ματιά κατακερμάτισε τη γλώσσα, ανοίγο-
ντας νέους δρόμους στη δραματουργία,
προσδίδοντας στο σκηνικό διάκοσμο τη δική
του γλώσσα και ζωή, επιτυγχάνοντας (σε
αντίθεση με την κυκλική μορφή των έργων
των Μπέκετ και Ανταμώφ) την κορύφωση
της δράσης μέσα από τη «συμπύκνωση συ-
ναισθηματικών καταστάσεων, κινήσεων,
αντικειμένων», που δημιουργούν ένα παλ-
λόμενο όλον.

Οι εικόνες που πλάθει είναι εικόνες «του
χρόνου, του πόνου, της αποξένωσης», εικό-
νες που ενσαρκώνουν το παράλογο της αν-
θρώπινης υπάρξης και την αγωνία που προ-
καλεί η συναίσθηση του κενού.

Ο δεινός κατακριτής του Μπρεχτ οδηγεί
το θεατή στην αποκορύφωση της αποστα-
σιοποίησης από τα δρώμενα, που γίνεται
ακόμη πιο έντονη μέσα από τα πολλαπλά
ευρήματα, με τα οποία το εμπλουτίζει: την
αντίφαση του λόγου με το δρώμενο (το ρολόι
στη *Φαλακρή τραγουδίστρια* (1950) δείχνει
πάντα άλλη ώρα από εκείνη που ισχυρίζεται
ο ήρωάς του), η επανάληψη, ο κατακερματι-
σμός της γλώσσας σε άναρθρες κραυγές, η
ρευστότητα των χαρακτήρων (που παρου-
σιάζεται μέσα από τη διαρκή εναλλαγή των
ρόλων στα *Θύματα του καθήκοντος*), η στα-
διακή κυριάρχηση της σκηνής από άψυχα
αντικείμενα (όπως για παράδειγμα οι *Καρέ-
κλες*). Τα αυγά κάτω από τα οποία χάνεται ο
ήρωας στο *Το μέλλον είναι τα αυγά* το πτώμα
που μεγαλώνει διαρκώς – σύμβολο της νεα-
ρής αγάπης του ζευγαριού στο *Αμεδαίος ή
πώς να το ξεφορτωθείτε*, η χρησιμοποίηση
φράσεων που υπενθυμίζουν στο θεατή ότι
πρόκειται για δρώμενο όπως στα *Θύματα
του καθήκοντος*, όπου ο ήρωας Σουμπές λέει
στη γυναίκα του: «Έχασα τη μνήμη μου» κι
αυτή απαντά: «Δεν γίνεται. Δεν έχετε υπο-
βολέα».

Όμως όταν το αντι-θέατρο δίνει τη θέση
του στο «ψυχόδραμα», το «θέατρο ομολο-
γίας», τα εφφέ από μόνα τους δεν μπορούν
να συγκρατήσουν πια το θεατή, «η αδυναμία
του Ιονέσκο να φτιάξει από κάτι μη δραματι-
κό, όπως ο αληθινός θάνατος, δράμα γίνεται
εμφανής» (Ionesco, Francois Bondy, σελ.
100). Ο βασιλιάς του αντι-θεάτρου είναι
υποχρεωμένος να εγκαταλείψει τη σκηνή και
ν’ αποχωρήσει.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Σκηνή από τον «Κατσούρμπο»

Ένας νέος θεσμός γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, το ευρωπαϊκό θεατρικό φεστιβάλ «Θεατρική Άνοιξη, Θεσσαλονίκη». Το μεγάλο δράμα των διοργανωτών του

συνίσταται στη δημιουργία ενός πόλου έλξης του θεάτρου των μικρών προδιαγραφών και των υψηλών απαντήσεων, όπου η αναζήτηση νέων μορφών έκφρασης παίζει τον πρωταρχικό ρόλο.

Ανοίγοντας έτσι ένα γόνιμο διάλογο μεταξύ όλων αυτών των παλλόμενων εστιών δημιουργίας στην Ευρώπη. Ας ελπίσουμε ότι θα το πετύχουν και στην πράξη.

Πάντως, η αρχή που έγινε μας βεβαιώνει για την αλήθεια των προθέσεων τους: Στη φετινή συνάντηση συμμετέχουν: ο γάλλος ηθοποιός **Ματιέ Φρανσουά** με τον «Κήπο» του Τσέχωφ (10.4), το **Θέατρο Σφενδόνη** της Άννας Κοκκίνου με τις «Μορφές από το έργο του Βιζυηνού» σε σκηνοθεσία **Δήμου Αβδελακώδη** (11/12.4), ο θίασος «**Ριτζέκς - Ριβέντζ**» από το **Λίθερπουλ** με τη «Ρόδα» (13/14.4), η **Νέα Σκηνή** με τον «**Κατσούρμπο**» σε σκηνοθεσία **Λευτέρη Βογιατζή** (16/17.4, 9.00 μ.μ. στο θέατρο «Αμαλία»), το **Θέατρο Τέχνης** με το «**Δεσποινίς Τζούλια**» σε σκηνοθεσία **Γιώργου Λαζάνη** (19.4, 7.00 μ.μ. και 9.00 μ.μ. στο θέατρο «Αμαλία»), το θέατρο **Δίσυλος** με το «**Τάθλι**» σε σκηνοθεσία **Άρη Ρέτσου** (20.4., 9.00 μ.μ. στο θέατρο Βαφοπούλειου), ο μαριονετίστας **Φάικε Μπόσμα** από το Άμστερνταμ με το «Ένα παράδοξο ειδύλλιο» σε σκηνοθεσία **Νίκου Αργάου** (21/22.4, 9.00 μ.μ., θέατρο «Αμαλία»), το **ΔΗΠΕΘΕ Πατρών** με την όπερα «**Χαμένη Κούκλα**» σε μουσική **Πλ. Ανδριτσάκη** και σκηνοθεσία **Θ. Εσπίριτου** (24.4, 7.00 μ.μ. και 9.00 μ.μ., στο θέατρο «Αμαλία») και τέλος το **Θέατρο Στοά** της **Λήδας Πρωτοψάλτης** με το «**Δεσποινίς Μαργαρίτα**» σε σκηνοθεσία **Θανάση Παπαγεωργίου**.

ΒΡΑΒΕΙΟ Κ.Θ. ΔΗΜΑΡΑ 1994

Προς τιμήν του **Κ.Θ. Δημαρά**, ενός από τους σημαντικότερους ερευνητές των νεοελληνικών σπουδών, οι εκδόσεις Γνώση προκηρύσσουν για δεύτερη φορά βραβείο για τη συγγραφή μελετών της νεοελληνικής ιστορίας.

Το βραβείο που απονέμεται κάθε Φεβρουάριο (επέτειο του θανάτου του Κ.Θ. Δημαρά) μπορούν να διεκδικήσουν έλληνες και ξένοι επιστήμονες με ανέκδοτα, πρωτότυπα έργα γραμμένα στα ελληνικά (εξαιρούνται οι απλές προπτυχιακές εργασίες).

Συνοδεύεται από τη χορηγία 1 εκατ. δρχ., ενώ οι εκδόσεις Γνώση αναλαμβάνουν την έκδοση του βραβευθέντος έργου, καθώς και άλλων που συμμετείχαν στο διαγωνισμό και η επιτροπή θεωρεί σημαντικά.

Προθεσμία για την υποβολή των μελετών είναι η 1η Σεπτεμβρίου 1994.

Ένας αέναος αγώνας της συγκεκριμένης μορφής με το αφηρημένο γίνεται ορατός στο ζωγραφικό έργο του **Μηνά** (που εκτίθεται μέχρι τις 17 Απριλίου στη γκαλερί Σκουφά).

Μέσα από τις αλληπάλληλες εκρήξεις χρημάτων αναδύεται ξανά και ξανά το -χαραγμένο με μια έντονη και σκληρή γραφή μορφότυπο ενός άνδρα, που κουβαλά μαζί του κάθε φορά μνήμες από τα βάθη της ιστορίας της τέχνης (από τον τρυφερό λυρισμό της μινωικής εποχής μέχρι το πάθος του Ντελακρουά, την αγωνία του Ροντέν και τη ψυχρότητα του μοντέρνου).

Δίνοντας ταυτόχρονα στο θεατή την εντύπωση ότι η μορφή του την επόμενη στιγμή θα μπορούσε και πάλι να χαθεί και παρασύροντάς τον σ' ένα συναρπαστικό ταξίδι αναγνώρισης

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ

ΣΤΗ Γ' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Τρίτη Ελληνική Δημοκρατία είναι η διαρκέστερη και σταθερότερη στη νεότερη πολιτική ιστορία της χώρας. Οπωσδήποτε όμως η ποιότητά της αλλά ίσως και οι προοπτικές της περαιτέρω σταθεροποίησής της επηρεάζονται από τους αυξημένους δείκτες πολιτικού κυνισμού και αποξένωσης που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια και που δεν φαίνεται ότι σύντομα θα υποχωρήσουν.

Βεβαίως, το φαινόμενο του πολιτικού κυνισμού, και του κυνισμού γενικότερα, δεν είναι ούτε νέο αλλά ούτε και περιορίζεται στην ελληνική περίπτωση. Ορισμένοι μάλιστα (π.χ. Sloterdijk, Žižek) το θεωρούν ως την κατεξοχήν κυρίαρχη ιδεολογία της εποχής μας. Ορισμένοι άλλοι το συνδέουν με τις δομικές μεταλλαγές των κοινωνιών της «ύστερης νεωτερικότητας». Στην Ελλάδα πάντως η όλη συζήτηση δεν έχει αναπτυχθεί όσο θα έπρεπε. Στην υπό κρίση προτεινόμενη εισήγηση θα επιχειρηθεί μια καταρχήν προσέγγιση του θέματος σε τρία επίπεδα:

α) Θα γίνει αναφορά στη γενική προβληματική του κυνισμού και του πολιικού κυνισμού ειδικότερα. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί σε αναλύσεις που αφορούν τη σχέση νομιμοποίησης δημοκρατίας και της πολιτικής κουλτούρας του κυνισμού και της αποξένωσης.

β) Θα αναλυθούν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία που συγκροτούν δείκτες πολιτικού κυνισμού και πολιτικής αποξένωσης και αφορούν την ελληνική περίπτωση. Επιπλέον, θα γίνει σύγκριση με στοιχεία άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

γ) Ειδική αναφορά θα γίνει σε ορισμένες σύγχρονες θεωρίες από το χώρο της πολιτικής επικοινωνίας (Butler, Stokes, Robinson) που συναρτούν την αύξηση του πολιτικού κυνισμού και την κομματική απο-ευθυγράμμιση με την αυξανόμενη παρέμβαση/διαμεσολάβηση των εμπορευματικών ΜΜΕ στην πολιτική σκηνή. Θα σχολιασθεί η εξηγητική εμβέλεια των θεωριών αυτών και θα ελεγχθούν ως προς την αναλυτική τους εφαρμογή στην Ελλάδα των δεκαετιών '80 και '90.

ΟΣΧΑ

Τρα του σκανδάλου η «Ορέστεια» του Πέτερ Στάιν

«Ροδολικό το αίμα «που εκτοξεύεται στον τοίχο και το μακιγιάζ, άστοχη η αστρα-ία μετάφραση του μόνιμου διερμηνέα του εν σε «αρχαΐζουσα» ρωσικά, που οδηγούν σε «ελα παρερμηνεύσεων, όπως αυτή της χρή-ης του όρου πολίτης, συνώνυμο του κρατού-ου στη Ρωσία όταν οι υπόλοιποι κοινοί θνη-ποκαλούνταν σύντροφοι: Είναι μερικά μό-από τα σχόλια των ρώσων κριτικών για το ρεσιονιστικό εγχείρημα της επτάωρης δια-κής της «Ορέστειας» του Γερμανού Πέτερ Στάιν στο θέατρό του.

«Μάθημα δημοκρατίας» που ήθελε να δώ-Στάιν στους μη εξοικειωμένους τόσο στην αία τραγωδία όσο και στη μανιεριστική οσα του Στάιν Ρώσους προκάλεσε μια

απροκάλυπτη δυσθυμία.

Ο χαϊδεμένος εκκεντρικός της δυτικής κριτι-

κής έγινε δεκτός ως πρώσος ταύρος εν υαλο-πώλειω.

POP ART

«Γυμνό» σε περιοδεία

ήμα κατατεθέν του είναι το «Great Ameri-Nude», («Μεγάλο αμερικανικό γυμνό» μια ά από γυμνά με τα οποία καθιερώθηκε τη αετία του '60 διεθνώς ως ένας από τους τοπόρους της POP ART: Ο 63χρονος σήμε-Αμερικανός Τομ Βέσσελμαν. Το μοντέλο η ίδια του η γυναίκα. Και παρότι ζωγράφιζε εξ γιατί τον «διέγειρε» όπως λέει, επισημαί-ότι δεν ζωγραφίζει γυναίκες αλλά νεκρές εις γιατί εκείνο που αξίζει δεν είναι το αντι-ενο αλλά η «μορφή».

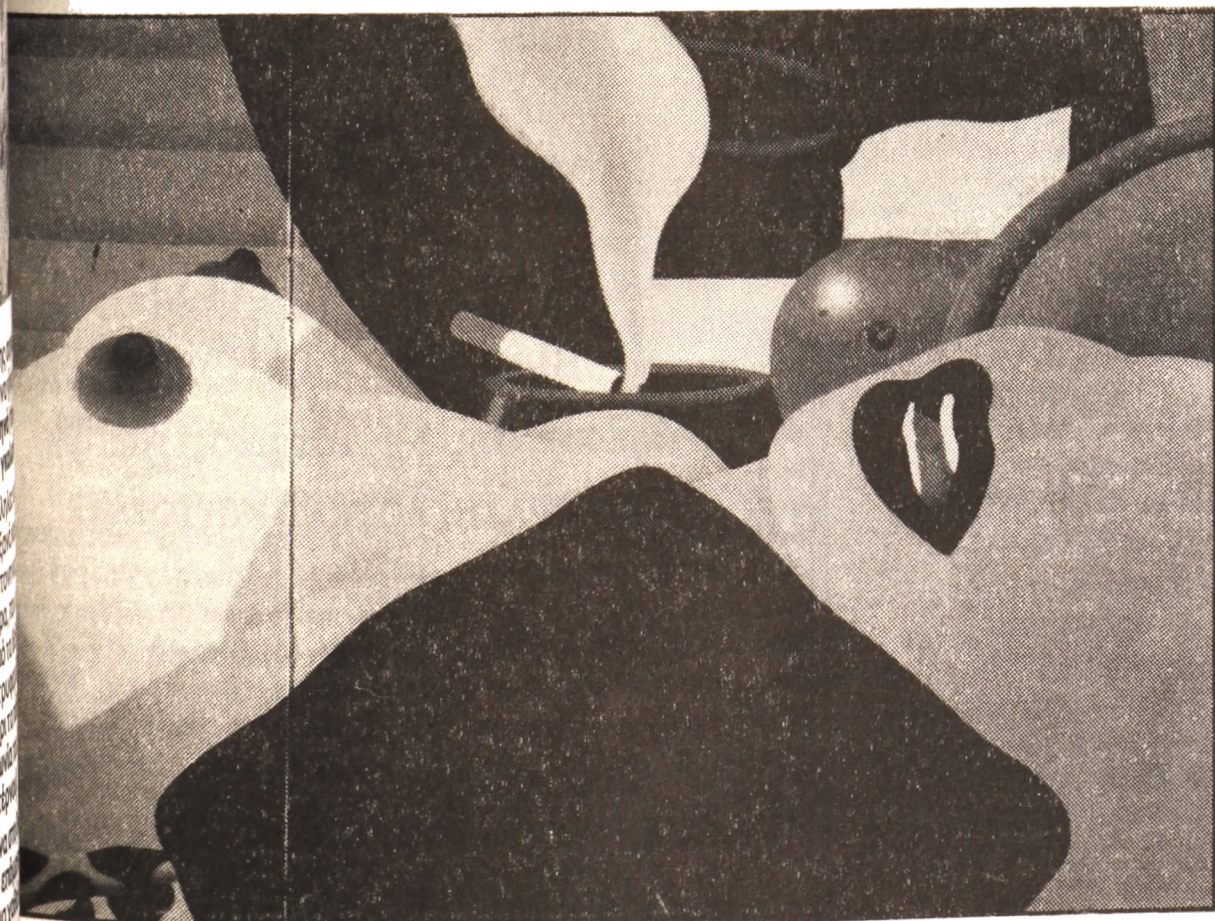
ι χρώματα (κόκκινο, άσπρο, μπλέ) που διά-ήταν εκείνα της αμερικανικής σημαίας και ύμβολα που περιέβαλαν τα γυμνά του, σύμ-

βολα του αμερικανικού τρόπου ζωής.

Θέλοντας έτσι συνειδητά να προσθέσει στην παράδοση του «Μεγάλου αμερικανικού οί-στρου» και του «Μεγάλου αμερικανικού μυθι-στορήματος» το «Μεγάλο αμερικανικό γυμνό».

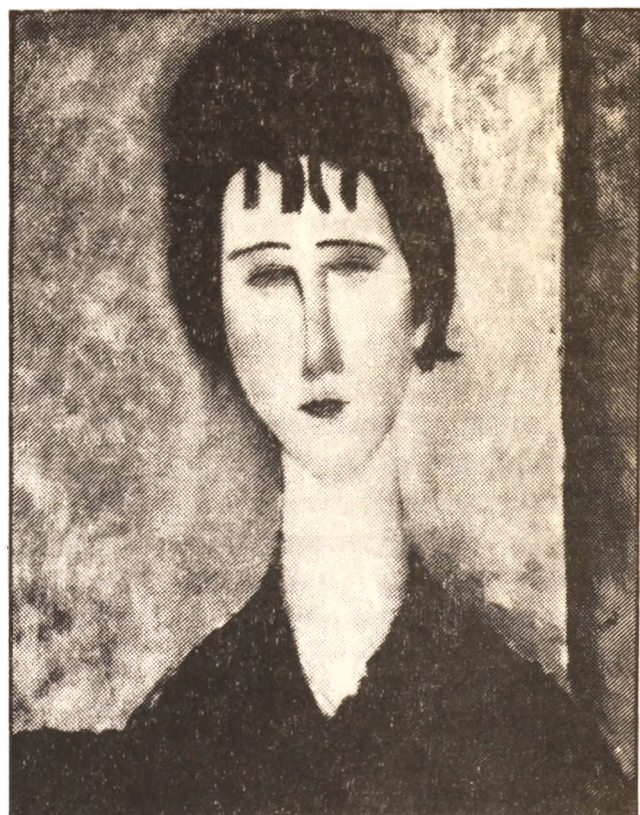
Παρ' όλα αυτά η αναγνώριση του διεθνώς άργησε να έρθει.

Στις 9 Απριλίου ξεκίνησε, όμως, η περιοδεύ-ουσα έκθεσή του με πρώτο σταθμό το Τούμπι-γκεν της Δυτ. Γερμανίας. Θα ακολουθήσουν οι Βρυξέλλες, το Βερολίνο, το Μόναχο, το Ρότ-τερνταμ, η Μαδρίτη, η Βαρκελώνη, το Λονδίνο η Νις.

ΚΟΛΩΝΙΑ

Σχέδια του Μοντιλιάνι

Ανήκε στους «καταραμένους» καλλιτέχνες που ήταν αναγκασμένοι να εξασφαλίζουν τα προς το ζην φτιάχνοντας πορτραίτα σε καφε-νεία θυθιζόμενος ολοένα και πιο βαθιά στη μέθη του αλκοόλ και της κάνναβης. Ο Ιταλός Αμεντέο Μοντιλιάνι (1884-1920).

Όταν έφθασε στο Παρίσι σε ηλικία 22 χρό-νων, το 1906, η avant - garde μόλις ανακάλυπτε τις μεγάλες επίπεδες επιφάνειες της αφρικανι-κής τέχνης, που συναντάμε στο έργο του: Μνη-μειακές νωχελικές φιγούρες και μακρουλά με-λαγχολικά πορτραίτα γυναικών διαπνεόμενα από έναν έντονο λυρισμό που διακρίνονται κυ-ρίως για την καθαρότητα της γραμμής τους.

Αυτή τη δύναμη του σχεδίου του έχει τη δυνατότητα να απολαύσει ο θεατής μέχρι τα μέσα Ιουλίου στην Κολωνία της Γερμανίας, στο Μουσείο Λούντβιχ.

COLETTE DEBLE: ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΜΙΑΣ ΑΙΩΝΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η Colette Deble, με την πρόσφατη έκθεση έργων της στο Γαλλικό Ινστιτούτο, αποδεικνύει ότι ζωγραφίζει περίφημα γυναίκες που μας στέλνει η ιστορία, φιλτραρισμένες μέσω μιας ιδιαίτερης ευαισθησίας:

ΣΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ Ινστιτούτο παρουσιάστηκαν πρόσφατα τα σχέδια της Colette Deble. Ίσως να πέρασαν απαρατήρητα, γιατί το Ινστιτούτο δεν έχει τη δυνατότητα να στεγάσει μεγάλο αριθμό επισκεπτών - όπως μας παραπονέθηκε πρόσφατα η πολιτιστική σύμβουλος της γαλλικής πρεσβείας. Ωστόσο, παρ' όλο το μετριοπαθή τόνο τους, η έκθεση αυτή είχε μια ποιότητα και μια λεπτότητα που σπάνια συναντάμε στην Αθήνα.

Η Colette Deble έχει πίσω της ζωγραφικό έργο πολλών ετών. Η παράσταση την ενδιέφερε όχι τόσο ως διήγηση αλλά ως αίσθηση οπτικών φαινομένων και παραλλαγών. Η ζωτικότητα του χρώματος την παρέσυρε σε παραμορφώσεις και σε αντιθέσεις δίκαιες και γεμάτες έντονη χαρά. Το έργο της χαρακτηρίζεται από σειρές, όπου το θέμα υφίσταται μεταβολές και επεξεργασίες.

Αυτοπροσωπογραφίες στο παράθυρο, πουλιά, γιγάντια λουλούδια είναι από τα θέματα που διασχίζουν το χώρο της ζωγραφικής της, επιβεβαιώνοντας την πίστη της στον πίνακα.

Ένα πρόσφατο γεγονός της ζωής της, ο χαμός της μητέρας της, την παρέσυρε σε μια ιδιότυπη εξερεύνηση της γυναικείας μορφής έτσι όπως παρουσιάζεται στη διαχρονική της ζωγραφική πορεία.

«Θέλησα να ρωτήσω αυτές τις γυναίκες, να τους ζητήσω να με στηρίξουν, να με προστατέψουν έτσι εύθραυστη και ευάλωτη που

είμαι μέσα στην πραγματικότητα της ζωής μου και της σύγχρονης ζωγραφικής», μας εξήγησε η καλλιτέχνης. Η ανάγνωση αυτή του παρελθόντος με ένα σύγχρονο γραφικό ιδίωμα και με τη λιτότητα του μαυρόασπρου, κράτησε πολλούς μήνες.

Πρόκειται για δουλειά μνήμης και αρχειοθεσίας, μια ανασκόπηση που εκφράζει περιέργεια, αγάπη, καθώς και την ανάγκη να μπουν δίπλα δίπλα όλες αυτές οι τόσο διαφορετικές μορφές που αντιπροσωπεύουν την εποχή τους, αλλά και τον τρόπο που οι διάφοροι ζωγράφοι αντιμετώπισαν αυτό το τόσο κοινό και ακαταμάχητο θέμα.

Από το σύνολο των 600 σχεδίων παρουσιάστηκε, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, ένας αντιπροσωπευτικός αριθμός, κατανεμημένος ανά ομάδες: πορτραίτα, γυμνά, αρχαία, αναγεννησιακά, μοντέρνα.

Η Colette είναι εξοικειωμένη με το μαυρόασπρο. Φίλη πολλών γνωστών γάλλων ποιητών, έχει εικονογραφήσει περισσότερα από 60 βιβλία. Εδώ μεταχειρίζεται το λαβίς με τρυφερές πινελιές όπου η γραμμή, ευλύγιστη, «λιώνει» χάνοντας τη σκληράδα της.

Σχέδια - σκιές, σιλουέτες απαλές, έρχονται αχνά χωρίς πολλές λεπτομέρειες και χωρίς σάρκα, συχνά χωρίς ακριβές περιγράμμα, ό,τι είναι απολύτως απαραίτητο για να τις αναγνωρίσει κανείς. Γυναίκες που μας στέλνει η ιστορία μέσα από το φίλτρο μιας

Έργο της Colette Deble

ιδιαίτερης ευαισθησίας, που πρέπει να γραφτούν και να διαβαστούν με απλότητα και διασταγμό. Γυναίκες καθιστές - όρθιες, σχηματοποιημένες - ρεαλιστικές, πρωτόγονες - εκλεπτυσμένες. Αλληγορικές και πραγματικές, μητρικές, πολεμόχαρες, αισθησιακές. Τιντορέττο, Πικάσσο, Λεονάρντο, Λίντερ...

Ωστόσο, δεν αναγνωρίζει κανείς μια κριτική ματιά στον τρόπο της παρουσίας τους, ούτε μπορεί κανείς να δγάλει συμπέρασμα κοινωνικό ή και αισθητι-

κό: όλες εξισωμένες από το στο απαλό χάδι της Colette.

Γυναίκες - πλανήτες μέσα σκόνη αστεριών, σε κηλίδες, τις οποίες η ζωγράφος λερά το χαρτί πριν πάρει σώμα η να αυτή γυναίκα, που όσο κι φαίνεται ντροπαλή και εφήμε θριαμβεύει, και με την επανάψη και την εμβληματικότητα που αποκτά αποδεικνύεται ο ξάντλητη στο στερέωμα της ζωγραφικής.

Ευρυδίκη Trichon Μίλα

Ξυδούει
Νεφέλη

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

Αριστείδης — Μάρκος Κάτων

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ

Μόλις Κυκλοφόρησε

... Προωθούν τό ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους

να Κοντολέων, *Ένας κνήτης στο πλυντήριο*. Ιστοριογράφηση: Βαγγέλης Παυλίδης. Εκδ. Δελφίνι, Αθήνα, 1993.

ρα Γκάρλαντ, *Σκιές στον υφάνα*. Μτφρ. Λίτσα Πατάκη. Εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1993.

γένιος Τριβιζάς, *Το σεντούκι με τις πέντε κλειδαριές*. Ιστοριογράφηση: Βαγγέλης Παυλίδης. Εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1993.

ρμοντ Χάουγκεν, *Τα πουλιά της νύχτας*. Μτφρ. Στέση Πατάκη. Εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1993.

νω σε μια όμορφη έμπνευση, οι αυτές που μόνο η πηγαία φαντασία παιδιών μπορεί να συλλάβει, στηρίζεται ο «μύθος» του πρώτου βιβλίου της Άννας Κοντολέων. Και ίσως να μην είναι τυχαίο που η ίδια η συγγραφέας είναι μόνη σχεδόν παιδί. Το «Ένας κνήτης στο πλυντήριο» έχει όλη τη φρεσκάδα της μυθολογικής εξήγησης των φυσικών φαινομένων και από τη σύγχρονη εμπειρία του μικρού αναγνώστη. Ο πλανήτης που μπαίνει στο πλυντήριο δεν είναι άλλος από τη Γη και εκείνος που τον βάζει δεν είναι άλλος από το μικρό κορίτσι κάτοικο του κνήτη «Γίγας - Γιγιάς», πριν κάνα εκατομμύρια χρόνια. Ένα κορίτσι άτακτο που διασκεδάζει με τα παιχνίδια του παίζοντας με την άσπρη - Γη και προκαλώντας τα καλά ή κακά προκύπτουν τους σπηλαιανθρώπους γήινους. Είναι περίεργο που ο μικρός αναγνώστης θα απολαύσει τη λιτότητα και την ακρίβεια της γραφής, που ο ενήλικας γνώστης θα ανακαλύψει την ίδια δόμηση με αυτή που χαρακτηρίζει τη μυθολογική σκέψη. Η εικονογράφηση του Βαγγέλη Παυλίδη, διατηρώντας τη γνώμη της φόρμα, εικονοποιεί με τρόπο εντυπωσιακό το κείμενο. Ένα βιβλίο κατασκευασμένο με χιούμορ και εξυπνάδα.

Η Σάρα Γκάρλαντ επιτυγχάνει στο βιβλίο της «Σκιές στον αχυρώνα» μια θαυμάσια σύζευξη κειμένου και εικόνας, καθιστώντας την εικονογράφηση οργανικό στοιχείο του μύθου της. Η, σε πρώτο επίπεδο, αστυνομική πλοκή που δημιουργεί τον εύλογο, κάποιες στιγμές, φόβο του μικρού αναγνώστη, απαλύνεται από τις συνοδευτικές εικόνες που αναιρούν την αγωνία όχι μόνο με τον τρόπο που αποδίδονται εικαστικά, αλλά και με τους διαλόγους που περιλαμβάνουν, ακολουθώντας την τεχνική του κόμικς. Έτσι, το κείμενο παίρνει, στο πλαίσιο της κάθε σελίδας, διαφορετική μορφή, γίνεται ρευστό και πολύμορφο, δημιουργώντας συχνά το δικό του μυστήριο. Η περιπέτεια του μικρού ήρωα και της φίλης του στο αγρόκτημα που ζει με τη γλύπτρια μητέρα του, τα πρόσωπα που τους περιβάλλουν, το σχολείο με τη δασκάλα και τα αστεία των συμμαθητών, οι επικίνδυνες σκιές που παρακολουθούν το σπίτι, τα απειλητικά σημειώματα, η περίεργη συλλογή του αγοριού και η παρέμβαση της δασκάλας που θα οδηγήσει στην τελική λύση αποτελούν τα στοιχεία της ιστορίας που αναπαριστά έναν κόσμο οικείο, αλλά όπου ταυτόχρονα όλα μπορούν να συμβούν. Έξυπνα λογοπαίγνια, που αποδίδει επιτυχημένα μια θαυμάσια μετάφραση χαρακτηρίζουν όλους τους διαλόγους, δημιουργώντας στο μικρό αναγνώστη όχι μόνο την αίσθηση του οικείου, αλλά και αντανάκλυντας τη δική του ανάγκη λογοπλασίας και δοκιμής πάνω στη συνθετικότητα, την ομοιότητα και τη διαφορά που χαρακτηρίζει τη δόμηση της γλώσσας.

«Το σεντούκι με τις πέντε κλειδαριές» του Ευγένιου Τριβιζά είναι μια ιστορία περιπέτειας, ένα κινητό του θησαυρού που ενθουσιάζει το μικρό αναγνώστη. Ο τελευταίος, ακολουθεί αναγκαστικά τον ήρωα Τιμόθεο Πέπερμιντ στις περιπλανήσεις του στις πέντε ηπείρους, όπου είναι κρυμμένα τα πέντε κλειδιά ενός σεντουκιού με θησαυρό, χωμένου σε κάποια περίε-

γη κατακόμβη στη Σάμο. Ο ήρωας, στην περιπλάνησή του, θα αντιμετωπίσει διάφορους κινδύνους μια και δεν λείπει ο αναγκαίος «κάκος», που αθέατος παρακολουθεί και στήνει διαρκώς παγίδες. Αλλά μέχρι το τέλος, όμως, οι παγίδες δεν θα λείψουν ενώ οι ανατροπές ξαφνιάζουν. Εκείνο, όμως, που χαρακτηρίζει το βιβλίο του Τριβιζά είναι ότι παρ' όλο το διεθνές του χαρακτήρα, η Ελλάδα είναι παντού παρούσα, καθώς οι Έλληνες βρίσκονται διασκορπισμένοι σε όλα τα πλάτη της γης, έτσι ώστε ο άγγλος ήρωας να περιβάλλεται διαρκώς από το ελληνικό στοιχείο, ενώ η Ελλάδα αποδεικνύεται σε σημείο εκκίνησης, αλλά και τελικού προορισμού της όλης αναζήτησης. Ο συγγραφέας δεν διστάζει να περιγράψει τόπους και εικόνες, αποδίδοντας μ' έναν μικρό πρόλογο όλα τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της κάθε χώρας - σταθμού της περιπλάνησης, αλλά και αντιμετωπίζοντας με χιούμορ τα παραδοσιακά φολκλορικά της στοιχεία. Γραμμένο σε όμορφα ελληνικά, το βιβλίο απευθύνεται εξίσου σ' ένα διεθνές παιδικό κοινό στο οποίο, έμμεσα αλλά εύστοχα, θα υποβάλει την περιέργεια γνωριμίας του με την Ελλάδα.

Ο Νορβηγός Τόρμοντ Χάουγκεν έχει τιμηθεί, μεταξύ άλλων, και με το βραβείο Άντερσεν το 1990 και αποτελεί το μεγαλύτερο ζώντα συγγραφέα παιδικού βιβλίου στην πατρίδα του. «Τα πουλιά της νύχτας» είναι μια ευαίσθητη ματιά πάνω στις ανησυχίες και τις φοβίες ενός οκτάχρονου αγοριού που βιώνει με το δικό του τρόπο τα προβλήματα των νεαρών γονιών του: τα ανεκπλήρωτα όνειρα της μητέρας, τις φοβίες του πατέρα στον επαγγελματικό του χώρο, τις μεταξύ τους συγκρούσεις, τις αγωνίες και τις απογνώσεις τους. Ο κόσμος του Χάουγκεν είναι ένας κόσμος εμπειριών και ωρίμανσης, όπου μικροί και μεγάλοι μοιράζονται εξίσου τα ίδια συναισθήματα. Ο κοινωνιολογικός και ψυχολογικός προβληματισμός είναι

Βιβλία/Μαρτυρίες, όπως αυτό του George Horton, *Η μάστιγα της Ασίας* (μετάφραση: Βάνα Σολομωνίδου, εκδ. Εστία, 1993), εκτός από το να είναι ενδιαφέροντα για τα τεκμήρια ιστορίας που κομίζουν, αποκτούν και πρόσθετη αξία ως τεκμήρια του ήθους των ανθρώπων που αντιστρατεύτηκαν ακόμη και την πολιτική της ίδιας τους της χώρας, προκειμένου να υποστηρίξουν την αλήθεια. Αυτή είναι η περίπτωση του αμερικανού συγγραφέα, δημοσιογράφου και διπλωμάτη, George Horton, που υπηρέτησε σε κρίσιμες θέσεις στην Ελλάδα και την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1893 έως το 1922 και ήταν αυτόπτης μάρτυρας όλων των γεγονότων που συντάραξαν την περιοχή κατά την κρίσιμη αυτή περίοδο της ιστορίας των Βαλκανίων και της Εγγύς Ανατολής. Από τη θέση του γενικού προξένου των ΗΠΑ στη Σμύρνη παρακολουθεί τη μικρασιατική περιπέτεια και προσπαθεί να βοηθήσει τους κατατρεγμένους Μικρασιάτες, παρά τις συνεχείς παρεμβάσεις του ναυάρχου Bristol, ο οποίος πίστευε ότι η ελληνική παρουσία στη Μικρασία και Θράκη ήταν αντίθετη με τα αμερικανικά οικονομικά και εμπορικά συμφέροντα στην περιοχή. Και, τέλος, κατά τη διάρκεια των τραγικών ημερών του διωγμού των Μικρασιατών, ο Horton κατορθώνει να σώσει εκατοντάδες χριστιανούς από βέδαιο θάνατο. Το συνταρακτικό ιστορικό ντοκουμέντο που κατέθεσε, πριν από εβδομήντα περίπου χρόνια, ο Horton, εκτός από τις δραματικές

λεπτομέρειες της μικρασιατικής καταστροφής που μεταφέρει με τις περιγραφές του, μας προσφέρει και ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτες παρατηρήσεις για την εξωτερική πολιτική των «Μεγάλων Δυνάμεων».

Για τους λατίγους ιστορικούς, ίσως, οι περισσότεροι δεν γνωρίζουμε παρά τα ολίγα σχολικά. Όμως, η νέα σειρά του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης «Λατίνοι Συγγραφείς», με την πρώτη έκδοση *Σαλλούστιος* (εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: Νίκος Πετρόχειλος), μας δίνει την ευκαιρία να αντιληφθούμε πόσο σημαντικό και αναγκαίο ήταν το εγχείρημα. Περιμένουμε, λοιπόν, να δούμε και τα επόμενα βιβλία της ίδιας σειράς: τον Σουητώνιο, τον Τάκιτο, τον Λίδιο.

«Δεν ξέρω τώρα πώς να σου το πω: Έρχεσαι καμιά φορά στη ζωή μου, τα βράδια όταν ανοίγω γυρίζοντας την πόρτα και δεν έχω πουθενά να σε ζητήσω, βλέπεις τον εύκολο δρόμο που παίρνω πάντα για το δύσκολο τέλος, χτυπάς τις φτερούγες σου κι ο αέρας μικραίνει. Σ' αυτό το άδειο δωμάτιο μπορώ να σου μιλήσω, να σε κρατήσω. Να παραδοθώ χωρίς να πονέσω. Να κάψω πάνω μου το όραμά σου, να μπω με μάτια μεγάλα σε μια καινούργια φρεναπάτη. Να σου αλλάξω όνομα, να σου αλλάξω σχήμα. Πολλά μπορώ να κάνω μακριά από σένα. Και να τώρα –δεν πρόλαβα καλά καλά να το πω–, ένα πηχτό σύννεφο πέρασε πάνω από το φεγγάρι που σε θύμιζε και η

διαρκώς παρών σε αυτό το βιβλίο που δείχνει τη ρευστότητα των ορίων μεταξύ ενηλικίωσης και παιδικότητας, τους εξαναγκασμούς που υφίσταται το ποιητικό άτομο, τη διάσταση μεταξύ του θέλω και του πρέπει. Το μήνυμα δεν είναι αισιόδοξο με την έννοια ότι δεν υπάρχει το ευχάριστο τέλος για όλα τα προβλήματα. Ο χωρισμός των γονιών ίσως κάποια στιγμή, όταν οι αντοχές θα έχουν εξαντληθεί, να επέλθει. Ο μπαμπάς, ίσως, τελικά, να είναι πραγματικά απροσάρμοστος, άρρωστος. Όμως, μέσα απ' όλα αυτά, η ωριμότητα του

μικρού Γιόακιμ, απέναντι στους γονείς του, τους φίλους του, τη συνομιλική του φίλη, έρχεται σταδιακά και γρηγορότερα ίσως απ' ό,τι σε άλλα παιδιά. Ο Γιόακιμ έμαθε ήδη να αναγνωρίζει τον εαυτό του. Από εκεί κι έπειτα, οι δικές του φοβίες, εκείνα τα πουλιά με τις μαύρες φτερούγες, δεν αποτελούν μόνο τον δικό του εφιάλτη, αλλά κι εκείνον του πατέρα του. Εναπόκειται, όμως, σ' αυτόν να μην ξεχνά να κλειδώνει κάθε βράδυ την ντουλάπα όπου έχουν εγκατασταθεί. Για τη δική του ασφάλεια, αλλά και του πατέρα. Μέχρι την επο-

μένη, οπότε όλα ίσως να διορθούν. Ο Χάουγκεν δεν γράφει απλώς ένα παραμύθι για παιδί. Δημιουργεί έναν καθρέφτη μέσα του εκείνα, αλλά και όλοι αυτοαναγνωριζόμαστε, μια και πουλιά της νύχτας πετούν πάνω απ' όλους μας. Η Στέση Αϊ έδωσε στο έργο μια όμορφη μφραση σεβόμενη όλη του την εσθησία. Ένα βιβλίο που αξίζει πραγματικά να διαβαστεί στα παιδιά, δίνοντας την ευκαιρία να ζητηθούν αυτά που, ίσως, αλλιώς δεν θα συζητιόντουσαν εύκολα.

Δημήτρης Τσατσού

Προς μια δεσμευτική θεωρία

Κοσμάς Ψυχοπαίδης
Ο Max Weber και η κατασκευή
εννοιών στις κοινωνικές
επιστήμες. Εκδόσεις
Κένταυρος, Αθήνα 1993.

Το βιβλίο του Κοσμά Ψυχοπαίδη για τον Max Weber, τον μεγάλο στοχαστή του 20ού αι., πέρα από την έκθεση των απόψεων του Weber, αποσκοπεί στο να θέσει το αίτημα της δεσμευτικότητας μιας θεωρίας των επιστημών του ανθρώπου. Ο Weber ανέπτυξε έναν μεθοδολογικό ατομισμό ως εργαλείο για την υπέρβαση των αντινομιών του πραγματικού, επιχειρώντας έτσι να αντιμετωπίσει τα αδιέξοδα της κοινωνιολογίας της γνώσης: παραιτήθηκε, όμως, με τον τρόπο αυτόν από την αξίωση δεσμευτικής αποτίμησης των αξιών και θεμελίωσης των ιδεολογιών.

«Η τοποθέτηση ότι το αξιακό πλαίσιο που υποδαστάζει τις περιγραφές του αντικειμένου είναι πρωτογενώς ανορθολογικό αμφισβητεί τη συνοχή του αντικειμένου, πράγμα που εκδηλώνεται στην αδυναμία δεσμευτικής ανάπτυξης των εννοιών που το συγκροτούν. Ο ανορθολογισμός μεταφέρεται και στη μέθοδο, καταστρώντας μη συνεκτική και τη μεθοδική έκθεση των θεμελιακών κοινωνικοεπιστημονικών εννοιών».

Ο «αντικειμενικός» τύπος επιστημονικής θεωρίας δέχεται ότι μπορεί να υπάρξει αντικειμενική αξιολόγηση και ιεράρχηση των ουσιωδών διαστάσεων του πραγματικού, σε αντίθεση με το βεμπεριανό τύπο επιστημονικής θεμελίωσης, που δεν αποδέχεται αξιολόγηση επιστημονικού χαρακτήρα

και υπογραμμίζει τη σημασία των υποκειμενικών μη περαιτέρω αναγώγιμων αξιολογήσεων για την κοινωνική επιστημονική αφαίρεση. Η αντιπαράθεση αντικειμενικού τύπου θεωριών και αυτής του Max Weber μπορεί να τεθεί ως αντιπαράθεση ολιστικής και ατομιστικής μεθολογικής προσέγγισης.

Οι διάφορες ολιστικές, όμως, προσεγγίσεις έχουν στις αποσκευές τους το αίτημα της αποκατάστασης μιας θεωρίας της αξιακής συνοχής του πραγματικού, η οποία θέτει ως κατ' εξοχήν πρόβλημα θεωρητικής ανάλυσης το πρόβλημα της κατανόησης των αξιακά επενδεδυμένων συγκρούσεων μέσα στο πραγματικό. Θέτουν έτσι υπό αμφισβήτηση τη βεμπεριανή διάκριση μεταξύ εξήγησης και κατανόησης. Ο Max Weber επιλέγει μια θεμελιωτική πρακτική που συνίσταται στην αναφορά της εξηγητικής διαδικασίας στην κατανόηση και στην αντίστοιχη κατασκευή μηχανισμών εξήγησης, που είναι πολύ πιο ρηχοί από τη μαρξιστικού τύπου, π.χ. «ρεαλιστική» κατασκευή, η οποία θέτει τουλάχιστον το αίτημα της εξήγησης ενός κοινωνικού φαινομένου με αναφορά στις μακροθεωρητικές σχέσεις στις οποίες η πράξη εντάσσεται, αναπαράγοντας ή μεταβάλλοντας τις.

Ο Weber αμφισβήτησε τη δυνατότητα προσέγγισης του αντικειμένου ως όλου και προέκρινε την προσέγγισή του ως διαπλοκής ατομικών πράξεων. Με την απόρριψη της δυνατότητας μεθοδικής «παραγωγής» κανόνων από σχέσεις, οδηγήθηκε σε προβλήματα απροσδιοριστίας, τα οποία προσπάθησε

να αποφύγει με τη στροφή της λύσης των σχέσεων προς το θεκό - κανονιστικό και τη «θεμελίωση» του κανόνα στη διαταγή. Αντιστασιατά παραπάνω, τίθεται η σύγχρονη θεμελίωση ένα αίτημα υπέρβασης του μεθολογικού ατομισμού, με αποφυγή του δογμισμού ολιστικών μοντέλων.

Τίθεται το εξής αίτημα για κοινωνιολογία των κοινωνικών επιστημών: «Να συμπεριλάβει έναν αναστοχασμό πάνω στην ιστορικότητα των εννοιών τη οποίας να μην εξαντλείται στο τοπισμό των ορθολογικών εργαλείων πρόσφορων μέσων, ως εξοχήν μοντέλου σύγχρονης ολιστικότητας, αλλά να διευρύνει ερωτήματά του προς την προϋποθέτωση των εν λόγω σκοπών πρακτικών στις σύγχρονες κοινωνίες». Κριτικά προς τη μορφή θεμελιώδους ανάπτυξης εννοιών ο Max Weber, τίθεται το αίτημα ανάπτυξης των εννοιών που χάζεται πάνω στη συγκρότηση σχέσεων και τη φύση των αξιών των κοινωνιών.

Καλό θα ήταν, άλλωστε, να αφέρουμε, κλείνοντας, ότι μπαίνει να δεχθεί πως ο ίδιος ο Weber έθεσε απαγορεύσεις, οι οποίες συνδέονται με τη μεθολογική αξίωση χωρισμού περιγραφικών εννοιών από αξιολογήσεις (απόρριψη σύνδεσης κοινωνικών κατηγοριών με ιστορικές κατηγορίες και απαγόρευση σύνδεσης εννοιών που αναφέρονται στο ατομικό πράττειν με εννοιολογικά πλαίσια που θεματοποιούν τη γενική κοινωνία) συγκροτεί το νοηματικό του πλαίσιο παραβάοντας αυτές τις απαγορεύσεις.

Έφη Κασ

Της Μαύρης Αφρικής

Καμάρα Λάου, Το μαύρο αγόρι. Μυθιστόρημα. Μετάφραση: Βασιλική Κοντογιάννη. Εημερώσεις: Lumbala Kabasele. Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1992.

Αν κάτι κινεί το ενδιαφέρον του Έλληνα αναγνώστη του «Μαύρου αγόριου», αυτό δεν βρίσκεται σε μια πολύπλοκη αφηγηματική τεχνική ούτε σε μια ιδιόζουσα επεξεργασία της γλώσσας. Όπως σημειώνει και η μεταφράστριά του έργου, ο Καμάρα Λάου έγραψε στα γαλλικά τα οποία λειτουργούν ως τρόπος απόδοσης της προφορικής γλώσσας που χαρακτηρίζει την αφρικανική παράδοση. Το έργο, έτσι, αποτελεί μάλλον μια απλή εξιστόρηση των όσων έζησε ο συγγραφέας κατά την παιδική του ηλικία, εξιστόρηση, όμως, που για τον Έλληνα αναγνώστη αποτελεί «μαρτυρία» και γνωστική επαφή με έναν άλλο κόσμο, μακρινό ως προς τα ήθη και τις συνήθειές του και συνάμα κοντινό ως προς τα συναισθήματα.

Ο Καμάρα Λάου γεννήθηκε στην Κουρούσα της Άνω Γουινέας το 1928 από πατέρα χρυσοχόο και σιδηρουργό και μητέρα κόρη σιδηρουργού. Ανήκε στη φυλή των Μαλινκέ που ασπάζεται τον μουσουλμανισμό. Ένας συνδυασμός του μυθικού κόσμου των Μαλινκέ και των μουσουλμανικών θεσμών καθορίζει τις διωματικές / συγκινησιακές αναμνήσεις του εικοσιπεντάχρονου συγγραφέα, ο οποίος ζώντας πλέον στη μητροπολιτική Γαλλία γράφει για την παιδική του ηλικία (1953). Μυστικισμός και τελετουργίες όπως, μεταξύ πολλών άλλων, το φίδι προστάτης του πα-

τέρα του και η τελετή της περιτομής, δίνονται από τον αφηγητή μέσα από την οπτική του παιδιού που διώνει τα γεγονότα αλλά συχνά και του νεαρού άντρα που τη στιγμή της καταγραφής δηλώνει ακόμη τις απορίες του για κάποια μυστικά που η πρόωση μετανάστευσή του άφησε για πάντα κρυφά.

Γοητευτική, λοιπόν, ξενάγηση σε έναν χώρο, μια ηλικία, ένα λαό μέσα από μια γλαφυρή διήγηση που συντηρεί μυθολογίες ως απάντηση σε μια ήδη εμφανή δυτικοποίηση της τότε ακόμη αποικιοκρατούμενης Αφρικής. Μα ανάμεσα σε όλα τα άλλα, εκείνη που προβάλλει κυρίαρχη τόσο στην αφήγη-

ση όσο και στην πραγματική ζωή του συγγραφέα είναι η εικόνα της αφρικανής μάνας, της μαύρης γυναίκας.

Ο συγγραφέας πέθανε στο Ντακάρ της Σενεγάλης το 1980, έχοντας εγκαταλείψει τη χώρα του λόγω ρήξης του με το καθεστώς του Σεκού Τουρέ. Το βιβλίο αυτό διαβέβηκε το 1954 στη Γαλλία. Οι σημειώσεις που συνοδεύουν την ελληνική έκδοση είναι πράγματι αναγκαίες και ιδιαίτερα κατατοπιστικές, συμπληρώνοντας το ταξίδι του αναγνώστη στον κόσμο των Μαλινκέ.

Δημήτρης Τσατσούλης

Η Ρόδος του Φλωμπέρ

Γουσταύου Φλωμπέρ, Το ταξίδι στη Ρόδο. Εισαγωγή - μετάφραση: Τατιάνα Τσαλίκη - Μηλιώνη. Αθήνα, 1993.

Το Νοέμβριο του 1849, ακολουθώντας την περιπέτεια ενός ταξιδιού στην Ανατολή, όπως τόσοι άλλοι λογοτέχνες της εποχής του, ο Φλωμπέρ, μαζί με το φίλο του Μαξίμ ντυ Καν, ξεκινά από τη Μασσαλία με πρώτο προορισμό την Αίγυπτο. Ένα χρόνο σχεδόν αργότερα, τον Οκτώβριο του 1850, οι δύο φίλοι θα φθάσουν στη Ρόδο, όπου θα παραμείνουν μια εβδομάδα επιχειρώντας κι έναν σύντομο γύρο του νησιού.

Το βιβλίο αυτό που ανήκει εξ ολοκλήρου στην πρωτοβουλία της μεταφράστριάς, καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Τ. Μηλιώνη, καταγράφει τις εντυπώσεις του Φλωμπέρ από τη Ρόδο. Εντυπώσεις οι οποίες, όπως παρατηρεί στην εισαγωγή της η κ. Μηλιώνη, ξενίζουν τον αναγνώστη όχι διότι στερούνται λογοτεχνικότητας - παρ' όλο το κοφτό ύφος τους -, αλλά διότι αποκαλύπτουν ότι ο συγγραφέας τους συγκινείται μόνο από τη φύση του νησιού, ενώ σχεδόν αγνοεί την κοινωνική ζωή του. Σπάνια θα αναφερθεί σε ανθρώπους, αλλά κι αυτό όταν γίνεται δεν μπορεί να μη διακρίνει κανείς κάποια περιφρόνηση προς αυτούς. Θα πρόσθετα δε ότι πολλές φορές συναντάμε και κάποια καυστικότητα ή ακόμη και κακεντρέχεια του συγγραφέα, που μοιάζει να μην συνειδητοποιεί ούτε τον τόπο στον οποίο δρέθηκε ούτε τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων. Εντυπωσιακή η παντελής αναφορά σε ήθη και έθιμα του νησιού, αλλά και στοιχειώδης απόπειρα διάκρισης των κατοίκων του σε Τούρκους και Έλληνες. Όλα αυτά μοιάζει να μην αφορούν καθόλου τον περιηγητή. Η επιπολαιότητα με την οποία διασχίζει τα μέρη του νησιού αναφάνεται και στη λανθασμένη απόδοση των τοπωνυμίων που επισκέπτεται, πράγμα που προσπαθεί, όσο αυτό είναι δυνατόν, να αποκαταστήσει η μεταφράστριά. Αν τα δέντρα, τα ωραία σκυλιά που συναντάει στο δρόμο του και οι ψείρες απασχολούν το ημερολόγιο του Φλωμπέρ, οι κάτοικοι του νησιού παραμένουν δραματικά απόντες: μια απουσία που δεν μπορεί να ερμηνευτεί, παρά από την τυπική παρουσία, αλλά ουσιαστική απουσία του ίδιου του συγγραφέα από το νησί. Το βιβλιαράκι κοσμείται από όμορφες γκραβούρες της Ρόδου και συμπληρώνεται με χάρτη, όπου σημειώνεται η διαδρομή που ακολούθησε ο Φλωμπέρ κατά την περιήγησή του.

Δημήτρης Τσατσούλης

καρδιά μου σκοτείνιασε τόσο ψηλά που είσαι». Γιάννης Τζώρτζης, *Το κέρασμα του απογέυματος* (εκδ. Ίκαρος, 1993).

Εάν, πάντως, οι διαθέσεις σας είναι... πεζογραφικές, δοκιμάστε την τύχη σας με τα μυθιστορήματα είτε του Βασίλη Ζιώγα, *Όπως τα κούρντισες θέ' μου* (εκδ. Καστανιώτη, 1993), είτε της Ρούλας Κακλαμανάκη, *Αναδρομικός θάνατος* (εκδ. Πατάκη, 1993), ή ακόμη, με τα ιδιόρρυθμα αφηγήματα του Τάσου Γουδέλη, *Πρωινή επίσκεψη* (εκδ. Ερατώ, 1993). Και οι τρεις - από πολύ διαφορετική σκοπιά και με διαφορετικές αφηγηματικές επιλογές - κατορθώνουν να κεντρίσουν το αναγνωστικό μας ενδιαφέρον.

Ζήτημα προσωπικού γούστου: τα περιοδικά, όπως π.χ. Το Παραμυλητό. Περιοδικό Τέχνης (τχ. 15, Νοέμβριος '93), όπου μπορείτε να βρείτε μια έξοχη σειρά ποιημάτων του Κάρολου Τσίζεκ, «Στίχοι έρωτα και αγάπης»: «Σαν να 'σαι ηθοποιός επί σκηνής, / χωρίς φώτα, κοινό και υποβολέα, / την ώρα που θα πέσει η μαύρη αυλαία, / η τελευταία λέξη που θα πεις / στο αδιάβατο κατώφλι της σιωπής, / αν θέλεις να μην είναι η τελευταία, / πρέπει να μοιάζει με αίμα στη σημαία / που σφίγγει ο σκοτωμένος μαχητής. / Μετά, σε άλλων καρδιές μόνο θα ζεις / κι όταν σβήσουν κι αυτές, θα ξεχαστείς. / Διώνουν τα παλιά χιόνια, πέφτουν νέα / οι εποχές εναλλάσσονται ραγδαία / και σαν και σένα χάνονται μοιραία / οι αμέτρητες σταγόνες της βροχής».

ο χαρτοκόπτης

Στη βιβλιοκριτική για τα τέσσερα θεατρικά του Maginaux: *Ο θρίαμβος του έρωτα - Οι ψευδοεξομολογήσεις - Η κληρονομιά - Οι καλόπιστοι θεατρίνοι*. Αθήνα, Άγρα 1993, τεύχος 547, 18 Μαρτίου 1994, στην παράγραφο 3 πρέπει να διαβαστεί: «τα δύο σημαντικά του μυθιστορήματα» αντί για «τα δύο μοναδικά του μυθιστορήματα».

Τιτίκα Δημητρούλια

Το Βλακείας Πεδίον εκτείνεται νοτίως των Σκοπίων;

Αντιγράφω από το «*Ἀληθοῦς Ἱστορία*» του Λουκιανού. Οι συνειρμοί δικοί σας, δικός σας και προσδιορισμός του χώρου της ιστορίας:

Αφού περιπλανήθηκαν οι ήρωές του δυτικά των Ηρακλείων στηλών, σε κάποιον μυθικό χώρο, μετά από πολλές ταλαιπωρίες και –παρ' ότι αιθεροβάμονες– χωρίς να επισκεφθούν την Νεφελοκοκκυγία, έφθασαν εις την επιπλέουσαν, εκ φελλού, Νήσον Φελλώ, στην *Ἑλλάδα* όπως θα μπορούσαμε να πούμε. Από 'κει ταξίδεψαν στην Νήσο των Μακάρων και στην Νήσο των Ονείρων. Για να φθάσουν, τέλος, στις νήσους των Βουκεφάλων και Ονοσκέλων:

Φελλώ: «...καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθεόντας, ἅπαντα ἡμῖν προσεικόμεναι καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων· ταῦτα γὰρ φέλλινα εἶχον· ἅφ' οὗ δὴ οἶμαι καὶ ἐκαλοῦντο Φελλόποδες. Ἐθαυμάζομεν οὖν ἰδόντες οὐ βαπτιζομένους, ἀλλ' ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων καὶ ἀδεῶς ὁδοιποροῦντας. Οἱ δὲ καὶ προσήεσαν καὶ ἡσπάζοντο ἡμᾶς καὶ Ἑλληνικῇ φωνῇ ἔλεγον τε εἰς Φελλῶ τὴν αὐτῇ πατρίδα ἐπείγεσθαι (...) [Βλέπομε ανθρώπους πολλούς να διατρέχουν το πέλαγος, σε όλα να μας μοιάζουν, και στα σώματα και στα μεγέθη, πλην των ποδῶν· αὐτὰ ἦσαν ἀπὸ φελλοῦ· ἐνεκα τούτου μάλιστα υποθέτω ὅτι ονομάζονταν Φελλόποδες. Θαυμάζαμε λοιπὸν βλέποντάς τους να μην βυθίζονται ἀλλὰ να στέκονται πάνω στα κύματα κι ἀφόδως να βαδίζουν. Αὐτοὶ μας ἐπλησίασαν και μας ἀσπάζονταν και εἰς τὴν ἐλληνικὴν μάς ἔλεγαν ὅτι πηγαίνουν εἰς τὴν πατρίδα των Φελλῶ].

»Μετ' ὀλίγον δὲ πολλαὶ νῆσοι ἐφαίνοντο, πλησίον μὲν ἐξ ἀριστερῶν ἡ Φελλῶ, εἰς ἣν ἐκεῖνοι ἔσπευδον. (...) Ἦδη δὲ πλησίον τε ἤμεν καὶ θαυμαστή τις αὔρα περιέπνευσεν ἡμᾶς, ἡδεῖα καὶ εὐώδης, οἷαν φησὶν ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος ἀπόζειν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Οἷον γὰρ ἀπὸ ῥόδων καὶ ναρκίσσων καὶ νακίνθων καὶ κρίνων καὶ ἰων, ἔτι δὲ μυρρίνης καὶ δάφνης καὶ ἀμπελάνθης, τοιοῦτον ἡμῖν τὸ ἡδὺ προσέβαλλεν. Ἦσθέντ δὲ τῇ ὁσμῇ καὶ χρηστὰ ἐκ μακρῶν πόνων ἐλπίσαντες κατ' ὀλίγον ἤδη πλησίον τῆς νήσου <Μακάρων> ἐγγιγνόμεθα. [Μετά ἀπὸ λίγο πολλές νῆσοι ἐφαίνοντο· κοντὰ μας ἀπὸ τ' ἀριστερὰ ἡ Φελλῶ, ὅπου κατευθύνονταν ἐκεῖνοι. Ἦδη ἡμασταν κοντὰ τῆς καὶ μια θαυμαστή αὔρα μας περιέπνευσε, γλυκεῖα καὶ εὐώδης, σαν αὐτὴν που κατὰ τὸν Ἡρόδοτο ἀποπνέει ἀπὸ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβία. Ἦτο τόσο γλυκεῖα ἡ εὐωδία αὐτῇ, σαν ἀπὸ ἀρώματα ῥόδων καὶ ναρκίσσων καὶ νακίνθων καὶ κρίνων καὶ ἰων, κι ἀκόμη μυρτιάς καὶ δάφνης καὶ ἀμπελάνθης. Ευφρανθήκαμε ἀπὸ τὴν εὐωδία ἐκείνη καὶ ἐλπίζοντες ὅτι μετὰ ἀπὸ τόσο μεγάλης ταλαιπωρίας θὰ ῥθουν ἐπὶ τέλους καλλίτερες ἡμέρες, πλησιάσαμε σε λίγο εἰς τὴν νήσον (τῶν Μακάρων)].

Και νὰ τους, λοιπὸν, εἰς τὴν Μακάρων Νήσον. Πρόκειται γιὰ ἀληθινὸ Παράδεισο, ὅπου ρέουν ἀφθονὰ ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ὅσοι δε παραφρονοῦν, πίνουν υποχρεωτικῶς τὸ κατὰ τῆς παραφροσύνης φάρμακο, τὸν ἐλλέβορο*. Με ολίγες ἐξαιρέσεις ὅλοι οἱ μεγάλοι θρῖσκονται ἐκεῖ. Ο Πλάτων ὅμως ἀπουσιάζει: «Πλάτων δὲ μόνος οὐ παρῆν, ἀλλ' ἐλέγετο καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀναπλαθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ πόλει οἰκεῖν χρώμενος τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς νόμοι οἷς συνέγραψεν». [Μόνον ὁ Πλάτων δὲν παρευρισκόταν ἐκεῖ, ἀλλὰ λεγόταν ὅτι κατοικοῦσε στὴν πόλι που εἶχε πλάσει με τὴν φαντασία του καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἐφήρμοζε τὸ πολιτικὸ σύστημα καὶ τοὺς νόμους που συνέγραψε].

Απὸ 'κει φεύγοντας κατευθύνθηκαν στὴν Νήσο των Ονείρων. «Κύκλω μὲν περὶ πᾶσαν αὐτὴν ὕλη ἀνέστηκε, τὰ δένδρα δὲ ἐστὶ μήκωνες ὕψηλα καὶ μανδραγόραι (...) Πύλαι μέντοι ἔπεισιν οὐ δύο, καθάπερ Ὅμηρος εἶρηκε ἀλλὰ τέτταρες, δύο μὲν πρὸς τὸ τῆς Βλακείας πεδῖον ἀποβλέπουσαι (...), καθ' ἃς ἐλέγετο ἀποδημεῖν αὐτῶν οἱ τε φοβεροὶ καὶ φονικοὶ καὶ ἀπηνεῖς...». [Ολόγυρά τῆς ὑπάρχει δάσος, τοῦ ὁποῖου τὰ δένδρα εἶναι ὑψηλοὶ μήκωνες καὶ μανδραγόρες. (: Ἀπὸ τοὺς μήκωνες παράγεται τὸ ὄπιο, οἱ δὲ μανδραγόρες ἐπίσης ἔχουν ναρκωτικὲς ιδιότητες). <Τὸ τείχος τῆς πόλεως> δὲν ἔχει δύο πύλες ὅπως ἀκριδῶς εἶπεν ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ τέσσαρες, ἐκ τῶν ὁποῖων οἱ δύο βλέπουν κατὰ τὸ Βλακείας Πεδῖον, ἀπὸ τῆς ὁποῖας ἐλέγετο ὅτι βγαίνουν τὰ φοβερά καὶ φονικά καὶ ἀπαῖσια...].

Τέλος, ἐφθασαν στους Βουκεφάλους καὶ στὶς Ονοσκέλες. Δὲν ἦσαν τόσο φοβεροὶ ὅσο φαίνονταν. Οἱ ἡρώες μας, με τὶς σχετικὲς ἀπώλειες ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπέτειες, διεσώθησαν τελικῶς. Καὶ με ἓνα ἄλμα εμεῖς προσφεύγομε γιὰ ἓναν ἐπίλογο τῆς παρηγορίας στὸν Μιχάλη Κατσαρό, συγγνώμην ζητώντας γιὰ τὴν αντικατάσταση τῶν Βησιγότθων με τοὺς Βουκεφάλους:

«Μη σκεπτεῖς ἀσχημα γιὰ τοὺς Βουκεφάλους
εἶναι κάτι ἀκίνητα μαζεμένα υποκείμενα
που παριστάνουν τοὺς ἐπιδρομεῖς»

Μανώλης Βασιλάκης

★ Ἀργότερα τὸ ἔθιμον παρήλλαξεν. Του δίνουν ἀντὶ τρελοβοτάνου τρελόχαρτο καὶ τὸν κάνουν ὑπουργό, συνοδεία 160 «μονοχόρδων τῆς κολακείας».

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΜΑΝΩΛΗ
ΒΑΣΙΛΑΚΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Βολταίρος
ΜΙΚΡΟΜΕΓΑΣ
Μετάφρ.: Αλέκα Μουρίκη

Πηνελόπη Δέλτα
Ο ΤΡΕΛΑΝΤΩΝΗΣ

Αντουάν Ντε Σαιντ Εξυπερύ
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ
Μετάφρ.: Βερονίκη Δαλακούρα

Τζέιμς Θέρμπερ
ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ
ΤΟ ΑΣΠΡΟ ΕΛΑΦΙ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Λιούις Κάρολ
Η ΑΛΙΚΗ
ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ
Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Λιούις Κάρολ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΡΕΠΤΗ
Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Ράντγιαρντ Κίπλινγκ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΖΟΥΓΚΛΑΣ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Κάρλο Κολόντι
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΙΝΟΚΙΟ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Ελένη Μαντέλου
ΤΟ ΔΑΚΡΑΚΙ

Ελένη Μαντέλου
ΕΝΤΑΞΕΙ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΤΣΑ; ...
ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΕΙΠΑΜΕ...

Βούλα Μάστορη
Η ΨΥΛΛΟΕΛΕΝΗ

Φιλίπ Μπαρμπώ
Ο ΤΥΦΛΟΠΟΝΤΙΚΑΣ
Μετάφρ.: Σουλβάννα Ζερβακάκη

Λ. Φράνκ Μπάουμ
Ο ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΜΑΓΟΣ ΤΟΥ ΟΖ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Έβελυν Μπριζού-Πελέν
Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ
Μετάφρ.: Λυδία Κοντογεωργοπούλου

Πιέρ Μακ Ορλάν
Η ΑΓΚΥΡΑ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ
Μετάφρ.: Σουλβάννα Ζερβακάκη

Όσκαρ Ουάιλντ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΙΣ ΡΟΔΙΕΣ
Μετάφρ.: Σύνια Κούσουλα

Παυλίνα Παμπούδη
Ο ΣΙΓΑΝΟΣ ΠΟΥ ΜΙΛΑΕΙ
ΜΕ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ζαχαρίας Παπαντωνίου
ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

Σαντρίν Περνύς
ΤΑ ΜΕΛΕΝΙΑ ΛΟΓΙΑ
Μετάφρ.: Άντα Κλαμπατσέα

Κρίτων Σαλπικτής
Ο ΠΟΥΡΟΣ ΗΡΩΣ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
Το ξύπνημα του γίγαντα
Ο ΠΟΥΡΟΣ ΗΡΩΣ. ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
Ο Τερματοφύλακας που σφύριζε

Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Μάρκ Τουαίν
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΧΩΛΚΜΠΕΡΙ ΦΙΝ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Ευγένιος Σπαθάρης
Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΤΩΝ ΣΠΑΘΑΡΗΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

PAPASTRATOS

CLASSIC LIGHTS

ΠΙΣΣΑ : 7 χγρ

ΝΙΚΟΤΙΝΗ : 0,6 χγρ

Το δικό μας ελαφρύ

